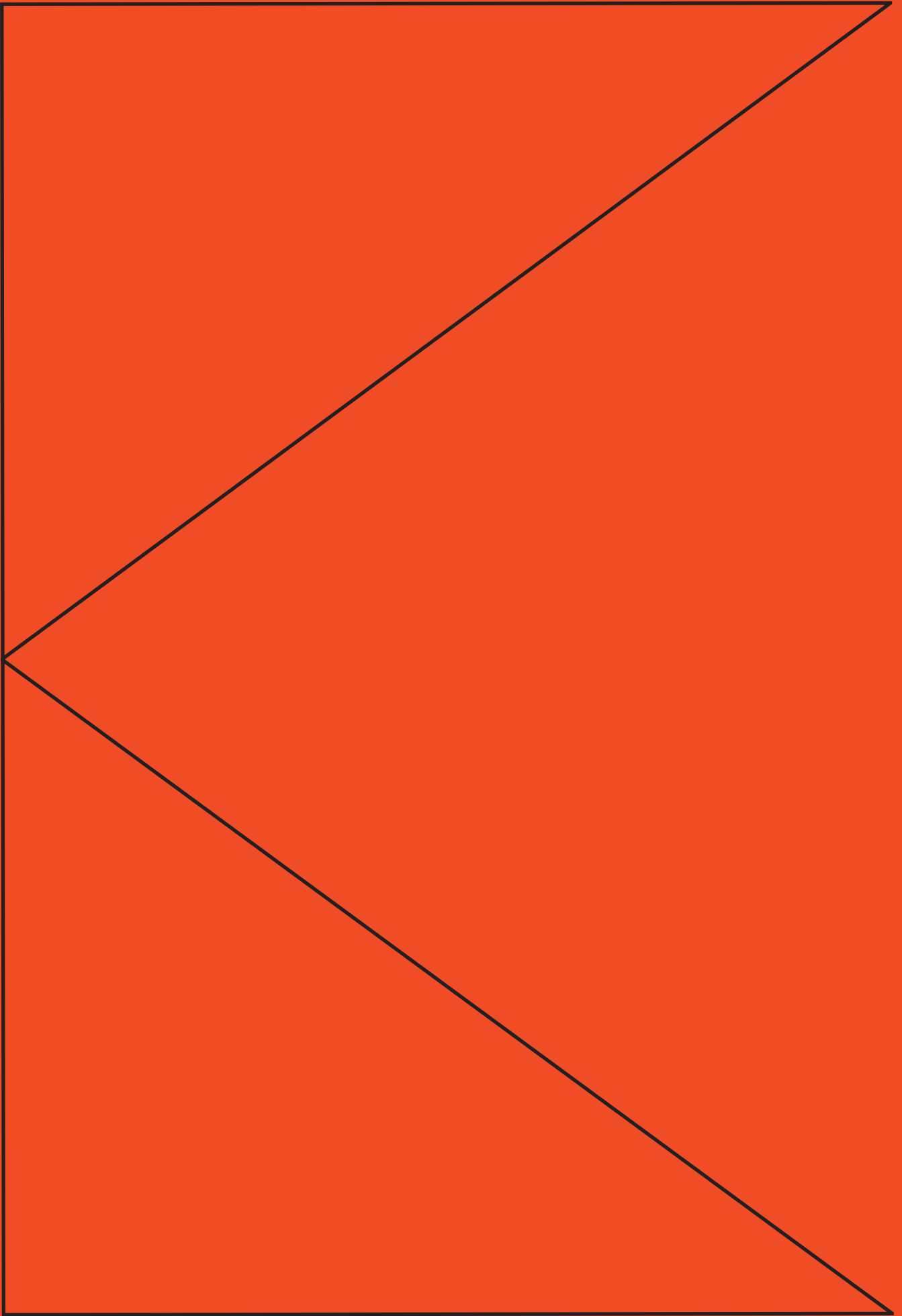


Kaunas –
Europos kultūros
sostinė
2022



Tyrimo išvada

Iš laikinosios
į šiuolaikinę



*Turiny*s

Virginija Vitkienė. IŠ LAIKINOSIOS Į ŠIUOLAIKINĘ arba Ko siekėme Europos kultūros sostinės projektu nuo iniciatyvos pradžios	2
„Kaunas 2022“ statistika	14
Tadas Šarūnas. Įvertinti tai, kas neįkainojama	28
„Kauno 2022“ organizatoriai, bendruomenė, rėmėjai	184
Fotografijų sąrašas	186

IŠ LAI- KINOSIOS I ŠIUOLAI- KINĖ

arba

*Ko siekėme Europos kultūros
sostinės projektu nuo
iniciatyvos pradžios*

Visa mūsų augančios komandos kelionė 2014–2023 metais buvo strateguotų pokyčių link: požiūrio, mąstymo, veikimo būdų, pastabumo savos vietos ir asmeninių istorijų detalėms, empatijos, asmeninio įsipareigojimo ir apsisprendimo laimei. Dar 2014 metais viename iš restoranų su neformalia Kauno kultūros žmonių grupe samprotavom, koks yra mūsų miestas, koks galėtų būti, bet nėra, ir kodėl. Tuomet gan emociškai, su asmeniniu kartėliu, aptarinėjome akivaizdžias miesto negalias, tokias kaip uždarumas, kritiškumas kitokiam ir net tokiam pačiam, bendroji amnezija ir nejautra istorijai, miestas neįdomus jaunimui, nesuprantantis unikalaus paveldo vertės ir jo nesaugantis, neatrądęs šiuolaikinės tapatybės ir vietos Lietuvos miestų sąraangoje, nelankomas vietos turistų, nekalbant apie užsienio, nostalgiškojo mentaliteto miestas, besiilgintis „auksinės“, „nesugrąžinamos“ Laikinosios sostinės šlovės.

Laikinoji sostinė – istorinis fenomenas,

1919–1940 metais Kauno miestui suteikęs Lietuvos sostinės statusą ir Europos pripažinimą su visu kartu atėjusiu diplomatiniu, intelektiniu, moksliniu, urbanistiniu proveržiu. Kaune pastatyta daugiau kaip 6000 visuomeninės, kultūrinės ir sakralinės paskirties bei gyvenamųjų modernistinių architektūros objektų, perkeltos visos reikšmingiausios valstybės institucijos, diplomatinės atstovybės, įsteigti teatrai, kino centrai, kūrėsi visuomeniniai centrai, Lietuvos universitetas su profesoriais iš visos Europos. Laikinosios sostinės periodas buvo vienintele, nors ir selektyviai išravėta, atmintimi, suteikusia mūsų kartos kauniečiams orumo. Po jo sekę brutalūs ankstyvojo sovietmečio nusikaltimai (miesto valymas nuo išsilavinusių ir nelojalių, universiteto uždarymas, įkalinimai, tremtys, žudynės), nacių nusikaltimai žmoniškumui, sunaikinant trečdalį kauniečių žydų (be kita ko, sovietmečiu kruopščiai slepiant šią kraupios istorijos dalį). XX amžiaus 6–8 dešimtmečių režimo suplanuotas miesto konvertavimas iš intelektualinio centro į pramoninį Sovietų Sąjungos priemiestį, nustūmė Kauną ne tik į Europos, bet ir į Lietuvos paraštes. Šaliai 1990-aisiais atgavus nepriklausomybę, didžiausio dėmesio ir finansinių injekcijų, būtinų infrastruktūros, o ir savivertės, pokyčiams, sulaukė sostinė Vilnius, paskui, pasitelkus Europos infrastruktūrinius fondus, maži Lietuvos miesteliai. Na, o antrasis Lietuvos miestas, kažkada buvęs Lietuvos sostine, liko stagnuoti, nuolat lopyti begriūvančius pakampus, sirgti įsižeidusio paauglio sindromu – „antramiestoze“, kaip šmaikštavome Europos kultūros sostinės paraiškos tekste. Tiesa, XXI amžiaus pradžioje visuotinio įkvėpimo Kaunui suteikė naujai pastatyta „Žalgirio arena“ ir neretos Kauno „Žalgirio“ krepšininų pergalės.

*Tačiau, ar projekto iniciatoriams
užteko tik tiek? Ar nuo viduramžių
Hanza miesto laikų vakarų kultūrą kūręs
Europos miestas buvo vertas tik tiek?*

Kaip jau žinot iš paskutinių aštuonerių metų Kauno miesto ir Kauno rajono istorijos – mes sukūrėme miestui kitokį planą. Norėjome savo mieste jaustis pilnaverčiais europiečiais. Europos kultūros sostinės titulą matėme kaip galimybę susitelkti ir atrasti šiuolaikinę miesto ir miestiečio tapatybę. Rengdami paraišką konkursui, nusprendėme neslėpti nei vieno trūkumo, iššūkio, nepakankamumo. Kiekvieną iššūkį ne tik išeksponavome, bet jam įveikti išsikėlėme tikslus, o juos pasiekti – numatėme būdus ir tikslinius kultūros projektus. „Kaunas 2022“ programos kuratoriai, kurių komanda augo tų neformalių diskusijų atmosferoje, bandymą pakeisti miesto sąmonę iš nostalgiosios „laikinosios“ į kuriančią „šiuolaikinę“ prisiėmė kaip asmeninį ir profesinį iššūkį, tapusį

septynerių metų dedikuotu veikimu. Vieno iš kolegų įkvėpti, leidomės į naujojo miesto pasakojimo, naujojo Kauno mito, kuriame miestas išsigydo ir pamilsta save, kūrimo kelionę.

Mes turėjome viziją apie tai, ką minkštoji galia (kultūriniai veiksmai) gali pakeisti. Gerai, kad surašėme viską popieriuje, nes 2022 metais su nuostaba džiūgavom daugelį tikslų pasiekę. Pastaba: Vėl „Kaunas 2022“ ir kūrybinė 77 Lietuvos kultūros organizacijų komanda buvo atsakinga tik už kultūros veiksmus ir pokyčius. Kauno miesto savivaldybės ir Kauno rajono savivaldybės ilgalaikio planavimo infrastruktūriniai pokyčiai (viešųjų erdvių – pėsčiųjų gatvių ir parkų – sutvarkymas, kai kurių kultūros įstaigų pastatų renovacijos) nebuvo

kūrybinės komandos užduotis, bet jų sėkmės prisidėjo prie bendro Kauno miesto ir Kauno rajono įvaizdžio stiprinimo.

Toliau pateikiu lentelę iš 2017 metų II-o konkurso etapo paraiškos, atspindinčią, kodėl mes siekėme Europos kultūros sostinės titulo, ir kam ketinome jį panaudoti.

Visas paraiškos dokumentas:



PAINIAVA / SUKILIMAS

IŠŠŪKIAI	TIKSLAI	METODAI	„Kaunas 2022“ palikimą suformavę rezultatai
<p>Kaunas turi unikalų paveldą, tačiau piliečiai mažai apie tai žino ir nebrangina. Šalia to, kad kauniečiams būdinga retrospekcija, verčianti gręžtis į praeitį ir ten ieškoti nostalgios didybės, jie yra linkę į kolektyvinę amneziją ir prisimena tik tam tikrus istorinius momentus.</p>	<p>Inicijuoti tarptautinius tyrimus ir įsteigti svarbiausio mūsų architektūrinio paveldo – Modernizmo architektūros – tyrimų centrą ir tokiu būdu paskatinti domėjimąsi šiuo paveldu bei sugrąžinti Kauno modernizmą į europinį bei pasaulinį kontekstą.</p>	<p>Programa MODERNIZMAS ATEIČIAI.</p> <p>Bus sukurtas solidus naujas tarptautinis modernizmo centras, kuris užsiims modernizmo pastatų panaudojimo problemomis, informacijos kaupimu, organizuos meno ir kultūros projektus <i>in situ</i>, kaups pasakojimus, kurs skaitmenines archyvų aplikacijas, bus rengiami virtualios realybės bei išplėstinės realybės turai, rengiamos tarptautinės publikacijos ir konferencijos.</p>	<p>Suburta kelių šimtų kauniečių – modernizmo entuziasčių – bendruomenė www.modernizmasateiciai.lt, kurios nariai tapo paveldo žinovais, gidais, animatoriais.</p> <p>Įgyvendinta daugiau kaip 500 veiklų ir renginių modernizmo pastatuose Kaune ir Kauno rajone. Tarp jų tarptautinis rezidencijų ir parodos projektas „Modernizmas 365 / 360“, koncertai, ekskursijos, kūrybinio rašymo dirbtuvės.</p> <p>Surengtos trys tarptautinės mokslinės konferencijos architektūros ir paveldo temomis.</p> <p>Išleisti trys leidiniai.</p> <p>Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2022 metais įsigijo Kauno centrinio pašto pastatą ir patvirtino naujai steigiamo centro „Nacionalinio architektūros instituto“ nuostatus, kuriuose įrašyta, kad įstaiga yra „Kauno – Europos kultūros sostinės 2022“ palikimas.</p>
	<p>Atgaivinti komplikuoatą kauniečių atmintį ir paskatinti atvirumą europietiškomis vertybėms bei daugiatautiškumui. Sutaikyti praeitį su dabartimi dėl ateities.</p>	<p>Programa ATMINTIES BIURAS.</p> <p>Bus siekiama atgaivinti ir perkonstruoti skaudžią žydų piliečių praradimo 1940–1945 metais temą. Projektai atvers daugiasluoksnią ir daugiatautę Kauno istoriją ir sukurs erdves diskusijoms ir bendrai kūrybinei veiklai, sutelkiant dėmesį į rusų, lenkų, vokiečių ir kitų senbuvių bei naujakurių kauniečių kultūrą.</p>	<p>Įsteigtas tęstinis tarptautinis tarpdisciplininis ISTORIJŲ FESTIVALIS, kuriame suteiktas balsas žydų ir kitų tautinių bendruomenių žmonėms, išpasakotos ir išgirstos asmeninės istorijos. Surengta daugybė parodų istoriniais aspektais, daugiataučio Kauno tema. Sukurti muzikos ir teatro kūriniai atminties temomis.</p> <p>Išleisti 5 leidiniai, tarp jų – knyga „Kauno žydai“ (pirmą kartą miesto istorijoje (!), William Kentridge parodą lydintis albumas „Tai, ko nepamename“, sovietinės represijos ir kultūrinės elgsenos suvaržymus atskleidžiantis parodos leidinys „1972: pramušti sieną“ ir kt.</p>

IŠŠŪKIAI	TIKSLAI	METODAI	„Kaunas 2022“ palikimą suformavę rezultatai
<p>Mums stinga bendradarbiavimo dvasios ir praktikos, mus jungiančio pasakojimo ir laimės pojūčio. Tad turime priimti iššūkius: silpnas bendradarbiavimas ir ryšiai tarp kultūros, mokslo, verslo ir socialinio sektorių.</p> <p>Dėl to jauni žmonės palieka miestą, tad mes turime rasti naujų instrumentų pagerinti padėtį ir paakinti juos likti.</p>	<p>Pasirinkti laimę kaip sąmonės būseną ir suformuoti miestą taip, kad jis didintų laimės kiekį.</p> <p>Skatinti bendradarbiavimą tarp sektorių.</p> <p>Paversti miestą modernaus meno ir dizaino generatoriumi.</p> <p>Sukurti vienijantį miesto pasakojimą, kuris padėtų miestui ir jo gyventojams sugrįžti į europinį kontekstą.</p>	<p>Programa DIZAINAS LAIMEI.</p> <p>Skatins kurti laimės jausmą per aplinkos formavimą, aplinkos dizaino suvokimą ir dizaino kultūrą kasdieniniame gyvenime.</p> <p>Įgyvendinus viešojo meno bei dizaino programą Kaunas taps vieša meno ir dizaino galerija, eksperimentine kūrybinio mąstymo bei kultūrinio požiūrio skatinimo erdve.</p>	<p>Parengtas PRIEINAMUMO GIDAS su pasiūlyta įstaigų ir renginių ženklavimo sistema bei praktiniais įtraukaus renginio patarimais:</p>  <p>Įsteigtas Dizaino forumas ir Dizaino festivalis.</p> <p>Įgyvendinta 110 viešojo meno kūrinių Kauno mieste ir Kauno rajone.</p> <p>Žemėlapis:</p>  <p>Įsteigtas Landšafto dizaino festivalis MAGENTA.</p> <p>Po 2022 metų du festivaliai susijungė į vieną KAUNAS URBAN DESIGN FESTIVAL (Kauno miesto dizaino festivalis).</p> <p>Tradicija tapęs tarptautinės LAIMĖS DIENOS šventimas (kovo 20 d.), įtraukiant turinčiuosius mažesnes galimybes, iš Kauno išsiplėtė po Lietuvą.</p>
	<p>Įgalinti jaunąją kartą ir sukurti platformą, kuri padarytų Kauną patrauklų tiek vietiniam, tiek visos Europos jaunimui.</p>	<p>Programa KYLANTIS KAUNAS.</p> <p>Siūlo įgūdžių stiprinimo programą „Kauno iššūkis“ – verslumo laboratorijas, praktiką vietinėse bei Europos kultūros institucijose ir Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) agentūrose, tarptautines jaunimo vasaros stovyklas, kultūros programavimą bei gamybą (programos dalis sukurs ir vystys patys jaunimo atstovai).</p>	<p>Įgyvendintos 7-ios „Kauno iššūkio“ praktinių mokymų programos, kurių alumnai surengė daugiau kaip 150 renginių Kauno mieste, Kauno rajone ir Lietuvoje. Praktinių mokymų programą nuo 2022-ųjų toliau rengia alumnai, įsteigę savo įstaigą.</p> <p>Įsteigtas jaunimo itin mėgstamas, lankomumo rekordus mušantis tęstinis tarptautinis Šiuolaikinio miesto festivalis AUDRA.</p> <p>Parengtas metodinis „Kaunas 2022“ jaunimo įgalinimo praktikas pristatantis leidinys.</p>

SAŪMONĖ / SUTARTIS

IŠŠŪKIAI	TIKSLAI	METODAI	„Kaunas 2022“ palikimą suformavę rezultatai
<p>Kaune trūksta bendruomenės aktyvumo ir tikėjimo, kad visi individai vienodai svarbūs ir kad kiekvienas gali daryti įtaką.</p> <p>Žemi tolerancijos rodikliai verčia alternatyvias bendruomenes ir grupes jaustis atstumtomis. Silpnas pilietinis įsitraukimas ir dalyvavimas kultūroje yra nulemtas kultūros įstaigų ir paslaugų centralizacijos.</p> <p>Kol nebuvo pradėta formuoti „Kaunas 2022“ programa, komunikacijos ir bendrų rinkodaros strategijų tarp kultūros organizacijų beveik nebuvo.</p>	<p>Įgalinti skirtingas bendruomenes puoselėti savo kultūrą per bendradarbiavimą, bendrą kūrybą bei savitarpio pagarbą.</p>	<p>Programa FLUXUS LABAS.</p> <p>Išskleis kultūrinę pasiūlą visame mieste ir rajone, užtikrins kiekvieno piliečio kultūrinės teisės ir gerokai sustiprins bendruomenių kultūrą. Bus stimuliuojama ir alternatyvi kultūrinė raiška, ir subkultūrų įvairovė.</p>	<p>„Kultūros tempo akademijos“ mokymuose parengta daugiau kaip 70 bendruomenių fasilitatorių, kurie aktyvino bendruomenines veiklas nuošaliose Kauno ir Kauno rajono teritorijose, kiemuose.</p> <p>Įgyvendinta šimtai renginių, kurių ašimi buvo vietos žmonių istorijos ir dabartis, neretai jie patys – meno procesų integrali dalis.</p> <p>Įkurtos tęstinės tarptautinės iniciatyvos: festivalis FLUXUS ir KIEMŲ ŠVENTĖ.</p> <p>Parengtas metodinis „Kaunas 2022“ bendruomenių meno ir įtraukimo praktikas pristatantis leidinys.</p>
	<p>Sukurti bendradarbiavimo platformą kultūros institucijoms bei atskiriems individams Kaune, Lietuvoje, Baltijos regione ir Europos mastu.</p> <p>Orientuoti kultūros institucijas šiuolaikinės auditorijos kryptimi, ypač skatinant nuolatinį atsinaujinimą pagal jaunimo ir atvykstančių svečių poreikius.</p>	<p>KULTŪROS PARTNERYSČIŲ programa.</p> <p>Per „Kultūros tempo akademijos“ mokymus užtikrins kultūros operatorių įgūdžių stiprinimą. Tai bus pasiekta per bendradarbiavimą tarp institucijų, bendrus rinkodaros ir sklaidos projektus, tarpsektorines partnerystes.</p>	<p>Antrajame EKS paraiškos etape, 2016 metais, kartu su kultūros partneriais parengėme Kauno miesto kultūros strategiją, integruodami Europos kultūros sostinės kūrėjų pasiūlytą viziją į miesto strateginį veikimą.</p> <p>Net 77 Lietuvos kultūros organizacijos, kartu su daugiau kaip 500 Europos partnerių ir dešimtimis pasaulio organizacijų įgyvendino Europos kultūros sostinės programą (vien 2022 metais apie 1500 renginių).</p> <p>Ir po Europos kultūros sostinės metų kultūros organizacijos vysto telkiančius renginius: „Kultūros pusryčius“, Kauno kultūros įstaigų mugę, prisijungia prie naujai įsteigtų festivalių programų.</p> <p>Partnerių įsteigti tarptautiniai tęstiniai festivaliai: scenos menų festivalis CONTEMPO, Literatūros savaitė Kaune, Japonijos dienos Kaune WA, Kauno miesto dizaino festivalis, Šiuolaikinio miesto festivalis AUDRA ir kiti.</p>

Šios matricos metodų ir rezultatų skiltyje minima „Kultūros tempo akademija“ – horizontalioji ir neformali, bet itin efektyvi mokymosi per praktiką programa, veikti pradėjusi dar iki titulo suteikimo – padėjo mums įgyti trūkstančių žinių ir kompetencijų keturiose srityse:

- jaunimo įgalinimo,
- bendruomenių įtraukimo į kultūros kūrimą,
- kultūros profesionalams skirtoje Auditorijų vystymo ir
- savanorystės telkimo programose.

Remdamiesi visų šių mokymų ir jų paskatintų praktikų patirtimis, komandų kuratoriai parengė metodologinius leidinius, prieinamus „Kaunas 2022“ internetinėje svetainėje ir bibliotekose.

Prieš septynerius metus buvo teigiančių, kad Kaunas neturi kūrybinio potencialo ir gebėjimų įgyvendinti Europos kultūros sostinės. Mes ir nesistebėjome tokiais vertinimais, bet buvome tikri ir galime kitus, besiruošiančius Europos kultūros sostinės metams, nuraminti – kompetencijos užauginamos veikiant strategiškai labai aiškios vizijos link. Ir aktyviai dalijantis patirtimi bei ekspertize neformaliojo Europos kultūros sostinių tinklo susitikimuose.

Planuodami generalinį pokytį miestiečių savivokoje, ne tik numatėme tikslus, metodus, bet ir etapus, kuriais tų pokyčių sieksime:

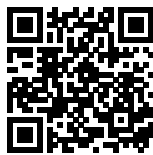
- PROLOGAS (2017–2018)
- PERIPETIJOS (2019–2020)
- KULMINACIJA (2021–2022)
- PALIKIMAS (2023 ir vėliau)

Kiekviename etape buvome numatę tarpinius ataskaitos ir įsivertinimo taškus. Tik pandemijos ir karo nebuvome numatę. Tačiau veikimas šių globalių krizių akivaizdoje mums tapo iš naujo mobilizuojančia paskata kultūriniam veikimui, naujai įvertinant buvimo bendruomenėje, bendros kūrybos ir besąlyginės pagalbos nelaimės išiktam poreikį bei vertingumą.

Analizuojant, kokie rezultatai sukurti ir kokie pokyčiai įvyko Kaune bei Kauno rajone gavus Europos kultūros sostinės titulą, noriu atkreipti dėmesį į itin svarbų faktorių:

Kaune iniciatyva prasidėjo nevyriausybiname kultūros sektoriuje, o ne savivaldybės kabinetuose ar politikų užsakymu. Kuratoriai, kultūros vadybininkai, tyrėjai, filosofai, rašytojai – Ana Kočegarova Maj, Daiva Price, Rytis Zemkauskas, Gediminas Banaitis, Vaida Venckutė Nagė, Vaidas Petrulis, Viltė Migonytė Petrulienė, Gintarė Masteikaitė, Viktoras Bachmetjevas, Jūratė Tutlytė ir vis auganti komanda, nusprendę, kad tai yra jų asmeninio ir profesinio pasiaukojimo vertas kvietimas, – prisidėjo prie vizijos, koncepcijos, strategijos generavimo. Kartu parengėme ne tik paraišką, bet ir Kauno miesto kultūros strategiją, kurios įgyvendinimo (savi)stebėseną vykdėme tarpinėse monitoringo ataskaitose Europos žiuri komisijai.

Visas „Kaunas 2022“ ataskaitas Lietuvos ir Europos institucijoms galite rasti:



Septynerių metų programą finansavo Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir dvi savivaldybės, kurių teritorijoje programa buvo suplanuota. Kultūrinius, socialinius ir ekonominius pokyčius per kultūrą siūlančios programos nauda dar 2015–2016 metais įtikinome Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybių tarybas, patvirtinusias atitinkamai 12 ir 4 mln. investicijas laukiamam proveržiui sukurti. Dviem savivaldoms, besigalynėjančioms dėl mokesčių mokėtojų gyvenamosios vietos registracijos, dirbti prie tokio strateginio projekto buvo didelis iššūkis visus septynerius metus, o įvairaus pobūdžio nesusišnekėjimo iškrovose neretai buvo „Kaunas 2022“ komanda. Tačiau, kaip išskirtinę patirtį Europos kultūros sostinių kontekste, turime pagirti savivaldas, kad **finansinius įsipareigojimus abi savivaldybės įvykdė daugiau kaip 95 procentais**. Menki biudžeto apkarpyimai, susiję tik su mobilumo pristabdymu *Covid-19* aplinkybėmis 2020 metais, ir mažesnėmis projekto užbaigimo išlaidomis 2023-aisiais, titulo metams pasibaigus.

Finansinį 10 mln. įsipareigojimą visam projekto laikotarpiui (2017–2022 metais) nevyriausybinių atneštomis idėjoms patvirtino ir jo nuosekliai 100 proc. laikėsi Vyriausybė, kurios lūkestį (nebuvo jis itin didelis) išpildyti pavyko su kaupu: šio projekto eksperimentinėmis praktikomis galėjome brėžti Lietuvoje naujas, o Europos Komisijos jau kuris laikas skatinamas, kultūros politikos gaires – įtraukios, prieinamos, bendruomeninės, „decentralizuotos“ kultūros, tarpkultūrinio dialogo praktikas. Dar vienas neplanuotas projekto efektas – Europos kultūros sostinė tapo Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Parlamento ir Prezidentūros, savivaldų diplomatinio įrankiu. Vien 2022-aisiais Kaune ir Kauno rajone priėmėme apie 60 diplomatinį, kultūros partnerių ir žurnalistų delegacijų, tarp jų – Nyderlandų karališkosios šeimos, šešių Europos prezidentų, Šiaurės šalių aštuoneto ministrų pirmininkų ir parlamentų pirmininkų, Europos komisarės, Europos Parlamento kultūros komiteto, Liuksemburgo premjero, daugiau kaip dešimties Europos miestų merų, Europos kultūros parlamento sesijos svečių, įvairių Europos kultūros tinklų ir žymiausių Europos TV kanalų žurnalistų vizitų. Visi be išimties buvo įkvėpti meno ir kultūros pasiūlos, ryškaus programos tarptautiškumo ir temų aktualumo, vadindami projektą „Kaunas 2022“ neiginčijama sėkme.

Nesiginčydama ir aš išskirčiau pagrindinius „Kaunas 2022“ projekto sėkmės faktorius, galimus pritaikyti bet kurio kito miesto sėkmei:

- aiški strategija, grįsta pokyčių siekimu, veikimą siūlanti pradėti nuo kompetencijų kėlimo, kultūros sektoriaus mokymosi veikti kartu, įtraukiant ir vietos žmones;
- projektą strategavusių ir kūrusių profesionalų neformalus, nuoširdus, asmeninis atsidavimas pokyčio kūrimui ir kuratorių komandos bei vadovo stabilumas;
- projektui suteikta laiko privilegija – dvejus metus rengti strategiją ir programą bei dar ketverius ruošti, penktaisiais metais įgyvendinti Europos kultūros sostinę yra reta galimybė ir privilegija, sudaranti sąlygas pasitikrinti hipotezes; galimybė eksperimentuoti, tobulėti, klysti ir pasitaisyti, bei proceso pabaigoje su nuostaba pamatyti sukurtą pokytį;

- galimybė eksperimentuoti, tobulėti, klysti ir pasitaisyti, bei proceso pabaigoje su nuostaba pamatyti sukurtą pokytį;

- stabilus projekto finansavimas.

Šiuo metu, kai rengiame ataskaitą, visiškai „Kaunas 2022“ projekto sėkmei trūksta tik:

- pagrindinio projekto dalininko Kauno miesto savivaldybės sprendimų priėmėjų supratimo, kokį reikšmingą pokytį sukūrė ši išskirtinė Kauno sugrąžinimo į Europos mentalinį žemėlapi strategija, ir motyvacijos užtikrinti projekto palikimą.

Gera žinia skaitantiems – bet kokio kito Europos miesto savivalda gali šio trūkumo išvengti. Pasitikėdama ne politinės karjeros, o bendruomenių labai veikiančiais kultūros profesionalais.

„Kaunas 2022“ projektą kūrėme ne vien skatinti turizmą, o, daugiausia, Kauno miesto, Kauno rajono ir Lietuvos žmonėms, būtinąją kiekvienos programos ar festivalio sąlyga laikydami tarptautiškumą, kuris, tikėjome ir įsitikinome, – didina atvirumą, pasitikėjimą, žingeidumą, svetingumą ir pilietiškumą.

Kaip projekto „Kaunas 2022 – Europos kultūros sostinė“ iniciatorė ir vadovė šia įžanga į galutinę rezultatų ataskaitą tikiuosi dedanti ne tašką, o daugtaškį... Palieku jo palikimo užtikrinimą ir ilgalaičių rezultatų stebėseną tiems, kam dėtų tuo rūpintis. Su dėkingumu likimui ir visiems kūrusiems kartu, atsisveikinu su projektu, dešimt metų buvusiu kasdienio gyvenimo dalimi. Manyje grumiasi pasididžiavimas visais, kurie prisijungė ir tapo pokyčio katalizatoriais, ir liūdesys dėl nežinomybės, ar nebus per anksti iššvaistyta tokia patirtis bei sustiprintos kultūros sektoriaus kompetencijos. Viliuosi, kad ne.

Kauno miesto ir Kauno rajono savivaldybės 2023 metų kovo mėnesį nusprendė 2023 m. rugsėjo 30 d. likviduoti įstaigą „Kaunas 2022“, įgyvendinusią Europos kultūros sostinės programą. Anot sprendimo priėmėjų, devynių mėnesių turėtų užtekti ataskaitoms parengti, darbuotojams išdarbinti ir užgyventam materialiam turtui paskirstyti. Mažai girdėta praktika Europos kultūros sostinių istorijoje. Tačiau, geriau pagalvojus, nuosekli atomazga, prisimenant, kad „Kaunas 2022“ projektas savivaldoms nepriklausomų kūrėjų buvo padovanotas, iš jų valdininkų ir sprendimų priėmėjų nereikalavo jokių didesnių pastangų. Pokyčio per kultūrą vizija buvo „svetima“ tiek kilimu iš pilietinės visuomenės iniciatyvos, tiek turinio nepriklausomumu ir bekompromisiškumu, neretai kėlusį nepatogumų dėl vertybinių skirtumų. Susilietimui su EKS projektu buvo pasitelktas nenuginčijamas metodas – „efektyvumo kontrolė“. Kauno miesto savivaldybės atveju, perteklinė kontrolė, grįsta išankstiniu nepasitikėjimu kultūros sektoriaus kuriamą verte. Kasmet iš programos įgyvendintojų buvo reikalaujama begalinių pasiaiškinimų, kodėl vienas ar kitas projektas kainuos tiek. Buvome pasmerkti be perstojo įrodinėti, kad kultūra kainuoja ir prisideda prie miestiečių socialinės gerovės, miesto vardo žinomumo didinimo Europoje. **Tad neįtikėtinas Europos kultūros sostinės palikimas didžiąja dalimi liko kultūros sektoriaus užgyventu turtu.** Potvyniu prasidėjęs nevyriausybiniam sektoriuje, šiuo metu išgyvena atoslūgį – sugrįždamas atgal į šią gyvybingą, bet ir pažeidžiamą terpę. Pažeidžiamą, nes neturinčią kasdienės veiklos finansavimo garantijų.

Kauno savivaldybės išlaikomos kultūros įstaigos priglaidė tris iš keliolikos itin reikšmingų festivalių. Kauno rajono savivaldybė tęstinumą užtikrino daugumai „Kaunas 2022“ projekto metu gimusių iniciatyvų (priemiesčio kultūros dinamikoje atsiradęs šiuolaikinių menų proveržis buvo daug labiau įvertintas Kauno rajono savivaldoje). Dvylika naujai įsteigtų tarptautinių tęstinių festivalių, šešios naujos kultūros įstaigos, išugdymas veikimo kartu bei strategišką vertės matymą sektoriuje, ir kultūros veikimo kompetencijos Europos lygiu šiuo metu yra persikrovimo stadijoje ir šio sukaupto kapitalo panaudojimo mastas (tikiuosi, ne tik regioniniu, bet ir Europos lygmeniu) išryškės artimiausiam dešimtmetyje.

Ši mūsų ataskaita skirta visuomenei, Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojams, kultūros partneriams ir į Kauno sėkmę besilygiuojantiems Europos miestams, siekiantiems atnaujinti savo miesto naratyvą taip, kad jame būtų vietos visiems. Ataskaita pateikiama penkių leidinių komplektu lietuvių ir anglų kalbomis. Trys metodinės knygos, pristatančios „Kaunas 2022“ bendruomenių įtraukimo, jaunimo įgalinimo ir savanorystės praktikas. Bei ataskaitų diptikas: subjektyvioji prisiminimų knyga „**Liudininkų parodymai**“, parašyta daugiau kaip 100-o programos kūrėjų (panašiai, kaip Kauno mitas 😊), ir ši „**Tyrimo ataskaita**“ – konkreti rezultatų suvestinė, grįsta VŠĮ „Kaunas 2022“ ir projekto „Kaunas 2022 – Europos kultūros sostinė“ partnerių viso projekto metu kruopščiai rinkta veiklos ataskaitų statistika bei išorinio nepriklausomo tyrėjo – VŠĮ „Mene“ – atliktu gyventojų apklausos ir nacionalinės statistikos duomenimis grįstu tyrimu bei regresine duomenų analize.

Esu dėkinga kiekvienam, kuris buvo, yra ir išlieka šios neįtikėtinai pokyčio kelionės vėliavnešiai ir ambasadoriai. Linkiu savo miestui, kuris šiandien yra atradęs vietą Lietuvos ir Europos žemėlapiuose, išsigydęs daugybę kompleksų ir išdidžiai svetingas, dar daug vienijančių tikslų ir pasiekimų. Kad mūsų kartu sukurtas naujasis Kauno mitas taptų amžių nu-
gludinta legenda apie žmones, tikėjusius savo miesto gyvybine energija, kurstoma kultūrinio veikimo drauge.

Virginija Vitkienė

Kaunas, 2023 metų liepa







„KAUNAS
2022“
STATIS-
TIKA



Miesto ir rajono žemėlapis
(Lietuva, rajonas, miestas)
su gyventojų skaičiumi



Kauno rajonas
95 491

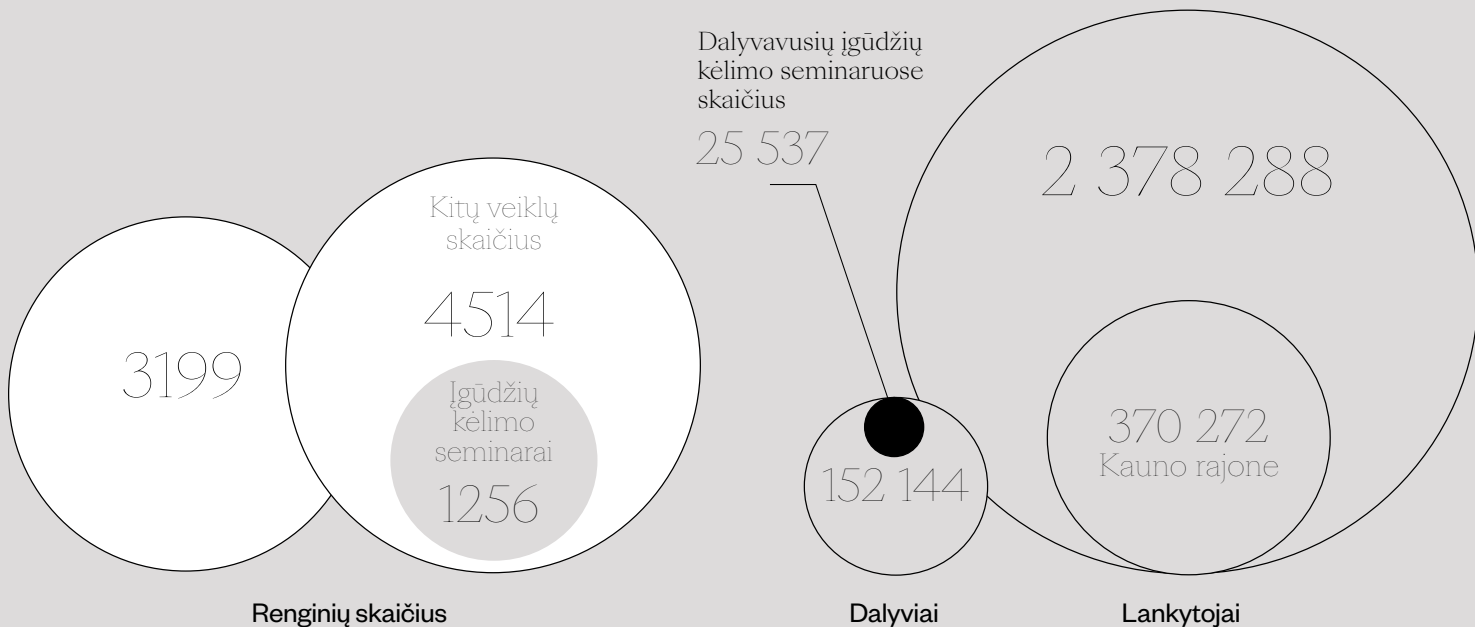
(Gyventojų skaičius 2022 m.)

Kaunas
297 906

(Gyventojų skaičius 2022 m.)

BENDRA PROJEKTO STATISTIKA

(2017–2022 m.)



112

Projektų ir specialių renginių vaikams

158

Jaunimo inicijuoti ir įgyvendinti projektai

78

Projektai, dirbtuvės, mokymų ciklai, skirti gerinti kultūros prieinamumą

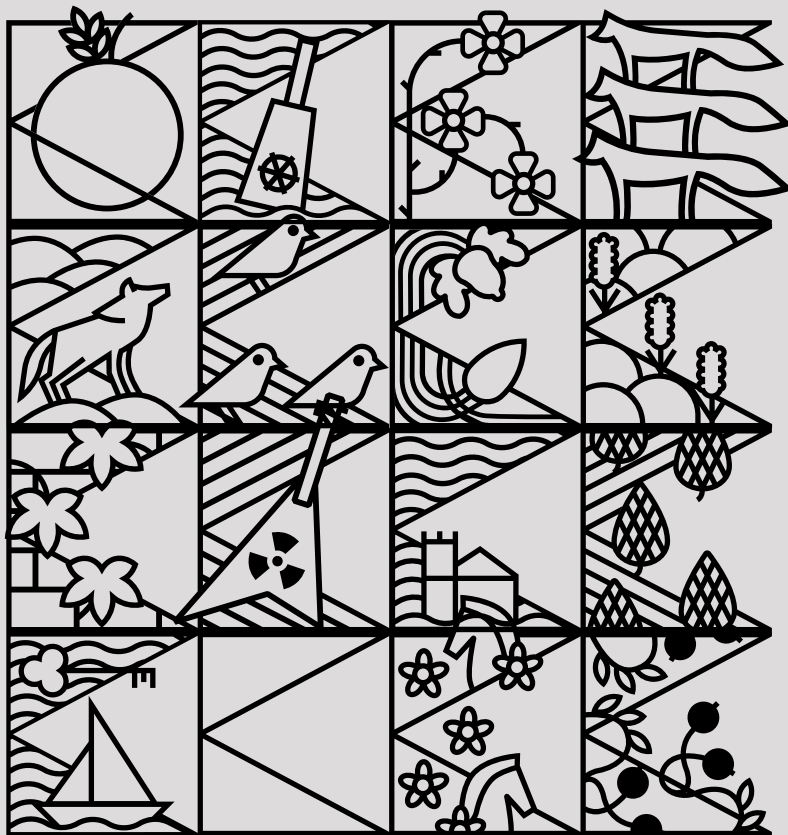
80 %

Naujų produkcijų dalis

85

Produkcijų pristatymas užsienyje

„Šiuolaikinių seniūnijų“ projekto metu vietos bendruomenės tapatybę identifikuojančių bruožų paieškose dalyvavo 15 Kauno rajono seniūnijų: Akademija, Babtai, Domeikava, Ežerėlis, Garliava, Kačerginė, Karmėlava, Kulautuva, Lapės, Linksmakalnis, Raudondvaris, Ringaudai, Rokai, Samylai, Vilkija.

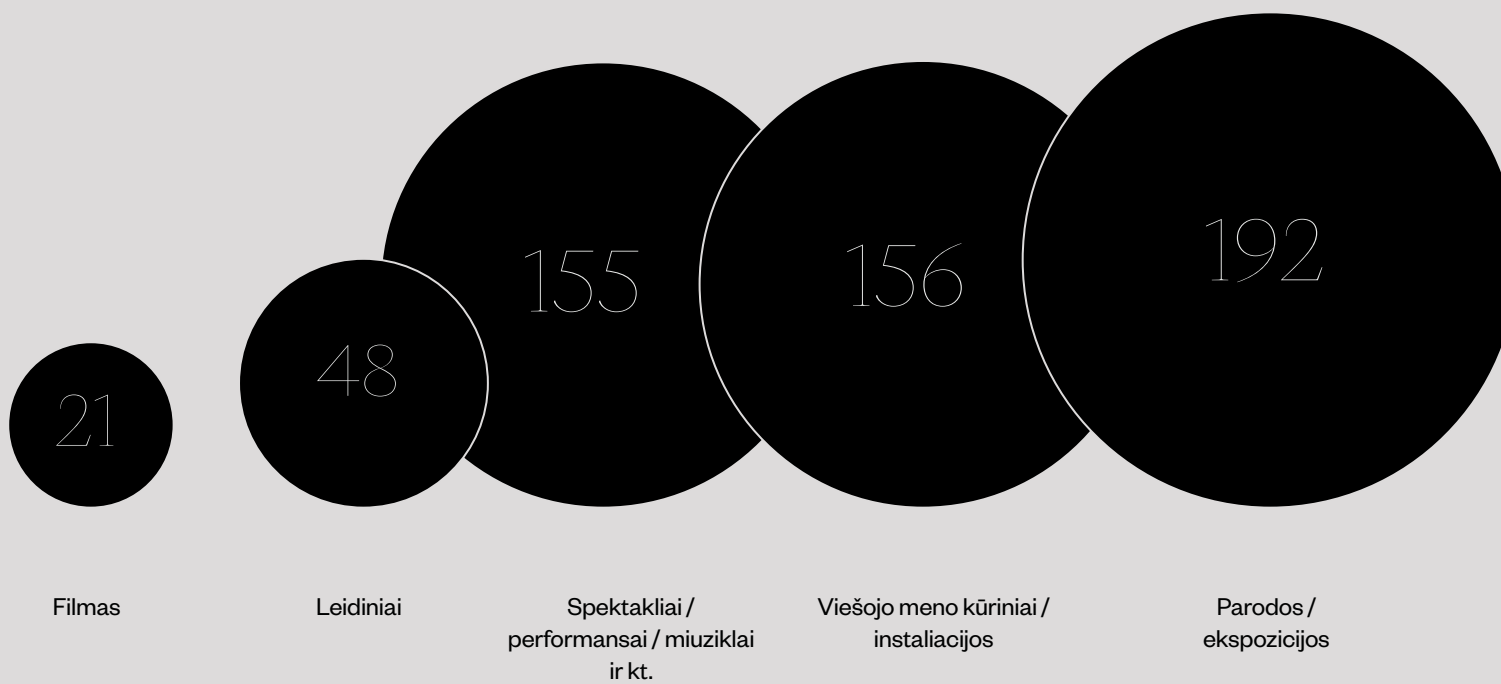


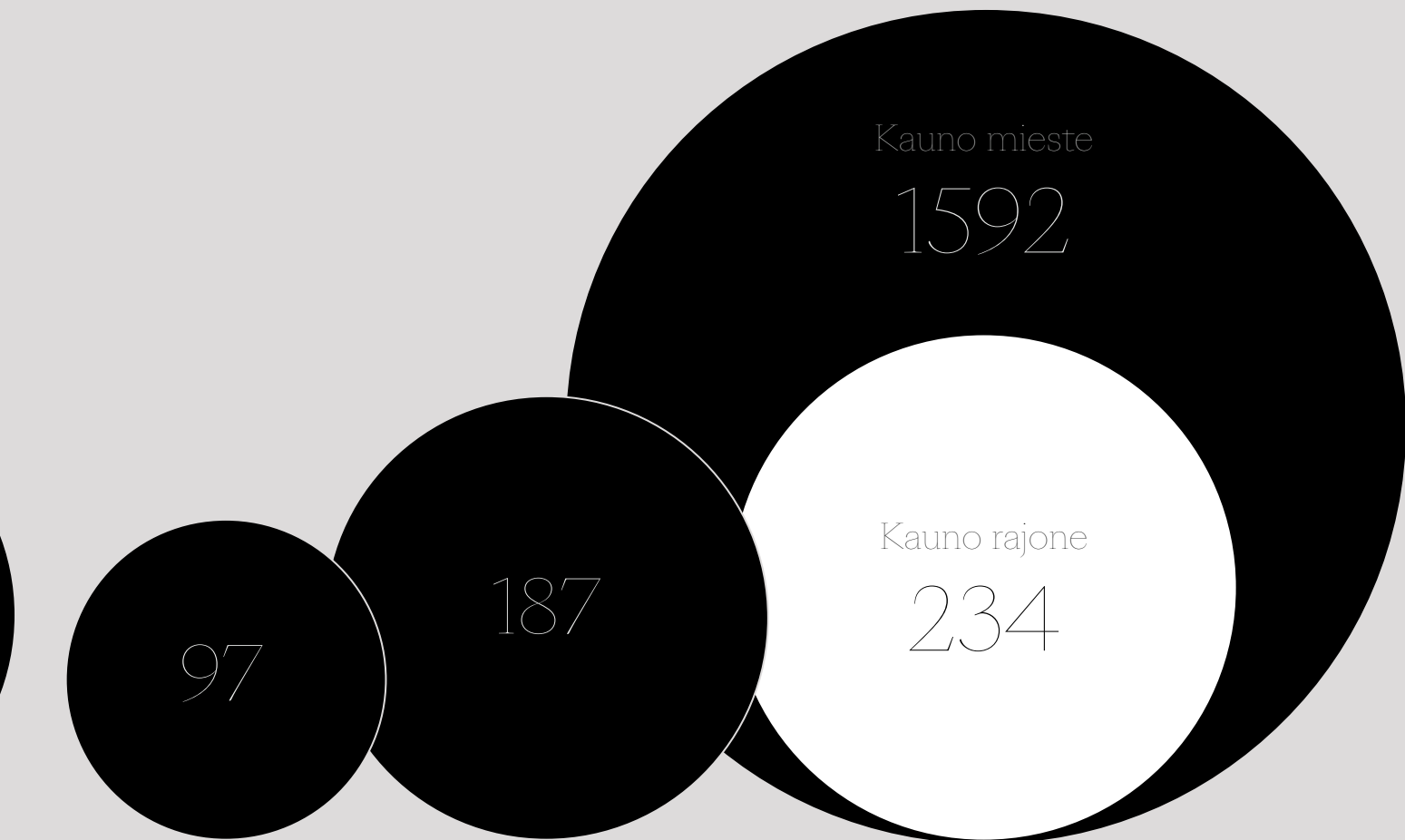
15-os

„Šiuolaikinių seniūnijų“ rėmuose Kauno rajone buvo inicijuota 15 urbanistinio identiteto kūrimo projektų, taip pat:

1	1	3	8	73
Bendruomenės parduotuvė	Bendruomenės lauko galerija	Nauji festivaliai	Ilgalaikiai viešojo meno objektai	Leidiniai, urbanistiniai žaidimai, gatvės meno kūriniai ir kiti išliekamieji kultūros produktai (sukurti per 2022 m.)

Kauno mieste ir Kauno rajone 2017–2022 m. sukurti:





Festivaliai /
šventės

Koncertai

Ilgalaikiai kultūros ir meno produktai / kūriniai

„Kaunas 2022“ erdvės

Renginių lokacija

421

„Kaunas 2022“ parodų
erdvių plotas

10 000 m²

Programos lokacijų tipai:

9

Galerijos

35

Muziejai

6

Teatrai

3

Kino teatrai

3

Koncertinės salės

500+

į programą integruotų
modernizmo objektų

1

Arena

43

Netradicinės erdvės

59

Viešosios erdvės

262

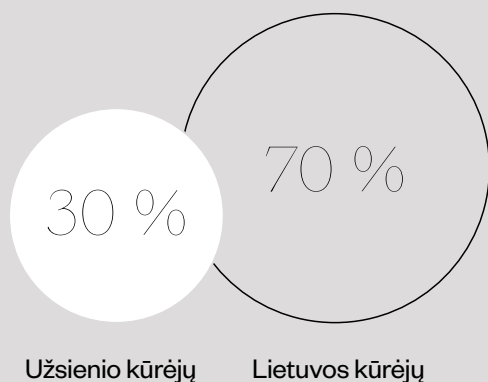
Kita

„Kaunas 2022“ kūrėjai

Veiklas vykde:

Kultūrinę programą
įgyvendino:

Partnerystių skaičius
įgyvendinant projektą:



77
Partnerių įstaigos



71

Bendruomenių lyderių ir fasilitatorių,
padėjusių įgyvendinti programos „Fluxus labas!“
veiklas, skaičius

180

Jaunimo įgalinimo mokymų „Kauno iššūkis“
dalyvių, padėjusių kurti ir įgyvendinti „Kaunas 2022“
jaunimo programą skaičius

286

Įsitraukusių bendruomenių skaičius

1047

Savaniai

Projekta kūrė

19 089

kūrybos ir kultūros sričių
profesionalai:

AKROBATAI / AKTORIAI / AMATININKAI / ANIMATORIAI / ARCHITEKTAI / ARCHITEKTŪRINIŲ MAKETŲ KŪRĖJAI / ARCHITEKTŪROS INŽINIERIAI / ARCHITEKTŪROS ISTORIKAI / ASISTENTAI / AUDITORIJŲ VYSTYMO EKSPERTAI / BENDRUOMENIŲ FASILITATORIAI / BENDRUOMENIŲ MENININKAI / BIBLIOTEKININKAI / CHOREOGRAFAI / CIRKO ATLIKĖJAI IR REŽISIERIAI / DAILININKAI / DIDŽĖJAI / DIRIGENTAI / DISKUSIJŲ MODERATORIAI / DRAMATURGAI / EKSKURSIJŲ GIDAI / ETNOGRAFAI / FAKYRAI / FILOSOFAI / FOTOGRAFAI / FOTOMENININKAI / GARSO EFEKTŲ KŪRĖJAI / GARSO MENININKAI / GARSO REŽISIERIAI / GATVĖS MENININKAI / GRAFIKOS DIZAINERIAI / GRIMO DAILININKAI / ĮGARSINTOJAI / ILIUSTRATORIAI / ISTORIKAI / JUVELYRAI / KERAMIKAI / KINEMATOGRAFAI / KINO DAILININKAI / KINO REŽISIERIAI / KLOUNAI / KOMPIUTERINIŲ ŽAIDIMŲ KŪRĖJAI / KOMPOZITORIAI / KOMUNIKACIJOS IR RINKODAROS SPECIALISTAI / KONDI-TERIAI / KOSTIUMO IR MADOS DIZAINERIAI / KRAŠTOVAIZDŽIO ARCHITEKTAI / KULTŪROS POLITIKOS FORMUOTOJAI IR EKSPERTAI / KULTŪROS POVEIKIO TYRĖJAI / KULTŪROS PRIEINAMUMO KONSULTANTAI / KŪRYBINIO RAŠYMO MENTORIAI / KVEPALŲ KŪRĖJA / LEIDĖJAI / LEIDINIŲ SUDARYTOJAI / LĒLININKAI / LĒLIŲ TEATRO REŽISIERIAI / LITERATŪROLOGAI / MADOS MODELIAI / MAKE-TUOTOJAI / MENINIŲ INSTALIACIJŲ KŪRĖJAI / MENO EDUKACIJOS SPECIALISTAI / MENO ISTORIKAI / MENO / KINO / ŠOKIO / TEATRO KRITIKAI / MENOTYRININKAI / MENO VADYBININKAI / MENO VADOVAI / MIMAI / MOKYMŲ VEDĖJAI / MONTAŽO REŽISIERIAI / MUZIEJININKAI / MUZIKANTAI / MUZIKOLOGAI / OPERATORIAI / ORKESTRŲ MUZIKANTAI / PARODŲ ARCHITEKTAI / PARODŲ KURATORIAI / PASAKOTOJAI / PERFORMANSO MENININKAI / POETAJAI / PRODUKTO DIZAINERIAI / PROGRAMUOTOJAI / RADIO IR TELEVIZIJOS LAIDŲ VEDĖJAI / RAŠYTOJAI / REDAKTORIAI / RENGINIŲ REŽISIERIAI IR VEDĖJAI / RESTAURATORIAI / SAVANORIAI / SCENARISTAI / SCENOGRAFAI / SIUVĖJAI / SKULPTORIAI / SOCIOLOGAI / SOLISTAI / SOCIALINIO VERSLO MENTORIAI / SOCIALINIŲ TINKLŲ KOORDINATORIAI / STALO ŽAIDIMŲ KŪRĖJAI / STIKLO MENININKAI / STILISTAI / SUTARTINIŲ GIEDOTOJOS / ŠOKĖJAI / ŠVIESOS MENININKAI / ŠVIESOS REŽISIERIAI / ŠVIESŲ IR VAIZDO PROJEKCIJŲ SUFLERĖ / TAPYTOJAI / TEATROLOGAI / TEATRO REŽISIERIAI / TECHNINĖS DALIES VADOVAS / TECHNINIAI PRODIUSERIAI / TEKSTILĖS MENININKAI / TRANSLIACIJOS REŽISIERIAI / URBANISTINIŲ ŽAIDIMŲ KŪRĖJAI / VERTĖJAI / ŽELDINIŲ DIZAINERIAI / ŽONGLIERIAI / ŽURNALISTAI.

Komunikacija ir rinkodara

2 209 610 880
2017–2022 m. žiniasklaidos
priemonėmis
pasiektos auditorijos
skaičius

49 837 413
Socialiniais tinklais
pasiektų vartotojų
skaičius (angl. *reach*)

1 118 127
Svetainėje
www.kaunas2022.eu
apsilankusių
vartotojų skaičius

14 693

„Kaunas 2022“ projekto
paminėjimai užsienio
žiniasklaidoje

974

Išplatinti
pranešimai
spaudai

22

Sukurti
tinklapius

32 000

„Kaunas 2022“ ir „Kaunas In“
(Laisvės al. 36) informaciniame
centre 2022 m. apsilankusių
žmonių skaičius (daugiau kaip)

15 300
„Instagram“

37 000
„Facebook“

„Kaunas 2022“ sekėjų skaičius
socialiniuose tinkluose

Biudžetas ir projekto administravimas

Bendra projekto vertė (Eur)

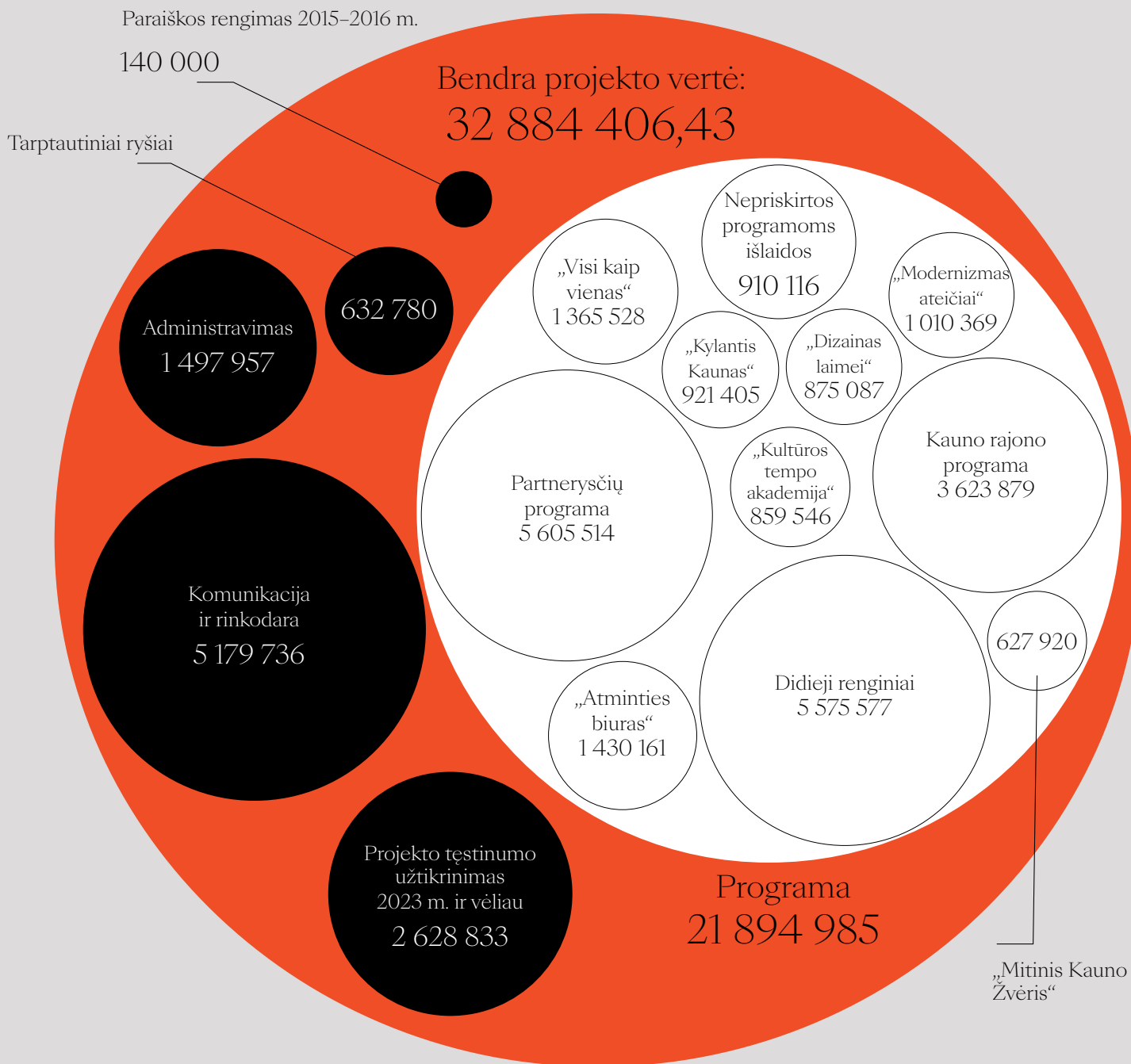
32 884 406



¹ ES investicijų programa ir fondai: „Interreg“, Kūrybiška Europa; „EU-Japan Fest“, LKT kofinansavimas Kūrybiškos Europos projektams; ambasados, institutai.

² Bilietai, suvenyrai, kt.

Biudžeto panaudojimo tikslas 2015–2023 m. (Eur)



61 Eur

Vienam Kauno miesto ir rajono gyventojui
tenkančios išlaidos iš Lietuvos viešojo finan-
savimo šaltinių 2017–2022 m. laikotarpiu

48

Papildomo finansavimo ir
paramos sutartys

93

Maksimalus VŠĮ „Kaunas 2022“
darbuotojų skaičius vienu metu:

24

administracijoje

16

komunikacijos ir rinkodaros
skyriuje

53

meninės programos
skyriuje

Viešieji pirkimai 2017–2022 m. laikotarpiu



Tyrimo vadovas: dr. Tadas Šarūnas

Tyrėjai: dr. Raimundas Vaitkevičius (statistinė analizė)
Jorūnė Chrapčavičiūtė (lauko darbų koordinavimas)

Už pagalbą ir konsultacijas esame dėkingi:

Laurai Jurkuvėnienei, dr. Maryjai Šupai, dr. Gintarui Šumskui,
dr. Liutaurui Kraniauskui, Gretai Pukenytei
ir visiems, padėjusiems atlikti duomenų rinkimo darbus.

Tyrimo ataskaita parengta įgyvendinant 2020 m. spalio 8 d. tarp VŠĮ MENE ir VŠĮ „Kaunas 2022“ pasirašytą sutartį (Nr. SR-2020/10/08-01) dėl „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ kuriamo kultūrinio, socialinio ir ekonominio poveikio Kaune ir Kauno rajone tyrimo paslaugų. Ataskaitoje pateiktos tyrėjų interpretacijos, grįstos tyrimo metu surinkta empirine medžiaga.

Projekto „KAUNAS 2022 –
Europos kultūros sostinė“
poveikio tyrimo galutinė
ataskaita



Ivertinti
tai, kas
neįkainojama

Pradėkime

Europos kultūros sostinių projektui gyvuojant jau keturis dešimtmečius tiek kultūros sektoriaus profesionalų, tiek platesnėse aktyviai kultūra besidominčių žmonių gretose nusistovėjo gana stabilus įsivaizdavimas, kas yra toji Europos kultūros sostinė. Ir nors esama tam tikrų šios kultūrinės iniciatyvos poveikio vertinimo madų, jie pasižymi gana didele žanrų įvairove¹. Mums tai suteikia daugiau laisvės pojūčio, kuris visgi neatleidžia nuo atsakomybės pasakyti kažką, kas bus svarbu šio teksto skaitytojui. Pats bendriausias mums iškeltas tikslas buvo:

„Įvertinti kultūrinį, socialinį ir ekonominį „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ poveikį.“

Tokio tikslo akivaizdoje bet kuris vertintojas susiduria su klasikine žanro problema – juk vertinimas savaime yra politinis veiksmas, kurio rezultatas dažniausiai priklauso nuo vertintojo nuostatų. Taip pat nuo socialinio statuso, kuris nulemia ar vertintojas (iš)gali kalbėti „tiesos vardu“ ir kieno tiesą jis įgarsina. Tai kelia daug moralinių dilemų. Atvejais, kai vertinimo objektas itin paprastas, gal ir galima šias dilemas įveikti, prisidengiant paprastomis kiekybinio matavimo procedūromis. Tačiau, kai kalba eina apie kultūrą, šis veiksmas nėra nei protingas, nei įmanomas.

Kalbėdami apie kultūrą susidursime su pirminiais reikšmių kūrimo būdais, kurių vertės iki galo nepasiduoda kiekybinei, ypač finansinės vertės, logikai. Todėl, nenorėdami įklimpti neįkainojamų dalykų vertinimuose, kurie neišvengiamai grįsti vertintojų vertybinėmis opozicijomis, sau kėlėme paprastesnius uždavinius:

- apibendrinti faktus apie „Kaunas 2022“ programos resursus ir rezultatus;
- pateikti įžvalgas apie Kauno miesto ir rajono gyventojų kultūrinės elgsenos bei socialines nuostatas;
- pasiūlyti galimus būdus, kaip kalbėti apie šios ir kitų kultūros intervencijų poveikį.

Rašant šį tekstą diskusija apie „Kaunas 2022“ poveikį jau seniai prasidėjusi, o jį beskaitant, matyt, bus ir gerokai atvėsus. Visgi viliamės, kad toks faktais grįstas pasakojimas padės prie jos sugrįžti ir geriau suprasti, kas įvyko Kaune 2022-aisiais. Tai turėtų padėti diskutuojant, ką iš šių patirčių norėtume toliau matyti miesto ir rajono gyvenime. Todėl tyrimo tikslas, kurį keliamo patys sau, ir yra *įgalinti įrodymais grįstą viešą diskusiją apie „Kaunas 2022“ poveikį*. Mūsų vaidmuo skiriasi tuo, kad siekiame įgarsinti prtilusius ar negirdimus balsus. Taip pat atkreipti dėmesį į socialinius faktus, kurie tokiose diskusijose dažnai apleidžiami ar tiesiog pakeičiami retorinėmis išraiškėmis.

Norintiems visiškai atsiverti netikėtumams, kuriuos šie faktai gali pasiūlyti, dabar geras momentas atsikvėpti ir

ramiai pergalvoti savo asmenines patirtis bei išankstines nuostatas, kurios galėtų daryti įtaką jūsų „Kaunas 2022“ poveikio vertinimui. Skaitytojui čia pasiūlyta pauzė – itin individuali. Ji gali trukti akimirksnį, o jį siūlymą pažiūrėjus rimčiau, – ir keletą valandų ar dienų. Veikiausiai pauzės turinys stipriai priklausys nuo jūsų ryšio – profesionalaus ar kasdienio – su kultūros lauku. Ne mažiau svarbi ir jūsų padėtis socialinėje erdvėje – ekonominiai, kultūriniai ir socialiniai pajėgumai, taip pat asmeninės patirtys. Jūsų išankstinės nuostatos kultūros sostinės atžvilgiu kartu yra ir nuostatų apie Europos projektą tęsinys. Mūsų pasaulio, Europos, Lietuvos ar Kauno suvokimas, nuostatos apie jų centrus ar periferijas bei gyvenimo ir darbo juose patirtys – tik dar vienas iš daugelio sluoksnių, kuris lemia asmeninius projekto „Kaunas 2022“ vertinimus. Kviesdami pergalvoti visus šiuos sluoksnius nepagrįstai apsunkintume jus, mieli skaitytojai. Reikalauti to iš kiekvieno skaitytojo nėra nei reikalinga, nei įmanoma. Toks procesas privalomas mums, tyrėjams, siekiantiems suvaldyti asmenines nuostatas. O štai iš jūsų prašome tik paprasto pažado būti budriems savo subjektyvumo atžvilgiu. Mainais jums pasiūlysiu keletą supaprastintų klausimų, atsakymai į kuriuos padės iš naujo perprasti savąjį ir ieškoti naujo žiūros į Europos kultūros sostinę taško.

¹Tam tikru sektiniu Europos Kultūros sostinių poveikio vertinimo pavyzdžiu ilgai laikytas „Liverpoolio 2008“ dokumentas: <https://www.liverpool.ac.uk/impacts08/>. Kitų miestų pavyzdžiai nuo „Kaunas 2022“ skiriasi ne tik metodu, bet ir jų taikymui skirtais ištekliais. Tuo tarpu, artimiausias atliktam tyrimui Kaune ir Kauno rajone yra „Wroclaw 2016“ vertinimas: <https://repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/metadata-search?action=AdvancedSearchAction&type=-3&wall=Subject:%22European+Capital+of+Culture%22>.

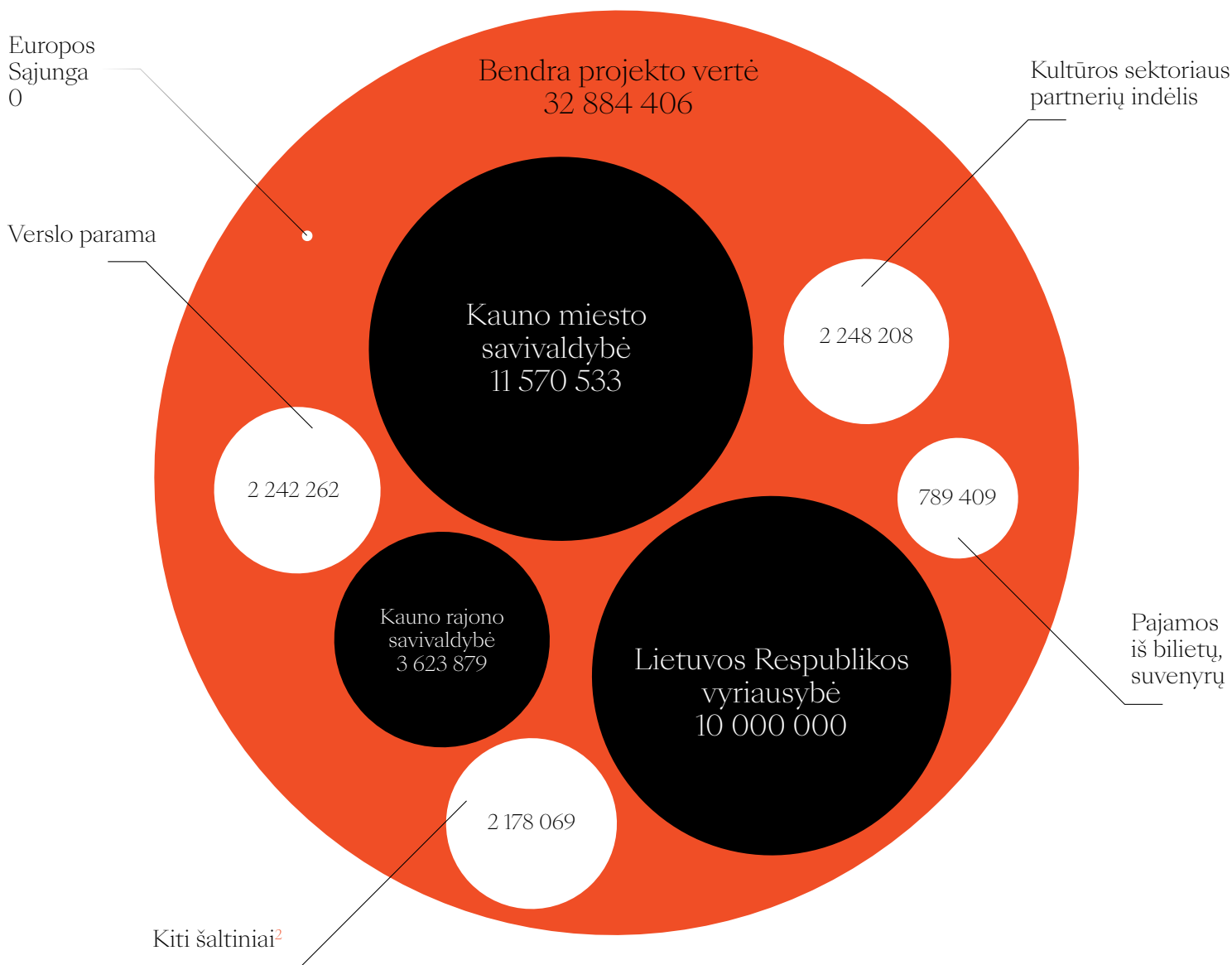
Kas gi yra toji Kultūros sostinė?

Pati Europos kultūros sostinės titulo nominacija turi didelį simbolinį krūvį. Kaip norėjome parodyti šiuo tyrimu, tam tikra prasme tai yra viso įvykio esmė. Visgi, Sostinės simbolinis svoris kartu dažnam mūsų trukdo geriau ją pažinti. Pats geriausias būdas išsklaidyti kultūros sostinės mistifikuojantį rūką – prabilti apie

jas inicijuojančiai politinei galiai įprasta ekonominio kapitalo kalba. Europos kultūros sostinė, pirmiausia, yra Europos Sąjungos institucijų inicijuota politinė intervencija³. Tad kokius įsivaizdavimus ji bekurtų skaitytojui, visų pirma, tai yra politinės vaizduotės ir ja sekančios galios padarinys. Praktinį pavidalą jam

suteikia europinės, nacionalinės ir regioninės institucijos, įforminančios šių skirtingų politinės galios laukų susitarimą „įsteigti kultūros sostinę“. Galų gale, visa tai įgauna ir finansinę išraišką. Projekto „Kaunas 2022“ biudžetas yra vienas iš daugelio tokios išraiškos pavyzdžių.

„Kaunas 2022“ biudžetas ir kiti finansavimo šaltiniai, 2015–2023 m. (Eur)⁴

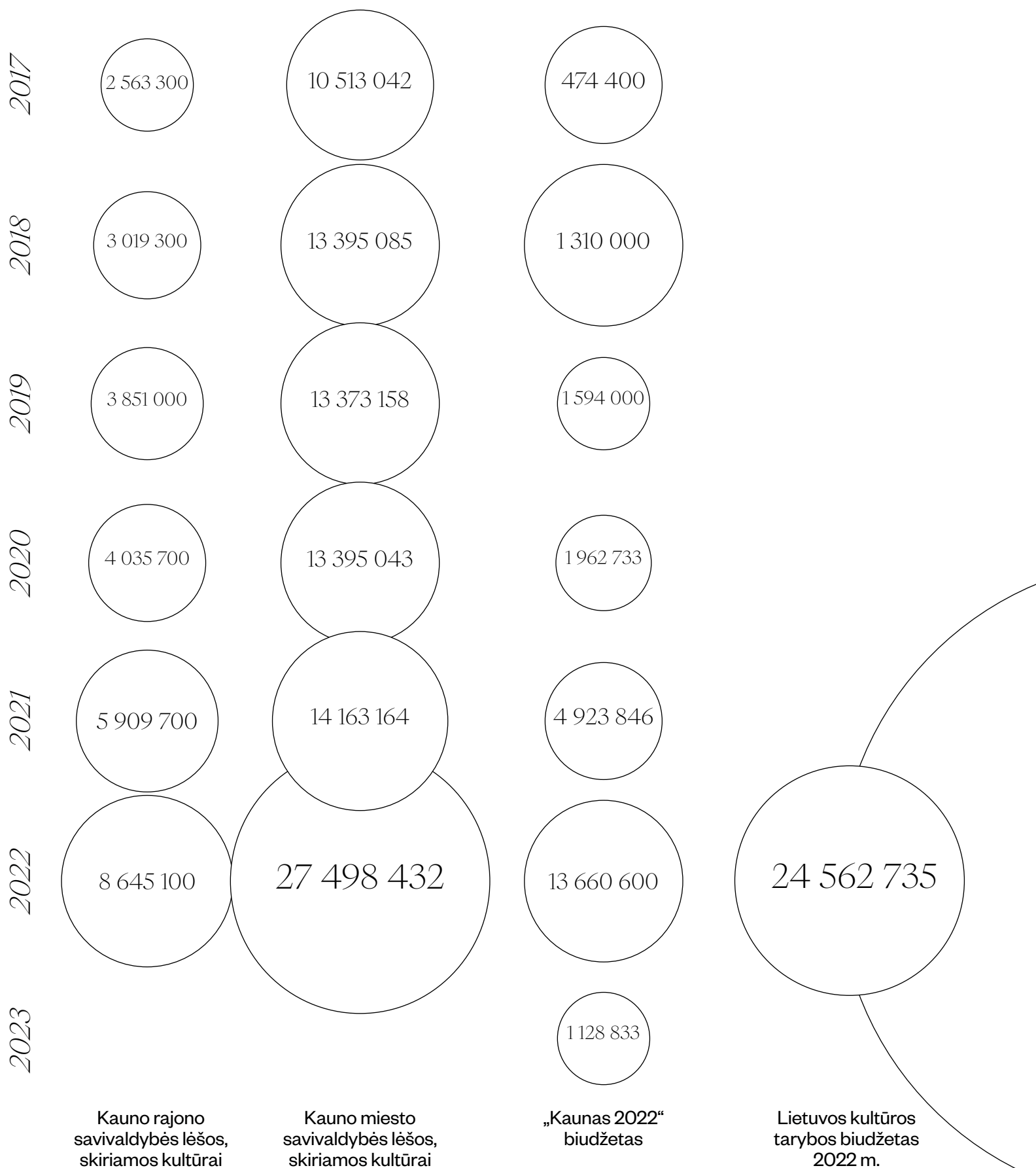


² (ES fondai: „Interreg“, Kūrybiška Europa; LKT kofinansavimas Kūrybiškos Europos projektams, ambasados, institutai) + „EU-Japan Fest“ parama programos partneriams (200 000) + „Merlin Mercouri“ prizas, skirtas kultūros sostinės palikimui (1 500 000).

³ Plačiau apie dabartinius šios Europos Sąjungos priemonės tikslus bei įgyvendinimo principus: <https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capital-of-culture>.

⁴ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. 2015–2023 m. gautas viešų ir privačių lėšų finansavimas.

Biudžetas kultūrai Lietuvoje, Kauno mieste ir rajone (Eur)⁵



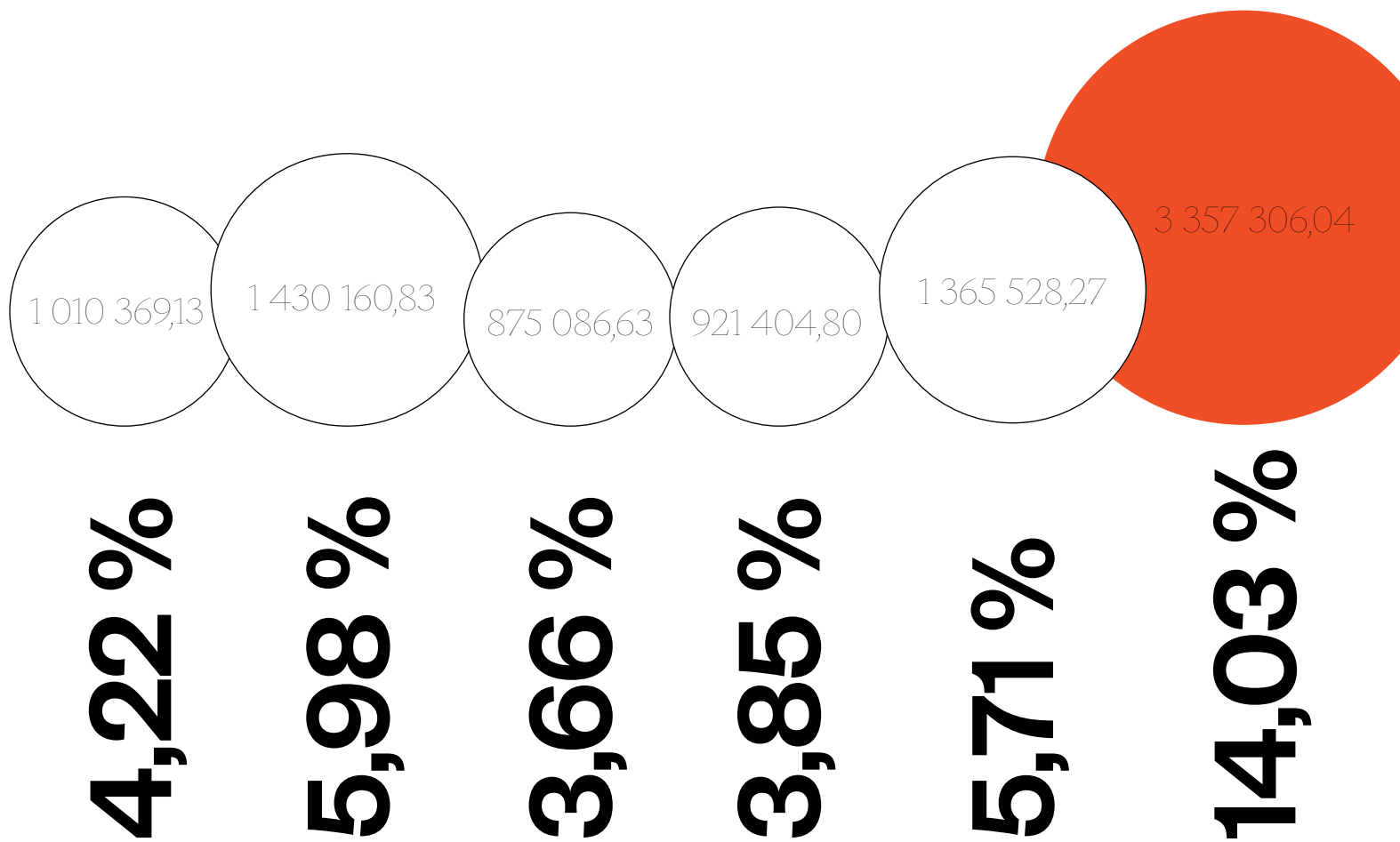
⁵ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2023 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos kultūros tarybos, „Atvirų Lietuvos finansų“ duomenų portalo: <https://lietuvosfinansai.lt/>, Kauno rajono savivaldybės, Kauno miesto savivaldybės duomenimis.

179 188 504

1 979 920 080

Valstybės biudžeto lėšos,
skiriamos švietimui
2022 m.

„Kaunas 2022“ programoms skirtos viešosios lėšos ir tikslai,
2017–2022 m. (Eur)⁶



„Modernizmas
ateičiai“⁷

„Atminties
biuras“⁸

„Dizainas laimei“⁹

„Kylantis
Kaunas“¹⁰

„Visi kaip vienas“¹¹

Kultūros
sektoriaus
partnerystės¹²

Sukurti XX amžiaus paveldo interpretacijos ir edukacijos centrą, tarpininkaujantį tarp paveldo ir skirtingų visuomenės grupių, kuriantį miesto, taip pat bendrą modernistinio paveldo interpretavimo ir sklaidos strategiją.

Sužadinti ir atgaivinti daugiatautę Kauno ir Kauno rajono kultūrą. Išryškinti miesto daugiakultūrišką ir daugi-aetninį paveldą.

Stiprinti Kauno kaip UNESCO dizaino miesto tapatybę, aktualizuojant prieinamumą, tvarumą, patogaus miesto sampratą.

Suteikti jaunimui žinių ir įrankių, kad jie sukurtų miestą, kuriame jaunimas norėtų pasilikti.

Atskleisti miesto rajonų kūrybiškumą, suvienyti kauniečius, sukurti naujas viešąsias erdves, kur jų niekada nebuvo, sužadinti kauniečių atsakomybę už savo kaimynystę.

Transformuoti esamą miesto kultūros lauką, inicijuojant naujus projektus ir eksperimentinius partnerystės modelius.

⁶ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

⁷ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ architektūros ir paveldo programa „Modernizmas ateičiai“: <https://kaunas2022.eu/modernizmas-ateiciai/>; <https://modernizmasateiciai.lt/>.

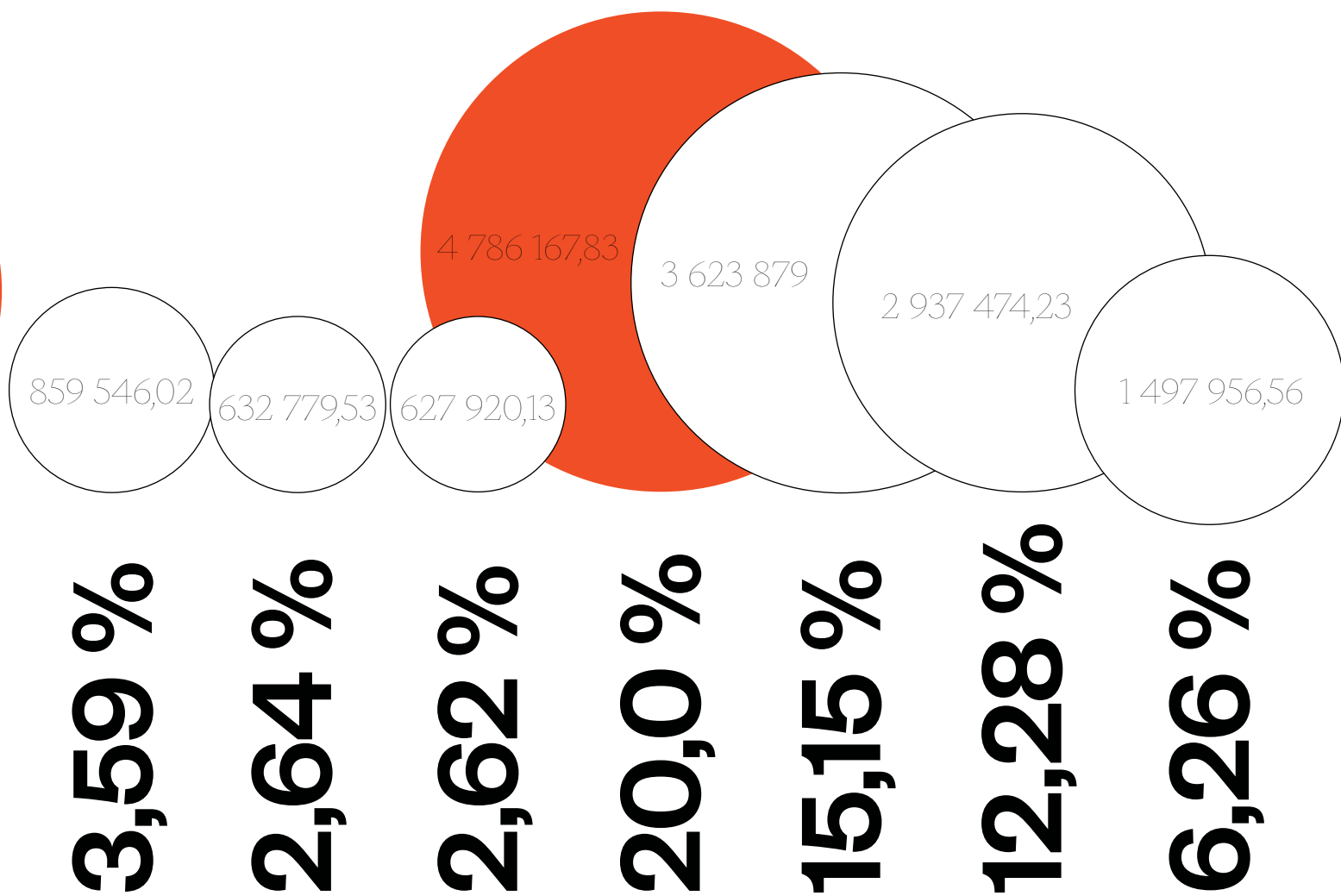
⁸ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programa „Atminties biuras“: <https://kaunas2022.eu/atminties-biuras/>; <https://www.atmintiesvietos.lt/lt/kaunas-2/kaunas-2022-atminties-biuras/>.

⁹ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programa „Dizainas laimei“: <https://kaunas2022.eu/dizainas-laimei/>.

¹⁰ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ jaunimo programa „Kylantis Kaunas“: <https://kaunas2022.eu/kylantis-kaunas/>; <https://www.kylantiskaunas.com>.

¹¹ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ bendruomenių programa „Visi kaip vienas“: <https://kaunas2022.eu/visi-kaip-vienas/>; <https://www.visikaipvienas.eu>.

¹² „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ Kultūros partnerystės programa: <https://kaunas2022.eu/kulturos-partnerystes/>.



„Kultūros tempo akademija“

Tarptautiniai ryšiai

„Mitinis Kauno Žvėris“¹³

Didieji renginiai¹⁴

Kauno rajono programa¹⁵

Komunikacija ir rinkodara

Administracija

Stiprinti kultūros sektoriaus įgūdžius ir atsinaujinimą. Suvienyti kultūros sektorių santykio su šiuolaikinėmis auditorijomis ir ateities vizijų refleksijai.

Plėsti „Kaunas 2022“ tarptautinį žinomumą, stiprinti programos tarptautinį įvaizdį ir Kauno bei Kauno rajono ilgalaikius tarptautinius kultūrinius ryšius.

Suburti bendruomenę ir paskatinti ją kultūriniam aktyvumui – kurti ir įveikinti naująjį Kauno mitą.

Didžiųjų renginių trilogijos įgyvendinimas pasitelkiant Europos kūrėjus ir užtikrinant masinį miestiečių bei miesto svečių dalyvavimą.

Šiuolaikinėmis priemonėmis auginti ir kurti vietos tradicijų pažinimo ir bendradarbiavimo paremtus projektus, įgyvendinant „Kaunas 2022“ programą Kauno rajone.

„Kaunas 2022“ žinomumo Lietuvoje užtikrinimas. „Kaunas 2022“ žinomumo užsienyje užtikrinimas, rėmėjų pritraukimas ir integravimas.

¹³ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programa „Mitinis Kauno Žvėris“. <https://kaunolegenda.lt/>, <https://kaunas2022.eu/mitinis-kauno-zveris/>.

¹⁴ Didžiųjų „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ renginių trilogija: „Sukilimas“ (sausio mėn. 19-23, 2022), „Santaka“ (gegužės mėn. 20-22, 2022) ir „Sutartis“ (lapkričio mėn. 24-27, 2022). Programa: <https://kaunas2022.eu/programa/>.

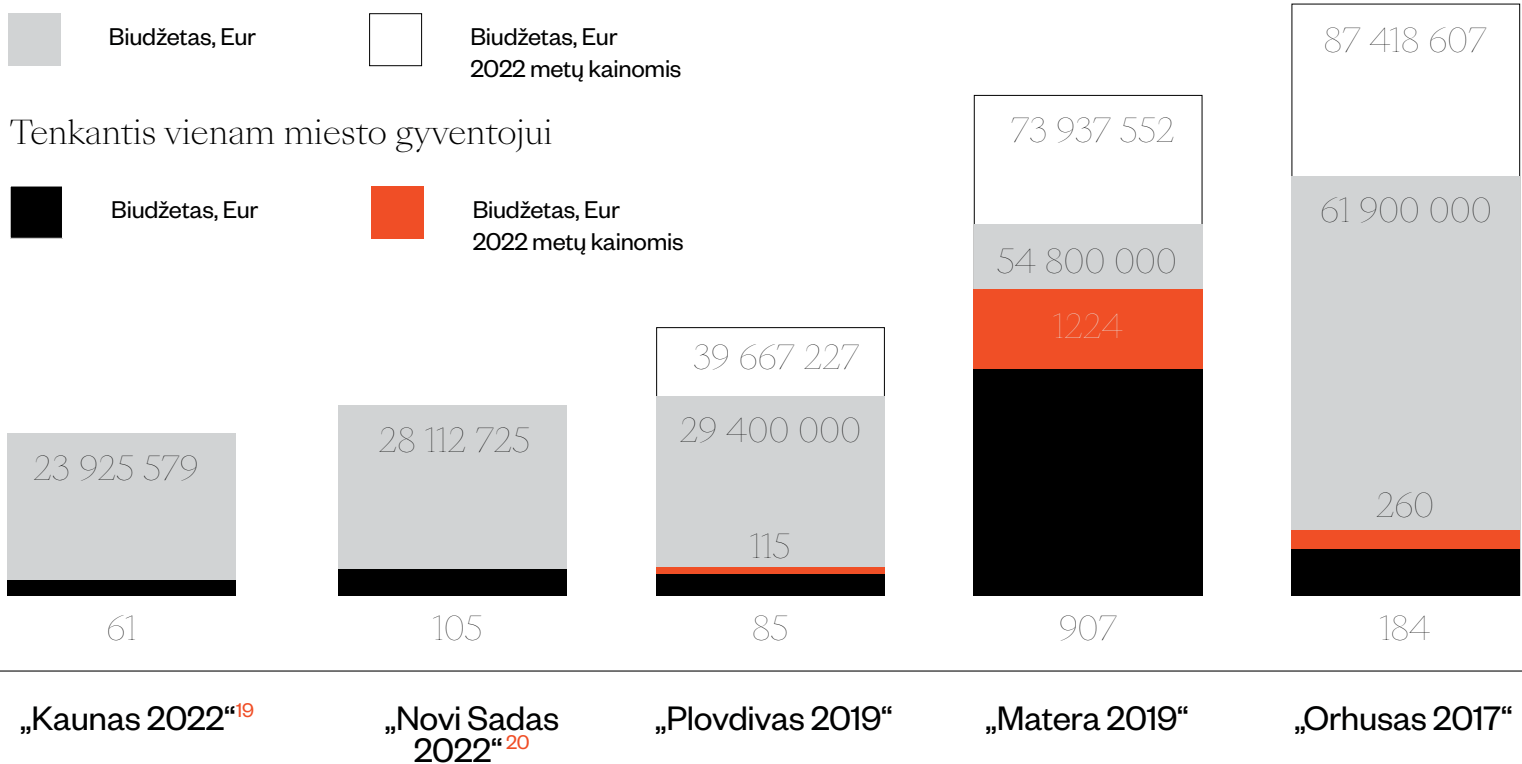
¹⁵ „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programa Kauno rajone „Šiuolaikinės seniūnijos“. <https://www.visikaipvienas.eu/siuolaikines-seniunijos/>.

Žvilgsnis į biudžetą padeda išsklaidyti keletą įprastų nuostatų apie Europos kultūros sostines. Kultūros sostinė vadinama Europos, bet, visgi, ji pirmiausia finansuojama savivaldos bei nacionaliniais pinigais, ir nors nominacija turi įvardytus metus, finansinė intervencija tęsiasi ilgą 7 metų laikotarpį. Europos Komisija, būdama šios iniciatyvos vėliavnešė, įgyvendinimo metu apsiriboja galinėje kairiojoje sėdynėje įsitačiusio personažo vaidmeniu¹⁶. Kultūros srityje Europos kultūros sostinės iniciatyva yra išskirtinė, bet ji grįžta itin bendrais politikos principais. Europos Sąjungos institucijos šiuo atveju veikia srityje, kurioje negali įgyvendinti politikos savo visa galia. Visai neatsitiktinai taip daug flirtuojama su kultūros politikos pašonėje esančiomis ekonominėmis, socialinėmis ar miestų plėtros temomis, kurioms Sąjunga gali turėti daugiau įtakos ir kurias ima atliepti nominacijas gavusių miestų programos.

Praeito amžiaus paskutinių dešimtmečių atsiminimai, kuomet titulą dažnai gaudavo tikrosios – Europos nacionalinių valstybių – sostinės, matyt, jau nugrimzdo užmarštin. Tačiau atsiminimai apie antrosios pakopos miestų – tokių kaip, pavyzdžiui, Portas (Portugalija), Gracas (Austrija) ar Liverpulis (Didžioji Britanija) – įgyvendintas Europos kultūros sostines dar ne tokie tolimi ir išlieka ryškūs¹⁷. Šie ar panašūs dažno skaitytojo galvoje kunkuliuojantys atsiminimai kursto pirminius įsivaizdavimus, kas turėjo vykti ir kas pagaliau įvyko 2022-aisiais Kaune. Visgi, tie įsivaizdavimai bus tiek skirtingi, kiek skirtingi yra Europos miestai. Tam tikra prasme pati nominacija dar nepaaiškina mūsų vertinimo objekto. Taip, tai biurokratinis konstruktas, reiškiantis, kad tam tikras Europos miestas ar regionas ilgesnį laiką intensyviau finansuos kultūrinę veiklą. Taip, tai politinis konstruktas, reiškiantis, kad to miesto ar regiono

kultūros politikos diskurse galima tikėtis daugiau Europos kultūros politikos atspindžių. Visgi, Europos kultūros sostinė praktiškai neegzistuoja, kol jos neįkūnija konkreti programa. O jos siekiai gali būti labai skirtingi. Vienaip jie reikšis nacionalinių valstybių sostinėse, kitaip – dinamiškuose antrosios pakopos miestuose, nuosmukį išgyvenusiuose postindustriniuose centruose ar gyventojus bei turistus pritraukti ir išlaikyti mėginančiuose mažuose miestuose. Šie nominuotų miestų skirtumai atsispindi ir Europos kultūros sostinių biudžetuose.

Europos kultūros sostinės



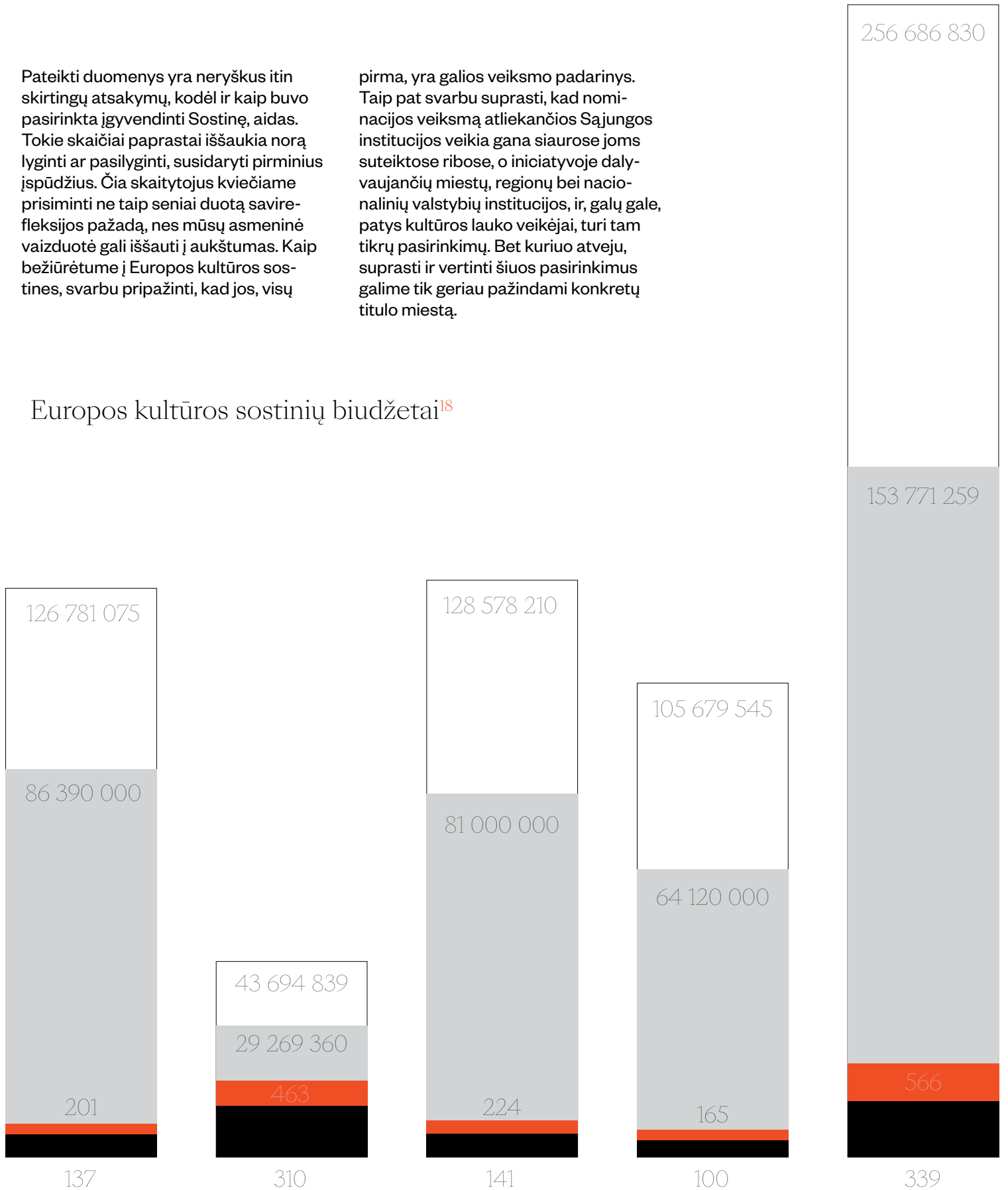
¹⁶ Šios scenografijos pagrindas yra dramaturginės ribos, kurias Mastroichto bei Amsterdamo sutartys nubrėžia Europos Sąjungos institucijų vaidmeniui kultūros politikos scenoje. Iš: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11997E151>.

¹⁷ Su Europos kultūros sostinės iniciatyvos raida dar nesusipažinusiems skaitytojams siūlome perskaityti puikų populiarų ir glaustai surašytą „Wikipedia“ įrašą: https://en.wikipedia.org/wiki/European_Capital_of_Culture.

Pateikti duomenys yra neryškus itin skirtingų atsakymų, kodėl ir kaip buvo pasirinkta įgyvendinti Sostinę, aidas. Tokie skaičiai paprastai iššaukia norą lyginti ar pasilyginti, susidaryti pirminius įspūdžius. Čia skaitytojus kviečiame prisiminti ne taip seniai duotą savirefleksijos pažadą, nes mūsų asmeninė vaizduotė gali iššauti į aukštumas. Kaip bežiūrėtume į Europos kultūros sostines, svarbu pripažinti, kad jos, visų

pirma, yra galios veiksmo padarinys. Taip pat svarbu suprasti, kad nominacijos veiksmą atliekančios Sąjungos institucijos veikia gana siaurose joms suteiktose ribose, o iniciatyvoje dalyvaujančių miestų, regionų bei nacionalinių valstybių institucijos, ir, galų gale, patys kultūros lauko veikėjai, turi tam tikrų pasirinkimų. Bet kuriuo atveju, suprasti ir vertinti šiuos pasirinkimus galime tik geriau pažindami konkretų titulo miestą.

Europos kultūros sostinių biudžetai¹⁸



„Vroclavas 2016“

„Mariboras 2012“

„Rūras 2010“

„Vilnius 2009“

„Liverpoolis 2008“

¹⁸ Iš: „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodyta „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės, išoriniuose vertinimuose pateikiamų duomenų – „Matera 2019“ ir „Plovdivas 2019“: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/01ae1db0-3a98-11eb-b27b-01aa75ed71a1>, „Orhusas 2018“: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/ecoc_2017_ex_post_evaluation_final_report.pdf, „Vroclavas 2016“: <https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/library/ecoc-2016-evaluation-en.pdf>, „Moriboras 2012“: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/files/ecoc-2012-first-evaluation_en.pdf, „Rūras–Esenas 2010“: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/files/capitals-culture-2010-report_en.pdf, „Vilnius 2009“: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/files/capitals-culture-2009-evaluation_en.pdf, „Liverpoolis 2008“: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/files/capitals-culture-2007-08-evaluation_en.pdf; vidinių „Novi Sado 2022“ duomenų.

¹⁹ Nurodyta „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos vyriausybės.

²⁰ „Novi Sado 2022“ biudžetas nurodytas be išlaidų infrastruktūrai.

Kas gi yra tas Kaunas? O jį supantis rajonas?

Galima būtų pagalvoti, kad toliau tekste pateikiami faktai skirti tik tiems žmonėms, kurie šio miesto ir regiono nepažįsta, – tam, kad ir jie galėtų sekti pasakojimo mintį. Visgi, klausimas dar labiau skirtas žmonėms, kurie Kauną pažįsta gerai ar netgi labai gerai. Tiems, kurie savo galvose turi išpuoselėtą šio miesto ir rajono vaizdinį, o širdyse – su jais susijusius šiltus, ar nebūtinai malonius, jausmus. Tiesa yra ta, kad atsakymai į klausimą „Kas yra miestas?“ gali būti tik subjektyvūs. Mokslas čia mažai kuo gali padėti. Istorikai vis dar neturi vienareikšmio atsakymo, kodėl išvis prieš tūkstančius metų žmonės ėmė keltis į miestus. Jau daugiau kaip šimtą metų modernius miestus tyrinėjantys

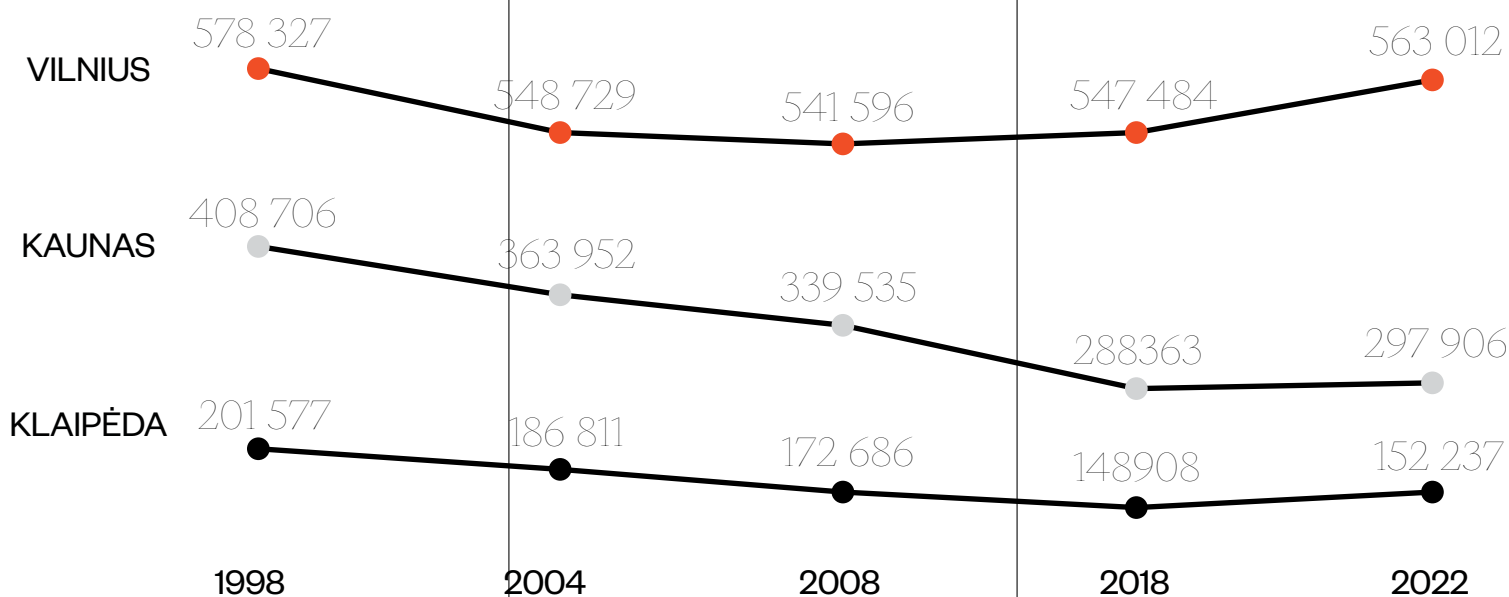
sociologai liovėsi ieškoti vienareikšmio būdo apibrėžti miestą. Tad miestas, pirmausia, yra istorijos produktas, kupinas atsitiktinumų ir tuo žavus šimtmečius jį stačiusių miestiečių kūrinys.

Mėginant pažinti Kauną ir Kauno rajoną, kad ir kaip besistengtume, itin didelį poveikį turės mūsų asmeninės istorijos ir subjektyvumai. Kiek prisijaukinti šį subjektyvumą, kad jis netrukdytų, o padėtų suprasti ką 2022-ieji reiškė šiam miestui, padės keli žingsniai. Jie tokie patys visiems skaitytojams – nesvarbu, ar jūs kada gyvenote šiame ar kitame Lietuvos mieste, miestelyje ar kaime. O galbūt savo istoriją kuriate kitoje Europos ar pasaulio vietoje, centre ar periferijoje.

Pradėti galima būtų nuo kelių faktų, kurie parodo, ką paskutiniai trys nepriklausomybę atgavusios šalies dešimtmečiai reiškė šio miesto ir jo rajono gyventojams. Taip pat – koks dabar yra šis visos Lietuvos socialinės erdvės dešimtadalis, kuo jis išsiskiria iš kitų Lietuvos miestų.

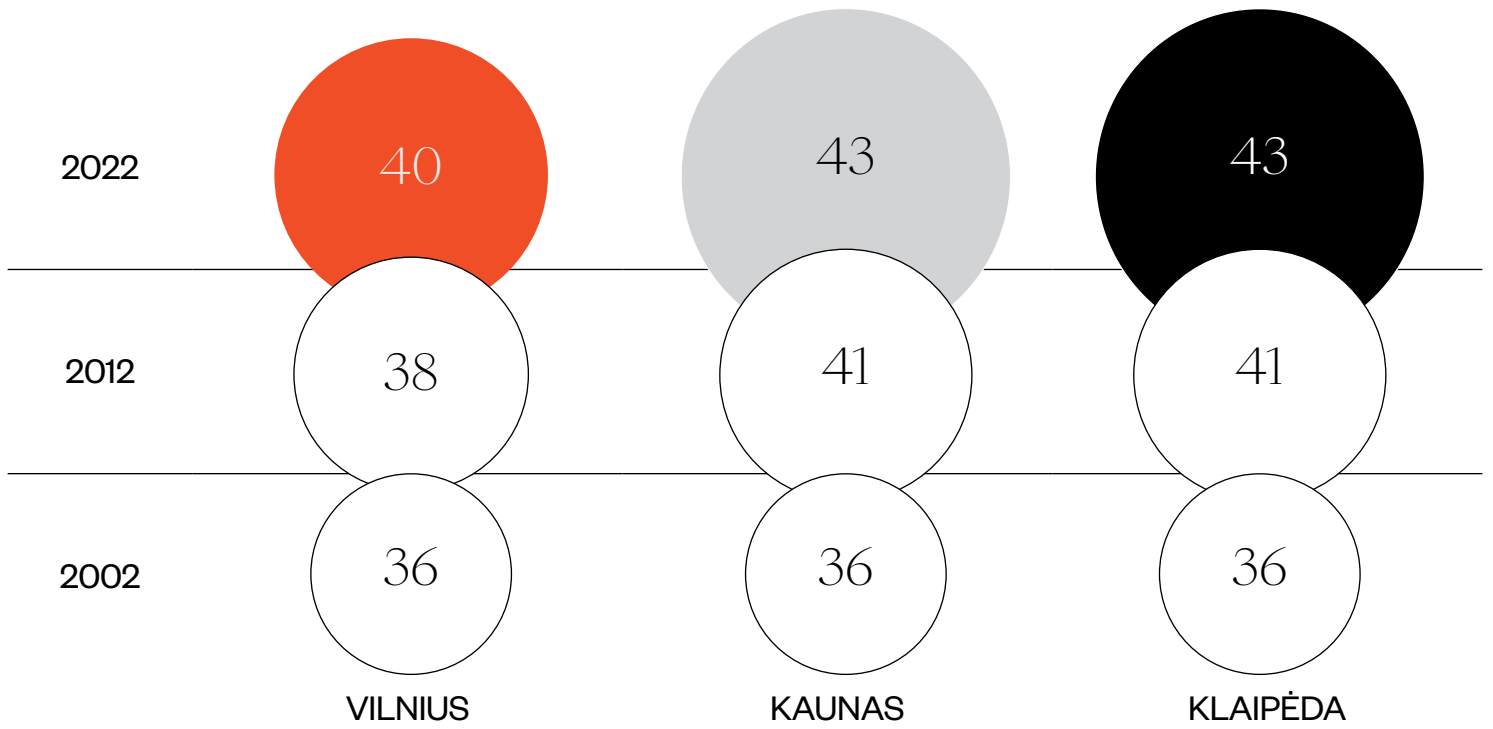
Lietuvos didžiųjų miestų socialinė raida²¹:

Gyventojų skaičiaus kaita

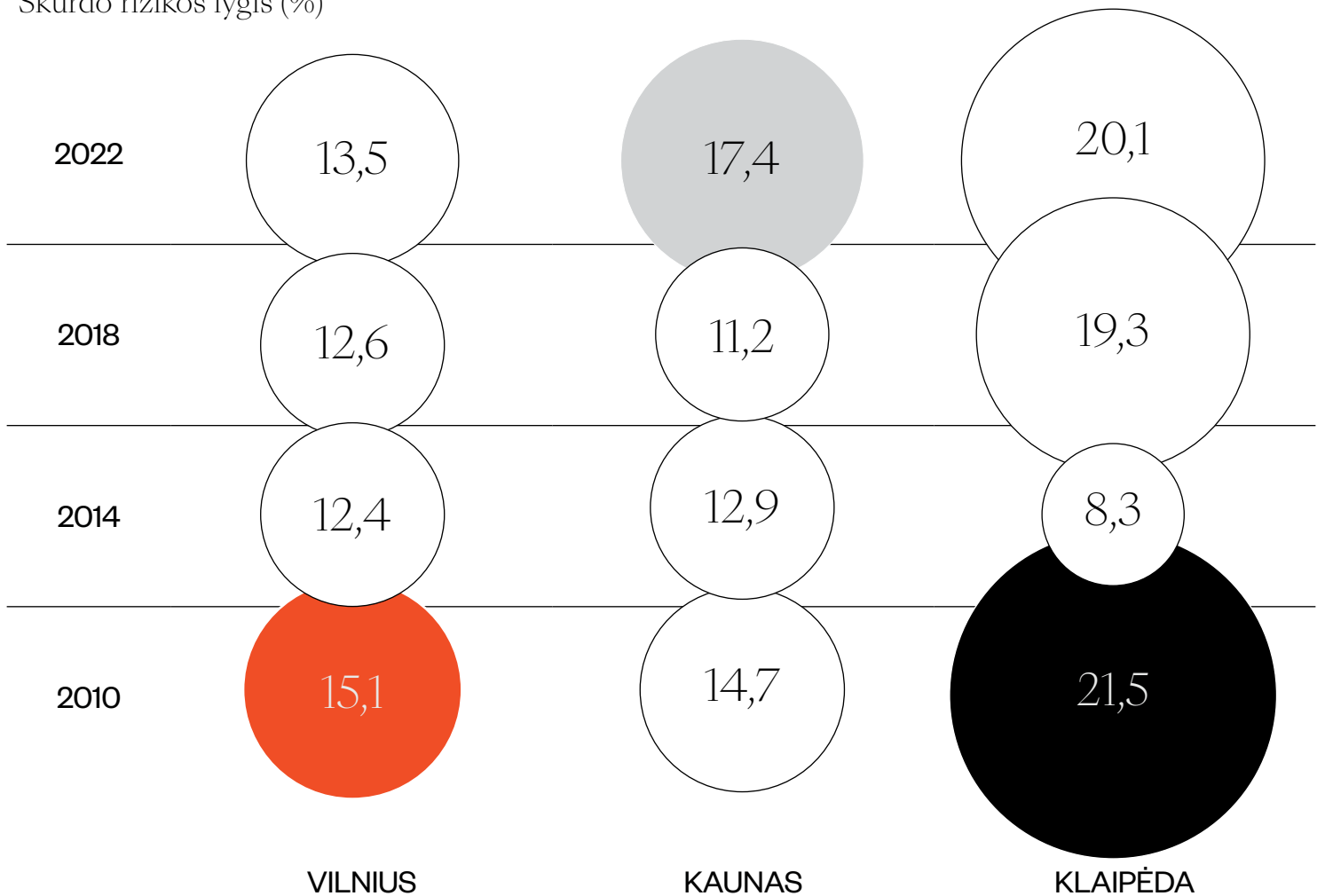


²¹ Iš Valstybės duomenų agentūros duomenų: <https://osp.stat.gov.lt/gyventojai>.

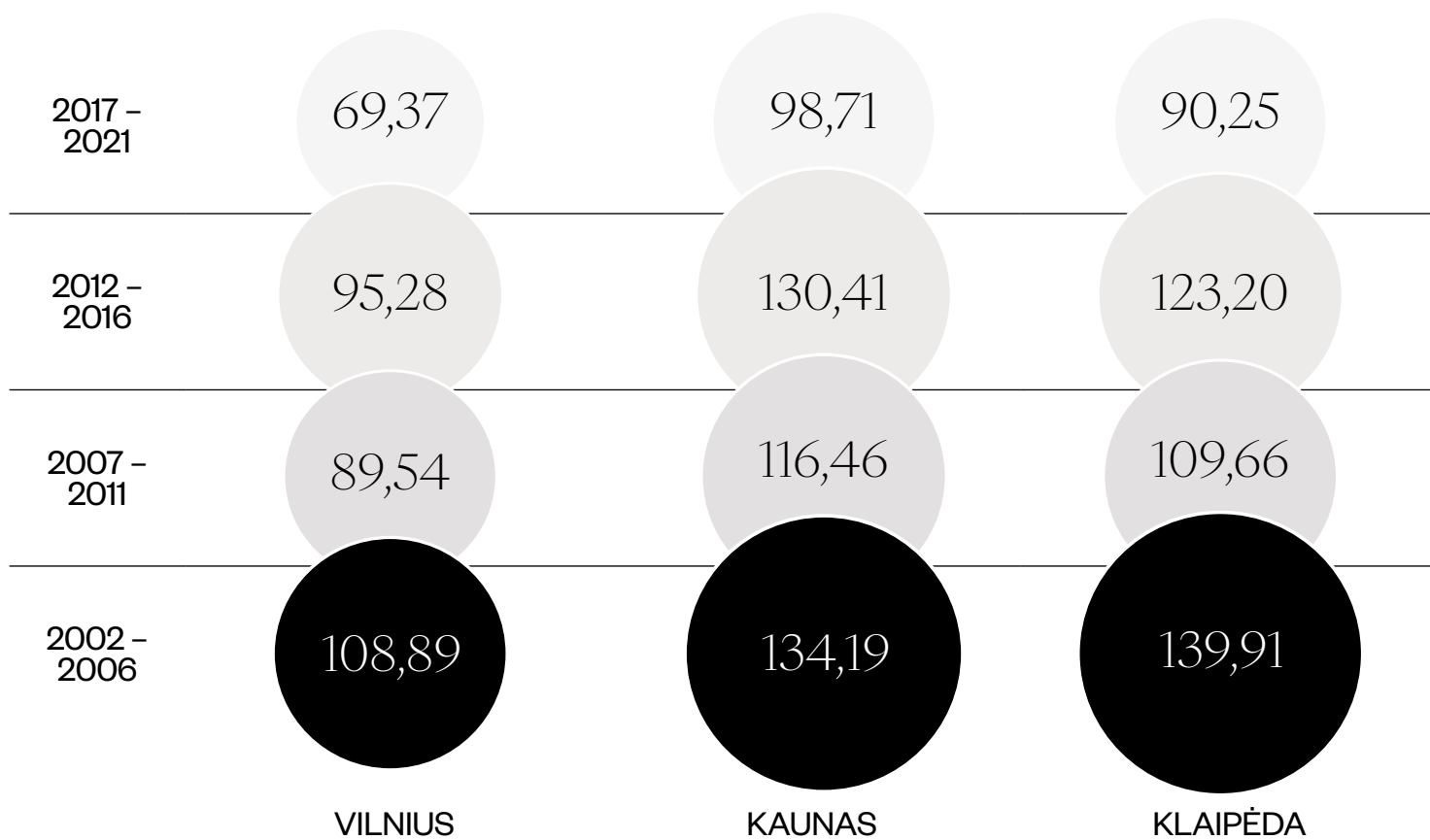
Vidutinis gyventojų amžius (m.)



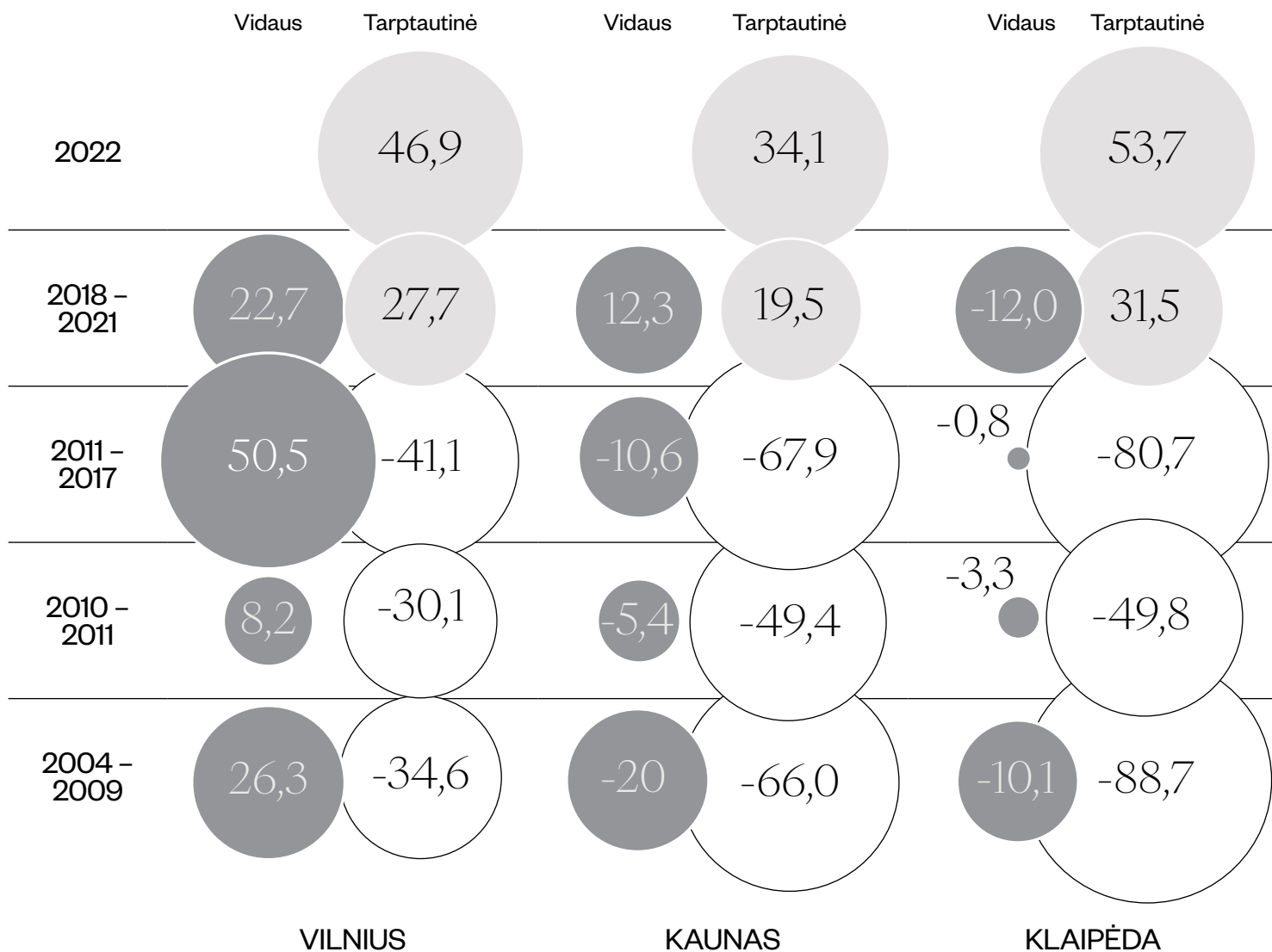
Skurdo rizikos lygis (%)



Savižudybių skaičius 100 tūkst. gyv. (%)



Migracija (migruojančiųjų skirtumas tūkstančiui gyventojų)²² (%)



²² Parengta pagal Valstybės duomenų agentūros duomenis: <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-migracija>, ir Lietuvos higienos instituto teikiamus duomenis: <https://www.hi.lt/sveikatos-statistika.html>.

Šiuose duomenyse galite atpažinti iš postindustrinės traumos atsitiesiančio miesto veidą. Kaune, kuris buvo vienas svarbiausių sovietinės Lietuvos pramonės centrų, ekonominis pertvarkymas paliko itin gilią žaizdą. Pagal gyventojų skaičių miestas susitraukė trečdaliu. Tūkstantmečio pradžioje jo gatves tuštino emigracijos banga, miestą suėmus giliai anomijai žmonės traukėsi ne tik iš savo namų, bet ir iš gyvenimo. Toks Kauno paveikslas yra miestietiškas visą Lietuvą ekonominės transformacijos akivaizdoje išstikusios traumos vaizdas, į kurį žvelgdami negalime pamiršti ir Kauno rajono. Ta pati žaizda įrėžusi ekonominė transformacija atnešė ir kitokio gyvenimo viltį. Su nepriklausomybe atgavome ne tik žodžio, bet ir ekonominės saviraiškos laisvę. O augantys priemiesčiai – viena iš daugelio jos raiškos formų. Dažnas ne iš Kauno kilęs skaitytojas pastebės,

kad giminingas patirtis turinčių miestų yra ir kitose Rytų ir Vakarų Europos bei pasaulio šalyse. Kaip ir daugelyje kitų šalių, taip ir Lietuvoje išgyvename visuomenės senėjimą, taip pat ekonominę centralizaciją, kurios akivaizdoje stipriausi miestai toliau stiprėja, o kiti – ryškiau išgyvena šiuolaikinės visuomenės iššūkius.

Vietos kaip Kaunas ir Kauno rajonas yra gana įprastas kultūrinių intervencijų, pavyzdžiui, Europos kultūros sostinė, taikinys. O jas vertinant dažnai neakivaizdžiai dalyvauja ir subjektyvios gyvenimo tokiose teritorijose patirtys. Todėl santykio su gyvenimo tokiame ar panašiam mieste patirtimi (ar jos stoka) atpažinimas padės geriau sekti mūsų pasakojimo mintį. Atpažinti ir suvaldyti vertinimo procese besirandantį subjektyvumą buvo pagrindinis mūsų

metodologinis uždavinys. Džiaugiamės, kad panašaus pasakojimo būdo griebėsi ir „Kaunas 2022“ komanda, pateikdama asmeniškai subjektyvius atsiliepimus apie programos įgyvendinimui atiduotus savo darbo metus. O mūsų bandymas įprasminti šių darbų poveikį remiasi interpretacija surinktų faktų, kurių pagrindą sudaro viešųjų institucijų kaupiami ir mūsų pačių surinkti duomenys:

- didžiausią dalį savųjų teiginių grindžiame Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausų duomenimis. Du kartus – 2021–2023 metais – atsitiktinės atrankos būdų platintomis anketomis surinkome daugiau kaip 2500 duomenų įrašų;
- dar daugiau nuomonių sužinojome iš programos renginių lankytojų apklausos, atliktos 2022 metais. Surinktais duomenimis dalijomės su renginiuose dirbusiais kultūros darbuotojais, taip pat iliustravome teiginius apie programos rezultatus;
- vertinimui naudojome ir valstybės bei savivaldos institucijų pateiktą statistiką – jos šaltinius rasite po kiekvienu duomenų rinkiniu;

- ataskaitoje naudojame ir citatas iš fokusuotų diskusijų grupių su kultūros lauko darbuotojais bei bendruomenių lyderiais. Šiomis citatomis susiejame savo mintis su gausybe „Kaunas 2022“ įgyvendinimo patirčių;

- įvairiausių patirčių turėjo ir „Kaunas 2022“ programos renginių lankytojai. Citatas apie šias patirtis nuo fokusuotų grupių citatų skiria šalia pateikiami trumpi faktai apie atsiliepimą paliekantį žmogų.

Skirtingai nei įprasta tokiems darbams, tuo ir baigsime mūsų darbo metodų aprašymą. Gerai suprantame, kad šie klausimai labiausiai rūpi tokiems žmonėms kaip mes – kultūrinės elgsenos ir nuostatas tyrinėjantiems bei jų poveikį vertinantiems specialistams. Visgi, tyrimo ataskaitą rašėme ne sau – ji skirta gana plačiai išsilavinusių skaitytojų auditorijai, kuriai labiausiai rūpi teiginių esmė, o ne tai, kaip iki jų buvo prieita. Specialistams, norintiems daugiau sužinoti apie procesą, trukusį 2020 metų spalį – 2023 metų gegužę, bei taikytus metodus, siūlome susipažinti su siauresniam profesionalių skaitytojų ratui skirtu šios ataskaitos priedu²³. O likusius skaitytojus kviečiame atsiverti mūsų pasakojimui.

²³ Ataskaitos priedas: <https://kaunas2022.eu/wp-content/uploads/2023/09/Tyrimo-issvada-priedas.pdf>.

Keletas įspūdžių po „Kaunas 2022“ atidarymo renginio „Sukilimas“

Išskirtinis renginys, nestandartinis požiūris. Matosi įdėta daug darbo, pasiruošimo. Gerai organizuotas.

46 metų verslininkė iš Vilijampolės

Aš tikėjau, kad kažko labiau grandiozinio – juk pabudo ŽVĖRIS. Galbūt daugiau garso, šviesų, efektų – kažkokio ryškesnio išsiveržimo iš požemio.

38 metų moteris iš Šilainių

Pasijutau, kad esu dalis kultūros, kad esu svarbi ir reikalinga. Taip pat, kad didžiuojuosi savo miestu.

23 metų moteris iš Šilainių

Tobula.

42 metų vyras iš Eigulių

Jaučiu pasididžiavimą, kad Kaune galima suorganizuoti tokį aukšto lygio renginį lauke.

32 metų vyras, gyvenantis Panemunėje

Kai tiek reklamos tikėjau, daugiau. Nusizyčiau.

49 metų kaunietis

Muzikos, garsų, apšvietimo, projekcijų visuma sukėlė gilią emociją, kiek brangus gimtasis miestas Kaunas man yra.

30 metų darbininkas iš Žaliakalnio

Viskas būtų ir neblogai, jei būtų pagalvota ne tik apie VIP'us, bet ir apie miestiečius. Būvo labai šalta stebėti ir klausyti 30 min kalbų/sveikinimų. VIP zona su pastatytais šildytuvais to nejautė. Liūdna dėl segregacijos. Labai liūdna.

49 metų moteris iš Dainavos

Pasityčiojimas iš žmonių, bardakas, net nesugebėjo padaryti normalaus garso, Mintys "na ir išdūrė", "kokio velnio čia ėjom" ir "greičiau baigtųsi ir galima būtų išėiti"! Tiesiog sugadino nuotaiką.

Vyriškis iš Dainavos

Kauno miestas yra jėga.

54 metų darbininkė iš Šančių

*Buvo šalta bet tikrai vertė
susimastyti*

16 metų moksleivė

*Atsirado dar didesnė meilė
Kaunui*

29 metų vyras iš Dainavos

*Smagu, kad turime tokių
„kitokių“ renginių, kurie
atkreipia dėmesį į Kauną
ir suteikia žmonėms gerų
patirčių.*

22 metų Žaliakalnio gyventoja

*Puikiai viskas suorganizuota.
Buvau labai maloniai
nustebinta.*

50 metų moteris
iš Tauragės rajono

*Baigit švaistyti biudžeto
pinigus prisidengdami
kultūra.*

Vyras iš Dainavos

*Didinga, kažkas
ispūdingo ir naujo*

21 metų studentė,
gyvenanti Panemunėje

*Labai gaila, bet pagal
formatą, 'Sukilimas' nebuvo
2022-ųjų renginys, o veikiau
90-ųjų abiturientų išleistuvių
spektaklis. Renginys buvo
reklamuotas, kaip išskirtinis
'šou', tačiau vietoj to
gavom dozę standartiškų
nejdomių kalbų, pagyrų
sau ir kažkokios patosiškai
dramatiškos eklektikos.*

44 metų vyras iš Eigulių

*Pats renginys prailgo, kadangi
buvo daug sveikinimo
kalbų, o oras - ne vasara 😊
Kartais matymo zona (mes
buvom ant tilto) užstodavo
žurnalistai.*

*Butaforinio pastato
sugriovimas praėjo netikėtai,
kadangi niekuo nebuvo
išskirtas 😞*

58 metų moteris iš Vilniaus

Santrauka: šį pasakojimą skaitantiems ir jo neskaitantiems

Dabar norėtume stabtelėti ir pateikti trumpą šio pasakojimo santrauką, kuri toliau skaitantiems padės sekti mūsų mintį ir geriau suprasti vertinimui siūlomus argumentus. Gerai suprantame, kad šiais informacijos pertekliaus laikais bus ir tokių skaitytojų, kurie skaitys tik santrauką. Jiems čia pateikiame mūsų teiginių esmę bei nuorodas į skyrius, kuriuose galima plačiau susipažinti su jų kilme. Iki šio puslapio jau suspėjome susipažinti su mūsų pasirinktu požiūriu į Europos kultūros sostinės vertinimą. Na, o įvadą baigsime trumpa „Kaunas 2022“ žinomumo apžvalga bei papildysime renginių lankytojų ir gyventojų pateikiamais vertinimais. Tolesnio pasakojimo kryptį iš dalies atspindi ir jo turinį sudaranti antraštė:

<i>PRADĖKIME</i>	30
Kas gi yra toji Kultūros sostinė?	31
Kas gi yra tas Kaunas? O jį supantis rajonas?	38
Santrauka: šį pasakojimą skaitantiems ir jo neskaitantiems	46
Žinia, pasklidusi per Lietuvą, Europą ir pasaulį	50
<i>I. PATIRTI BENDRYSTĘ</i>	62
Veiksmas savoje vietoje	64
Nusiteikę padėti	66
Prasmė, nutolusi nuo centro	74
Vietos tapatumas ribų nepaiso	80
<i>II. ATMINTI ĮVAIROVE</i>	86
Atgal iš užmaršties ir abejingumo	88
Už tautinio tapatumo ribų	91
Atviri pasauliui	98
Pragmatinė atvirumo įvairovei nauda	102
<i>III. PRISIJAUKINTI MODERNYBE</i>	108
Miestas Europai ir pasauliui	110
Paslėpta augimo mašinos šėlsmo kaina	116
Vertė ar Kaina?	124
Laimė ar Darbas?	132

IV. KASDIENYBĖS ŠVENTĖ *140*

Įprasti neįprastų metų pasiekimai	142
Kultūra man, kultūra tau, kultūra visiems	150
Smailėjančios kultūrinės mitybos piramidės	156
Tvirta atrama pasitikėjimui savimi	162

PADARYTI IŠVADAS *172*

Ar „Kaunas 2022“ pakeitė Lietuvą?	174
Ar „Kaunas 2022“ pakeitė Kauną ir jį supantį rajoną? O Vilnių ir Klaipėdą?	176
Ar „Kaunas 2022“ pakeitė kultūros sektorių?	178
Ar vertinimo tyrimas pakeitė tyrėjus?	178
Trys patarimai: ką daryti ir ko nedaryti Europos kultūros sostinių vertinimuose?	180

Santrauką norime pratęsti atliepdami kiekvieną iš „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ žodžių.

Ko gero, ryškiausias žodis šios iniciatyvos suvokime yra „kultūra“. Kadangi tai, visų pirma, kultūrinė intervencija, nuo to ir norisi pradėti santrauką. Kauno – Europos kultūros sostinės metus lydėjo gana nuspėjami tokios nominacijos poveikiai kultūriniam miesto ir regiono gyvenimui. Būtent todėl, kad poveikiai nuspėjami, apie juos daugiausia kalbame ketvirtajame ataskaitos skyriuje. Itin padidėjus kultūrinių renginių apimtims ir kokybei, padidėjo ir gyventojų lankymasis juose. Net renginiuose nesilankę gyventojai iniciatyvą vertina išskirtinai teigiamai. Įtakos tam turėjo ir sėkmingos komunikacijos veiklos, kurios pasiekė matomumo Lietuvoje bei užsienyje. Šis poveikis būtų ribotas jei ne prasmingos ir kokybiškos renginių suteiktos patirtys, o taip jas vertina renginius

lankę gyventojai bei miesto svečiai. Nors programa lengviausiai pritraukė „aukštosios“ kultūros vartotojus, ji atliepė gana plačią kultūrinių skonių paletę. „Kaunas 2022“ programos renginiuose sau pasiūlos rado ir tie kaunėnai (čia ir toliau tekste – Kauno miesto ir Kauno rajono gyventojai), kuriems svarbiausia – pramoga. Tinkamo turinio rado ir konservatyvesni kultūros vartotojai, ir novatoriškos raiškos ieškotojai. Pasiruošimo metais taip pat padidėjo kultūros įstaigų ir organizacijų dėmesys jų turinio prieinamumui individualius poreikius turintiems žmonėms. Tad programa suteikė galimybių kultūriniame gyvenime dalyvauti itin įvairioms socialinėms grupėms. Tiesa, jos renginiuose nedalyvavę žmonės po 2022-ųjų jaučiasi dar labiau nutolę nuo kultūrinio gyvenimo, kuris nominacijos metais kunkuliavo visu pajėgumu.

Atskirti „kultūrinį“ ir „socialinį“ poveikį yra, ko gero, viena dirbtiniausių skirčių, kurias išskyrė šio tyrimo užduotis. Juk beveik viskas, kas nėra „natūra“, yra „kultūra“ – vadinasi visa tai yra soci-

alu. Nenuvertinant kitų gyvų būtybių kuriamų socialinių ryšių, reikia pripažinti, kad mūsiškė rūšis visgi išsiskiria, nes šiuos ryšius kurdama naudoja kalbą. Į tai ir įsikibome kalbėdami apie socialinį „Kaunas 2022“ poveikį – jo ieškojome žmonių kalbėjimuose ir jais besireiškiančiose nuostatose. Pirmąjį šios ataskaitos skyrių paskyrėme kalbėjimui apie Kauną ir jį supantį rajoną – kitaip tariant, vietos tapatumo apmąstymui. Tokia pradžia neatsitiktinė, mat „Kaunas 2022“ intervencija buvo pradėta nuo iniciatyvų, besikreipiančių į vietinį tapatumą. Pamatysime, kad programos suburti žmonės išsiskiria savo santykiu su vieta, kurioje gyvena. Tai žmonės, kurie jaučiasi saugesni savo gyvenamojoje aplinkoje, taip pat labiau įgalinti ją įveikinti. „Kaunas 2022“ jiems pasiūlė aukštesnės kokybės bendruomeninių veiklų bei kultūrinių patirčių jų kaimynystėje. Taikant naujus darbo su vietos bendruomenėmis būdus buvo mobilizuoti vietoje esantys kultūriniai ištekliai bei socialinis kapitalas. Visa tai savaip prisidėjo ir prie bendro „Kaunas 2022“ auditorijos vaizdo. Joje ryškiau matome daugiau socialinio ir

kultūrinio kapitalo sukaupusius žmones. Iš „Žalgirio“ minių atpažįstamam miestui tai suteikia kitokią vaizduotę. „Kaunas 2022“ kultūriškai ir socialiai imliems miesto gyventojams padėjo atrasti rajono kaimus ir miestelius, o šių vietų gyventojams – miesto reikšmes. Tokios programos pastangos stiprino regioninį gyventojų tapatumą.

Regioninis tapatumas turi ryškią sąsają su intervencijos antraštėje skambančiu „Europos“ pažadu. Būtent tarp „regioninio“ ir „europinio“ rasime „nacionalinį“ tapatumą bei su tuo susijusias XX amžiaus istoriją žyminčias žaizdas. Mieste, kuriame Antrojo pasaulinio karo metu beveik visiškai išnaikinta tautinė įvairovė, šios žaizdos ypač gilos. „Kaunas 2022“ programa pasiūlė naujų būdų kalbėti ir įprasminti miesto ir šalies istoriją. Pasitelktos istorijų pasakojimo strategijos padėjo pritraukti naujas auditorijas sudėtingam ir sunkiam kultūriniam turiniui, kviečiančiam gyventojus atgal iš užmaršties ir abejingumo. Rusijos karo

prieš Ukrainą fone šios veiklos įgavo dar kitokią prasmę. Paties miesto vaizduotę jos stumtelėjo daugjautiško ir europietiško link. Apskritai programa stiprina gyventojų tapatinimą su Europa, o šis tapatumas siejamas ir su platesniu atvirumu socialinei įvairovei. Toks atvirumas bendrai būdingesnis „Kaunas 2022“ programos auditorijai, ypač jautresniai jos daliai. Programa būrė ir tuos žmones, kurie norėtų matyti savo miestą atvirą ne tik kitų tautybių, bet ir kitų religijų, kitos seksualinės orientacijos, kitų tapatumų ir, apskritai, – atviresnį kitam nepažįstamam žmogui. Būtent ši socialinė „Kaunas 2022“ auditorijos savybė kūrė unikalią programos renginių patirtį. Kalbėdami apie atvirumą įvairovei, trečiajame skyriuje pirmą kartą prabilome ir apie tokių nuostatų ekonominę naudą miestui. Ją pirmiausia išvystame, nors ir negausiai, pandemijos ir karo akivaizdoje visgi augusiam turistų sraute.

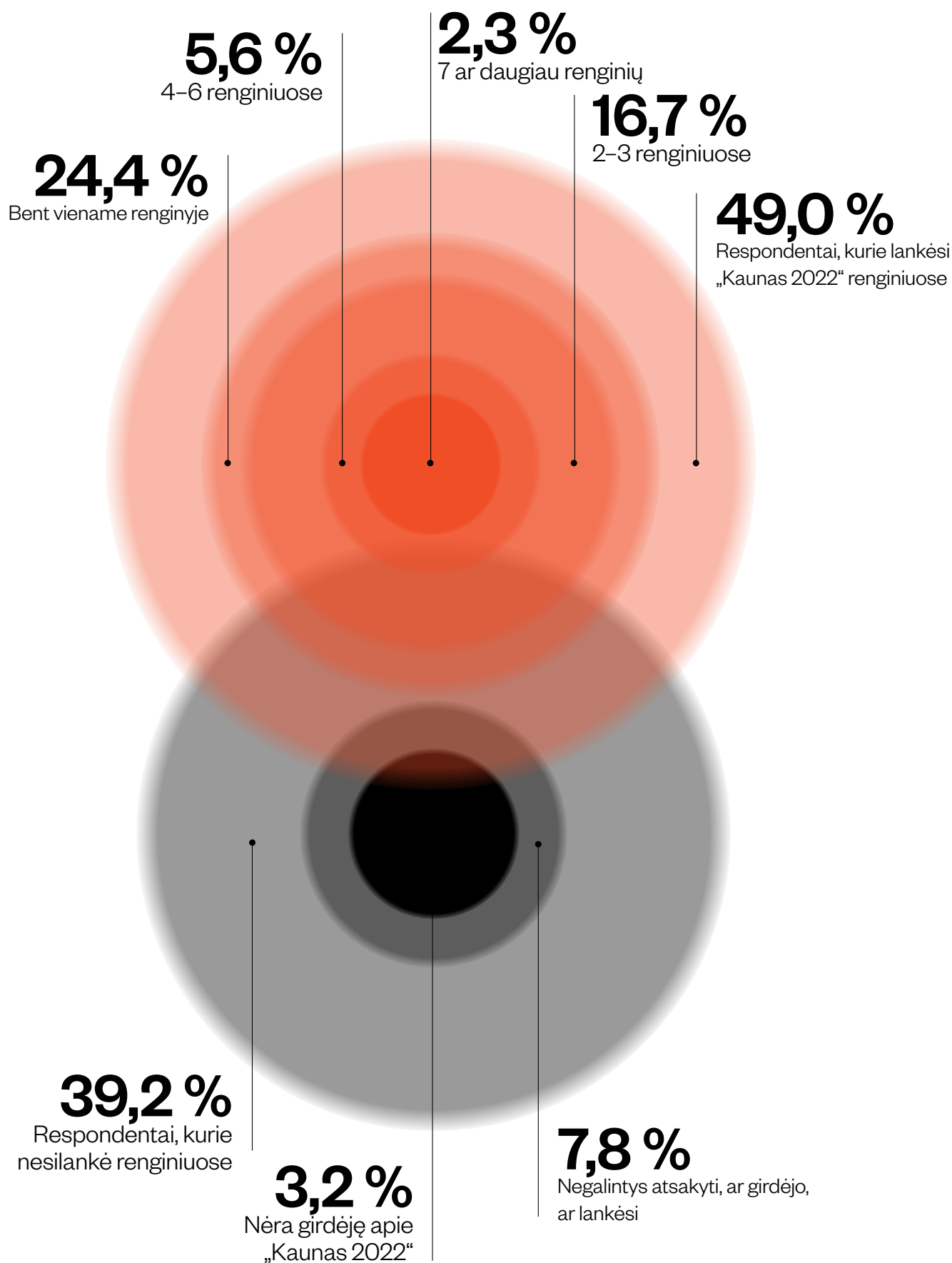
Svetingumo ir jo teikiamos naudos gretinimas gali kelti pagrįstą egzistencinį susierzinimą. Juk atvirumo socialinei įvairovei prasmė nėra išmatuojama pinigine išraiška. Tokį pat susierzinimą daugeliui kultūros sektoriuje dirbančių žmonių kelia ir bandymas jų įgyvendinamas veiklas vertinti pinigine išraiška. Mes taip pat vertybiškai lengvai tapatinamės su šiais jausmais, visgi atskirti ir vėl susieti „kultūrinės“ ir „socialinės“ bei „ekonominės“ vertės buvo dar viena kontroversiška mums keliamos už-

duoties dalis. Nors į šias kontroversijas reagavome nuo pat įvado, daugiausiai dėmesio ekonominiam „Kaunas 2022“ vertinimui skyrėme trečiajame skyriuje, labiausiai susijusiam su „sostinės“ žodžiu intervencijos pavadinime. Šis žodis mums žymi didžiausią socialinę įvairovę, bet taip pat ambiciją dominuoti, turintį miestą. Kitaip nei ankstesniuose skyriuose, čia kelsime daug klausimų, kurie nebus vien retorikos priemonė. Šiuos klausimus keliamė, nes manome, kad jie per retai ir per mažai aptariamai diskusijose apie ekonominę kultūros vertę. „Kaunas 2022“ – sąlyginai labai mažo biudžeto intervencija, neturėjusi tiesioginio tikslo skatinti kultūros sferos ekonomikos. Todėl jos ekonominis poveikis matomas kitų ekonominių pokyčių – regiono, šalies, Europos ir pasaulio – fone, ir išryškėja aptariant konkrečius rezultatus. Vienas iš atsikartojančių Europos kultūros sostinės rezultatų yra ne tik kultūros sektoriaus žmogiškųjų išteklių mobilizacija, bet ir pereikvojimas nominacijos metais. Yra ir kitų, sėkmingose sostinėse atsikartojančių bei pozityvią ekonominę vertę turinčių rezultatų. Poveikį miesto ir šalies įvaizdžiui analizavome jau įvade, taip pat pirmajame skyriuje. Poveikį turizmui palietėme antrajame skyriuje. Šią rezultatų bei jų ekonominio poveikio aiškinimo grandinę baigiamė trečiajame skyriuje įvardydami „Kaunas 2022“ poveikį išaugusiai modernistinės architektūros būsto vertei. Visgi, kaip ir daugelis kitų ekonominių rezultatų, šis taip pat yra lydimas savų kontroversijų. Tokias naudas ir kontroversijas glaustai pasveriamė ir apibendriname paskutiniame – išvado – skyriuje. Jame kviečiame padaryti išvadą apie tai, kokį poveikį „Kaunas 2022“ programa turėjo Lietuvai, Kaunui ir Kauno rajonui, taip pat kitiems didiesiems Lietuvos miestams. Išvadose apibendriname ir poveikį kultūros lauke dirbantiems bei jų darbo vaisius vertinantiems žmonėms. Viso šio teksto pasakojimo skaityti dar neapsisprendusiam skaitytojui pirmiausia ir siūlome susipažinti su išvadomis. Na, o kitus – kviečiame toliau sekti mūsų pasakojimo mintį.

Žinia, pasklidusi per Lietuvą, Europą ir pasaulį

Prasidėjus 2022-iesiems Kauno mieste ir rajone beveik neliko gyventojų, kurie nežinotų, kad šiais metais miestas ir rajonas tampa Europos kultūros sostine. Paskutiniiais pasirengimo metais sostinės renginiuose bent vieną kartą jau buvo apsilankęs trečdalis gyventojų, o nominacijos metais tokių gyventojų buvo daugiau nei pusė. Ketvirtis gyventojų „Kaunas 2022“ renginiuose apsilankė daugiau nei vieną kartą. Toliau pasinerdami į plikai abstrakčių lankomumo skaičių interpretavimą rizikuotume užsimerkti prieš socialinių spalvų skleidžiamą raibuliavimą. Tarp socialinių atspalvių pamatysime kiek daugiau moterų, kiek mažiau vyriausio amžiaus žmonių. Labiau išsilavinę, ir vaikystėje kultūrinių patirčių daugiau turėję ar profesiskai su šia sritimi susiję gyventojai taip pat buvo aktyvesni „Kaunas 2022“ renginių lankytojai. Visa tai lengvai nuspėjami aktyvių kultūros vartotojų

bruožai, į kuriuos žiūrėdami rizikuojame nepastebėti pačių sunkiausių kultūros sektoriaus darbuotojų pastangų – pasiekti sunkiausiai pasiekiamus. Tai, kad pajamos neturėjo įtakos lankymuisi „Kaunas 2022“ renginiuose, yra vienas iš tokių pasiekimų įrodymų. Visgi, tos pastangos nesibaigia įtraukus lengviau ar sunkiau pasiekiamas auditorijas – kur kas svarbesnė yra užmezgamo santykio kokybė, kuri galų gale ir suformuoja pačius bendriausius vertinimus.



²⁴ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausa: Ar per pastaruosius 12 mėnesių lankėtės kuriame nors „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ programos renginyje?; Ar esate girdėjęs (-usi) apie „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“? Siekiant tikslesnio vertinimo, duomenys pasverti rinkimuose dalyvavusių, ir nedalyvavusių respondentų proporcijas.

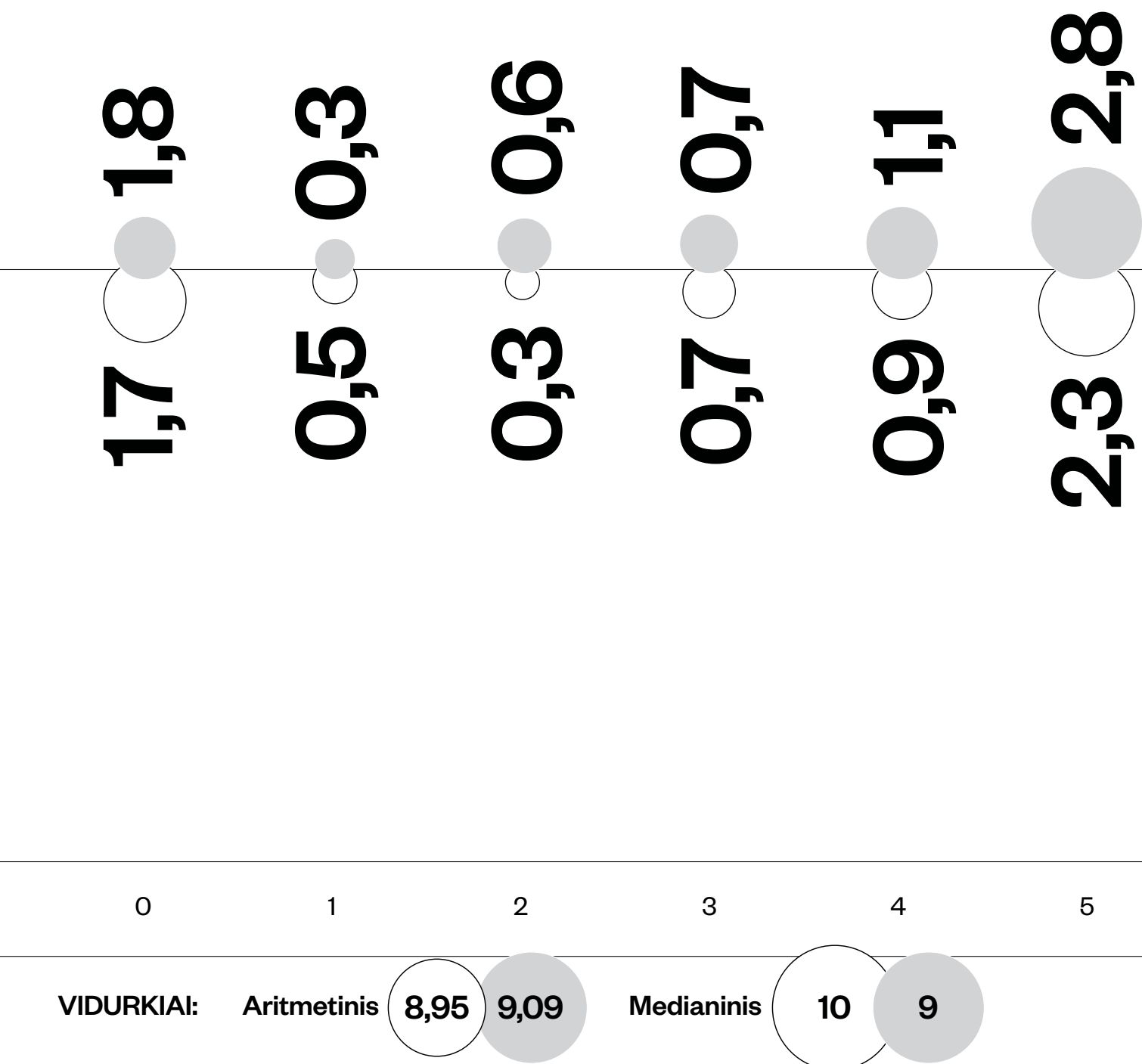
Kultūros darbuotojų pastangų vaisiai geriausiai atsispindi būtent „Kaunas 2022“ vertinimuose. Metų eigoje „Kaunas 2022“ lankytojai renginius palikdavo ypač patenkinti jų metu išgyventa kultūrine patirtimi: 60 proc. lankytojų palikdami renginius jiems davė „dešimt balų!“, 90 proc. juos vertino bent septynetu ar aukštesniu balu. Tokios renginių dalyvių nuostatos neblėso ir paprašius apie savo patirtis renginiuose pamąstyti giliau – pirmiesiems įspūdžiams bei emocijoms atslūgus. Lankytojų vertinimais „Kaunas 2022“ nusileidžia, o ir pranoksta, sėkmingomis laikomoms Europos kultūros sostinių programoms, kaip, pavyzdžiui, „Liverpoolis 2008“. Šiuos teigiamus vertinimus tolygiai teikia itin įvairios socialinės grupės. Tiesa, moterų vertinimai teigiami dažniau, o labiau išsilavinę kaunėnai kiek dažniau pateikia nuosaikesnius vertinimus. Kaip gi nuo šių subjektyvių

įvertinimų reikėtų pereiti prie „Kaunas 2022“ vertinimo? Ir, apskritai, ką gi visa tai reiškia? Supaprastintas rinkodarinis atsakymas būtų tas, kad per šiuos metus „Kaunas 2022“ sukūrė ženklą, kuris savo žinomumu ir kultūros darbuotojų sukurtomis teigiamomis emocijomis prilygsta Kauno „Žalgiriu“, žinomam ne tik Kauno miesto ar rajono gyventojams. Apie „Kaunas 2022“ yra girdėję 76 proc. Vilniaus gyventojų, o 14,6 proc. gyventojų taip pat apsilankė kultūros sostinės renginiuose²⁵. Ketvirtadalis „Kaunas 2022“ renginių apklausoje dalyvavusių žmonių buvo ne iš Kauno miesto ar Kauno rajono, o ketvirtadalis iš jų dar ir atvykę ne iš Lietuvos. Tad „Kaunas 2022“ buvo ne tik miesto, rajono ar šalies įvykis. Užsienio žiniasklaidoje 2022-aisias su kultūra susijusių naujienų srautas apie Lietuvą patrigubėjo. Tai ypač svarbi žinia šalies įvaizdžio kūrėjams, nes tokių naujienų srautas paprastai išsiskiria savo

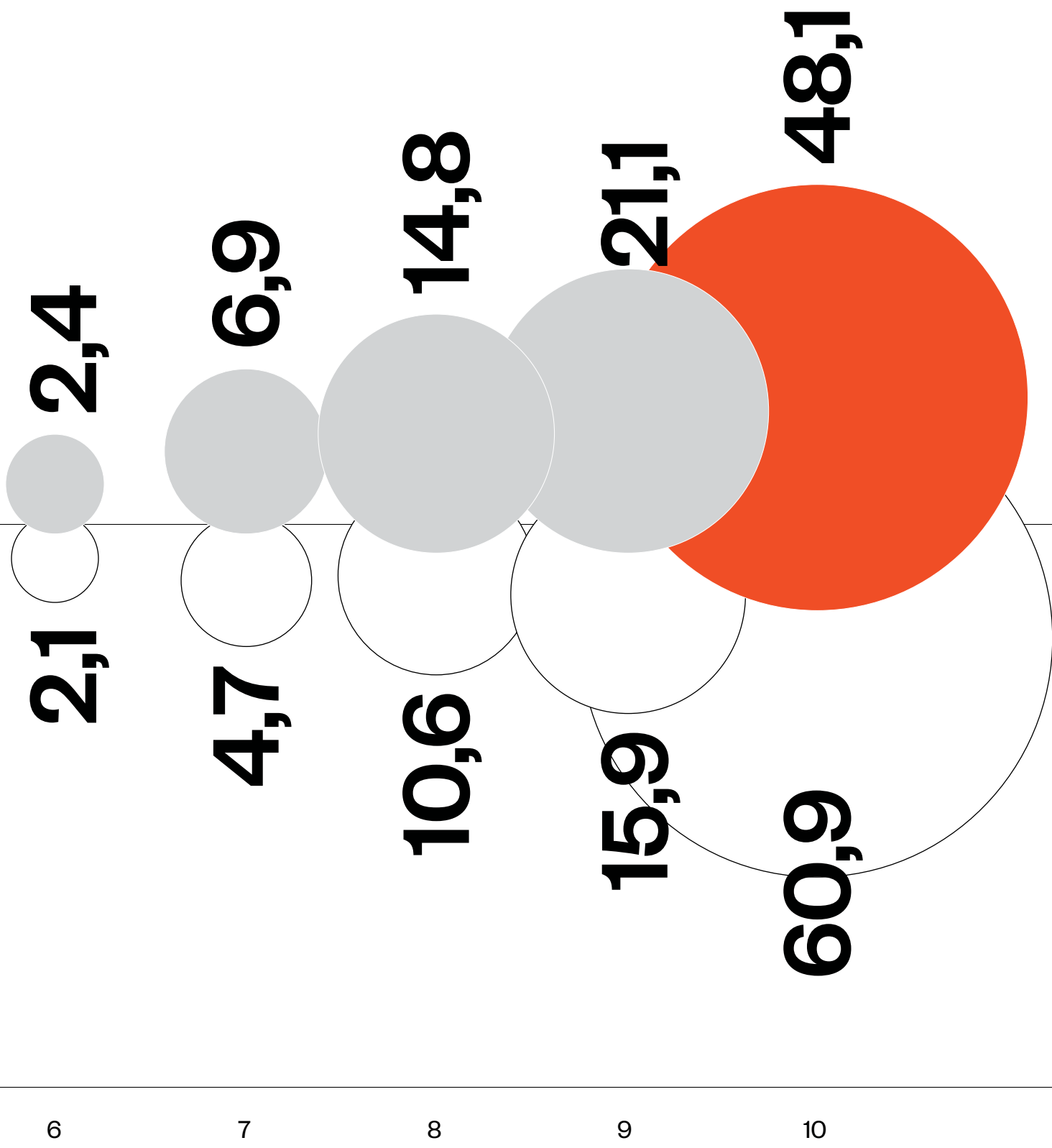
teigiamu tonu. „Kaunas 2022“ šiam šuoliui turėjo didelį poveikį – 2022-aisiais 3 proc. reikšmingų pranešimų apie Lietuvą pasaulio žiniasklaidoje buvo susiję su „Kaunas 2022“. Programa Lietuvai padėjo pasiekti sunkiausiai pasiekiamų tarptautinės žiniasklaidos kanalų dėmesį. Komunikacijos ekspertus šie faktai nesunkiai įtikintų, kad šaliai „Kaunas 2022“ pasiūlė daug brangiai kainuojančio teigiamo pasaulinės žiniasklaidos dėmesio, o pats „Kaunas 2022“ ženklas turi ir vietinę vertę. Tai ką gi čia toliau vertinti?

²⁵ Iš Vilniaus universiteto Sociologijos ir socialinio darbo instituto atliktos apklausos duomenų.

Kaip įvertintumėte šiandienos renginį?

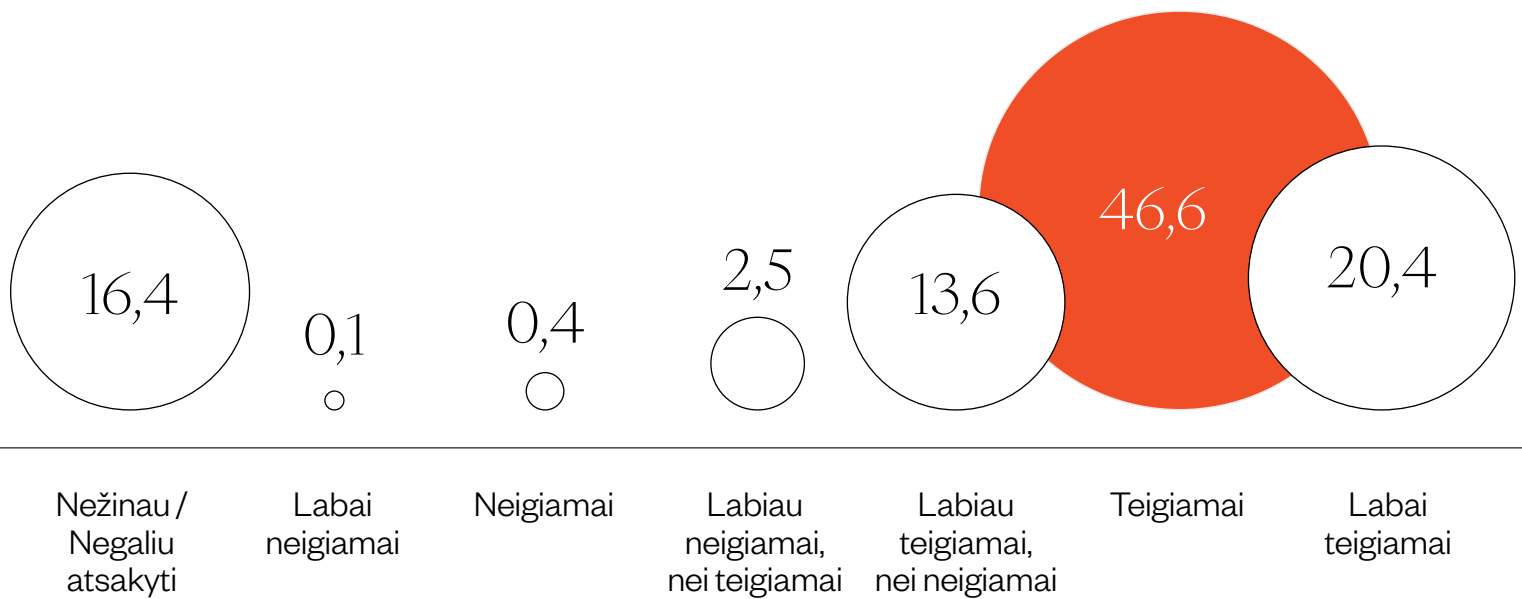


²⁶ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos. Apskritai, kaip Jūs vertinate „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“? Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikti reikšmingų pranešimų apie Lietuvą stebėsenos užsienio žiniasklaidoje duomenys.

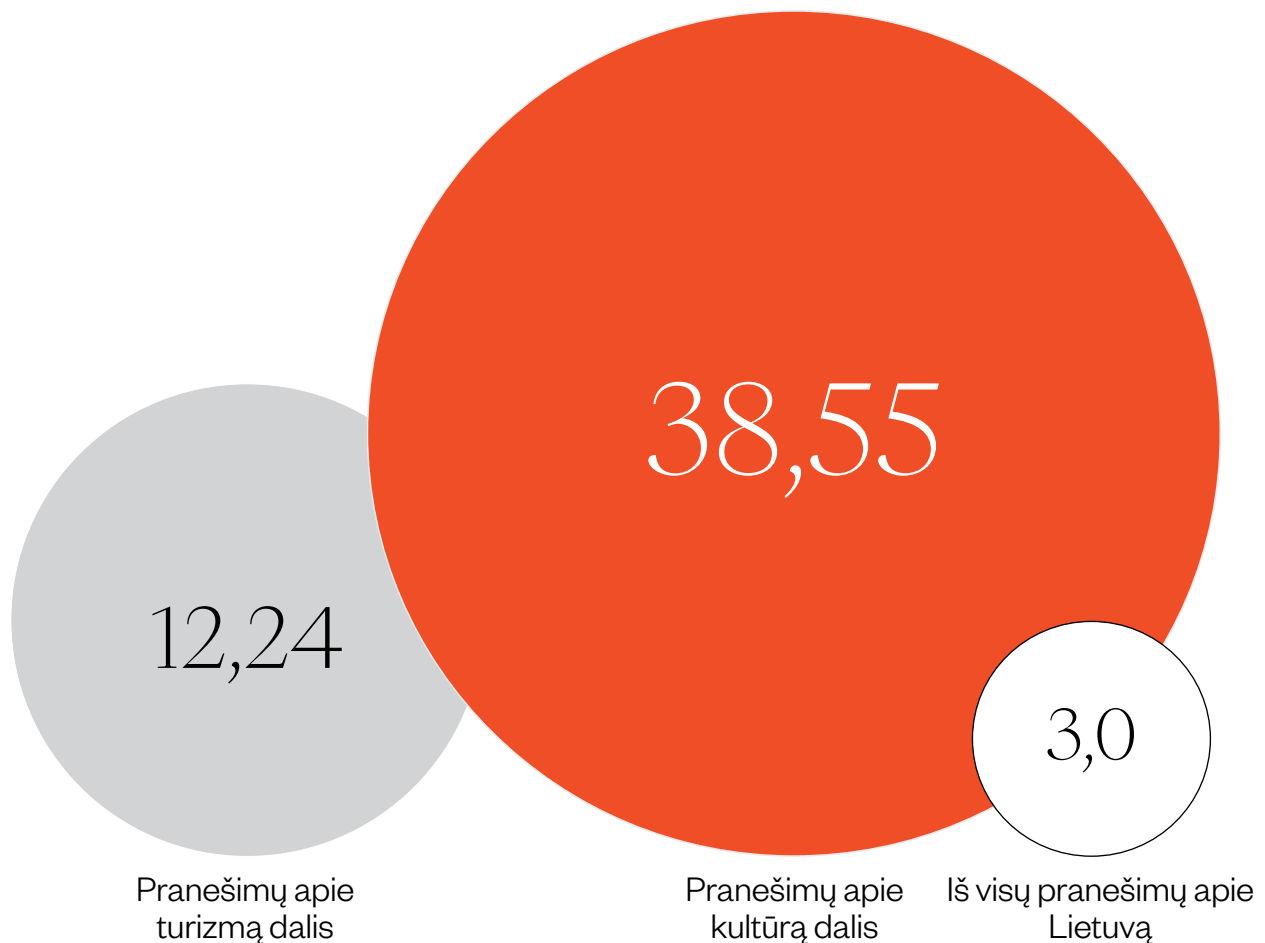


Iškart po renginio
 Vėliau

Apskritai, kaip Jūs vertinate „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“? (%)



Reikšmingi pranešimai užsienio žiniasklaidoje minint „Kaunas 2022“ (%)



Pateikti džiuginantys rezultatai gali vers-
ti skaitytoją abejoti, ar verta toliau skai-
tyti šį vertinimo tyrimą. Tačiau abejones
norėtume išsklaidyti dėmesį atkreipda-
mi į paprastą faktą, iliustruojantį gilesnę
poveikio vertinimo prasmę. „Kaunas
2022“ teigiamai vertina didesnę dalis
gyventojų, nei kad jų buvo apsilankę
„Kaunas 2022“ programos renginiuose.
Tai dar kartą mums primena vertinimų
subjektyvumą – juk vertinti gali net ir tie,
kurie iš esmės nelabai žino, ar nėra pa-
tyrę vertinamo dalyko. Kultūrinių inter-
vencijų poveikis yra platesnis ir gilesnis
nei vien įvaizdis, kurio pravartu siekti
komunikacijos priemonėmis. Teigiamą
poveikį miesto ir šalies įvaizdžiui nešę
rezultatai tik iliustruoja kultūrinėmis
veiklomis kuriamo simbolinio kapitalo

galią. Tačiau galima kelti ir kitokių povei-
kio klausimų: „Ar čia pateikti bendrieji
„Kaunas 2022“ vertinimai reiškia, kad
egzistuoja tokia – savo aistra „Žalgirio“
gerbėjams prilygstanti – aktyvių kultūros
dalyvių ir vietos kultūrą puoselėjančių
kaunėnų auditorija?“ Paprastam atsaky-
mui į šį klausimą būtų pakakę pažvelgti į
didžiuosiuose „Kaunas 2022“ renginiuo-
se apsilankusių žmonių minias. Visgi,
norint išties suprasti, kokią vietą kultūra
turi šių žmonių gyvenimuose, reikalingas
kur kas subtilesnis žvilgsnis į kaunėnų
kasdienybę. Todėl kantriausius skait-
tojus ir kviečiame pasinerti į pasakojimą
apie tai, ką galėjo ir ko negalėjo pasiekti
ši kultūrinė programa, ir kaip galėtų atro-
dyti faktais grįsta diskusija apie tai, kas
gi iš tikrųjų nutiko 2022-aisiais.

Keletas įspūdžių iš „Kaunas 2022“ programos „Visi kaip vienas“ renginių

Trūko koncerto su žinomais atlikėjais. Rajonų bendruomenių pasirodymai buvo gana nuobodūs, ir tas valandos laukimas prailgo. Manau, būtų daug įdomiau, jei sugalvotumėt kokias nors užduotis arba lipdukų rinkimus, kaip buvo per „Santaka“ reginį, už ką būtų galima gauti bent simbolinių prizų. Tai labiau įtrauktų į renginį. Kaip bebūtų, vėl žadu kitais metais dalyvauti, ir tikiuosi, kad fluxus taps visų laukiamiausių festų Kaune 😊

27 metų samdomas darbuotojas iš Žaliakalnio

vertė susimastyti, kad gyvenime reikia daugiau nei tik darbas/mokslai. Gyvenime reikia ir atsipalaiduoti

29 metų studentas iš Vilijampolės

Miegamuose rajonų kiemuose vykęs renginys kai kuriems gyventojams buvo pirmas gyvenime jų matytas kultūros renginys. Vertinu labai teigiamai, ačiū kad esate

35 metų verslininkas iš Šančių

Neprisimenu, kada mačiau tiek daug laimingų vaikų, kaip šio renginio metu. Labai džiaugiuosi, kad turėjome galimybę sudalyvauti ir aplamai, kad toks renginys įvyko.

33 metų moteris iš Vilijampolės, šiuo metu nedirbanti

Smagu buvo susiburti su šeima šiek tiek neįprastoje aplinkoje. Bet visumoje buvo labai smagu, jautėsi puiki nuotaika. Ačiū organizatoriams.

37 metų moteris iš Centro

vis pagalvoju kur dingo geziukai. Nepasiilgau

39 metų vyras iš Dainavos

Pakeičiau nuomonę apie folklorą, pasirodo, kad visai įdomu

31 metų darbininkas iš Dainavos

I liked the show. I'm from another country and I what I saw, was beautiful. I like kaunas, like if was Portugal.²⁷
My home. I'm feeling in home, and all the days I'm felling better and better here. Continue making that events because I always go see.²⁷

25 metų jaunuolis iš Portugalijos

²⁷ „Man patiko šou. Esu iš kitos šalies ir tai, ką mačiau, buvo gražu. Man patinka Kaunas, lyg būčiau Portugalijoje. Mano namai. Jaučiuosi, kaip namie, ir kasdien čia jaučiuosi vis geriau ir geriau. Toliau darykit tokius renginius, nes visad ateinu pažiūrėti.“

I was so happy and i couldn't keep a smile off my face, it was such a fun thing to walk through in Laisvės Alėja and Kauno pilis, i had an amazing time and, also, seeing other people happy and doing these things made me very happy too. I'm so pleased and I felt welcomed there.²⁸

19 metų studentė

Norėtusi pamatyti daugiau profesionalų įsitraukimo, bendruomenių diletantiškiems pasirodymams skirta per daug laiko.

41 metų verslininkė, gyvenanti Turkijoje

Labai įdomūs tarptautiniai aktoriai. (Labiausiai patiko statistai, šaukiantys balkonuose, kad jau atsibodo).

42 metų vyras iš Dainavos

Buvo nuostabu matyti pasirodymą iš skirtingų šalių atstovų, taip pat džiaugiuosi, kad vieta pasirinkta ne tradicinė (ne centras)

38 metų verslininkė iš Dainavos

tęskite šitą tradiciją, nes nėra metuose dienos, kai būtų galima pamatyti Kauniečius tokius kūrybingus, nusirovusius, laimingus ir išsišiepusius. Geriau nebūna!!

25 metų Žaliakalnio gyventoja

Pasirodo Kaune yra žmonių ir domisi kultūra.

19 metų studentė iš Aleksoto

Eilėraščiai, daugelis, pasirodė labai liūdni, keistoki..

30 metų moteris iš Dainavos, nedirbanti

Buvo įdomu pasiklausyti negirdėtos atlikėjos. Taip pat įdomu pamatyti kokie žmonės gyvena kaiminystėj

36 metų ūkininkė iš Gričiupio

Man nesukėlė daug jausmų, nes buvo nuobodu suprantu, kad biudžetas nebuvo didelis bet man nepatiko

17 metų jaunuolė iš Centro

Labai smagu, kad lauke lijo ir renginys persikėlė į laiptinę! Įspūdis nenusakomas, naujas, įtraukiantis, priklausantis dėmesį ir sukuriantis visai kitokią aurą nei būtų įprastai lauke... Po medžiu... :)

46 metų vyras iš Šančių

Labai maloni šeimai tinkanti aplinka su įvairiomis įtraukiančiomis veiklomis. Išėini pabendrauęs, pakylėtas, daugiau sužinojęs... Labai džiaugiuosi, kad turėjau galimybę sudalyvauti. Linkiu sėkmės bendruomenei jos kasdienybėje ir šventėse.

52 metų moteris, gyvenanti Danijoje

Matydama šokančius vaikus ir jų reakcijas į šios dienos renginį prisiminiau savo vaikystę, kai pilnais plaučiais dainuodavau, o kojos šoko tarsai ant debesų. Ir man visai nerūpėjo, ką pagalvos kiti, ar jie mane stebi. Prisiminiau, kokia laimė buvo būti vaiku, bet tuo pačiu pagalvojau, kad šis renginys kaip tik paskatino ir suaugusius prisiminti, ką reiškia nuoširdžiai džiaugtis bei linksmintis, kaip vaikystėje. Po šio renginio parsinešiau šypseną veide! Ačiū!

22 metų studentė iš Žaliakalnio

²⁸ „Buvau tokia laiminga ir negalėjau nesišypsoti, buvo taip smagu vaikščioti po Laisvės Alėją ir Kauno pili. Puikiai praleidau laiką ir, matydama, kaip kiti žmonės yra laimingi ir daro tuos dalykus, pati jaučiausi laiminga. Esu labai patenkinta ir jaučiausi priimta ten.“





I.

PATIRTI
BENDRYSS-
TE

Sulygindami „Žalgirį“ ir „Kaunas 2022“ norėjome sukelti arenoje ošiančios ar ją paliekančios krepšinio sirgalių minios vaizdinį. Kaip ir daugelis kitų Europos kultūros sostinių, taip ir „Kaunas 2022“ siekė kažko panašaus – sukurti erdvę, kur patiriama bendrystė. To siekta ne mitines kovas atkartojančių sporto varžybų spektakliu, bet kitomis kultūros raiškos priemonėmis. Į 2022-uosius iniciatyva įžengė su sekėjų ir gerbėjų minia, kurių gretose buvo apie trečdalis kaunėnų. Nominacijos metais šią minią siekta dar labiau išdauginti masiniuose renginiuose. Anksčiau pateikti kaunėnų įspūdžiai iš masinių renginių, kuriuos pradedame atsiliėpimais iš atidarymo renginio „Sukilimas“, rodo, kokios nesutaikomai skirtingos gali būti nuomonės apie kultūrinę patirtį. Masiniai renginiai, kuriuose savais kūnais pasimatuojamas ir išbandomas buvimas drauge, ieškoma bendrystės. Ir ji patiriama itin individualiai. Masiniai renginiai, ypač atidarymo ir uždarymo proga, jau tapo įprastomis Europos kultūros sostinių veiklomis. Nors jos turi savitų iššūkių, ypač išryškėjusių pandemijos akivaizdoje, be jų Europos kultūros sostinės sunkiai bejsivaizduojamos. Visgi, „Kaunas 2022“ minia buvo klijuojama per pasiruošimo metus (nuo 2017 metų) iš daugelio skirtingų intymaus mastelio patirčių. Į jas patyrusių žmonių balsus toliau ir kviečiame įsiklausyti.

Veiksmas savoje vietoje

Savo dydžiu „Kaunas 2022“ minia nenusileidžia sirgalių jūroms. Bet savo socialiniu turiniu – ji išsiskiria, tad siūlo ir kitokią bendrystės patirtį. Ką, be masinės bendrystės progų, patyrė j „Kaunas 2022“ įsitraukę kaunėnai? Kaip tai paveikė jų gyvenimus? Klausimai nėra lengvi, mat 2017–2021 (pasiruošimo) metais ir 2022-aisiais daug pastangų sutelkta į mažesnio mastelio – kiemo, vietos bendruomenės, kaimynijos ar seniūnijos – bendrystės kūrybą. Tačiau šių programos elementų lyginimas su masiniais renginiais padės geriau suprasti, kaip susisiekiama itin skirtingos programos veiklos. Visiems sėkmingiems masiniams renginiams būdingas bent vienas dalykas – kalbant plačiąja prasme – jie yra prieinami masinėms auditorijoms. Pandemijos ribojimų akivaizdoje ir spaudžiant šaltukui įgyvendintas „Sukilimo“ renginys susilaukė įspūdžių įvairovės iš žmonių, dar tik besimatujančių „Kaunas

2022“ patirtis. Tačiau ilgainiui masiniai renginiai tapo ta programos dalimi, kurioje lankytojai buvimo „ne savo kailyje“ jausmą išgyveno rečiausiai. „Santakos“ šventė bei „Sutarties“ pasirodymas buvo vertinami kaip profesionaliausiai įgyvendinti programos renginiai.

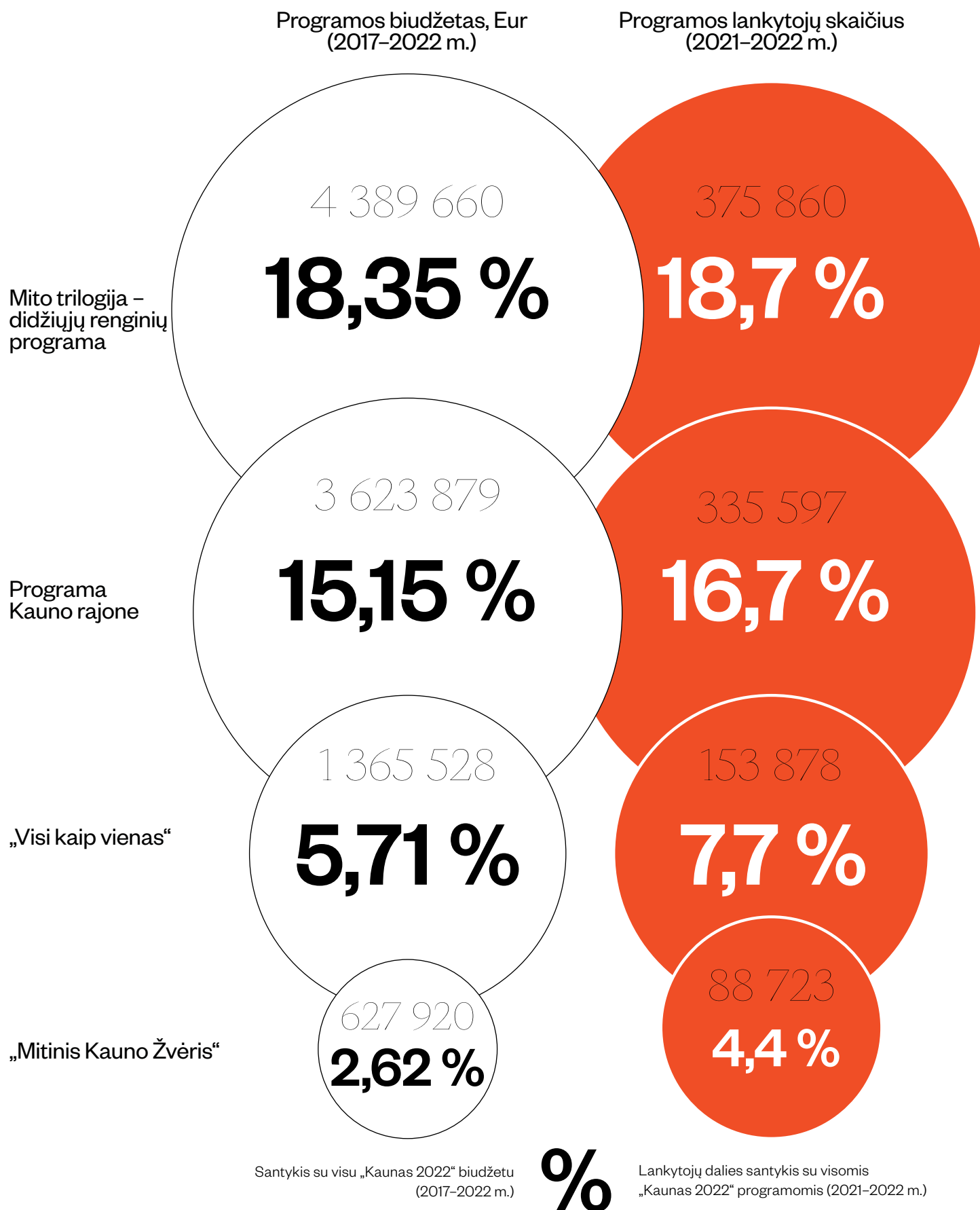
Prie masinės bendrystės švenčių prieita nuo mažesnio mastelio patirtis siūlančių renginių. Tokiai patirčiai kurti ypač svarbi buvo Kauno mieste veikusi bendruomenių laboratorijos programa „Visi kaip vienas“ (kitaip žinoma „Fluxus labas!“ pavadinimu) bei Kauno rajone vykdyta „Šiuolaikinių seniūnijų“ programa. Jomis buvo žengiama ir pas tuos žmones, kurie nebūtinai domisi kultūra ir nebūtinai atėjo į svarbiausius programos renginius. „Mitinio Kauno Žvėries“ renginiai kreipėsi ir į pačius jauniausius kaunėnus. Ši taktika – eiti pas įvairių tipų auditorijas nepasiduodant „nenoriui“, „negaliui“, „tai ne

man“ nuostatoms – atsispindi ir renginių dalyvių balsuose. „Visi kaip vienas“ kiek dažniau nei kitų programų renginiuose aptinkamos „buvimo ne savo vietoje“ nuojautos. Tai rodo, kad programos pasiekė jiems keltus uždavinius – pasiūlyti kultūrinę patirtį, kuri daliai gyventojų dėl įvairiausių socialinių ar asmeninių priežasčių gali atrodyti kaip kažkas, kas „nėra skirta tokiems žmonėms, kaip aš“. Mikrokonfrontacijų sėkmę rodo itin teigiami bendri šių patirčių vertinimai. Kultūrą į labiausiai nuo miesto nutolusias Kauno rajono gyvenvietes nešantys „Šiuolaikinių seniūnijų“ renginiai apskritai buvo tarp šilčiausiai vertinamų visoje „Kaunas 2022“ programoje. Į vietos bendruomenės nukreiptos veiklos dar pasiruošimo metais kūrė tai, kas vėliau tapo ir masinių renginių „minia“. Ši minia išsiskiria iš likusių kaunėnų savo santykiu su vieta ir įsitraukimu į bendruomenės veiklas.

„Į bendruomenes buvo smeigta gerai ir nuo pat pradžių. Aš tai sakyčiau, kad nu kaip, ta kultūra atvirkščiai... Ne ta prasme, kad nuleisti iš viršaus ir kažkur igrūst tam žmogui kultūrą... Bet, kad žmogus daaugtų iki jos. Tai man atrodo, kad čia buvo toks Kaunas 2022 plusas - atvirkščiai pasižiūrėti.“²⁹

²⁹ Ši ir kitos tekste pateikiamos citatos yra iš fokusuotų diskusijų grupių su kultūros lauko darbuotojais ir bendruomenių lyderiais.

Žvilgsnis į kelias „Kaunas 2022“ programos dalis³⁰



³⁰ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Nusiteikę padėti

Programos renginiuose dalyvavę žmonės labiau linkę įsitraukti į savanorystės veiklas, jie taip pat dažniau lankėsi kaimynų susitikimuose bei kaimynystės renginiuose. Savanorių pagalba įgyvendinant programą 2022-aisiais buvo ypač ryški. Tai ypatinga „Kaunas 2022“ minios dalis, kuri pati prisidėjo prie šios bendrystės patirties. Visos šios elgsenos labiau būdingos „Kaunas 2022“ renginių lankytojams. Tad tai itin svarbios sociali-

nės „Kaunas 2022“ minios savybės. Šiais metais suburta minia buvo išskirtinė, o tai geriausias įrodymas, kad ją subūręs mažo mastelio į vietos bendruomenės nukreiptas veiksmas vyko laiku ir vietoje. Programos pasiekimu, visų pirma, derėtų laikyti tam tikrą socialinį kapitalą turinčių kaunėnų mobilizavimą bei tuo pačiu jiems pasiūlytą bendrystės patirtį.

„Veiklos tęsiasi. Ir kas svarbiausia – mes nejaučiame, kad čia yra kažkokia primesta prievoLė. Žmonės tai daro savanoriškai. Pasikalbėjau su bendruomenės pirmininke. Tai ji man pasakė – „...aš žinau ką aš galėsiu padaryti, tai aš tą tikrai padarysiu. O ko aš negalėsiu padaryti, tai žinau, kad tikrai padarys kažkas kitas.“

Visgi, savanorystės resursai itin riboti. Be to, jie skirtingai skleidžiasi mažose gyvenvietėse, tokiose kaip kaimiškos Kauno rajono vietovės, kur lengviau užmegzti tiesioginius asmeninius ryšius, ir didesnėse miesto vietose, kur daugiau anonimiškumo.

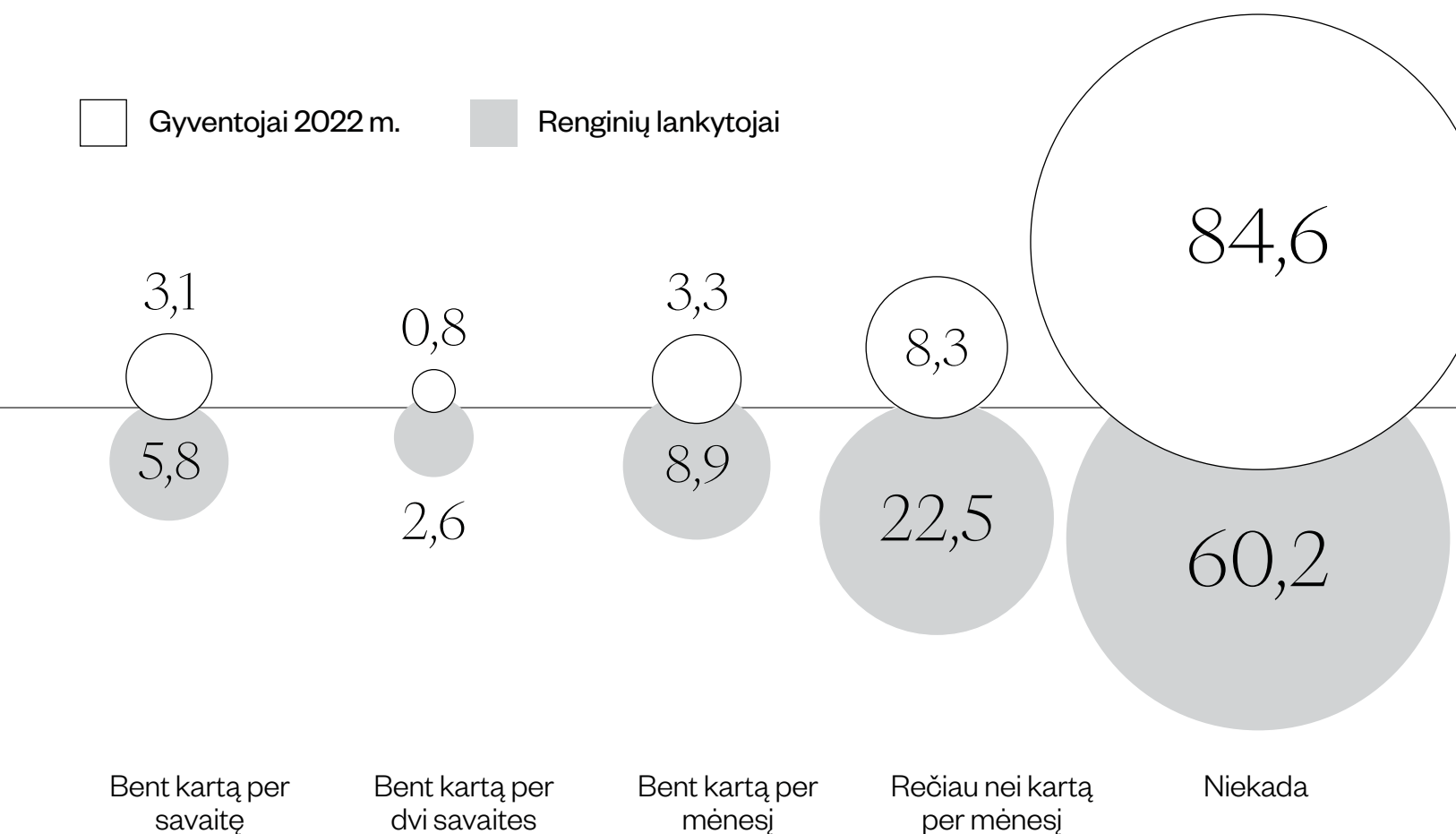
„Kaunas 2022“ programos į bendruomenines veiklas įtraukiami žmonės buvo angažuojami prisidėti prie vietokūros iniciatyvų, kurti visiems prieinamas viešąsias gėrybes, savo gyvenamajai vietai paskiriant vaizduotę, svajones ir laisvą laiką. Tokių veiklų skatintojai susiduria su joms įprastomis etinėmis bei praktinėmis dilemomis. Ar sukuriama vertė

pateisins įdėtas pastangas? Ar nebus pernaudota, ar net išnaudota programos tikslams įsipareigojusių žmonių gera valia? Atsakymai į šiuos klausimus – itin individualūs, tad ir šiuo atveju gali būti labai įvairūs. „Kaunas 2022“ veikė vedini strategijos, kurioje šios etinės dilemos buvo tikrai ryškios, nes bendruomeniniai resursai, kuriuos mėginta pasitelkti, – visada riboti. Dalyvavimą tokiose veiklose riboja ir skirtinguose gyvenimo tarpsniuose kylantys iššūkiai – šeimyniniai įsipareigojimai, sveikata. Svarbus ir konkrečioje vietovėje esantis kultūrinis potencialas, o programa tapo proga sustiprinti ryšius tarp vienoje vietoje gyvenančių kūrėjų.

Kaip dažnai per pastaruosius 6 mėn. savanoriavote?³¹ (%)

□ Gyventojai 2022 m.

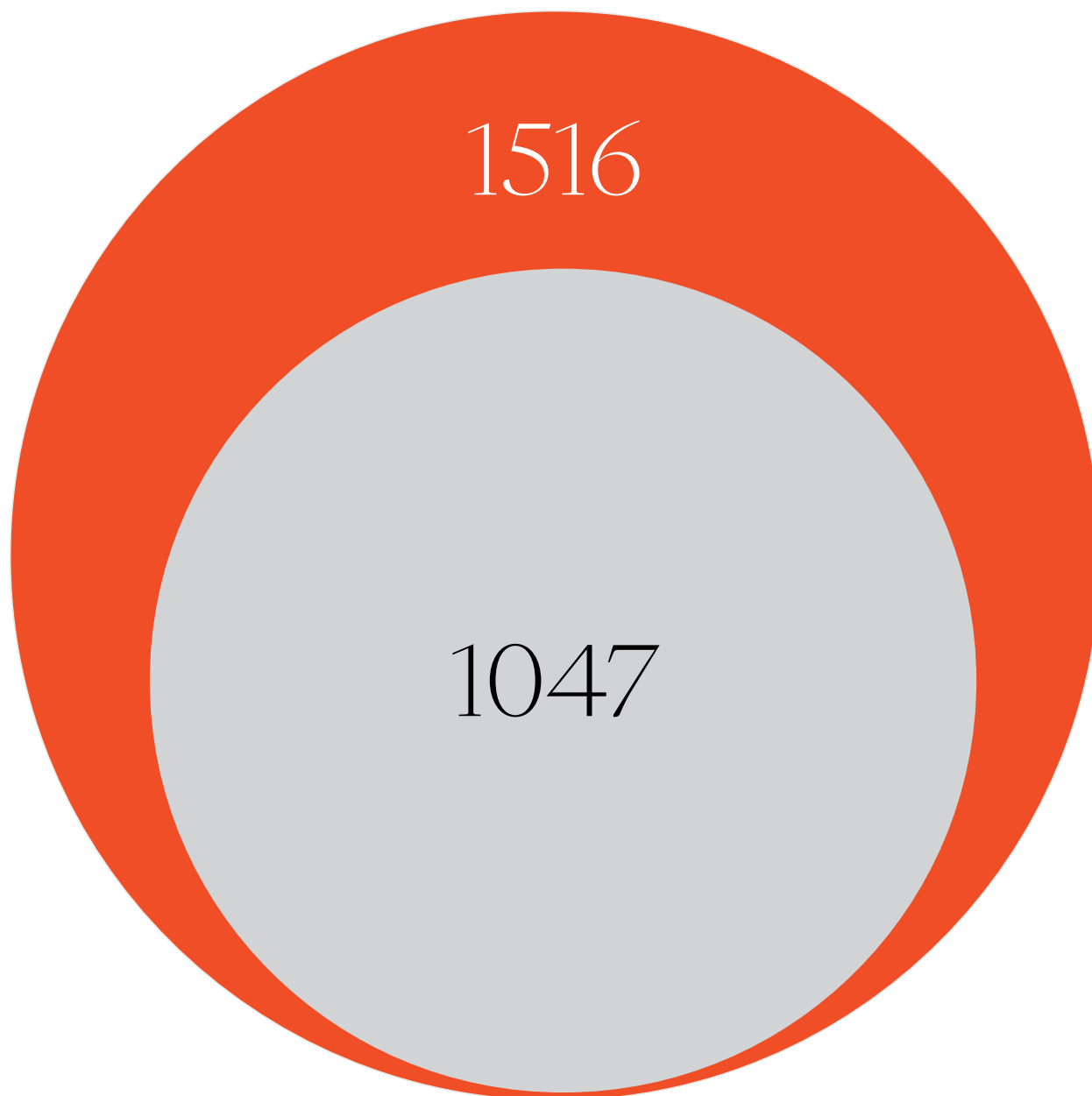
■ Renginių lankytojai



³¹ Iš: Kauno miesto ir rajono gyventojų stebėsenos duomenų, 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos: Kaip dažnai per pastaruosius 6 mėnesius buvote įsitraukęs (-usi) į išvardytas laisvalaikio veiklas?

„Kaunas 2022“ pritrauktų savanorių skaičius

Bendras skaičius 2022 m. renginiuose
savanoriavusių asmenų, dalyvavusių pagal
sudarytas savanoriškos veiklos sutartis



Unikalus savanorių skaičius

Galų gale, savanoriškai dirbantiems žmonėms svarbu išlaikyti iniciatyvos nuosavybės jausmą. Tokiomis aplinkybėmis intervencijos įgyvendintojams svarbu buvo ne tik aptikti ir pasitelkti vietos socialinį kapitalą, bet taip pat pasirūpinti, kad šis kapitalas būtų dar labiau išdaugintas. Bendruomeninių iniciatyvų dalyvių atsiliepimai apie „Kaunas

2022“ programą rodo, kad jai pavyko palaikyti tvarų ir tausojantį santykį su savanoriais ir bendruomenių aktyvistais. Dalyvavimas jose bendruomenėms leido kitaip pažvelgti į vietos kultūrinius išteklius ir pasiekti tokio lygio veiklų kokybę, kuri be programos nebūtų buvusi įmanoma.

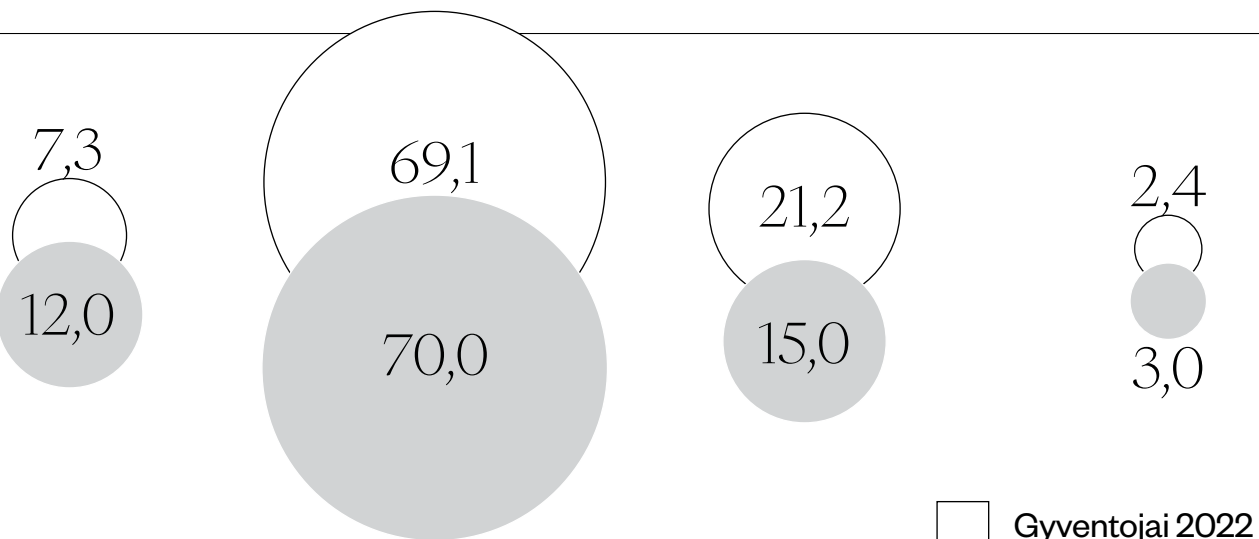
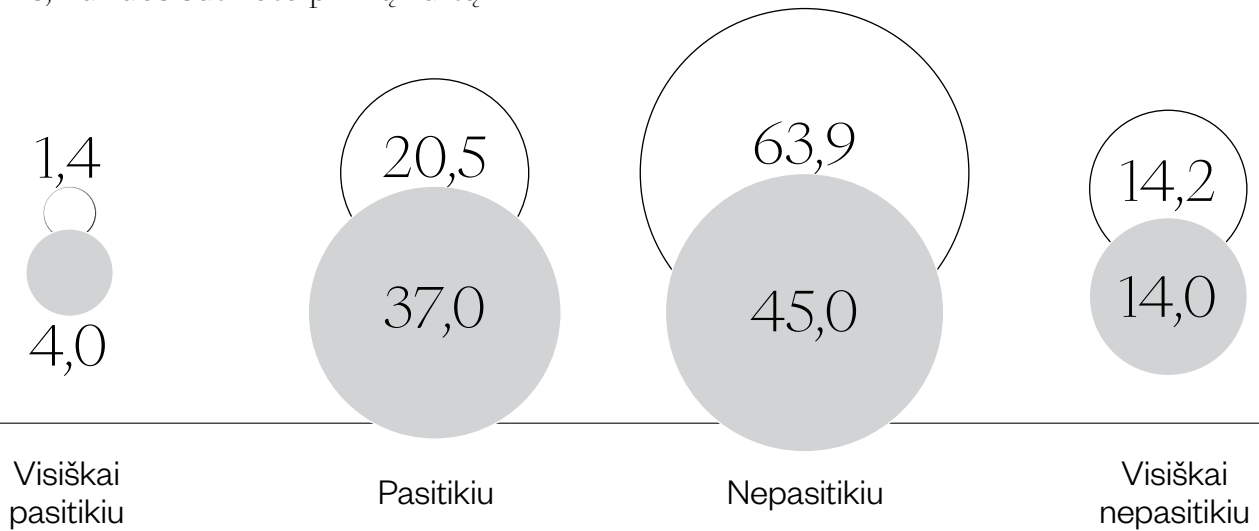
„Kai Kaunas 2022 pradėjo mus įtraukinėti į šią veiklą... mes taip kažkaip tai „nu joooo, mus čia dabar naudos kaip mėsą. Mes čia gi viską esame pasiruošę, o jie tik apvers ir antroj pusėje uždės Kaunas 2022.“ Bet visumoj tai mus pakeitė... Pakeitė, kad mes ta prasme, kaip sako, atbuli į kalną, „kokia čia nesąmonė“... O paskui labai gerai jautėmės. Iš tikrųjų daug įtakos turėjo agentai, kurie buvo priskirti kiekvienam rajonui. Ir labai susidraugavom. Pradėjom matyt, kad visai įdomu.“

Turime bent keletą pastebėjimų ir apie tai, kokią vertę sukūrė dalyvavimas bendruomeninėse veiklose. Tiesa ta, kad „Kaunas 2022“ minia iš kitų kaunėnų išsiskiria ne tik savo socialiniais pajėgumais – šie žmonės jaučiasi saugesni savo kaimynystėje ir galintys ją keisti. Tuo pačiu jie turi didesnių lūkesčių aplinkiniams – kiek rečiau teigia juntantys šalia gyvenančių žmonių nusiteikimą padėti. Šios nuostatos, labiau nei bendra

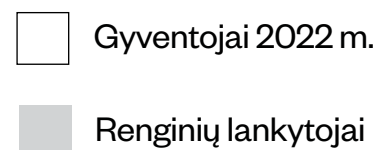
gyvenamoji vieta, siejo bendruomeninių veiklų dalyvius. Suburti tokį solidarumą visoje seniūnijoje pasirodė per dideliu iššūkiu – kur kas labiau pasiteisino mažesnio mastelio, kaimynijos, veiklos, ypač kai su jomis dirbo specialiai tam pasiruošę menininkai ar aktyvistai. Per metus socialinio kapitalo nesusikrausi – tai ilgalaikis tarpusavio santykių kūrybos rezultatas.

Kaip smarkiai Jūs pasitikit³² (%):

Žmonėmis, kuriuos sutikote pirmą kartą



Kaimynais



³² Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos. Ketinu išvardyti keletą žmonių grupių. Pasakykite, ar Jūs visiškai pasitikite, pasitikite, nepasitikite ar visiškai nepasitikite žmonėmis iš šių grupių?

Lentelėje apžvelgtas socialinis „Kaunas 2022“ poveikis savajai miniai atskleidžia socialinio gyvenimo malonumus, kurie įprasti miestelio gyvenime. Bendras saugumo, pasitikėjimo kaimynais ir aplinkiniais jausmas – mažesnėse gyvenvietėse dažniau pastebimos nuostatos. Neatsitiktinai jos ryškesnės ir tarp rajone gyvenančių kaunėnų. Tačiau „Kaunas 2022“ programos veiklos suteikė progų mažo miestelio malonumus patirti ir Kauno mikrorajonuose gyvenantiems žmonėms. Didelė šių mikrorajonų urbanistikos ir architektūros dalis planuota bei statyta sekančiais socialinio modernizmo principais ir yra smarkiai nusidėvėjusi. Gan dažna šiuolaikinė gyvenimo juose realybė – pasenę pastatai, apleistos ar automobiliais užstatytos viešosios erdvės, gyventojų solidarumą ardantys ir sunkiai sprendžiami buitiniai rūpesčiai. Kultūrinės in-

tervencijos šiose vietose pasiūlė solidarumo paieškoti ne bendruose ūkiniuose rūpesčiuose, bet kitaip socialinį kapitalą plėtojančiose bendrystės patirtyse. Išmintingai planuojant miesto programas, sutelktas gyventojų socialinis kapitalas galėtų tapti naujo gyvenimo vaizduotės šiose vietovėse kūrimo pradžia. Ar tai įvyks – pamatysime ateityje. Tačiau jau ir dabar aišku tai, kad be savitų rūpesčių gyvenimas mieste ir toliau siūlys savitus malonumus. Jie susiję su galimybėmis patirti socialinę įvairovę, dažniau susidurti su Kitu ir taip pažinti bei tobulinti save. Tokių susidūrimų šansai mieste ir Kauno rajono gyvenvietėse ar kaimuose stipriai skiriasi. Tačiau, prieš neriant gilyn į tokias miestietiško tapatumo paieškas, verta pažvelgti giliau į besikeičiančią jo geografiją.

- *Man tai išskirtinumas buvo tas žaismingumas, tas fluxiškumas.*

- *Taip, labai smagu buvo žmonėm aiškinti, ko iš jų nori. Kad tas Fluxus - menas yra visur! Ką ten bepadarysi tas viskas bus gerai.*

- *Gyvenimas yra menas?*

- *Šiaip tai taip gal ir yra! (Visi juokiasi)*

Keletas įspūdžių iš „Kauno 2022“ programos Kauno rajone „Šiuolaikinės seniūnijos“ renginių

*Gilu, gražu, kokybiška.
Džiaugiuosi ir dėkoju,
kad Kaunas šiandien yra
toks koks yra. Kažkada
būdamas vakarų Europos
didmiesčiuose tik svajojau,
kad mano gimtas miestas
būtų toks.*

37 metų Centro gyventojas

*Was touched to tears
Moved my soul. Impressive
two days - just popped into
town by chance - with plenty
of unplanned impressions
with people and events. We
did not plan anything and
experienced an overwhelming
time in the city the
atmosphere and con tempo.
Thank you.³³*

65 metų verslininkė iš Etiopijos

*Nu faina 😊 Yra kur akis ir
ausis paganyt.*

31 metų vyras iš Vilniaus

*Было интересно побывать
в таком месте³⁴*

16 metų moksleivis

*Kultūrinės patirties nebuvo.
nebent koplyčioje paroda.
Visa kita fun dėl vaikų*

45 metų moteris iš Dainavos

*Tai buvo nerealu, jau
praejo kelios dienos po šio
renginio, bet mūsų šeima
nuo teigiamų emocijų
negali dar atsigauti. Visiems
pasakojam, kokia nereali
patirtis buvo. Tik gaila, kad
trumpas renginys, nes
norėjau nupirkti bilietaų
draugams, tėvams, tačiau
renginys truko jei gerai
pamenu 4d. Labai norėčiau,
kad daugiau tokių renginių
būtų. Buvo fantastiška. Ačiū
visai komandai.*

39 metų moteris iš Šilainių

*Esame pratę, kad akrobatikai -
tai cirko dalis. O cirkas - tai
meškos, liūdni klounai ir šiaip
niūri atmosfera, bandanti
būti džiugia. Po renginio
akrobatikos menas atsivėrė
kitu kampu, atskleidė, kad
žmogaus galimybės beribės.*

*Supratau, kiek darbo, talento
ir pastangų reikia tokiam
pasirodymui įgyvendinti.
Labai džiaugiuosi, kad tiek
KEKS2022, tiek Contempo
suteikia mums galimybę
praplėsti meno supratimo
akiratį, atrasti įvairias jo
formas.*

38 metų samdoma darbuotoja iš
Vilijampolės

*Jonines švenčiau Jonavoje.
Tačiau šis renginys,
nepalyginamai geresnis. Ačiū
jums už tokį puikų renginį.
Kaunas yra nuostabus. Aš
15 metų pragyvenau užsieny,
Ir galiu tikrai pasakyti, kad
miestas ir rajonai yra stipriai
pasikeitę į gerą pusę. Aš esu
laimingas, kad gyvenu Kaune.
Ačiū Jums*

70 metų pensininkas iš Samylų

Aš esu dievas

Moksleivis (-ė) iš Žaliakalnio

*sukėlė daug jausmų ir temų
pamąstymams, buvo labai
smagu grįžt į savo namus ir
apkabint artimuosius, ačiū!*

49 metų moteris iš Aleksoto

³³ Palietė iki ašarų... Sujudino iki sielos gelmių. Įspūdingos dvi dienos – užklydau į miestą atsitiktinai – su daugybe neplanuotų įspūdžių su žmonėmis ir renginiais. Neplanavom nieko ir mėgavomės pribloškiamu laiku mieste, atmosfera ir ConTempo. Ačiū jums.

³⁴ Buvo įdomu pabuvoti tokioje vietoje.

IŠĖJAU Į EGZISTENCINĘ
BŪSENĄ PER
FILOSOFINĘ PRIZMĘ

38 metų garliaviškė

*Sužavėjo kūrybiškumas,
aplinka, italų režisieriaus
išmonė. Stebėjau abu
spektaklius, nenorėjau
namo...*

61 metų samdoma darbuotoja iš
Garliavos

*Linksmakalnyje stebėtas
renginys privertė pasvarstyti
apie kultūrinių veiklų
svarbą kiekvieno iš mūsų
gyvenime. Dalyvavimas
panašaus pobūdžio
spektaklių peržiūroje arba
teatre plečia mūsų akiratį ir
suteikia galimybę kitu kampu
pažvelgti į kasdienybę*

23 metų jaunuolis iš Vilijampolės

*The main event of 2022
kaunas was nothing about.
nothing new, nothing to think
about. the idea really empty.
though music and lights were
amazing. today's event was
joyful and full of activities.³⁵*

16 metų moksleivė iš Žaliakalnio

*Mums su vyru labai patiko.
Reikia tokių renginių
žmonėms, vien matant
kokia gausybė jų susirenka
ir įvairaus amžiaus. Man jis
dar brangus tuo, kad mano
abu tėveliai buvo kilę iš
užtvindyto kaimų. Liūdnai
sunaikinta praeitis.*

61 metų darbininkė iš Roku

*Dar giliau leido prisiliesti
ir pažinti šiuolaikinį meną.
Žavėjauosi menininkų
išradingumu, sumanumu.
Kad ir nesu menininkė, bet
dalelė „kažko ypatingo“ liko
manyje. Tiesiog viskas kitaip,
viskas neįprasta, bet be galo
įdomu.*

45 metų moteris iš Jurbarko rajono

*Ne iki galo supratau mintį,
tačiau dažnai stebėjauisi
aplinka bei atlikimu.*

28 metų vyras iš Raudondvario

*Kasdien bandom sugrįžti į
lengvabūdiškas prabėgusius
dienes, apaugam dar
didesniais sunkumais ir
nuo stingdančios vienatvės
išvaduoja tik mirtis.*

35 metų vyras iš Vilniaus

*It was a great experience for
both me and my daughter.
We were engaged in the
performance. We have had
an amazing time together.³⁶*

36 metų Kaune besisvečiuojanti moteris

*Labai smagu buvo pabūti
tarp bendraminčių.
Nežinojau kad Lietuvoj yra
daugiau steamerių.*

38 metų samdoma darbuotoja iš Šančių

*Labai nepatiko muzika, iš
kur jūs juos traukiate tokius
muzikantus, baisu, triukšmas
kažkoks daugiau nieko*

17 metų jaunuolis iš Gričiupio

*Dabartiniu metu Lietuvoje
daug įvairių renginių, net
mažuose miesteliuose ar
kaimuose, tik reikia netingėti
dalyvauti.*

62 metų moteris iš Samylų

*Smagus laikas su šeima, be
pagrindinio pasirodymo -
papildomi įspūdžiai vaikams.
Gera pramoga, nematytas,
savotiškas pasirodymas.*

37 metų moteris iš Lapių

*Renginys buvo labai geras.
Bet galėtų būti ir geriau.*

15 metų mergina iš Kulautuvos

Iš naujo atrastas Mačernis

26 metų moteris iš Vilniaus

*Labai smagu, kad galima
pabūti renginyje skirtam ne
masėms, pasiklausyti rečiau
girdimų, bet tikrai ne mažiau
talentingų žmonių.*

31 metų verslininkė iš Vilijampolės

³⁵ Pagrindinis Kauno 2022 renginys buvo apie nieką. Nieko nauja, nieko, apie ką pamąstyti. Idėjai tikrai tuščia. Nors muzika ir šviesos buvo nuostabios. Šiandienos renginys buvo džiaugsmingas ir pilnas veiklų.

³⁶ Mums su dukra tai buvo puiki patirtis. Įsitraukėme į spektaklį. Puikiai kartu praleidome laiką.

Prasmė, nutolusi nuo centro

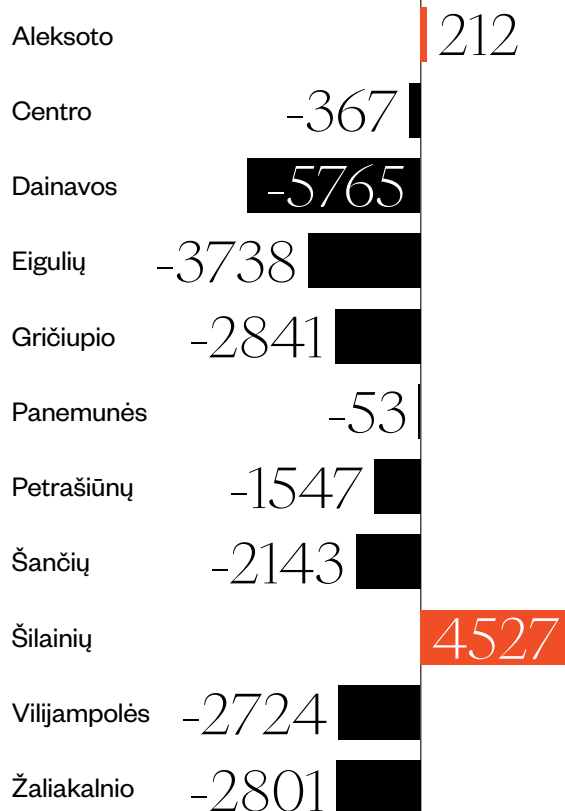
Kaunas, kaip ir kiti didieji Lietuvos miestai, išgyvena didelę suburbanizacijos bangą. Tūkstantmečio pradžioje miesto ir šalies gyvenimą nusiaubęs emigracijos cunamis atslūgsta. Pastarąjį dešimtmetį turėjome ir tokių metų, kai migracijos rodikliai buvo teigiami. Tai duoda pagrindo santūriam optimizmui. Visgi, iš miestų vėl traukiamasi. Tačiau šį kartą – į šalia miesto esančias savivaldybes. Naujojo atsitraukimo priešasčių derėtų ieškoti šalies miestų plėtros politikoje, prieinamo ir kokybiško būsto trūkume. Visa tai pasireiškia skirtingais Lietuvos miestuose ir juos supančiose savivaldybėse gyvenančių žmonių rūpesčiais – tiek buitiniais, tiek labiau egzistenciniais. Urbanizacijos bumas nutolina naujaku-

rius nuo socialinių ir kultūros paslaugų. Jis taip pat kelia tapatinimosi su savo nauja gyvenamąja vieta iššūkių. „Kaunas 2022“ programa siūlė sprendimus tiek šiems praktiniams, tiek egzistenciniams klausimams spręsti. Tuo tarpu „Fluxus labas!“ savomis kūrybinėmis intervencijomis sąveikavo su skirtingų miesto seniūnijų gyventojais. Šiuolaikinės seniūnijos buvo ta programos dalis, kuria buvo sprendžiami kultūros paslaugų prieinamumo bei vietos tapatumo plėtrotės iššūkiai. Tai, kad į „Kaunas 2022“ įsijungė ir Kauno rajono savivaldybė, leidžia į programą pažvelgti ir kaip į vieną iš arenų, kurioje varžomasi dėl gyventojų pajamų mokesčius į savivaldos biudžetus atnešančių naujakurių.

„Važiuoju į spektaklį naktį Batniaivos miške. Kur tikrai buvo viena įsimintiniausių patirčių iš visų 2022-ųjų metų. Tai manau, kad tikrai Kauno rajonas bent kažkokį pokytį tai tikrai pajuto. Renginių kokybės srity tai turėjo smarkiai pajusti. Tikrai.“

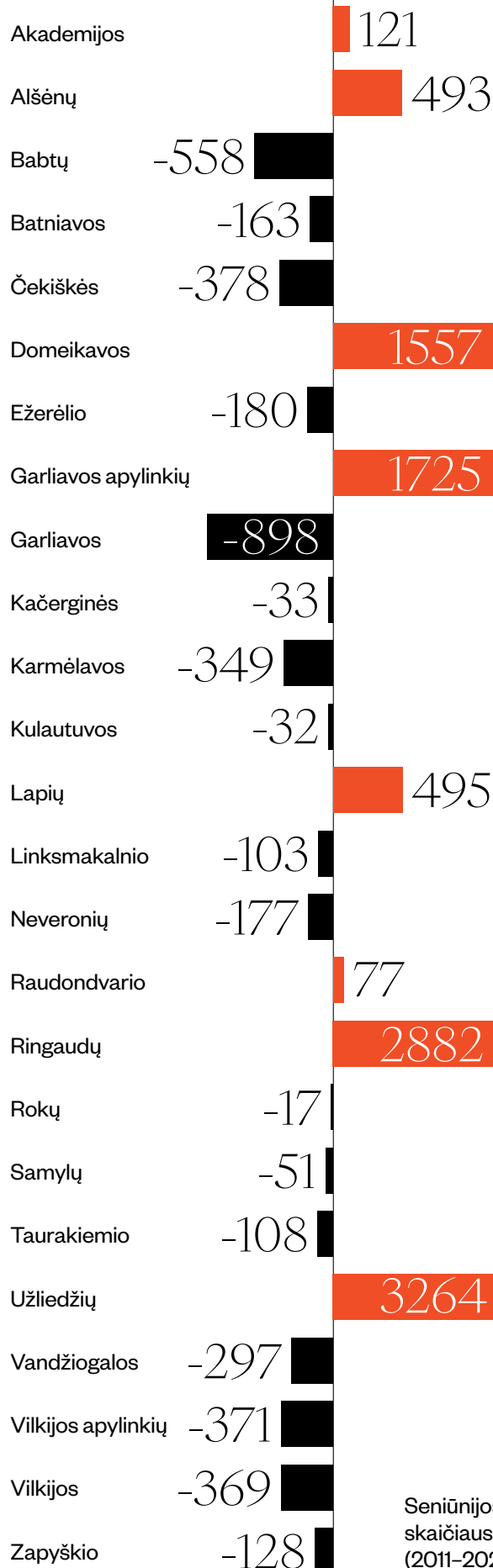
Miesto ir rajono seniūnijų gyventojų skaičiaus skirtumas (2011–2021 m.)³⁷

Kauno miesto sav. Seniūnija



Seniūnijos gyventojų
skaičiaus skirtumas
(2011–2021) asmenys

Kauno rajono sav. Seniūnija

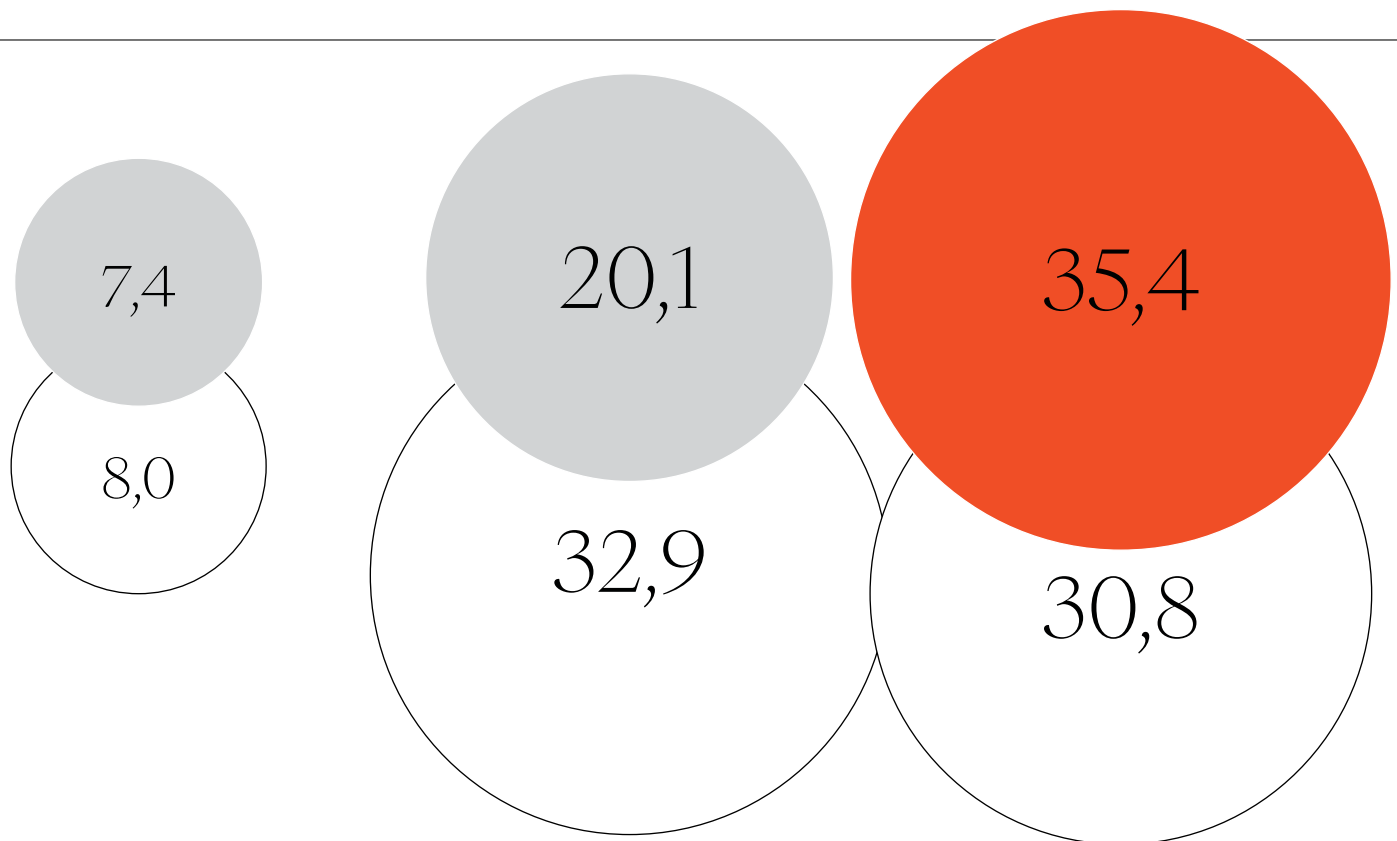
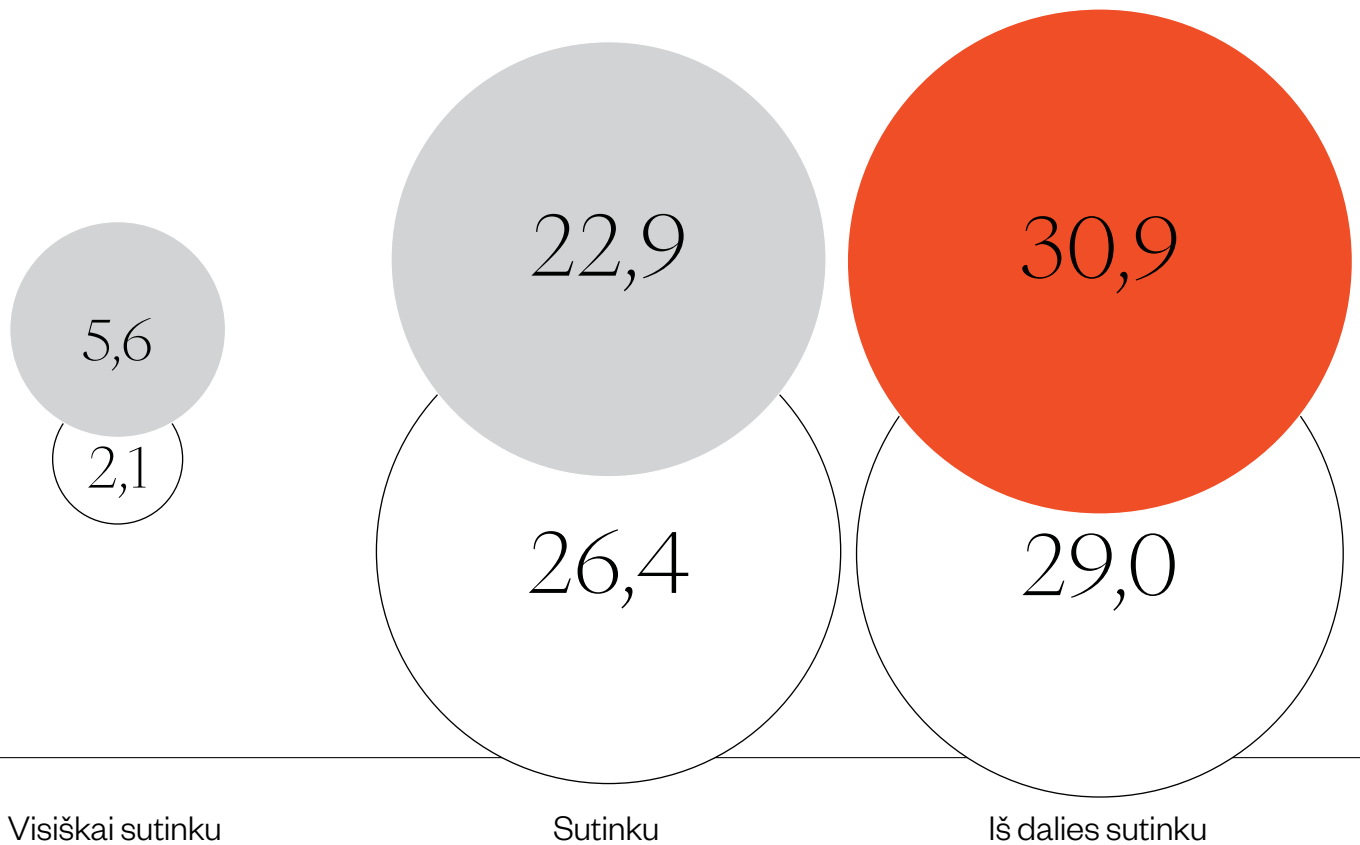


Seniūnijos gyventojų
skaičiaus skirtumas
(2011–2021), asmenys

³⁷ Iš Valstybės duomenų agentūros (gyventojų ir būstų surašymai):
<https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-ir-bustu-surasyimai>.

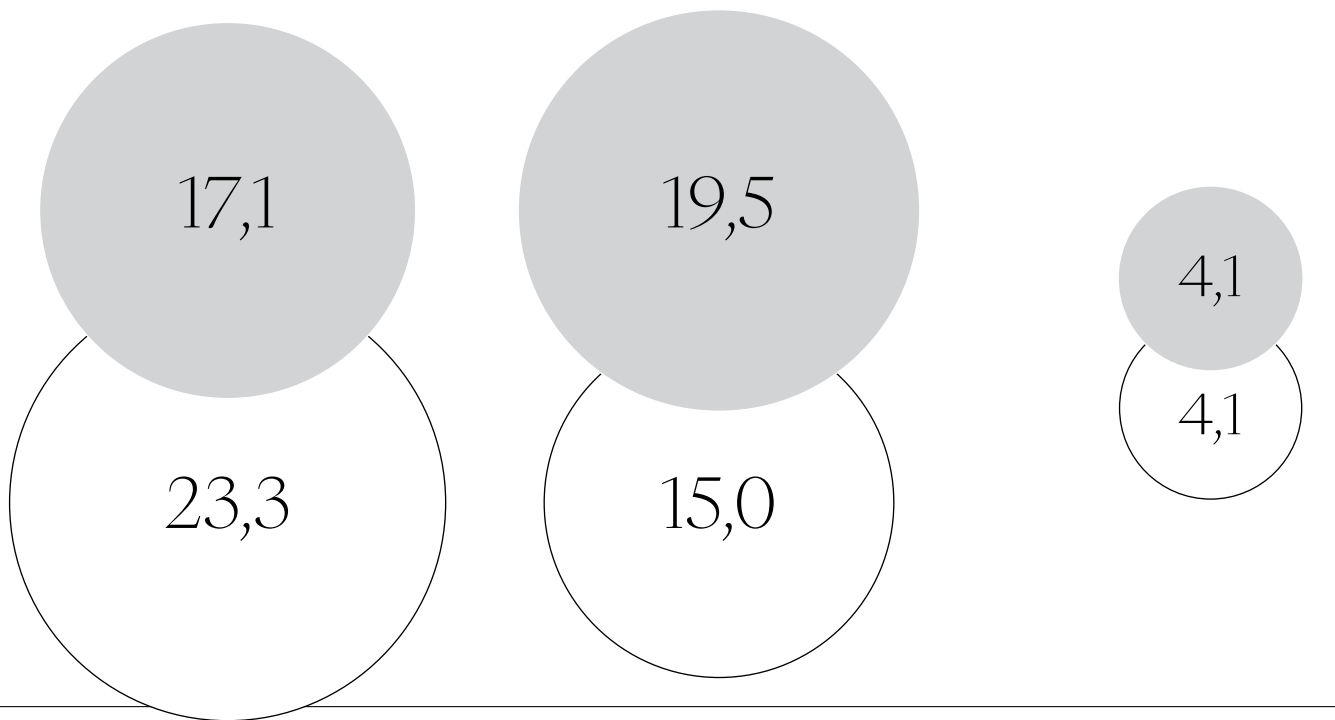
Kultūrinio gyvenimo vertinimai³⁸

Įdomių kultūrinių veiklų yra ir mano gyvenamojoje vietovėje (%), 2022 m.



Mane dominančių kultūrinių renginių ir veiklų randu tik Kauno centre (%), 2022 m.

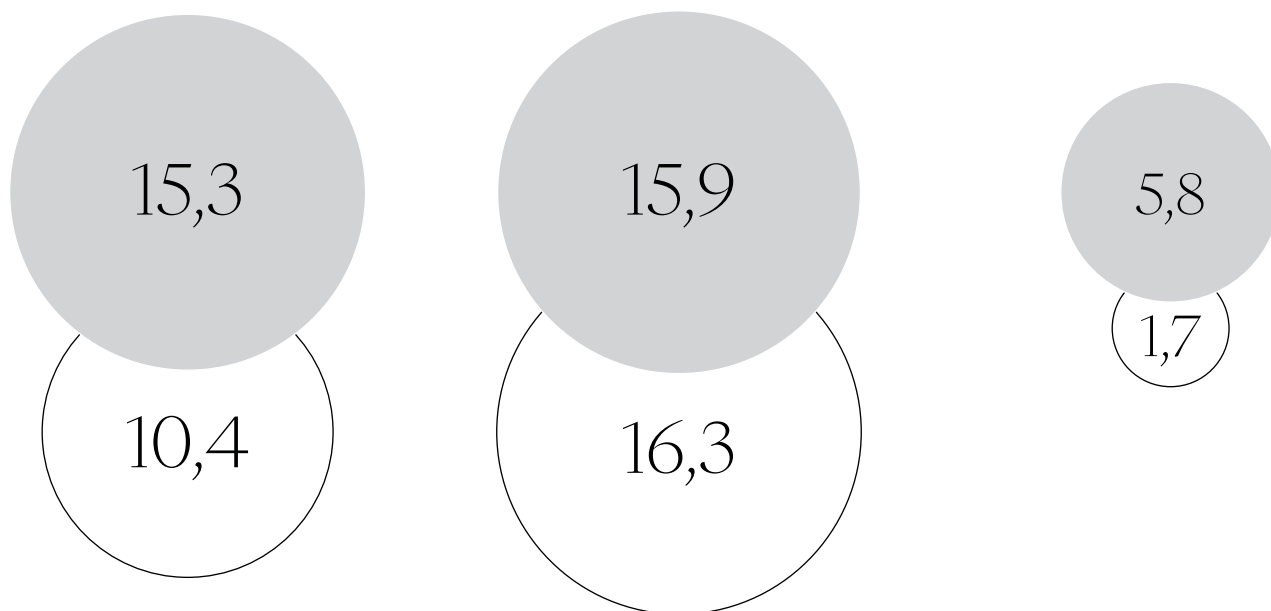
³⁸ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos.



Iš dalies nesutinku

Nesutinku

Visiškai nesutinku



■ Kauno miesto gyventojai

□ Kauno rajono gyventojai

Metais, kai Kauno miesto centre tikrai netrūko išskirtinių ir prasmingų kultūrinių veiklų, „Kaunas 2022“ bendruomenių programa jų pasiūlė ir toliau nuo centro nutolusiems žmonėms – miesto miegamųjų mikrorajonų ir rajono kaimuose bei miesteliuose gyvenantiems kaunėnams. Augančios suburbanizacijos akivaizdoje pagrindinis šio žingsnio laimėjimas yra išaugusi dalis kaunėnų, manančių, kad įdomių kultūrinių veiklų yra ne tik miesto centre, bet ir jų artimiausioje aplinkoje. Šis pokytis atspindi objektyvų faktą, kad programa pasiūlė tokių veiklų, kurių anksčiau tiesiog nebuvo, arba suteikė galimybių pakelti jau egzistuojančias veiklas į kitą lygį. Tačiau svarbi ir subjektyvioji šių vertinimų gija – į tokias veiklas įsitraukę kaunėnai jas vertina teigiamai, mato jose prasmę. Kaip tai pakeitė

miestiečių tapatinimąsi su savo vieta? Ar miestas sustiprino savo patrauklumą? O galbūt Kauno rajonui pavyko pasinaudoti šia proga labiau sustiprinant savo miestelių ir kaimų, kaip gyventi patogios vietos, įvaizdį? Prieš pradėdant apie tai diskutuoti, derėtų pažvelgti giliau į miesto bei rajono gyventojų nuostatas apie Kauną.

Tiesa ta, kad miestiečiai labiau nei rajono gyventojai mato Kauną kaip šiuolaikišką, išmanų, įvairovės kupiną ir perspektyvų miestą. Panašius atsiliepimus galima išversti ir į kitą pusę – rajono gyventojai rečiau nei miestiečiai pasirenka stilingumo ar svetingumo epitetus arčiausiai jų esančiam miestui apibūdinti. Galbūt ir nuspėjama tai, kad mieste negyvenantys žmonės taip pat rečiau atpažįsta ar iš-

reiškia tokias miestų gyvenimui būdingas savybes. Kaip besirinktume žiūrėti į šiuos vertinimus, reikia suprasti, kad vertinančiuosius jie apibūdina labiau nei patį miestą ar rajoną. Visgi, tai netrukdo toliau kalbėti apie tikrąsias galimybes keisti kaunėnų požiūrį į miestą ar rajoną, kurias suteikė arba kurių nesuteikė „Kaunas 2022“ programa. Tam reikia pažvelgti dar giliau – į programos minią sudarančių miesto ir rajono gyventojų nuostatas. Tai padarius pamatysime, kad programos renginių lankytojai iš rajono kiek rečiau nei lankytojai iš Kauno tvirtai nesutinka, kad Kaunas yra nuobodus miestas. Tuo pačiu rajono gyventojų vaizduotėje miestas rečiau matomas kaip ekologiška vieta. Tai tik keli iš daugelio vaizduotės kanalų, kurie gali būti pasitelkiami kovoje dėl naujakurių. Ar tai bus daroma ir ar tai turės didesnį poveikį – parodys tik laikas.

„Aš kaip dar dabar prisimenu... Mat kai važiuoju į miestą, tai leidžiuosi nuo kalno ir matau santaką ir beveik kiekvieną dieną važiuoju. Ir važiuojant pro ten man visada gimsta genialių minčių. Ir viena tokių minčių buvo galvoju - nu čia prasidėjo ta kultūros sostinė, norėčiau ir aš būti jos dalimi. Na ir išsipildė.“

Vietos tapatumas ribų nepaiso

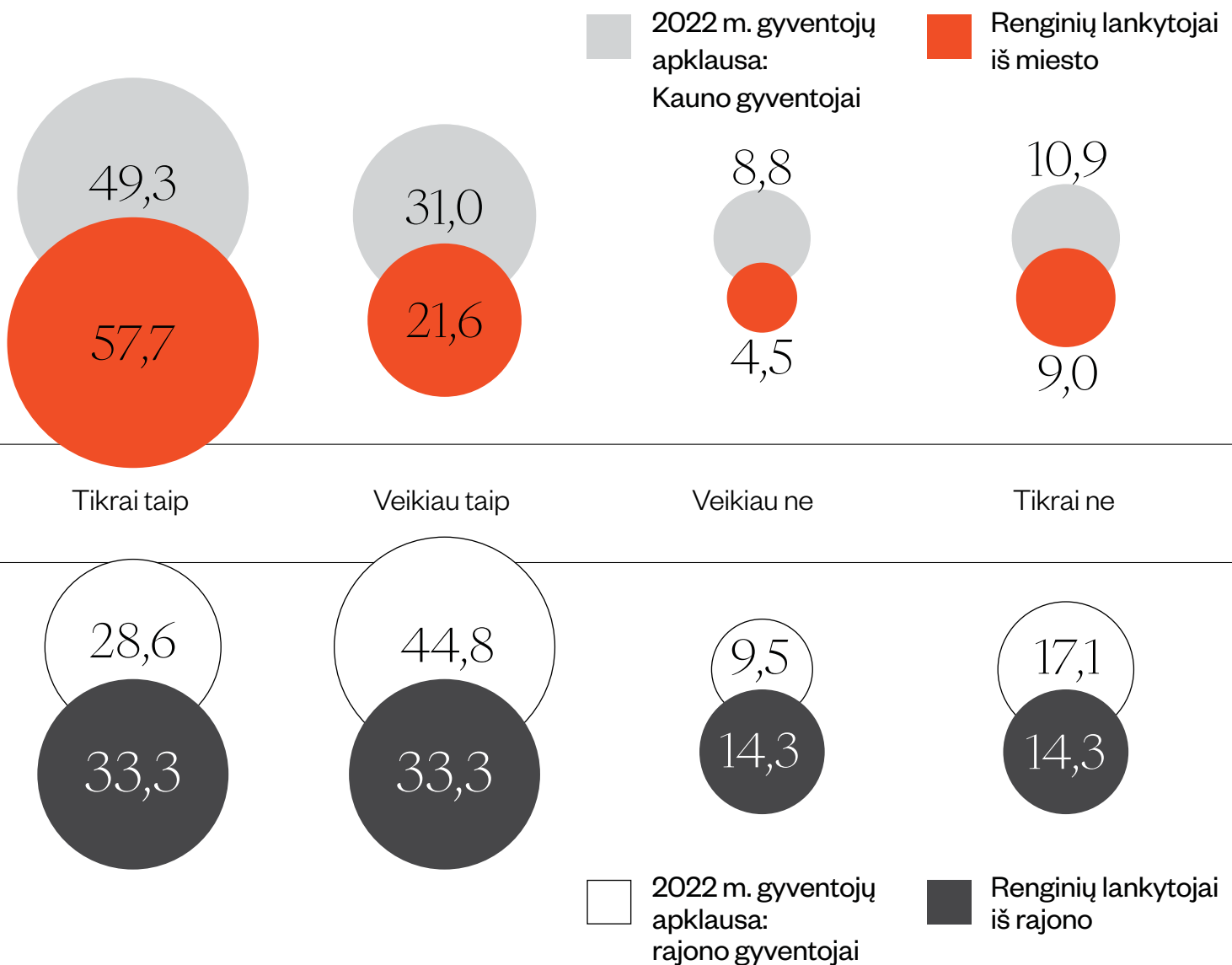
„Kaunas 2022“ neturėjo tikslo merkantiškai keisti miesto ar rajono įvaizdžio. Tikslas buvo paprastesnis – į vietokūrą nukreiptomis pastangomis mobilizuoti savo vietą mylinčius kaunėnus ir šią meilę dar labiau paskleisti. Ir šios pastangos buvo veiksmingos. „Kaunas 2022“ minia, ypač vietokūros veiklų dalyviai, čia ir vėl stipriai išsiskiria iš kitų kaunėnų. Neatsitiktinai renginius lankę kaunėnai stipriau tapatinasi su savo gyvenamąja vietoje, ir neatsitiktinai šie sentimentai per metus sustiprėjo. Renginius lankę kaunėnai taip pat stipriau tapatinasi su rajonu, miestu bei bendrai visa Lietuva. „Kaunas 2022“ negalėjo žymiai pakeisti jau ir taip stipraus kaunėnų tapatinimosi su miestu ar Lietuva. Programa veikia šiam tapatumui suteikė kitokio turinio – apie tai dar pakalbėsime, ypač pasakodami apie „Atminties biuro“ ir „Modernizmo ateičiai“ programas.

Norėtusi pastebėti paprastą, nors administraciniame mąstyme lengvai užmirštamą, tiesą. Vietos tapatumo grožis yra tame, kad jis nepaiso geografinių

ar administracinių ribų. Kauniečiais gali jaustis ir mieste ne(be)gyvenantys žmonės. Ir atvirkščiai – jame gyvenantieji gali jaustis svetimi ar ne savo vietoje. Tai gerai suprantama ir su bendruomenėmis Kauno rajone dirbusiems aktyvistams, kurie neretai susiduria su seniūnijos ribų dirbtinumu bei menama tokios teritorijos bendryste. Socialiniai ryšiai bei kultūrinės praktikos tokių ribų nepaiso, o vietokūros veiklos tokius ryšius toliau stiprina. Tiesa ta, kad daugiau nei ketvirtis Kauno rajono gyventojų jaučiasi esą kauniečiai, o beveik pusė bent iš dalies tapatinasi su miestu. Stiprų tapatumą su miestu jaučia pusė miesto gyventojų, o bent iš dalies su juo tapatinasi dar trečdalis. Kita paprasta tapatumų paslaptis yra ta, kad jie yra daugialypiai. Kiekvienas mūsų socialinių tapatumų turime įvairiausių. Mes esame mamos ir tėčiai, sūnūs ir dukros, esame partneriai ar vienišiai, priklausome profesinėms bei politinėms grupėms ar tapatinamės su smulkesnėmis subkultūromis. Taip pat galime jaustis vietos dalimi. Netgi tokios, kurioje nebegyvename ar net niekad negyvenome. Ir tų vietų gali būti net keletas.

*„Išliks ryšiai.
Bendruomenių
fasilitatoriai irgi
pasklido po kultūros
įstaigas. Pažinčių
ratas išliko, kur tie
ryšiai padeda daryti
naujus projektus.“*

Ar Jūs jaučiatės esąs (-anti) kaunietis (-ė)³⁹ (%)?



Įdomu, kad 2022-aisiais pavyko pasiekti kai ką įdomesnio nei paprastas naujaku-rių dalybas. Per metus sustiprėjo rajone gyvenančių kaunėnų tapatinimasis su Kauno miestu, o mieste gyvenančiųjų – su Kauno rajonu. Tokie tapatumo mainai nereiškia, kad skirtingos regi-ono vietovės pasikeis savo kultūrinio vaidmeniu. Rajono gyvenvietėse buvo atrasti ir plėtojami jų vietos privalumai, atrasta erdvių, kurios iki tol nebuvo naudojamos kultūros renginiams, atsirado naujų kasmetinių renginių. Tačiau mieste ir toliau bus tenkinami įvairesni regiono gyventojų kultūriniai poreikiai. Esama ir kitokios miestų prasmės. Jas rodo ir abstrakčiosios savybės, kuriomis,

programos renginius lankiusių kaunėnų akyse, miestas nuo jų supančių vietovių skiriasi labiausiai. Ką tai bereikštų kiekvienam iš mūsų, Kaune gyvenan-ty miestiečiai savo miestą mato kaip labiau užsispyrusį ir labiau europietišką, nei rajone gyvenantys kaunėnai. Bū-tent tokios abstrakčios reikšmės rodo, kad Kaunas, kaip ir bet kuris regioninis centras, toliau išliks svarbiu miestietiš-kių prasmų židiniu. „Kaunas 2022“ inicijuoti pokyčiai leidžia kalbėti apie regioninio tapatumo stiprėjimą. Tuo tarpu žmonių pasitraukimo iš miestų priežasčių bei jų susigrąžinimo receptų derėtų ieškoti daugiau buitiniuose miestietiško gyvenimo rūpesčiuose.

„Labai svarbu, kad skirtingose Kauno vietose, Kauno erdvėse, rajonuose kažkas vyksta, ko paprastai nevyko... Kažkaip daugiausia asociacija su tuo, kad decentralizacija tokia įvyko.“

³⁹ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos: Ar Jūs jaučiatės esąs (-anti) kaunietis (-ė)?

Keletas įspūdžių iš „Kauno 2022“ programos „Atminties biuras“ renginių

Nereali patirtis. Pirmą kartą gyvenime pamačiau performansą gyvai. Lokacija taip pat išskirtinė. Galima buvo prikibti tik prie organizacinių detalių: vėlavimas pradėti, video projektoriaus reguliavimas. Bet apart šių smulkmenų skirčiau 10/10.

20 metų studentas iš Vilniaus

Mane nuzylė, nes atvykus renginys vėlavo 30min, buvo labai šalta. B. Clarke darbas yra didis, bet jo pateikimas yra mažų mažiausiai netinkamas.

22 metų studentė

Buvo labai baisu..

15 metų moksleivis iš Vilniaus

Dėl vykstančių parodų ir renginių šiais metais Kauną aplankiau 5 kartus. Tikiuosi ir 2023 metais Kaunas išlaikys kultūros sostinės karūną.

20 metų studentas iš Vilniaus

Eik tu miegot

15 metų moksleivis iš Kačerginės

Vertinu labai blogai, net jeigu buvo įdomu klausytis tarpais, tai neįmanoma buvo girdėti, nes aktoriai atrodė kaip apimti paralyžiaus. Kėlė psichinį juoką, labai labai blogai vertinu. Tas perdėtas noras nueiti į kažkokį gylį, nepatyrko nei kiek.

41 metų moteris iš Aleksoto

Tokio sukrečiančio renginio seniai nemačiau. Sukrėtė pati simbiozė - paroda, vaizdas, šokis ir vieta, kurioje viskas vyko. Netgi pasirinktas paros laikas renginiui. Jeigu jis būtų vykęs kitoje vietoje, vargu ar būtų perteikta ta emocija, kuri dabar liko po renginio. Nuoširdus ačiū menininkams kūrėjams ir renginio organizatoriams už neišdildomas emocijas.

51 metų moteris iš Panevėžio

Zeba

16 metų moksleivė iš Šilainių

Bravo, bravissimo!

56 metų vyras iš Bulgarijos

Įdomus formatas, puikus atlikimas, labai slegiantis turinys. Suprantu, kad tema svarbi ir reikia apie tai kalbėti. Bet renginys buvo pristatytas (ar bent jau taip aš supratau žinutę), kaip Kauno istorijos. Tikėjausi daug įvairių istorijų. Ne tik holokausto tema. Psichologiškai nebuvau tam pasiruošusi. O gal suerzino dar ir tai, kad sumokėję beveik 70 Eur už bilietus, dar už rūbinę turėjom mokėti 4 Eur. Kažkaip neskaniai nuteikė 😞

45 metų moteris iš Vilijampolės

per daug nuogybių.

15 metų vaikinai iš Vilniaus

Kokia baisi mūsų istorija ir kaip mes dabar gerai, palyginus, gyvename ir, galbūt, nevertiname to, ką turim. Sunku tiems, kas gyvena prisiminimuose apie savo to meto elgesį. Pagarba tiems, kas surežisavo, išpildė tokio masto, tokio- kitokio formato reginį. Buvau du kartus. Antrą kartą išgirdau ir pamačiau dar daugiau nei pirmą. Ačiū.

52 metų moteris iš Šilainių

Labai keistas reiškinys ir skirtumas tarp Kauno ir Vilniaus žmonių elgesio renginiuose, kad kauniečiai neina prie scenos, palieka kažkokią neapibrėžtą erdvę tuščią ir stebi renginį tarsi iš pasaly. Labai keista atvykus. Pirmą kartą pastebėjau per Kaunas Jazz. Vilniuje žmonės eina iki vietos, kur yra atitvarai arba kas kur nori ir nėra keistos nerašytos erdvės taisyklės 😊 šitas renginys Kauno Kantata atrodo pasiūlė pralaužti tą šaltą ribą 😊

35 metų moteris iš Vilniaus

Labai reikalinga akistata su savimi. Aktualu dabartinio karo kontekste. Moraliai angažuotas kūrinys

47 metų panemunietė

Sukėlė liūdesį

45 metų moteris iš Dainavos

Konceptas interaktyvus ir profesionaliai atliktas, bet nepatiko tema, nes ji nėra aktuali, nemažai mene jau buvo apie tai kalbėta ir nesinori mene matyti tik liūdnumą ypač šiandieniniame kontekste

34 metų moteris iš Gričiupio

Žydai- didelė ir neatsiejama Lietuvos dalis. Jų skausmas-tai mūsų visų skausmas ir tragedija.

37 metų moteris iš Aleksoto, šiuo metu nedirbanti

*Please don't think I'm dumb,
I had too little time to attend
more more cultural stuff 😊
And thanks for your support
for Ukraine⁴⁰ ❤️*

28 metų moteris iš Ukrainos

Einant į buv. Lietuvos pašto pastatą ir pamačius parodos pavadinimą „Pramušti sieną“ galvoje nuskambėjo, kad: atsargiai su tom sienom paštas ir taip byra. Pati paroda atrodo sistemingai sudėliota <...> Visad įdomu pakapastyti sovietmetį iš maištaujančio oportunistų pusės. Iš tiesų norėjosi pramušti baltas ekspozicijos sienas (juokais) ir panagrinet patį pašta. Nors vietomis jis labai liūdnai jau lupa savo tinką.

23 metų darbininkė iš Vilniaus

Очень понравилось, было очень увлекательно и интересно. Спасибо за поддержку граждан Украины, с любовью.⁴¹

18 metų studentas iš Ukrainos

Užaugau Kaune ir daug apie savo miestą žinau, bet ši patirtis atvėrė naują skyrių apie miesto istoriją ir patirtis, kuri tarsi paslėpta. Tokia paroda ne tik sugrąžina atmintį, bet ir labai smarkiai praturtina mūsų miestiečių kolektyvinę istoriją. Pateikimas per asmeninę ir labai empatišką patirtį yra puikus būdas pradėti kalbėti apie tamsius laikotarpius, surasti jam formą mūsų sąmonėje. Po šios parodos dar ilgai galvoju apie istorijos veikėjus. Galėdamas suprasti, kad veiksmas vyko visai čia pat, jutau stipresnį ryšį su savo miestu.

31 metų vyras, gyvenantis Šveicarijoje

Pravirkdė, labai jautriai ir profesionaliai parengta paroda.

36 metų samdoma darbuotoja iš Žaliakalnio

Be galo nustebino ši interaktyvi paroda, nieko panašaus nebuvau mačiusi/ patyrusi. Kūrėjai labai išradingai ir įtraukiančiai papasakojo žmonių istoriją.

25 metų moteris iš Eigulių

⁴⁰ Tik prašau nepagalvokit, kad esu kvaila, turėjau per mažai laiko aplankyti daugiau, daugiau kultūrinių dalykų. Ir ačiū už jūsų paramą Ukrainai.

⁴¹ Labai patiko, buvo labai įspūdinga ir įdomu. Ačiū už Ukrainos piliečių palaikymą, su meile.



Istorijų festivalis, Kaunas. Nuotr. Andrius Aleksandravičius, 2019.



II.

ATMIN-
TI IVAI-
ROVE

Prabildami apie tapatumą atvertėme, ko gero, patį sudėtingiausią šio pasakojimo puslapį. Kas mes esame? Kur einame? Kas bus po mūsų? Tokie ir panašūs *prasmės* klausimai keliama tiek pat seniai, kiek žmonija valdo kalbą. Šie klausimai, laikini ar ilgalaikiai atsakymai į juos, yra kiekvienos gyvuojančios kultūros dalis. Mieste, kuriame tiek daug neišpintų tapatumo mazgų, tokių klausimų programos kūrėjai niekaip negalėjo apeiti. Negalime apeiti ir mes – nors šie, kaip ne kurie kiti mūsų pasakojime užduoti, klausimai sunkiai pasiduoda „objektyviems“ (susi)kalbėjimams. Tačiau būtent dėl to bet kurios pastangos atsiremti į tą susikalbėjimą palengvinančius faktus yra dar vertingesnės. Čia atsiranda proga pakalbėti ir apie kitokias socialines vertes, kurias sukūrė „Kaunas 2022“ programa. Pirmojoje pasakojimo dalyje kalbėjome apie bendrystes atpažįstant panašumus. Jos suburia minias, bet socialinis tapatumas veikia ir kita linkme. Jis nėra prasmingas jei nežymi įvairovę atskleidžiančių skirčių. Rasti prasmę jose yra kiekvieno mūsų kelionė, kurios vingiai labai priklausys nuo mūsų asmeninės istorijos, kultūrinių ir socialinių pajėgumų. O kultūros lauko kuriami pasakojimai yra ryškiausias pagalbininkas įminant ar atminant asmenines tapatumo mįsles.

Atgal iš užmaršties ir abejingumo

Žiūrint į kultūros lauką šiuo principu suprasime, kad nėra tokių „Kaunas 2022“ programos elementų, kurie nesikreiptų į mūsų tapatumus. Tokios pastangos matosi tiek miesto istoriją atminti ir perpasakoti siekusiuose renginiuose, tiek jaunimo kultūros šventėse, lydinčiose savo tapatumo įminimo paieškose. Norime pasinaudoti šiomis programos pasiūlytomis sena-nauja ar būta-būsima

priešpriešomis ir pakalbėti daugiau apie „Kylančio Kauno“ bei „Atminties biuro“ poveikį. Pastaroji buvo, ko gero, ryškiausiai matoma „Kaunas 2022“ programos gija, tiesiogiai kviečianti permąstyti miesto tapatumą per jo atminties, ar veikiau – užmaršties, peržiūrą. Šios programos renginių lankytojai įvardija juos kaip labiausiai susimąstyti kviečiančią „Kaunas 2022“ programos patirtį. Tačiau,

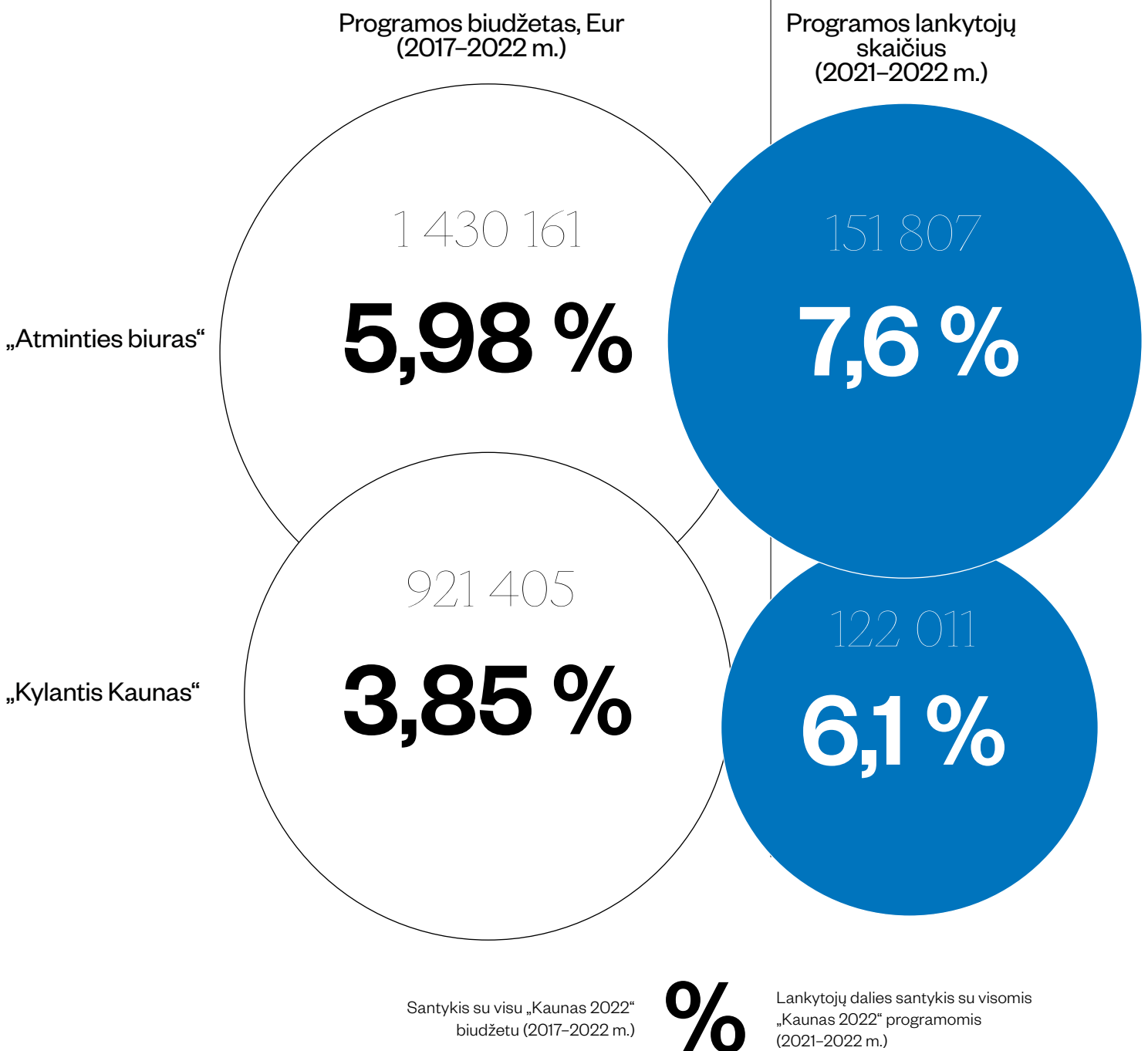
nepaisant to, jų vertinimai buvo tiek pat aukšti ir teigiami kaip ir „Kylančio Kauno“ programos renginių, kurie išsiskyrė įtraukumu bei jų dalyvių lydinčiu „buvimo savo vietoje“ jausmu. Neakivaizdžias, bet stiprias programų „Kylantis Kaunas“ bei „Atminties biuras“ siekių sąsajas savaip atliepia ir šis atsiliepinimas:

„Tėčio dieną šventėme „1972. Pramušti sieną“. Paroda smarkiai viršijo lūkesčius. Visų pirma, ji buvo didelė savo apimtimi. Ji buvo detali t.y. pristatanti įvairias smulkmenas. Ji buvo „gili“ t.y. priverčianti susimąstyti, pasamprotauti, pabandyti suprasti, ką turėjo omenyje autoriai. Ji buvo labai vertybinė - laisvė, noras gyventi vakarietiškai, gebėjimas rezistuoti tarp eilučių (apeinant tarybinę cenzūrą). Ypatingai smagu buvo joje dalyvauti su tėvais, nes jie iš savo patirties prisiminė ir galėjo papildyti parodą. Parodoje buvo pateikti tiek politiniai (pvz. Kalantos teismo sprendimai), tiek gyvenimiški (pvz. roko muzika) akcentai. Aš labai džiaugiuosi, kad Kaunas turi tokią programą kaip KEKS. Miestas yra mūsų visų mylimas, bet kartais pernelyg „buduliškas“, tad tokio švietimo ir edukacijos reikia kaip oro. Ačiū parodos organizatoriams, nes padarytas didelis ir labai kokybiškas darbas ir jaučiu, kad kaip dažnai su kultūra nutinka, nebus tiek stipriai įvertintas ir apdainuotas kaip turėtų. Dėl to labai teigiamais vertinimais prisidedam mes :) Šaunuoliai, sėkmės tolimesniuose darbuose.“⁴²

⁴² 35 metų vyras iš Mastaičių.

Atrodytų, kad šių programų turinys kviečia galvoti apie itin skirtingus tikslus, skirtingą kultūrinį turinį ir tikslines grupes. Tačiau tikslesnis įvardijimas būtų tas, kad šios programos labai skirtingu keliu priėjo prie tų pačių, įvairiuose gyvenimo tarpsniuose taip svarbių, savikūros klausimų.

Žvilgsnis į kelias „Kaunas 2022“ programos dalis⁴³



⁴³ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

„Aš kaip miestietė pastebiu, kad miestas, jo istorija man atrodo tyrinėjam daug giliau. Gilinamasi kas čia vyko? Kas vienam pastate vyko - kas kitam? Tas labai įdomu ir su kultūra labai susiję. Tas, kad domėjimasis savo miestu irgi tapo ne kažkokiom klišėm parentas, bet tikrai einama gylyn... Ir, kad tas Kaunas nebuvo homogeniškas, bet buvo sudarytas iš visokių mažų grupių ir didesnių etninių... Susidėjo iš labai daug dalykų ir buvo daug labiau miestietiškas negu mes galbūt įsivaizdavome.“

Lyginant skirtingas „Kaunas 2022“ programos dalis, visgi stipriai išsiskyrė „Atminties biuro“ programos tematinis pobūdis. Paveikų programos siekį perrašyti renginiuose besilankančių miestiečių atmintį parodo paprastas šios ir kitų programų lankytojų santykio su istorine atmintimi sulyginimas. Su šia programa dirbantys žmonės traukė miestiečius tiek iš užmaršties, tiek iš paprasto abejingumo. Renginių lankytojams ne tik artimesnių istorinių įvykių, tokių kaip nepriklausomybės atgavimas, bet ir tolesnių, kaip kad Holokaustas, atmintis tapo medžiaga savosios savasties permąstymui.

Savojo santykio su Antrojo pasaulinio karo istorija ir jo pasekmėmis permąstymą galima matyti kaip neišvengiamą tapsmo europiečių dalį. Kaune, o ir visoje Lietuvoje, tai reiškia neišvengiamą akistatą su dviejų didžiausių traukų – Holokausto ir sovietinės okupacijos – pasekmėmis. Tokiais žingsniais, kaip kad istoriją permąstantys renginiai, „Kaunas 2022“ programa keitė lankytojų žvilgsnį

į save, į vidinius ir asmeninius šių traumų pėdsakus. Toks poveikis matosi ir toliau už „Atminties biuro“ lankytojų patirties. „Kaunas 2022“ programoje aktyviau dalyvavę žmonės labiau tapatinasi su Europa. Dalyvavimas programos renginiuose veikė ne tik kaunėnų savivoką, bet ir jų požiūrį į savo miestą. Renginiuose besilankę gyventojai taip pat yra labiau linkę matyti Kauną kaip europietišką miestą. Kauną kaip tokį miestą tvirtai mato beveik penktadalis kaunėnų, o daugiau nei pusė jų bent iš dalies sutinka su šiuo teiginiu. Europos idėja žmonėms reiškia itin skirtingus dalykus. Visgi, į kokią jos versiją bepažvelgtume, praktiškai ji yra vargiai įmanoma be atvirumo kitokiems žmonėms. Per 2022-uosius neįvyko tokios apimties savivokos slinkčių, kurios leistų kalbėti apie bendrą kaunėnų pasitikėjimo kitu kaitą. Vargu, ar galima jų tikėtis, kai kalbama apie tokius fundamentalius savasties klausimus, kurių kaita gali užtrukti ir dešimtmečius. Visgi, „Kaunas 2022“ minia ir čia stipriai išsiskiria iš kitų kaunėnų.

Už tautinio tapatumo ribų

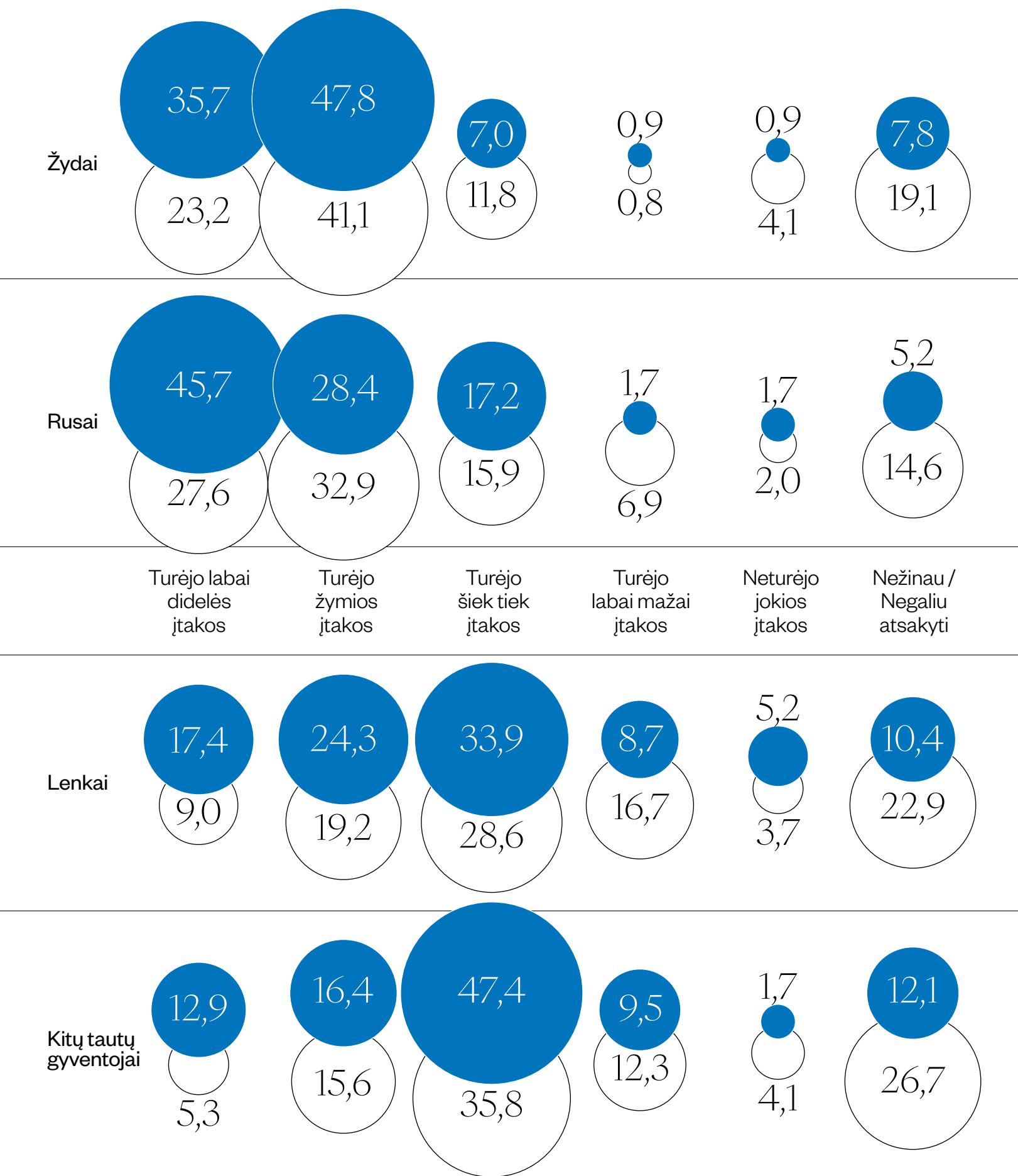
Galima į miesto tautinio tapatumo apmąstymui skirtas programos veiklas žiūrėti kaip į tam tikras savojo tapatumo permąstymo pratybas. Kitaip tariant – praeitį atmenančios programos veiklos nebuvo savitiksliis praeities žaizdų krapštymasis. Jomis buvo žengiamas pirmas žingsnis – kreipiamasi į kaunėnų tautinės praeities vaizduotę, joje ieškant vietos kitų tautų ir kitų tapatumų žmo-

nėms. Ypač svarbus buvo žydų tautos atminties miesto istorijoje sugražinimas. Kaune, suvaidinusiame tokį ryškų vaidmenį kuriant pirmąją nacionalinę valstybę, tai nėra paprastas uždavinys. Įsitraukusios kultūros įstaigos turėjo pergalvoti savo veiklą, bendradarbiauti su žydų bei kitomis miesto bendruomenėmis. Tokia tematika nėra minių magnetas. Tad teko pergalvoti ir tai, kaip krei-

piamasi į auditorijas. Renginių vertinimai rodo, kad „Atminties biuro“ programos renginiai padėjo kaunėnams atrasti ir suprasti kitų tautų miestelėnų indėlį kuriant jų mylimą miestą. Būtent dėl to ir atsirado prasmės bei pasitenkinimo jausmų derinys, kuris renginių dalyviams lydėjo nepaisant to, kokia skausminga buvo jų metu atkuriamą atmintis.

„Mūsų sudėtingas muziejus, su sudėtinga tema. Čia nėra pramoga. Tu ateini paraudoti, paverkti, pagerbti papergyventi... <...> Todėl mums auditorijų pritraukimui tas tarpinstitucinis bendradarbiavimas daug davė. Ateina kita auditorija ir jie gali gauti taip pat ir tai, ką mes pasiūlome. Vien tai yra didelis pasidalinimas ir dovana iš kolegų, kad mes dalinamės auditorijomis.“

Jūsų asmenine nuomone, kokią įtaką Kauno istorijai turėjo šių tautų gyventojai?⁴⁴ (%)



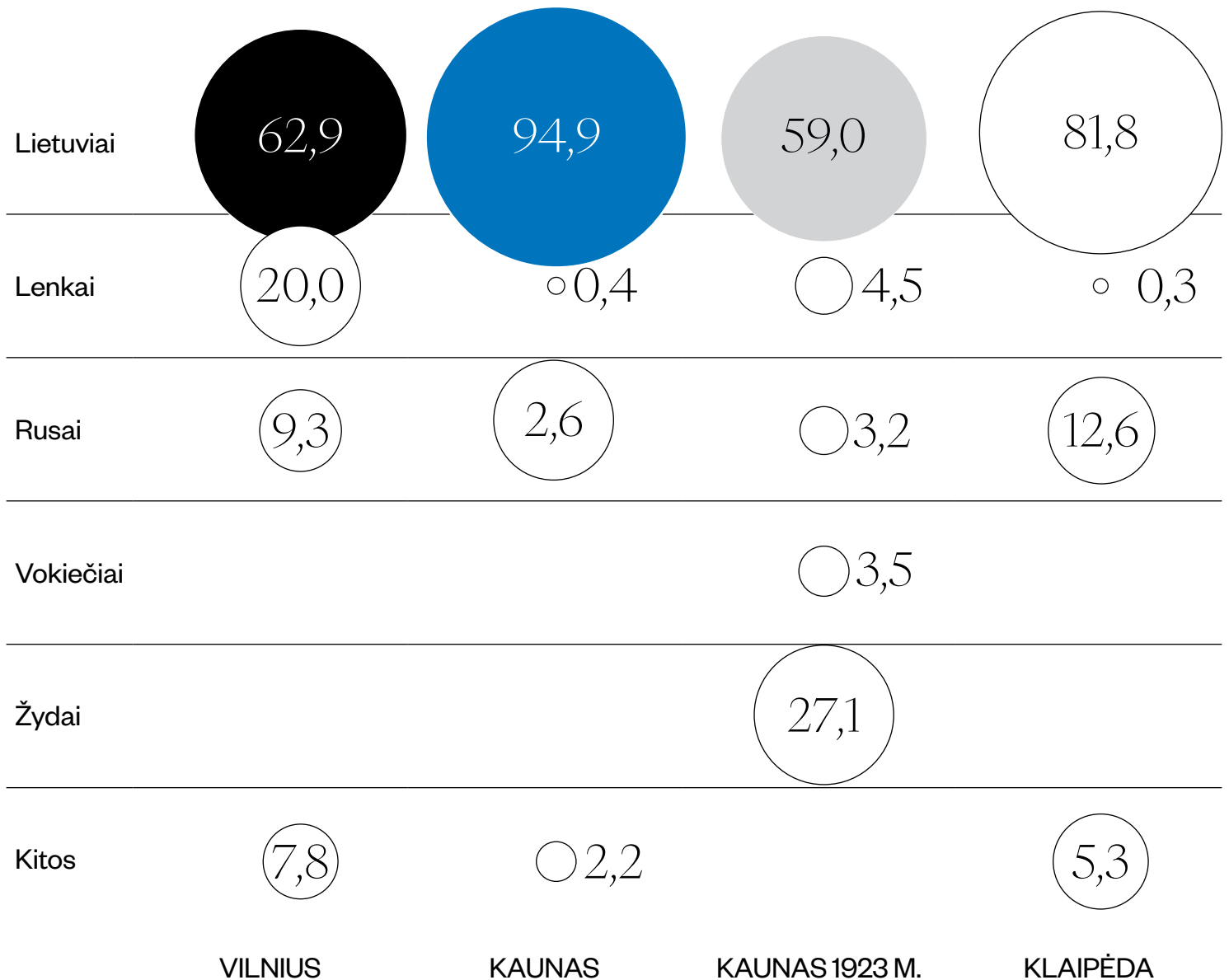
⁴⁴ 2022 metais surengta „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausa: Jūsų asmenine nuomone, kokią įtaką Kauno istorijai turėjo šių tautų gyventojai?

Kalbėjimas apie praeitį nėra vien tik praeities reikalas – tai lemia mūsų dabarties ir ateities suvokimą. Kauno etniškumą šiame suvokime galime matyti kaip tą vaikišką spiralę, kuri vinguriuoja tarp „lietuviškumo“ vienoje ir „daugiatautiškumo“ kitoje rankoje. Vertindami savo miestą „Kaunas 2022“ renginiuose lankęsi kaunėnai daugiatautiškumo jame įžvelgė daugiau. Visgi „lietuviškas“ išlieka vienu

dažnesnių žodžių, kurį kaunėnai naudoja apibūdindami Kauną. Grynai lietuvišku jį mato apie penktadalis kaunėnų, dar trečdalis jį mato labiau lietuvišku, nei daugiataučiu. Tad programos tikslas puoselėti Kauno, kaip daugiataučio miesto, vaizduotę yra beprotiškas. Beprotišku jį vadiname tik metaforiškai – dėl to, kad juo priešinamasi realybei, kurią mieste paliko Antrasis pasaulinis

karas. Jis priešinasi ir realybei, kuri patiriama mieste. Būtent dėl to, kad miesto etninė sudėtis yra vienas iš tų bruožų, kuriais Kaunas objektyviai išsiskiria iš kitų Lietuvos didžiųjų miestų, bet koks pasiekimas „daugiatautiško“ suvokimo link yra itin sudėtingo darbo sėkmės įrodymas.

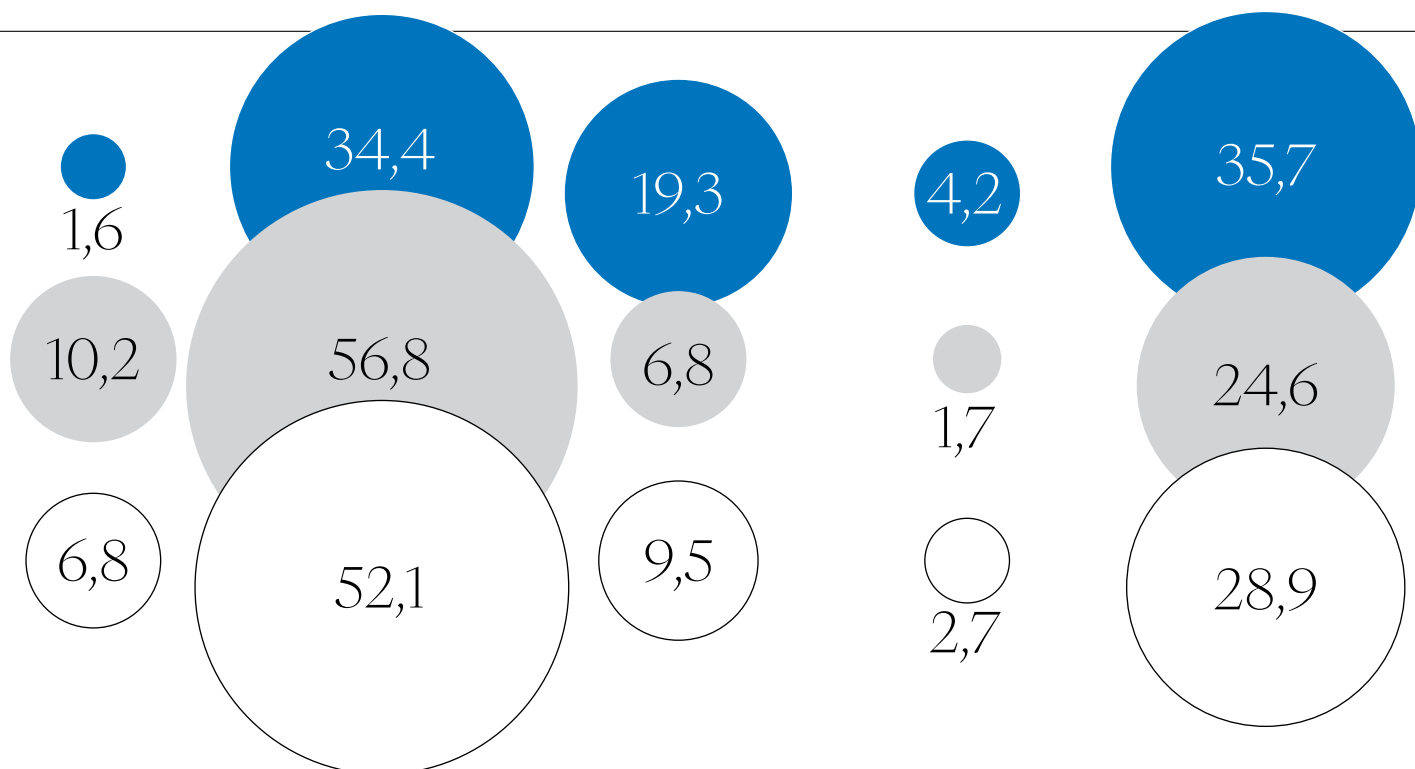
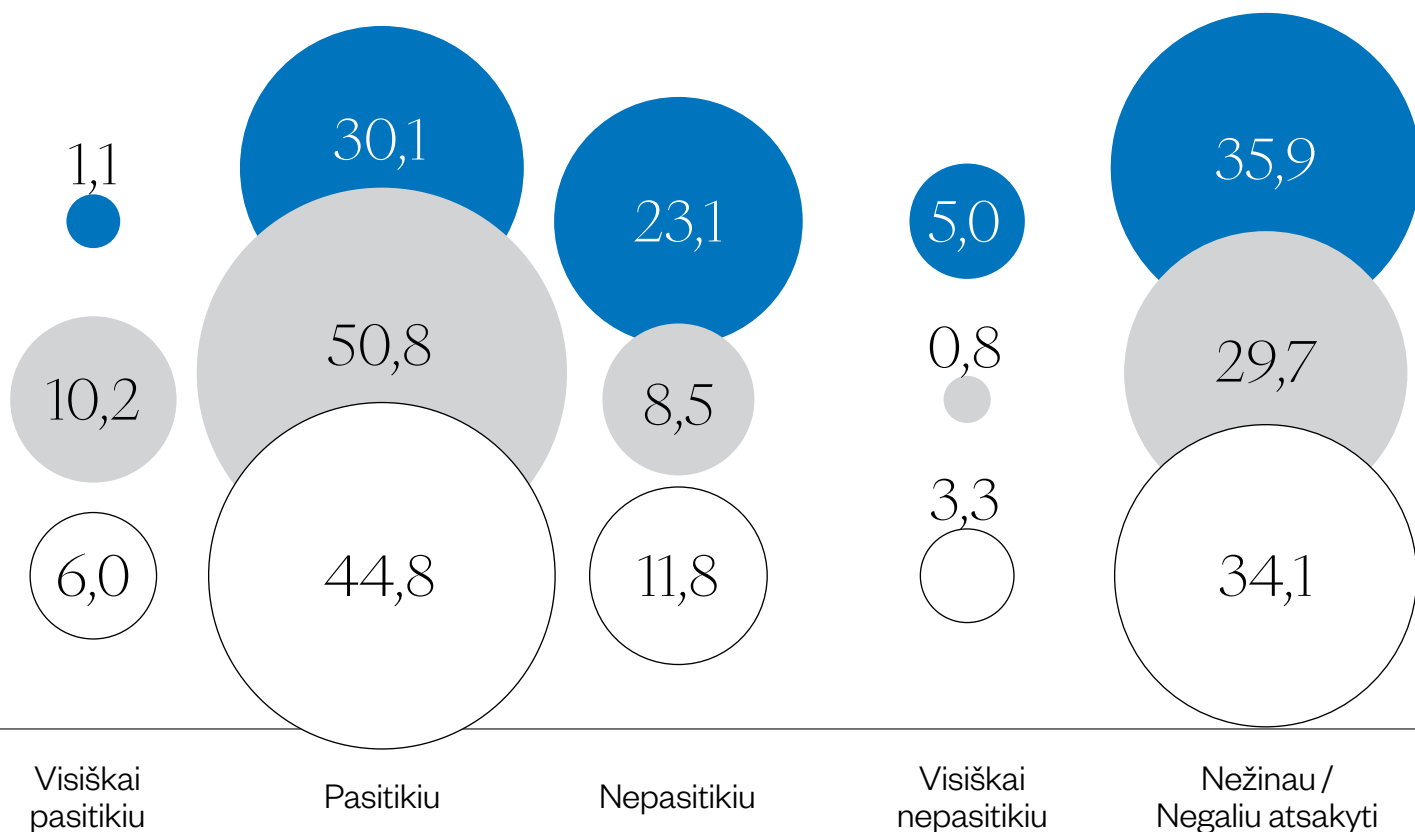
Tautybės Lietuvos didžiuosiuose miestuose⁴⁵ (%)



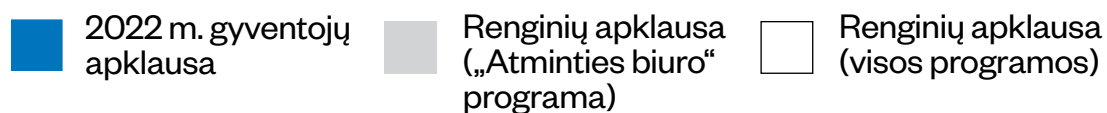
⁴⁵ Iš: Valstybės duomenų agentūros pateiktų duomenų: <https://osp.stat.gov.lt/gyventojai>; Lietuvos gyventojų surašymo duomenys; Finansų ministerija: https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=16374&fbclid=IwAR3hVxWMQC1cBWmQPogOYOddrO9MnKCw8H_vxLdaV_F-eM2oGTr_yoVsfM, 1923.

Ar Jūs pasitikite šių grupių žmonėmis?⁴⁶ (%)

Pasitikiu kito tikėjimo žmonėmis



Pasitikiu kitos tautybės žmonėmis



⁴⁶ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos. Ketinu išvardyti keletą žmonių grupių. Pasakykite, ar Jūs visiškai pasitikite, pasitikite, nepasitikite ar visiškai nepasitikite žmonėmis iš šių grupių?

Nors Antrasis pasaulinis karas atėmė gyvenimus, jis negalėjo atimti apsisprendimo juos atminti. „Kaunas 2022“ programos vykdytojai nuveikė sunkių darbų šį apsisprendimą įtvirtindami bei siekdami miestiečių suvokimo poslinkio „daugiatautiškumo“ link. Tačiau, kaip jau minėjome, atmintis nėra vien tik praeities reikalas. Ji tampa socialine atrama įsivaizduojant miesto dabartį ir ateitį. Karų ir klimato atšilimo sąlygomis, kai migracija tampa žmonijos neišvengiamybe, pasiruošimas priimti kitos kultūros žmones yra svarbus šiems pokyčiams pasiruošusios visuomenės bruožas. „Kaunas 2022“ programa palaikė šias, nuolatinės priežiūros rei-

kalaujančias, atvirumo įvairovei nuostatas. Programos renginiuose dalyvavę žmonės yra labiau linkę pasitikėti kitos tautybės ir kito tikėjimo žmonėmis. Suburti tokias nuostatas puoselėjančius kaunėnus – svarbus programos indėlis į miesto europinio tapatumo stiprinimą. Visgi, atsivėrimas religinei įvairovei yra tik vienas iš žingsnių peržengiant tautinio tapatumo ribas. Neriant gilyn į atvirumo įvairovei bei žmogaus tapatumo temas, atsiranda ryškesnių socialinių spalvų. Atvirumas joms taip pat yra ir kitokio – platesnio – europietiško tapatumo dalis. Būtent tokio atvirumo lūkestį savo miestui kelia į trisdešimtmetį įžengę ar jaunesni kaunėnai.

„Ir tas praktiniame lygmenyje mums parodė dar, kad tas istorijų pasakojimas, jįsai duoda auditorijai? per ką prisirišti. Mes teoriškai - rinkodaroje - prieš tai buvome labai daug girdėję (paplonintu balsu) „istorija, istorija, pasakokite istoriją“, (pastorintu balsu) „kokią čia istoriją dabar tau pasakoti?“ Bet dabar praktiškai pasitikrinome kaip tai veikia.“

Keletas įspūdžių iš „Kaunas 2022“ jaunimo programos „Kylantis Kaunas“ renginių

Su sužadėtiniais lankomės beveik visuose renginiuose kuriuos randame, labai nuostabu, kad renginiai išlaiko tam tikros mistikos ir nustebina žiūrova, yra labai įvairūs, nesmerkiantys ir išsilaisvinti padrašinantys, patys nuostabiausi renginiai kuriuose tik tekę dalyvauti.

19 metų samdoma darbuotoja iš Centro

Labai patiko, išskirtinis renginys, tiesą sakant Lietuvoje tokiam miesto festivalyje dar neteko dalyvauti. Viskas super suorganizuota, labai įdomios lokacijos, kokybė, atlikėjai, puikūs žmonės. Labai teigiama patirtis.

32 metų vilnietė

...muzika tiesiog kosminė. atpalaiduojanti..priduodanti energijos,stimulo..po atviru dangu,paprastai..tik trūko šviesos efektų..

50 metų darbininkė iš Dainavos

Pure joy! Was great experience. Easy, flowing, welcoming.⁴⁷

41 metų moteris iš Turkijos

smagu.

6 metų moksleivė iš Garliavos

Palangos vibe

17 metų moksleivė iš Šilainių

Koma

7 metų moksleivis iš Petrašiūnų

Wow!

25 metų darbininkė iš Vilniaus

Tai viskas gerai išskyrus, kad atlikėjai tokie paaugliams kažkokie skirti.

29 metų darbininkė iš Eigulių

Gražūs ir kultūringi žmonės, puiki aplinka, nuostabios dekoracijos ir puikūs darbuotojai ir savanoriai

28 metų bedarbė iš Žaliakalnio

Į festivalį atvykau viena, tačiau tai nebuvo kliūtis, mat bendra festivalio energija neleido vienai liūdėti

20 metų studentė iš Zarasų rajono

Kad Kaunas yra jėga!

25 metų darbininkė iš Dainavos

Beveik išmokau žongliruoti

27 metų samdoma darbuotoja iš Dainavos

⁴⁷ Grynas džiaugsmas! Puiki patirtis. Lengva, plaukianti, svetinga.

Nerealiai, nunešė stogą.

16 metų moksleivė iš Domeikavos

*Labiau panaudoti jau
nenaudojamus daiktus arba
rūbus, tvarumas...*

57 metų moteris iš Žaliakalnio

*Smagu, kad toks renginys
sutraukia įvairaus amžiaus ir
požiūrių žmones*

34 metų verslininkė iš Aleksoto

*Renginys priverstė taip judėti,
kaip net nežinojau, kad moku*

27 metų mama iš Neveronių

*Pamačiau, kiek daug gražių
ir pozityvių žmonių yra
mieste. Nors absoliuti
dauguma - jaunimas,
nesijaučiau svetima ar
nepageidaujama.*

46 metų verslininkė iš Vilijampolės

*Labiau pritaikyt erdves
neigaliesiems, gi nebe
sovietmetis. Kaip žmogui
tarkim su invalido vežimėliu
pakilt į renginį, į kurį tik
laiptais galima lipti?*

30 metų studentas (-ė) iš Vilijampolės

*Such a light, laid back yet
professional, sustainable.⁴⁸*

41 metų moteris iš Turkijos

*Supratau, kad mandarinai
Rojuje pigesni. Ai, tiesiog.*

Gričiupio gyventojas (-a)

*Išmušė iš vėžių, priverstė
susimąstyti apie tai kaip
gyvenimo įvykiai gali nulemti
protinę sveikatą*

22 metų studentas iš Petrašiūnų

*Trūksta teatro „moterys
apie moteris“ - feministinės
pakraipos ir tuo pačiu
metu protingai atlikto, bei
subtiliai difirencijuojančio,
nenupuolančio į klišes ir
pop-supaprastinimus. Šis
darbas absoliučiai turi
savo nupelnytą vietą teatro
landšafte. Tikiuosi jis liks
repertuare.*

38 metų moteris iš Vilniaus

*Nuostabi patirtis, labai
primena tikrą festivalį, ne
miesto šventę (kaip anksčiau
vykęs renginys Santakoj,
kada buvo tiesiog paturbinta
miesto šventė)*

33 metų lankytojas (-a)

*Labai trūksta tokio tipo
parodų/renginių Kaune,
labai faina, kad galima tokias
miesto erdves išnaudoti,
kurios nenaudojamos jau
kasdien.*

26 metų darbininkė iš Šilainių

⁴⁸ Tokia šviesa, neįpareigoja, bet profesionalu, tvaru.

Atviri pasauliui

Socialinės atvirumo įvairovei treniruotės nesibaigia atsivėrimu kitų tautybių ir religijų žmonėms. Tam ypač paantrintų jaunieji kaunėnai, kurie kiek nuosaikiau vertina ir Kauno europietiškumą. Juk miestai – Europos ir pasaulio – būtent tuo ir išsiskiria. Jie siūlo susidūrimus su didele socialine įvairove. Gebėjimas priimti ar net mėgautis tuo yra sunkiai apeinama laimingo gyvenimo mieste

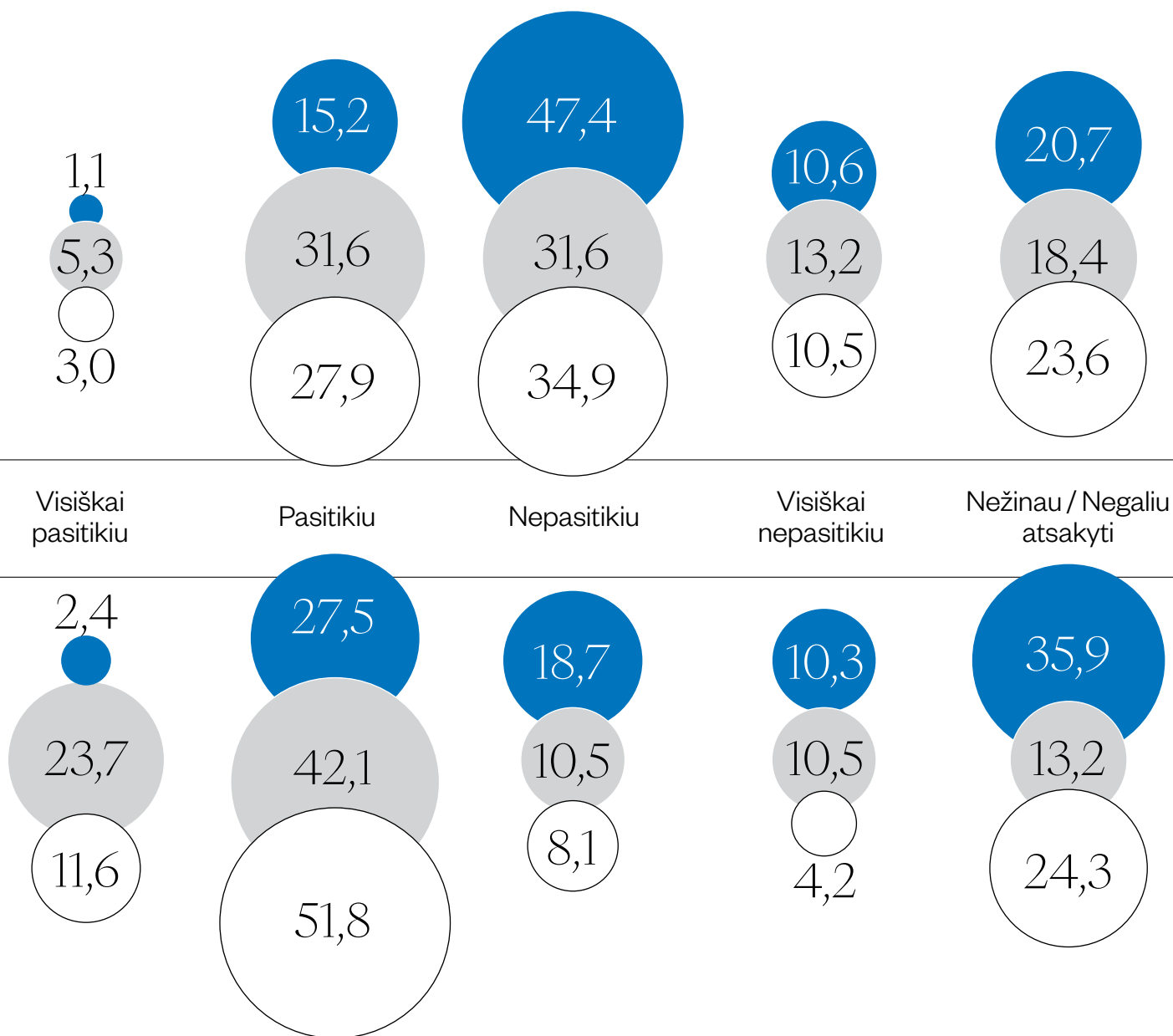
dalis. Tai jau seniai nusistovėjusios tiesos apie socialinį gyvenimą miestuose. Jis savaip dar kartelį patvirtina ir tai, kad būtent miesto, o ne rajono, gyventojai ryškiau mato gyvenimo tarp skirtingų kultūrų žmonių naudą visuomenei. Šias tiesas savaip patiria ir atranda jaunieji kaunėnai. Jaunesni Kauno miesto ir rajono gyventojai yra atviresni kitam pačia plačiausia prasme. Jie labiau pasitiki

„Su sužadėtiniu lankomės beveik visuose renginiuose kuriuos randame, labai nuostabu, kad renginiai išlaiko tam tikros mistikos ir nustebina žiūrova, yra labai įvairūs, nesmerkiantys ir išsilaisvinti padrąsinantys, patys nuostabiausi renginiai kuriuose tik tekę dalyvauti.“

kitos tautybės, kitos religijos ar kitos seksualinės orientacijos žmonėmis. Tačiau šių nuostatų skirtumai amžiaus grupėse nuosaikiai pasistumia į kitą pusę kai kalbame apie nepažįstamus pačia abstrakčiausia prasme.

Ar Jūs pasitikite žmonėmis iš šių grupių?⁴⁹ (%)

Nepažįstamaisiais



Kitos seksualinės orientacijos žmonėmis

- 2022 m. gyventojų apklausa
- Renginių apklausa („Kylantis Kaunas“)
- Renginių apklausa (kitos programos)

„Kaunas 2022“ minia čia ir vėl išsiskiria iš likusių kaunėnų. Jaunoji jos dalis savo socialinei įvairovei, taip pat abstrakčiam nepažįstamajam, yra atviresnė nei likusieji kaunėnai. Apskritai jauniuosius miesto ir rajono gyventojus vienija jų stipresnis tapatinimasis su Europa. Atvirumo socialinei įvairovei, atsivėrimo Europai ir pasauliui prasme „Kaunas 2022“ buvo jaunųjų kaunėnų programa. Įsitraukimo į šias veiklas poveikis turėtų išlikti ilgam. Tokį ateities lūkestį galima

grįsti faktais apie kultūrinį dalyvavimą bei jo ryšį su nacionaliniu tapatumu. Mes žinome, kad nacionalinė tapatumo gija ryškesnė žmonėse, kurie dar vaikystėje buvo įtraukti į kultūrinės veiklas. Tokių patirčių turėję kaunėnai taip pat tvirčiau jaučiasi esą savo miesto, Europos ir pasaulio dalimi. Jei toks yra ankstyvo prisilietimo prie kultūros poveikis, Kaunas išlaikys savo stiprėjantį europinį tapatumą.

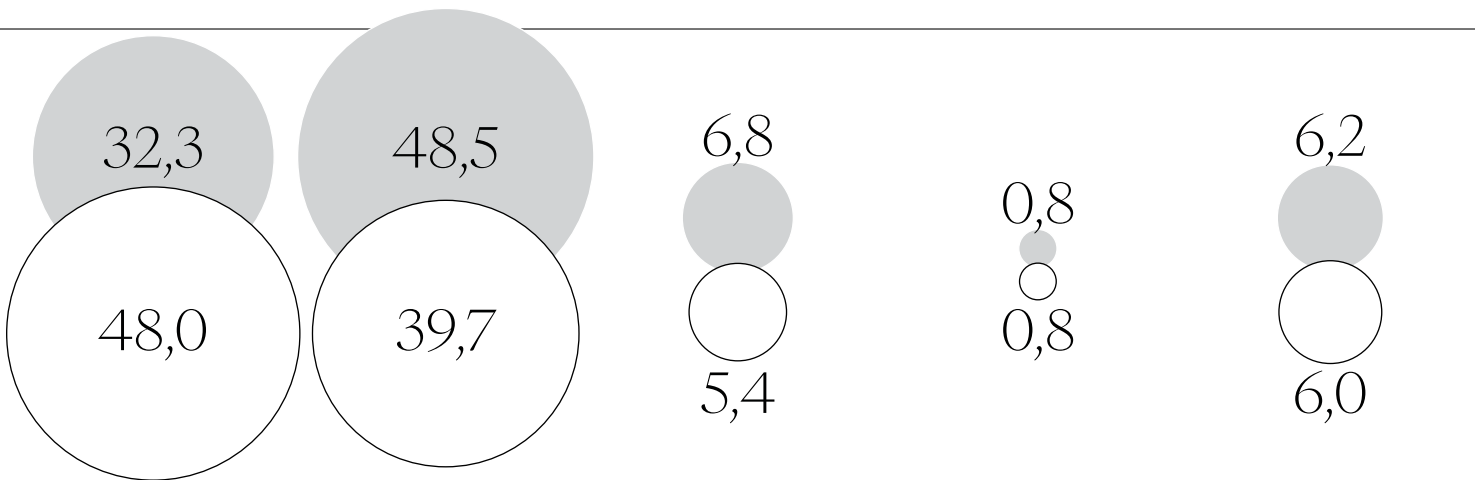
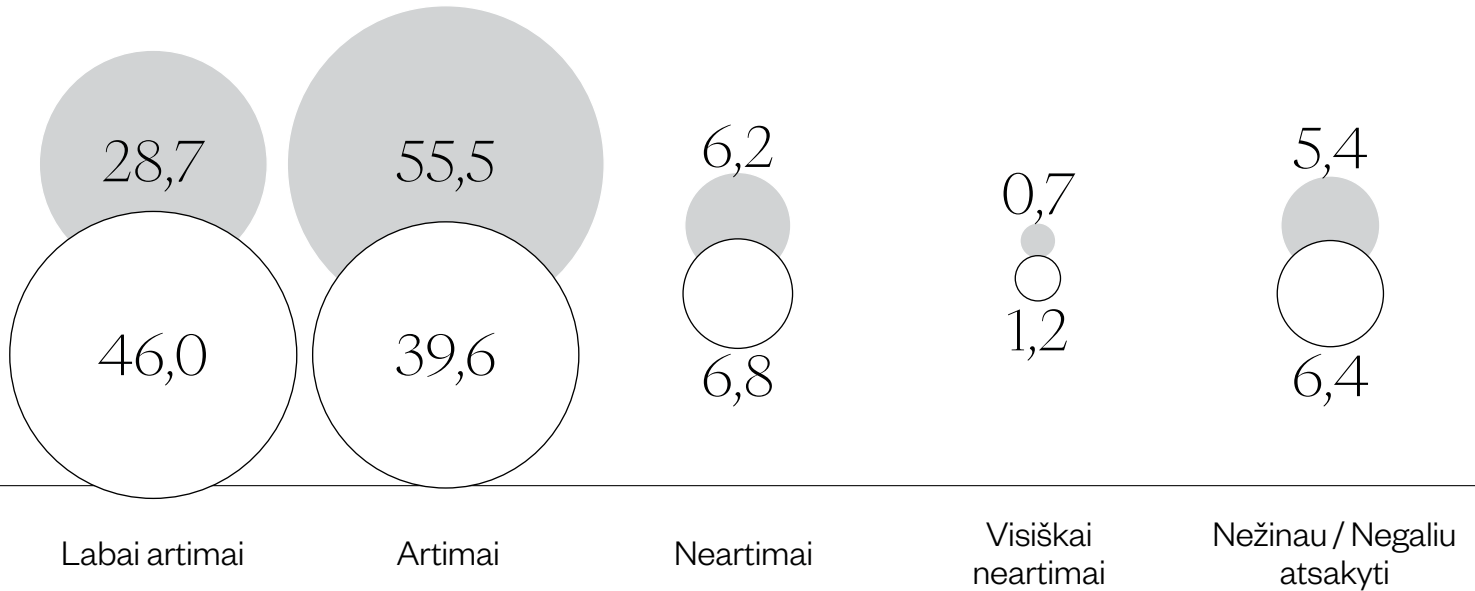
⁴⁹ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklauso ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklauso: Ketinu išvardyti keletą žmonių grupių. Pasakykite, ar Jūs visiškai pasitikite, pasitikite, nepasitikite ar visiškai nepasitikite žmonėmis iš šių grupių?

Kaip artimai Jūs jaučiatės susiję su...?⁵⁰ (%)

Kaunu

■ 2022 m. gyventojų apklausa

□ Renginių apklausa



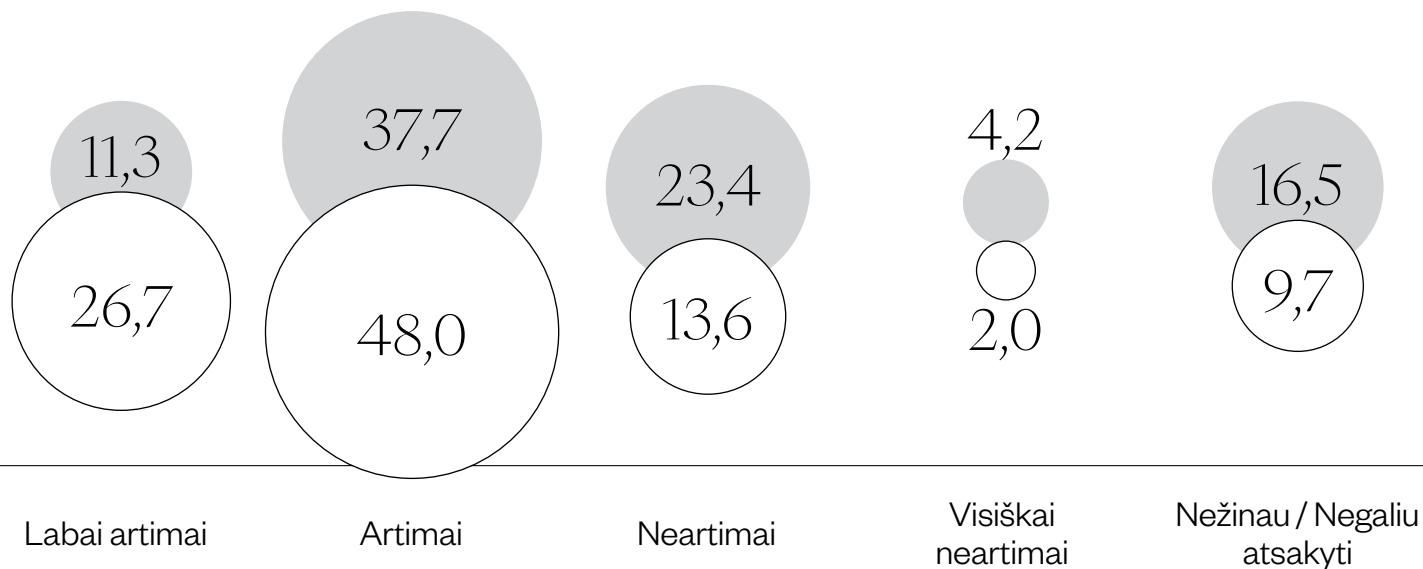
Lietuva

„Tai, Kaunas pasidarė labiau Europietiškas kultūrine prasme – tai yra faktas. Pasidarė labiau pripildytas didžiosios kultūros, tai neitų nuneigti šito fakto.“

Žvelgiant į kaunėnus bendrai, 2022-ieji papildomai nesustiprino ir taip itin stipraus jų tapatinimosi su Kaunu. Šie metai nepakeitė ir nemažiau tvirto tapatinimosi su Lietuva. Tačiau „Kaunas 2022“ programa kreipėsi į visai kitus tapatumus – ji kvietė kaunėnus pasijusti Europos ir pasaulio dalimi. Ir šie bandy-

⁵⁰ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos: Kaip artimai Jūs jaučiatės susiję su...?

Europa



Visu pasauliu

mai buvo sėkmingi. Atsivėrimo Europai ir pasauliui žinia turi ir vieną karstelėjusį prieskonį, apie kurį svarbu užsiminti. Ją ne vienodai entuziastingai priima skirtingo socialinio statuso žmonės. Tai, visų pirma, viduriniajai klasei – specialistams, tarnautojams – artimos idėjos. Fizinį darbą, taip pat paslaugų sektoriuje

dirbantys žmonės šią kosmopolitiškumo žinią priima sunkiau. Sunkiau ją priima ir vadovaujančias pareigas užimantys kaunėnai. Taigi, ši žinia gali ne tik telkti, bet ir skirti. Tokioje aplinkoje „Kaunas 2022“ programa palaikė kaunėnų nuostatas atvirumo įvairovei kryptimi.

Pragmatinė atvirumo įvairovei nauda

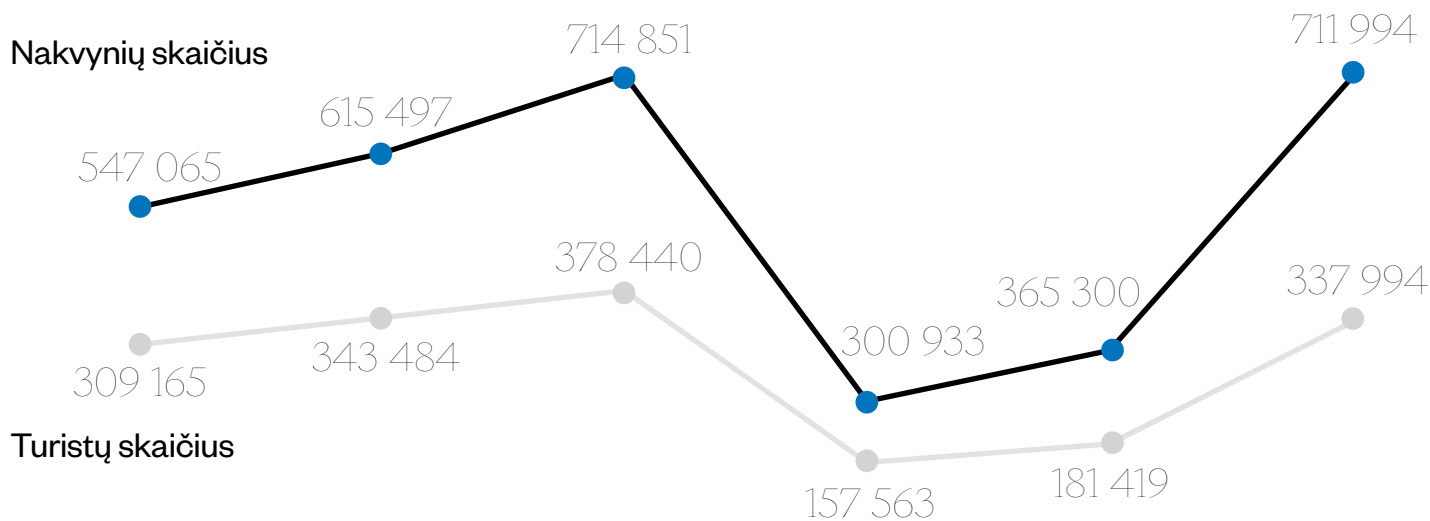
Tiesa ta, kad į „Kaunas 2022“ pasieki- mus skatinant kaunėnų kosmopolitišku- mą galima pažvelgti iš itin pragmatinės pusės. Humanistiniuose pokalbiuose apie tapatumus toks posūkis link naudos veikiausiai būtų palaikytas netinkamu. Visgi, mes norime surizikuoti ir šį naudos klausimą paliesti, nes, panašu, tos nau- dos tikrai esama. Miestas, kuris atsiveria kultūrinei įvairovei, kurio gyventojai savy- je įžvelgia ne tik vietos, miesto, nacionali-

nės valstybės, bet ir Europos ar pasaulio dalį, yra svetingesnis į jį atvykstantiems svečiams. Dar tvirčiau šis svetingumas pasireiškia, jei miestas yra atviras skirtingos seksualinės orientacijos ar įvairiausių subkultūrų žmonėms. Šios „kūrybingų miestų“ idėjos – jau keletą dešimtmečių sklindantis universalus miestų plėtros receptas. Jį pasitelkiant didinamas miestų kultūrinis patrauklumas, ypač aukštesniajai ir viduriniajai klasei, taip

pritraukiant papildomų ekonominių ište- klių. Šios idėjos savo vietą rado ir daugelyje Europos kultūros sostinių programų, kuriose padidėjusi turistų trauka mato- ma kaip vienas labiausiai apčiuopiamų ekonominių poveikių. Tokio poveikio lūkesčiai neaplenkė ir „Kaunas 2022“ programos. Jos išpildymas pastebimas augančioje turistų srautų statistikoje.

„Jeigu žiūrėti bendrai, tai ko gero Kaune galimybės atsirado. Mes negalėjome pamatyti Kentridge'o ar Abramovič – reikėjo kažkur važiuoti. Ir staiga - jie pas mus... praplėčia akiratį ir ko gero tą pojūtį, kad tas Kaunas – irgi vienas iš Europos miestų, kuris niekuo nenusileidžia kitiems.“

Turistų ir nakvynių skaičius (Kauno mieste ir rajone, 2017–2022 m.)⁵¹



2017 m.

2018 m.

2019 m.

2020 m.

2021 m.

2022 m.

35,6

35,3

35,6

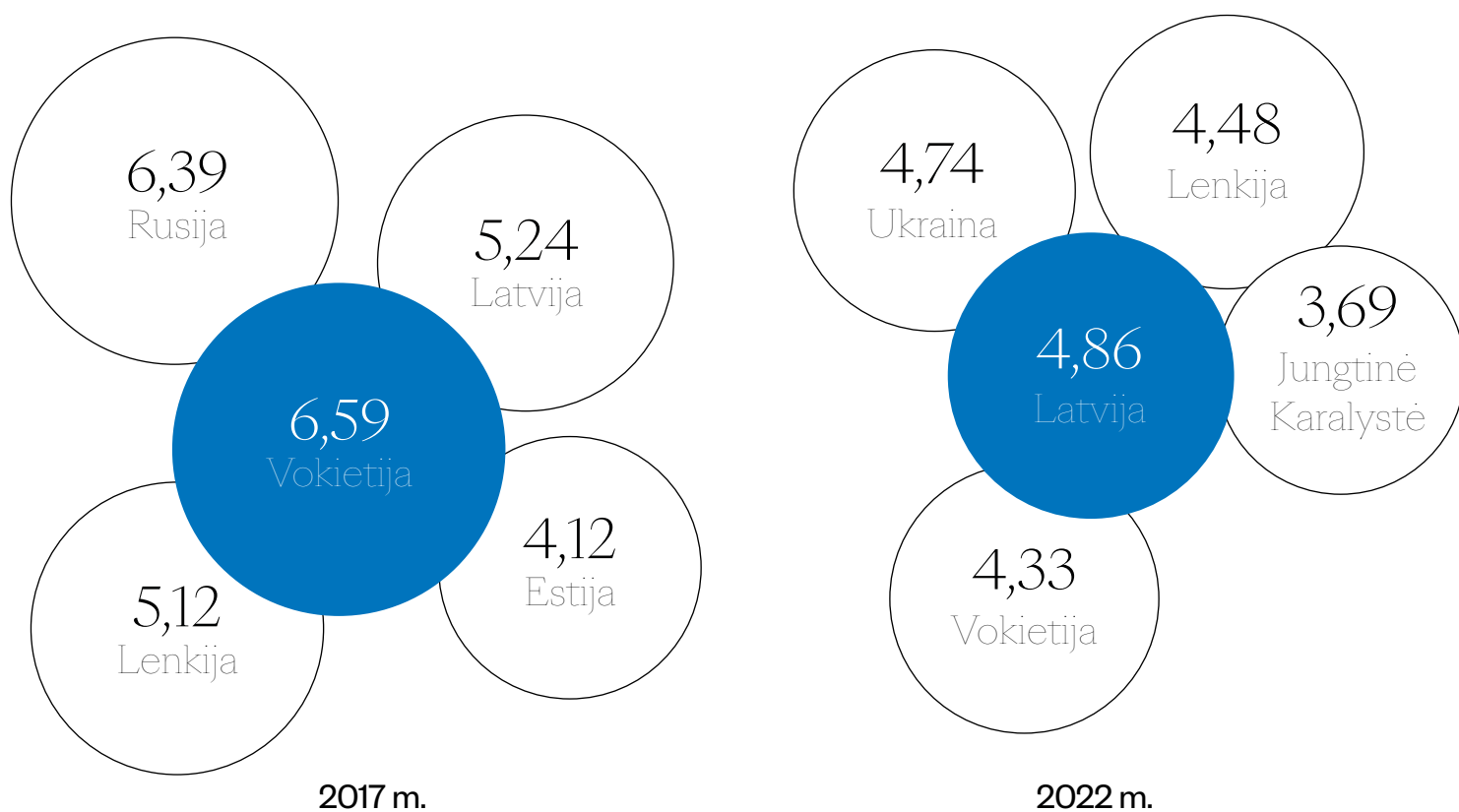
51,9

61,4

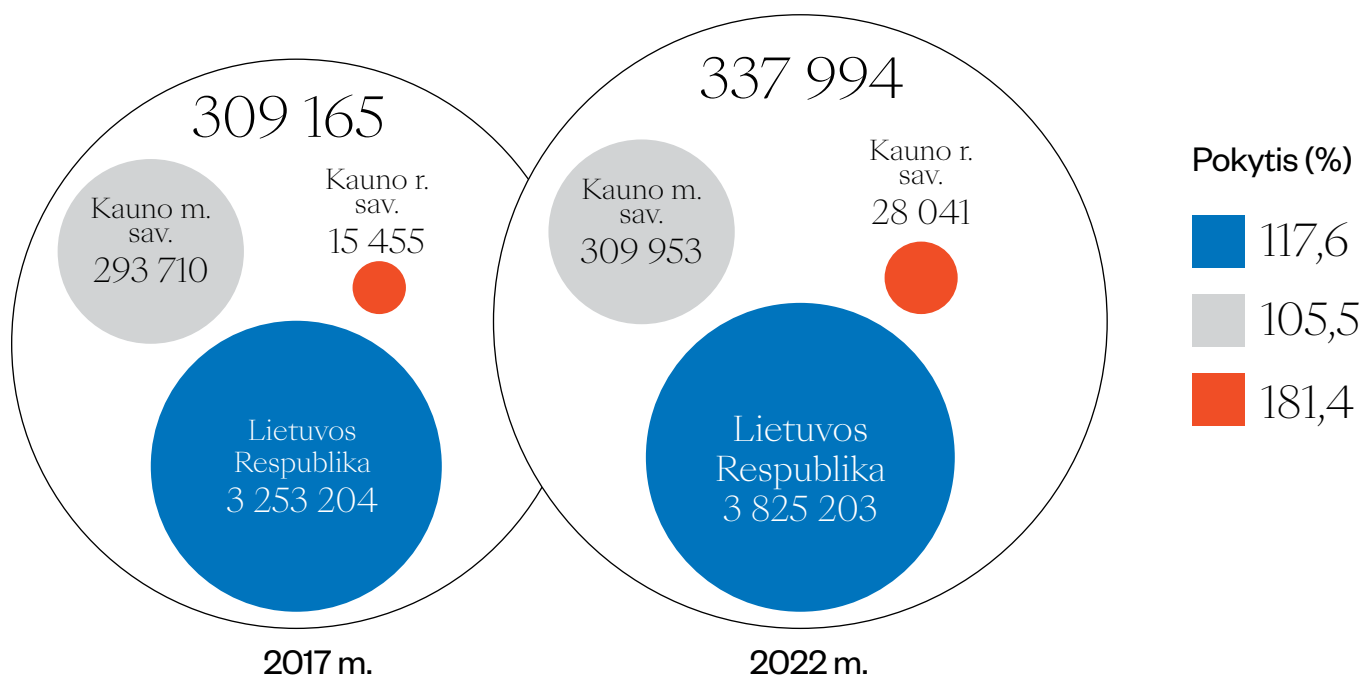
53,3

Iš jų poilsiaujantys lietuviai (%)

Penkios šalys, iš kurių daugiausiai atvyksta (%)



Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose



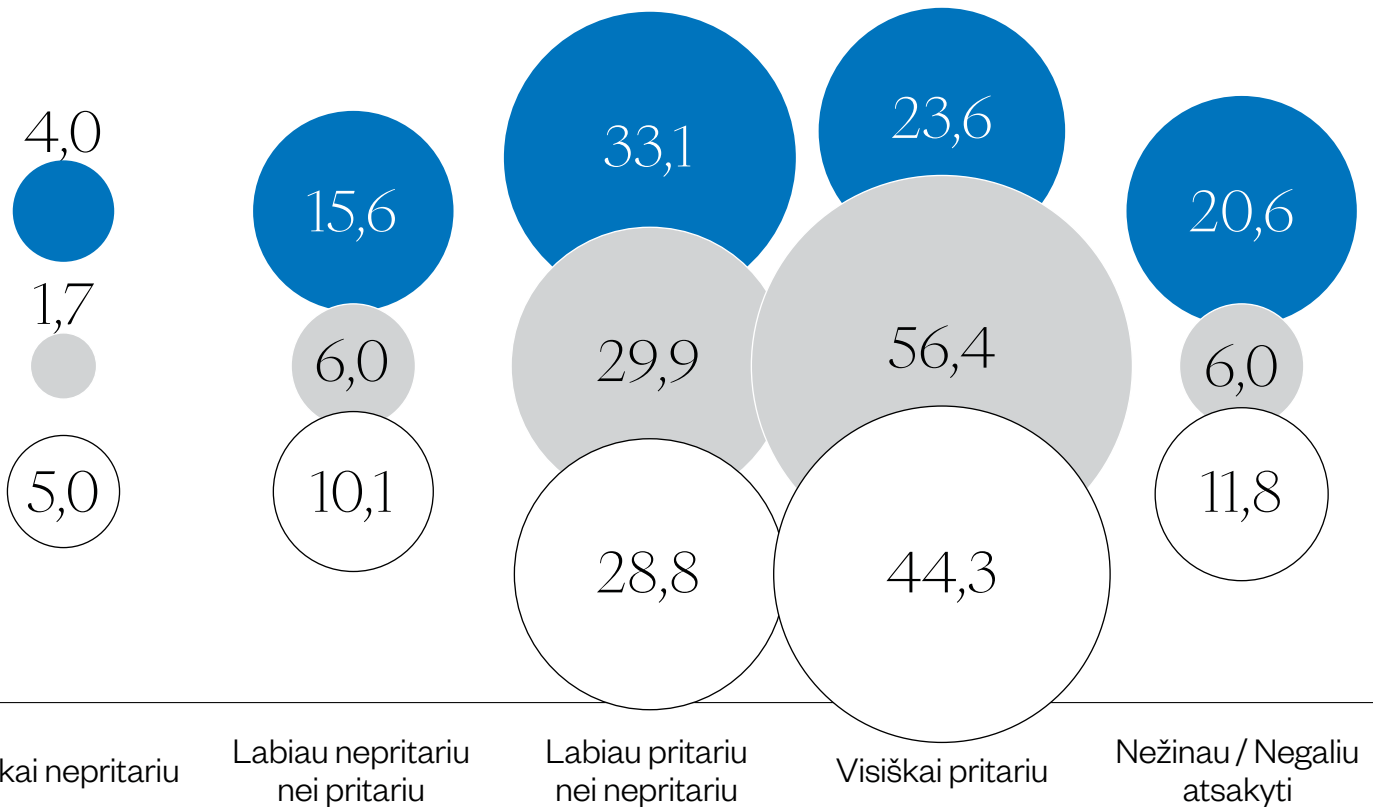
⁸¹ Iš Valstybės duomenų agentūros duomenų; <https://osp.stat.gov.lt/turizmas>.

Lyginant su nominacijos suteikimo metais, turistų srautai Kauno mieste bei rajone išaugo dešimtadaliu. Tai galbūt neatrodo kaip svaiginantis pokytis. Žinome, kad 2017 metų lūkesčiai 2022-iesiems buvo pagrįstai didesni. Galima tik spėlioti, kokie pasiekimai būtų buvę, jei Europos nebūtų suėmę karo baisumai, o pasaulio – pandemijos negandos. Šios aplinkybės – tiek Rytų, tiek Vakarų – kultūros turistams turėjo didesnės įtakos nei Sostinės titulas.

Visgi, „Kaunas 2022“ programa suvaidino savitą vaidmenį susigrąžinant į miestą svečių srautus. Aiškiai matyti, kad vykdyta programa padėjo Lietuvos gyventojams iš kitų šalies vietų atrasti Kauną ir aplinkines vietas. Taip pat padidėjo šalių, iš kurių atvyksta svečiai, įvairovė. Ryškiausias pokytis, lyginant su 2017 metais, yra tas, kad anksčiau į miestą atvykdavę tik užklystantys turistai dabar jame pasilieka ilgiau. Trečdaliu išaugęs nakvynių skaičius rodo, kad

jie randa ką nuveikti mieste, o tai yra ir „Kaunas 2022“ programos nuopelnas. Susidomėjimas miestu 2022-aisiais atnešė ne tik daugiau pagalgės mokesčio įplaukų, bet ir pajamų miesto ekonomikai – ypač paslaugų srityje. Visgi, dar didesnę poveikį 2022-aisiais Kaunui turėjo vienadienių turistų srautai. Vasarinio programos piko metu jų sulaukta iki 90 000 per mėnesį. Visi šie skaičiai rodo ekonominę naudą postindustrinio miesto ekonomikai.

Visuomenei naudinga, kuomet ji sudaryta iš skirtingoms kultūroms priklausančių asmenų⁵² (%)



■ 2022 m. gyventojų apklausa

■ Renginių apklausa („Atminties programa“)

□ Renginių apklausa (visos programos)

⁵² Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos: Ar pritariate teiginiui, kad visuomenei naudinga, kuomet ji sudaryta iš skirtingoms kultūroms priklausančių asmenų?

„Kaunas 2022“ programa ir jos partneriai 2022-aisiais mieste sukūrė išskirtinės traukos taškus – ypač Kauno naujamiestyje, bet kartu – ir kitose miesto bei rajono vietose. Kultūros sostinės nominacijos metai baigėsi. Su ja atsitrauks ir dalis kultūros mylėtojų – nomadų, kurie paprastai užplūsta nominaciją švenčiančius miestus. Kiek jų susidomėjimą pavyks išlaikyti priklausys ir nuo išskirtinio kultūrinio turinio, kurį galės pasiūlyti miesto kultūros laukas. Sektoriaus pajėgumas pasiūlyti įdomų kultūrinį turinį išlieka. Nuo to, kiek jis bus toliau naudojamas, priklausys ir tai, ar Lietuvos turizmo žemėlapis išlaikys šiuos naujus traukos taškus. Visgi, ne tik kultūros paslaugų

įvairovė svarbi į miestą atvykstantiems žmonėms. Svarbi ir bendra atvirumo nuostata, esanti svetingumo pagrindu į miestą atklystantiems žmonėms. Šia nuostata iš kitų kaunėnų ryškiai išsiskyrė „Kaunas 2022“ renginių lankytojai, taip pat miesto ir rajono jaunimas. Dabar, kur kas labiau nei 2017-aisiais, aišku, kad tokia svetingumo auginimo nauda yra platesnė nei vien papildomai surinkti pagavės mokesčiai. Atvirumas kultūrinei įvairovei yra ta stiprybė, kuri kaunėnams reikalinga ir priimant nuo karo nukentėjusius Ukrainos žmones. „Kaunas 2022“ solidarumą jiems išreiškė nuo pirmųjų karo dienų.

„Pradėjau mylėti save taip kaip negalvojau, kad galima mylėti. Supratau, kad draugai dar net gražesni iš vidaus negu iš išorės. O Kaunas geriausias draugas šį savaitgalį.“⁵³



Parodos „MoFu 360/365“ atidarymas, Kauno centrinis paštas. Nuotr. Martynas Plepys, 2022.



III.

PRISI-
JAUKINTI
MODER-
NYBE

Šiandienos kultūros politikos konvencijos verčia mus plačiau pakalbėti apie ekonominę kultūrinių intervencijų vertę. Šio pasakojimo įvade jau atskleidėme savo skepsį kultūros lauko kuriamos simbolinės naudos vertinamui per ekonominę prizmę. Tokiame išvers-tame megztinyje dažniausiai būna gausybė skylių ir siūlių, o diskusijos apie jas beveik visuomet tampa garsesnėmis nei apie akivaizdžias naudas. Visgi, ši tema suteikia progą pastebėti tai, kaip biurokratija – tiek rinkos, tiek valstybinė – mūsų šiuolaikinėje mod-ernybėje reaguoja į kultūrą. Šiame kontekste atsisk-leidžia kultūros lauko drama. Kuriant neįkainojamas naudas, jų vertę galima pamatyti tik aiškiai kalbant apie kiekvieną darbo vaisių atskirai, o tai biurokratinį mąstymą, kuris pirmiausia skirtas suvaldyti ir tikrinti, varo iš proto. Iki šiol įvardijome bent keletą itin aiškia ekonominę vertę turinčių „Kaunas 2022“ rezultatų, kurie turėjo biurokratinį mąstymą kiek apraminti. Tai ir „Kaunas 2022“ paskatinti turistų srautai, ir sustiprintas ilgalaikis miesto pajėgumas svetingumo veikloms, ir projekto komunikacija, kuri kūrė brangiai kainuojantį miesto bei šalies matomumą užsienio žiniasklaido-je. Toliau pakalbėsime apie keletą panašių, bet iš paukščio skrydžio dar blankiau besimatančių faktų. Tuo pačiu pakviesime pergalvoti, kaip, kalbėdami apie kultūros lauko kuriamas vertes, galime tikėtis bent kiek prisijaukinti modernios biurokratijos žvėrį.

Miestas Europai ir pasauliui

Kultūros laukas, visų pirma, yra simbolinio ir tik vėliau – socialinio ir ekonominio kapitalo gamybos laukas. Praktiškai kiekvienas sėkmingas kultūrinis projektas turi savitą vertės logiką ir tik per šį savitumą jis gali tapti naudingu. Čia pasirinksiame vieną „Kaunas 2022“ liniją, kurioje giją nuo simbolinės iki ekonominės vertės nagrinėsime giliau. Ta gija susijusi su programa „Modernizmas ateičiai“, kuri nuo pat „Kaunas 2022“ iniciacijos pradžių kūrė vieną ryškiausių tematinę liniją – modernybės. Programa „Modernizmas ateičiai“ taip pat sutelkė vieną ištikimiausių auditorijų – žmones, kuriems architektūros paveldas yra išskirtinai svarbi tema. Jie buvo vieni šilčiausiai renginius vertusių renginių lankytojų. Tokią programos sėkmę sieti vien tik su itin siaurais, tad lengviau tenkinamais, tikslinių grupių interesais būtų neteisinga, nes renginiai išsiskyrė ir savo kokybe. „Modernizmo

ateičiai“ renginiai – vieni profesionaliausių „Kaunas 2022“ programoje, o tokį vertinimą pateikė, ko gero, viena profesionaliausių auditorijų. Šiuos rezultatus norėtume palyginti su programos „Dizainas laimei“ rezultatais. Ir nors tai sunkiai sulyginamos programos, šis veiksmas yra prasmingas, nes būtent „Dizainas laimei“ kiek tiesmukiškiau kreipėsi į galimas ekonomines kultūrinės intervencijos naudas.

Žvilgsnis į kelias „Kaunas 2022“ programos dalis⁵⁴

Programos biudžetas, Eur
(2017–2022 m.)

Programos lankytojų
skaičius
(2021–2022 m.)

„Modernizmas
ateičiai“

1 010 369

4,22 %

69 121

3,4 %

„Dizainas laimei“

875 087

3,66 %

123 048

6,1 %

Santykis su visu „Kaunas 2022“
biudžetu (2017–2022 m.)

%

Lankytojų skaičiaus santykis su visa
„Kaunas 2022“ programa
(2021–2022 m.)

Pereidami prie apžvalgos, kaip ekonomines vertes įvardijančios rinkos reagavo į „Kaunas 2022“ kuriamą simbolinį kapitalą, turime suprasti vieną bendrą tokios vertės gamybos socialinę prielaidą. Kultūrinių intervencijų ekonominė vertė atsiranda žmonėms atpažįstant jų kuriamas simbolines priešpriešas. Kaip pavyzdį galime pasitelkti esminę gamtamiestas priešpriešą. Kaunėnai entuzi-

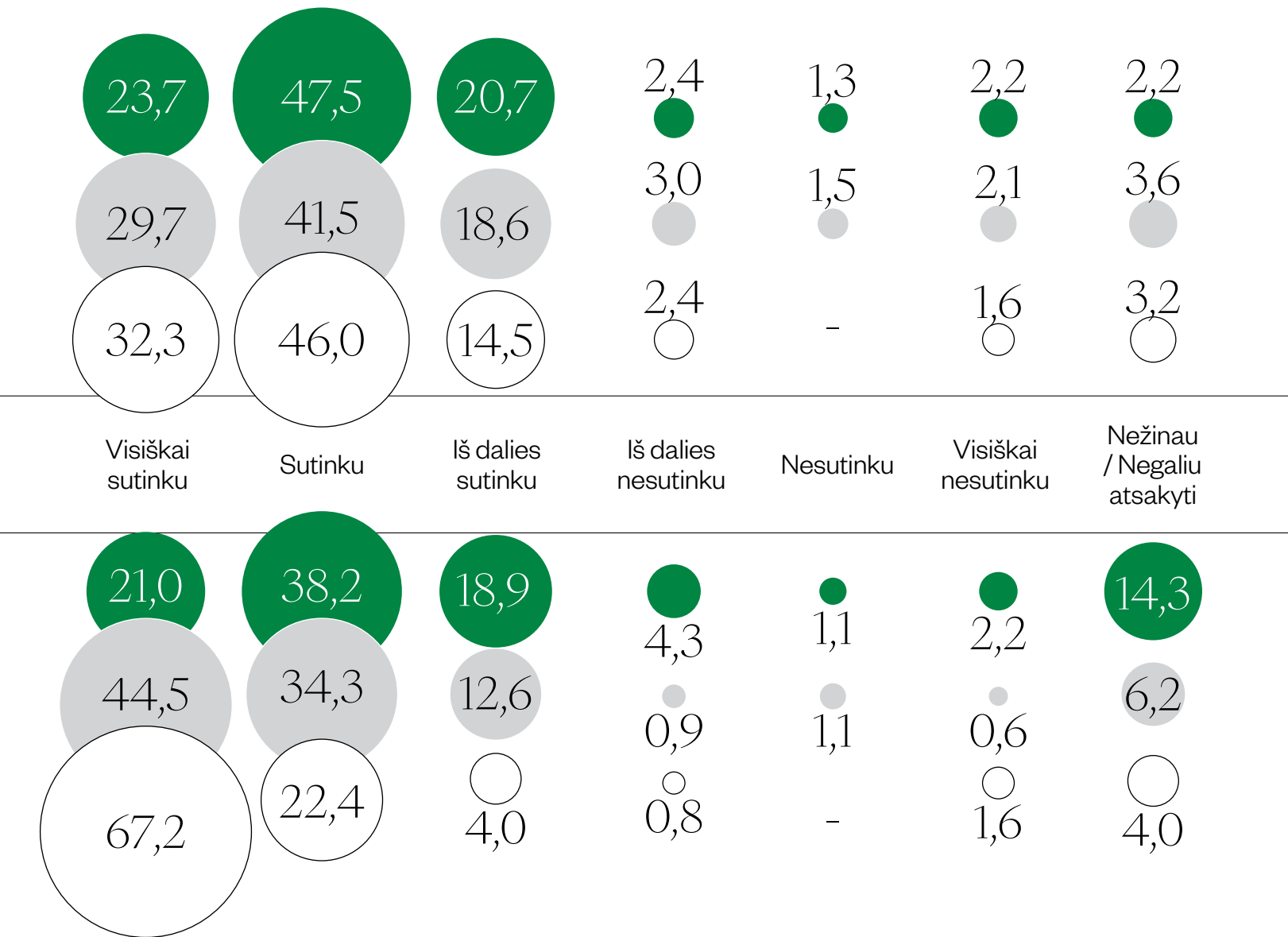
astingai atpažįsta ledynmečio formuotą Kauno kraštovaizdžio išskirtinumą – tai socialinis faktas, kuriam turime įrodymų. Kokios yra to priežastys – pasakyti sunku. Dažnai aptariant panašius socialinius faktus pasitelkiami argumentai yra tikri ar įsivaizduojami panteistiniai mūsų kultūros bruožai. Tačiau protingiausia, matyt, būtų apibendrinti, kad tokia simbolinė šio kraštovaizdžio vertė yra

keliadesimties tūkstančių metų gamtos dirbto darbo bei keliolika tūkstančių metų joje gyvenusių žmonių puoselėjamos kultūros rezultatas. Kaip ten bebūtų, tai, kad šimtametės Kauno modernizmo architektūros išskirtinumas kultūrai nebuvo tiek akivaizdus, kaip gamtinio karkaso, kuriame ši architektūra buvo įkurdinta, yra nemažiau aiškus socialinis faktas.

⁵⁴ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ programų biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Ar sutinkate su teiginiais apie Kauno miesto aplinką ir paveldo pastatus?⁵⁵ (%)

Kaunas išsiskiria iš kitų miestų savo kraštovaizdžiu (upių santaka, Naujamiesčio šlaitais, kt.)



Kaunas išsiskiria iš kitų Lietuvos miestų savo tarpukario modernizmo architektūra

■ Gyventojai 2022 m.

■ Kitų programų lankytojai

„Modernizmas ateičiai“ lankytojai

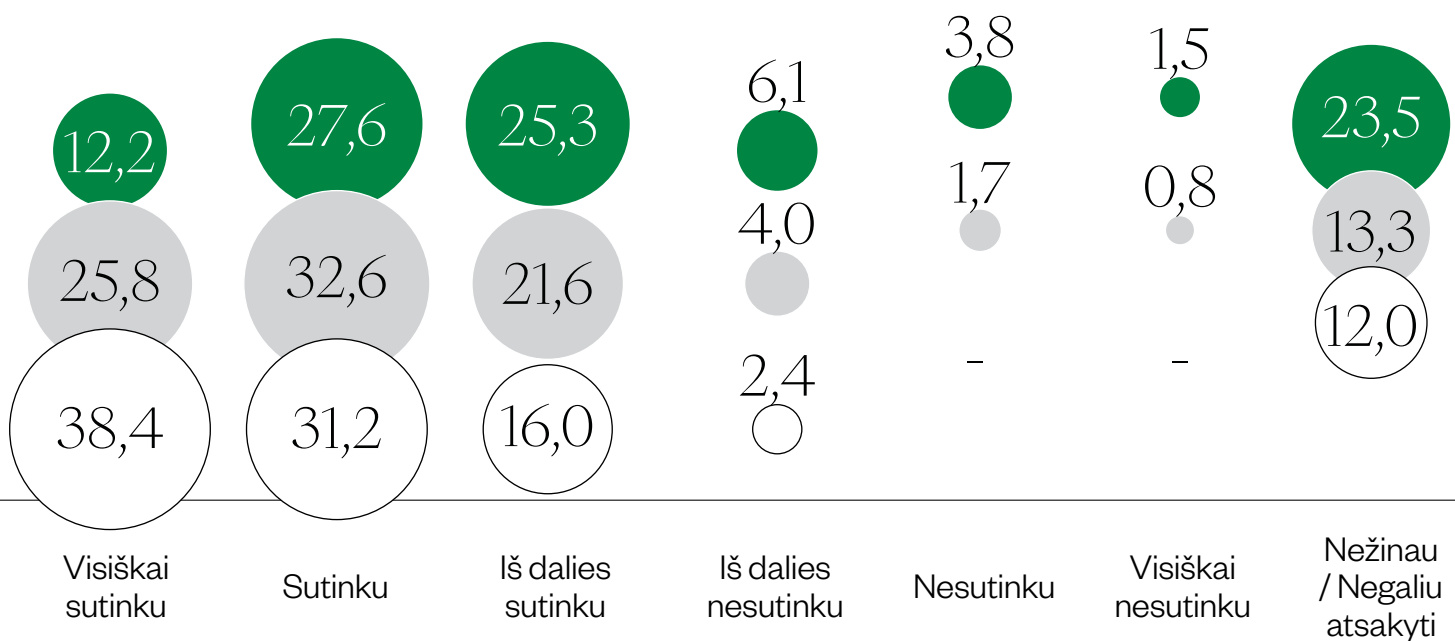
Šiandien Kauno modernizmo architektūros išskirtinumą iš kitų Lietuvos miestų atpažįsta jau didelė dalis „Kaunas 2022“ renginių lankiusių ir jų nelankiusių kaunėnų. Visgi, išskirtinis „Kaunas 2022“ veiklų indėlis lėmė, kad kaunėnai pradėjo atpažinti ne tik nacionalinę, bet

ir europinę šios architektūros vertę. „Kaunas 2022“ programos poveikis čia jaučiamas ypač stipriai – apsilankymas jos renginiuose tokių nuostatų šansus padidina net du kartus. Šis poveikis ritasi toliau nei paprastas pasididžiavimas savuoju tapatumu ar jo papildymais

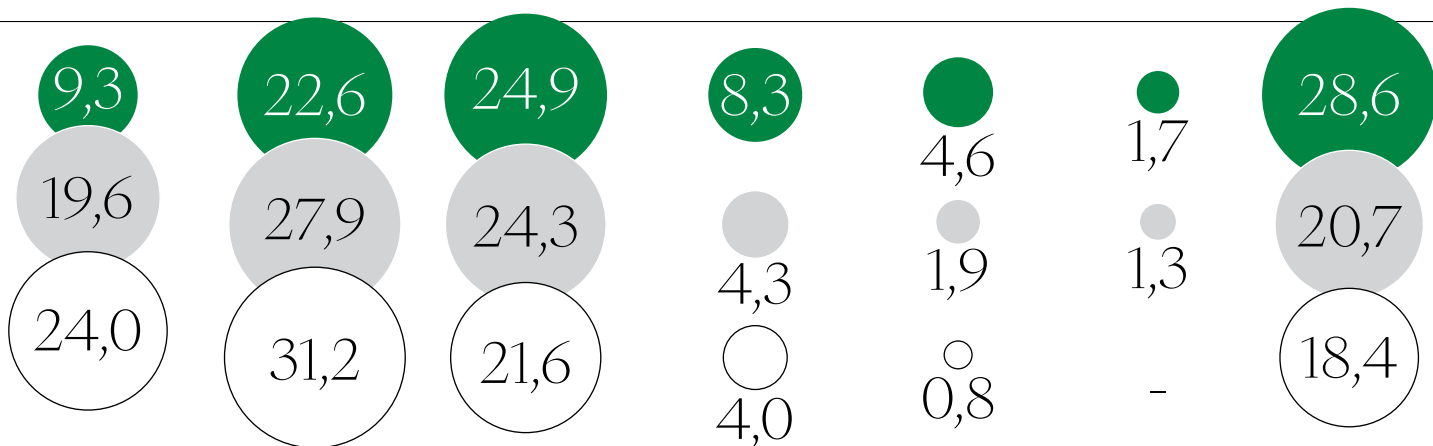
europine dimensija. Dalies kaunėnų nenustebintų ir jei Kauno modernizmo architektūrai būtų skirta UNESCO pasaulio paveldo nominacija. Vien tokių pasiekimų pakaktų švęsti sėkmę, bet „Modernizmas ateičiai“ davė daugiau.

⁵⁵ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos; Ketinu išvardyti keletą teiginių apie Kauno miesto aplinką ir paveldo pastatus. Kiek sutinkate ar nesutinkate su šiais teiginiais?

Savo tarpukario modernizmo architektūra Kaunas išsiskiria iš kitų Europos miestų



Savo tarpukario modernizmo architektūra Kaunas išsiskiria iš kitų pasaulio miestų



„Ir net man, kaip kultūros darbuotojai, žinai buvo toks “wow - matai ta modernizmo architektūra kokia ypatinga pasirodo...“. Buvo dalyku, kurių galbūt sąmoningai nesuvokdavai – „Jo. Čia art deco. Nu ir ką?“. O dabar tai (paplonina balsą ir melodingai) “Art Decooo“.“

Keletas atsiliiepimų iš programos „Modernizmas ateičiai“ lankytojų

*I love Kaunas! Thank you!*⁵⁶

59 metų vyras iš Žaliakalnio

Kėlė pasididžiavimą mūsų valstybe, jos kultūra ir istorija.

49 metų moteris iš Vilniaus

*Very warm and nice*⁵⁷

60 metų vilnietis

Įdomus renginys, tokiame buvau pirmą kartą, aplinka patiko, matosi, daug darbo įdėta.

67 metų pensininkas iš Eigulių

*The staff was very genuine and open to share as much as possible. Very warm and welcoming experience*⁵⁸

35 metų verslininkas iš Vilniaus

Šiandien atrodo viskas labai trapu

50 metų vyras iš Aleksoto

*crazy crazy...*⁵⁹

42 metų moteris

Neįtikėtina

50 metų Petrašiūnų gyventoja

Viskas sklandžiai. Gal mažoka jaukumo, bet iš kur jė čia gausi...

27 metų darbininkas iš Aleksoto

Išėjus iš parodos pradėjau matyti tai ką mačiau fotografijose, smulkmenas - lietvamzdžius, senas duris, grindinius.

34 metų moteris iš Užliedžių

*The most unusual but rewarding experience*⁶⁰

45 metų moteris

Jaučiausi maloniai klaidžiojanti tarp istorinių faktų ir magiškos pasakos, tarsi Alisa stebuklų šalyje Sužavėta!

44 metų moteris iš Garliavos

Man labai patinka Pašto pastatas, visada grožiuosi jo fasadu. O dabar buvo puiki proga pažvelgti ir iš vidaus, prisiminti kaip kažkada dar paštui veikiant lankiausi pagrindinėje salėje.

33 metų moteris iš Šilainių

Paroda buvo įdomi. Smagu, kad galėjau aplankyti įvairias pašto patalpas, susipažinti su kitų šalių menininkų darbais.

31 metų moteris iš Eigulių

⁵⁶ Aš myliu Kauną! Ačiū!

⁵⁷ Labai šilta ir malonu.

⁵⁸ Personalas buvo labai nuoširdus ir atviras dalintis kaip įmanoma daugiau. Labai šilta ir svetinga patirtis.

⁵⁹ Beprotiška, beprotiška...

⁶⁰ Pati neįprasčiausia, bet apdovanojanti patirtis.

*Pet friendly and inclusive atmosphere, it was truly exceptional!*⁶¹

24 metų studentas (-ė)

Nepritaikyta asmenims su vežimėliu. Tiek mamos su vaikais, tiek neįgalūs negali patekti į parodos 2 aukštą, kur pasak vyro buvo įdomioji dalis.

32 metų mama iš Aleksoto

Likau sužavėta! Ir norėtusi, kad šį filmą pamatytų kuo daugiau žmonių, o ypač pačių kauniečių, kad dar kartą susimąstyti koks gražus yra mūsų miestas ir kad tai teiktų pasididžiavimą!

37 metų Ringaudų gyventoja

Pačius pozityviausius, tai fantastiškai surrealus, modernistinis ir kartu labai šiuolaikiškas audiovizualinis meilės laiškas Kauno modernistinei architektūrai

25 metų vilnietė

Puikus būdas įprasminti, saugoti ir reprezentuoti paveldą bei miesto istoriją. Ačiū

26 metų moteris iš Vilijampolės

Paskatino dar kartą pajusti susižavėjimą Kaunu, Kauno architektūra, galvoti, koks didingas ir gražus yra Kaunas, susižavėti Funku, jaučiausi labai pakylėtas, užsinorėjau daugiau pasivaikščioti Kaune ir susirasti pastatus, kuriuos žiūrėjau parodoje. Noriu ir toliau domėtis modernistine architektūra ir interjeru, tarpukario kultūros istorija.

19 metų moksleivis (-ė) iš Šilainių

Ekskursija apie balas priverė pažiūrėti ten, kur dažnai nežiūriu - sau po kojomis. Buvo įdomu kitokiu kampu pažvelgti į miesto gatves, <...> Patiko, kad užsienio menininkė tyrinėjo Kauną ir jį savaip - per balas - pateikė vietiniams. Ir mes galime pasimokyti iš užsieniečių žvilgsnio į Kauną, ne tik jie iš mūsų.

28 metų moteris, besisvečiuojanti Kaune

Labai įdomu: jauki aplinka, malonūs žmonės. Galimybė pamatyti ir išgirsti kažką naujo. Bet vis tik, kad ir tarptautinis renginys, mes gyvename Lietuvoje, ir ne visi tobulai moka anglų kalbą. Galima buvo pagalvoti apie vertimą pasakojimo metu. Nes pasakymas: ateikit po renginio kas nesupratot persakysiu lietuviškai...“ nelabai pagarbiai atrodo savo žmonių atžvilgiu.

51 metų Centro gyventoja

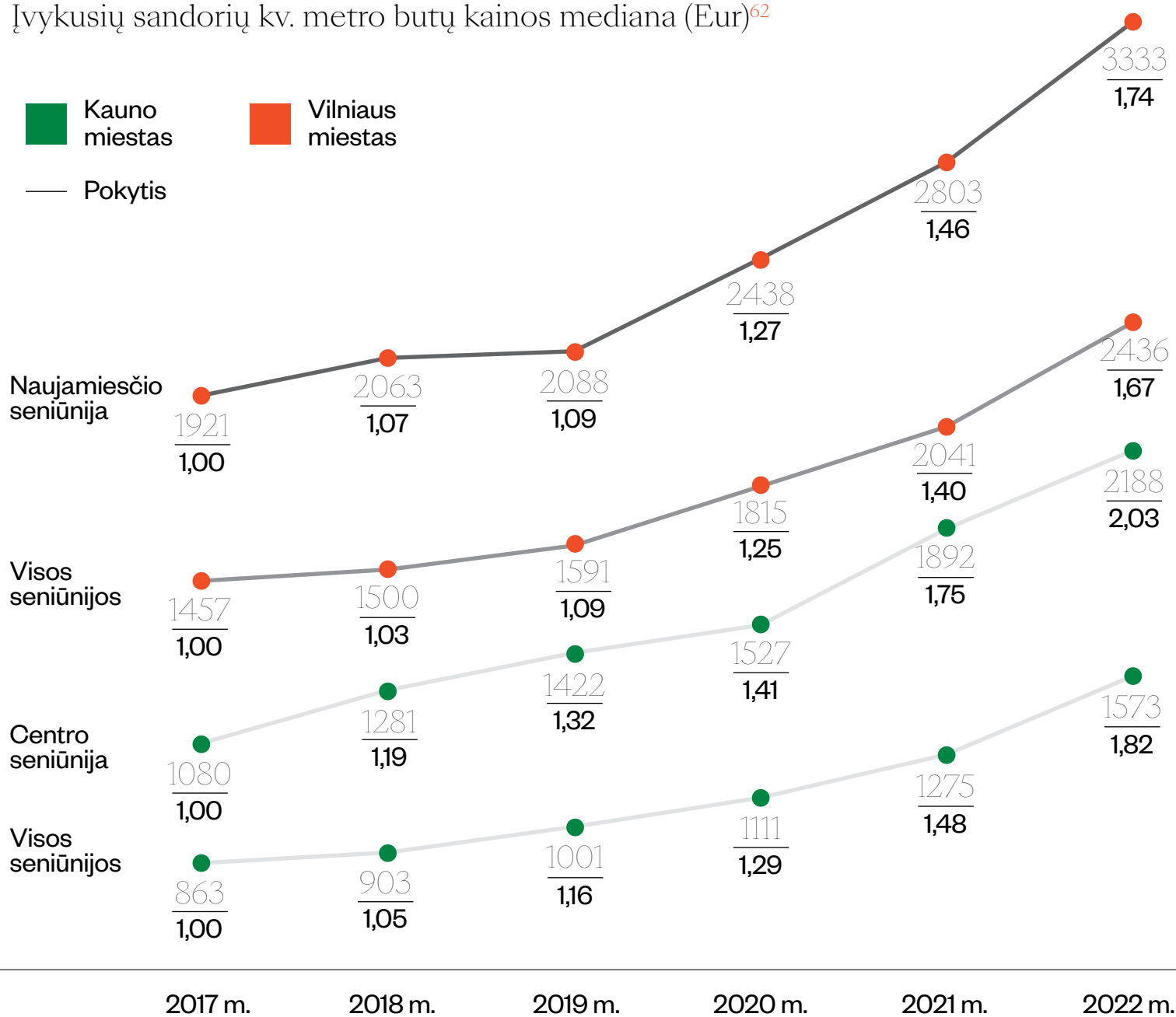
⁶¹ Draugiška augintiniams ir atvira visiems atmosfera, kažkas tikrai išskirtinio!

Paslėpta augimo mašinos šėlsmo kaina

Pastebimą ryškų simbolinių Kauno modernizmo verčių atpažinimą ne-teisinga būtų sieti vien tik su „Kaunas 2022“ programa. Kultūros profesionalų pastangomis, Kauno modernizmo architektūra jau 2015 metais gavo Europos paveldo ženklą. Programos auginamą simbolinių verčių atpažįstamumą lydėjo ir Lietuvoje viena dosniausių paramos programų, skirta savivaldybėje esančių paveldo pastatų tvarkybos darbams. Toks tvarkybos ir edukacijos derinimas davė rezultatų. Simbolinės paveldo reikšmės dabar jau atpažįstamos ir būsto rinkoje. Stebėdami būsto kainų augimą Kauno Centro seniūnijoje, kur yra didžiausia tarpukario modernistinio stiliaus pastatų koncentracija, galime sakyti, kad švenčiame ir ekonominius „Kaunas 2022“ laimėjimus. Nevertinant infliacijos per nominacijos metus būsto ekonominė vertė čia padvigubėjo, o šis augimas buvo spartesnis nei kitose Kauno seniūnijose, taip pat Vilniuje ar jo

Naujamiestyje. Paveldo populiarinimas galėtų būti vienu iš įrankių kviečiant žmones atgal į miestą ir programa „Modernizmas ateičiai“ vienareikšmiškai sustiprino miesto galimybes tuo įrankiu pasinaudoti. Mieste su tuštėjančiu branduoliu, kuriame sunku išlaikyti į užmiestį besitraukiančius ekonominį potencialą kuriančius jaunos žmones, toks būsto kainų augimas nėra vienareikšmiškai teigiamas ženklas. Kauno modernizmo renesansas daro tokį būstą mažiau prieinamą jauniems žmonėms. Kaip ir į visas ekonominio pobūdžio šventes, į šią taip pat kviečiami ne visi. Miesto augimo mašina savojo šėlsmo sukeltų socialinių pasekmių juk nepaiso. Ar Naujamiesčio ir kitų centrinių seniūnijų renesansu bus pasinaudota siekiant pritraukti į miesto branduolį daugiau gyventojų ir didesnę socialinę įvairovę – parodys ateitis, į kurią taip metaforiškai kreipėsi „Modernizmo ateičiai“ programos pavadinimas.

Įvykusių sandorių kv. metro butų kainos mediana (Eur)⁶²



⁶² Iš VšĮ „Registru centras“ stebėsenos duomenų.

Švenčiant ekonominį paveldo vertės pripažinimą neišeina užsimerkti prieš tamsiąją augimo mašinos šėlsmo paveldo teritorijose pusę. Tiesa ta, kad simbolinius ir ekonominius Kauno modernizmo vertinimus sekė eilė itin kontroversiškų aplaidžios paveldo nepriežiūros ar beatodairiško jo naikinimo atvejų. Šių veiksmy kaltininkai buvo ir privatūs asmenys, ir valstybės institucijos. Paveldą išsaugoti mėginančių aktyvistų lūpose buvo galima išgirsti savotiškų simbolių atakų Kaunui, Europos kultūros sostinės nominaciją gavusiam miestui. Kaip taip gali būti, kad Kaune, kuris bus Europos kultūros sostine, pražūčiai palikti tokie svarbūs pastatai? Taigi, tokiaime socialiniame kontekste ir bendrame paveldo

vertę pakelti siekiančių intervencijų kokteilyje „Kaunas 2022“ nominacija turėjo savito poveikio, neapsiribojančio populiarinimo veiksmais – ji buvo simbolinis argumentas pasitempti prieš aukštesnę kartelę. „Kaunas 2022“ veiklų įkurdinimas apleistame Centrinio pašto pastate taip pat tapo svarbiu laikina pergalę kovoje už šio pastato išlikimą žyminčiu simboliu veiksmu. Vyriausybė 2022 metais šį pastatą nupirko, plėtojami planai jame įkurti architektūrą populiarinančią kultūros įstaigą. Visgi, šio pastato istorija dar kartą ir labai skaudžiai parodė, koks didelis gali būti simbolių nominacijų atotrūkis nuo ekonominių sprendimų, būtinų norint šia simboliu verte pasinaudoti.

Paveldo nepriežiūros istorijoms pasklidus į viešumą paprastai kyla impulsyvus klausimas: „Kas kaltas?“. Kaunėnai dėl to nėra kalti. Mieste, itin plačiuose socialiniuose sluoksniuose, paveldo tvarkyba prisiimant su tuo susijusias didesnes išlaidas matoma kaip būtinybė. Apskritai, kaunėnai miesto paveldo pastatų būklę vertina nuosaikiai teigiamai. Tačiau „Modernizmas ateičiai“ progra-

mos auditorija paveldo tvarkybai kelia aukštesnius reikalavimus. Ši programa mobilizavo paveldu labiau besirūpinančius kaunėnus. Mūsų modernybėje, kurioje rinka ir valstybės biurokratija gali ne tik neapsaugoti, bet ir imti naikinti ypač vertingus paveldo objektus, tokia specialistų mobilizacija labai svarbi. Visgi, svarbu pastebėti ir paslėptą nesibaigiančios kovos su augimo mašina

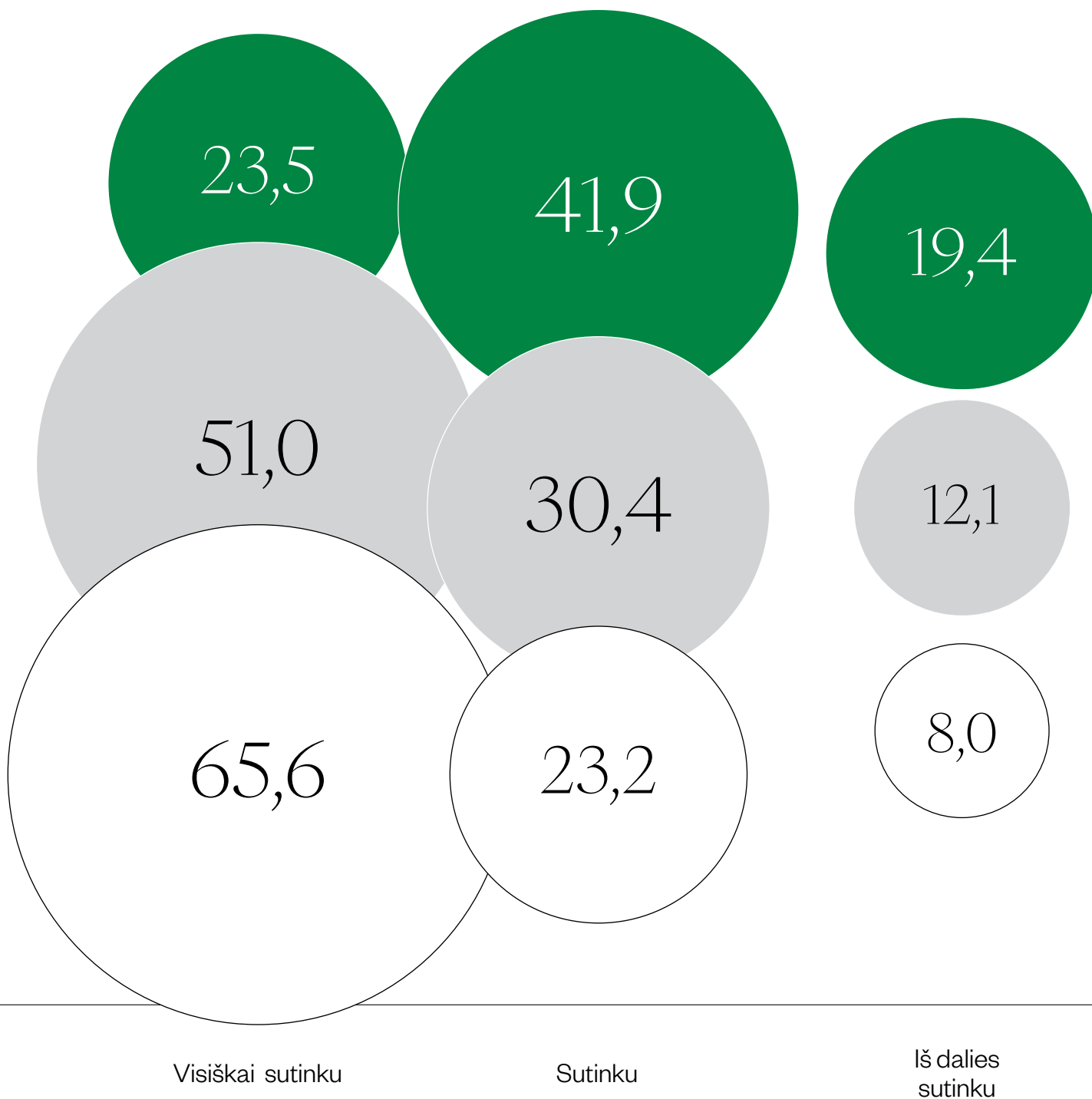
„Pirmą kartą ekskursijoje pajutau tokį liūdesį dėl apleisto pastato...“⁶³

kainą. Simbolinės paveldo vertės atpažinimo kaštai – tada, kai jų neatpažįsta rinka ar valstybės biurokratija – gula ant aktyvistų ir profesionalų pečių, reikalaudami laiko sąnaudų, sukeldami emocinį perdegimą ar pasiekdami teismus. „Modernizmas ateičiai“ suteikė laikiną pastiprinimą šioje kovoje, bet tikrųjų sprendimų, matyt, būtina ieškoti kitur. Apskritai, tai, kaip gali būti beatodairiškai naikinamos paveldo vertės, kurios tuo pačiu metu kuria didelę ekonominę naudą, yra viena iš tų ryškių modernybės kontroversijų. Gilinantis ima matytis,

kokia griauanti gali būti modernybės jėga. Šiuolaikinėje kasdienybėje kontraversijos taip pat beatodairiškai gali kurti sveikatos apsaugą, patogų susisiekimą, ar kitas viešąsias gerybes ir baisybes. Suvaldyti modernybės žvėrį yra mūsų moralinė pareiga. Atkreipdama dėmesį į „savąją“ – optimizmo kupiną tarpukario modernybės – versiją, „Modernizmas ateičiai“ programa kvietė prisijaukinti modernybę, ieškant kaip šiandien suvaldyti jos kontroversijas. O jos, matyt, yra neišvengiamos – ypač kuriant gyvenimą šiandienos miestuose.

Kiek sutinkate ar nesutinkate su šiais teiginiais / Kaip Jūs vertinate dabartinę Kauno istorinių pastatų būklę?⁶⁴ (%)


Kauno paveldo pastatai turi būti išsaugomi net jei tai ir reikalauja daugiau išlaidų

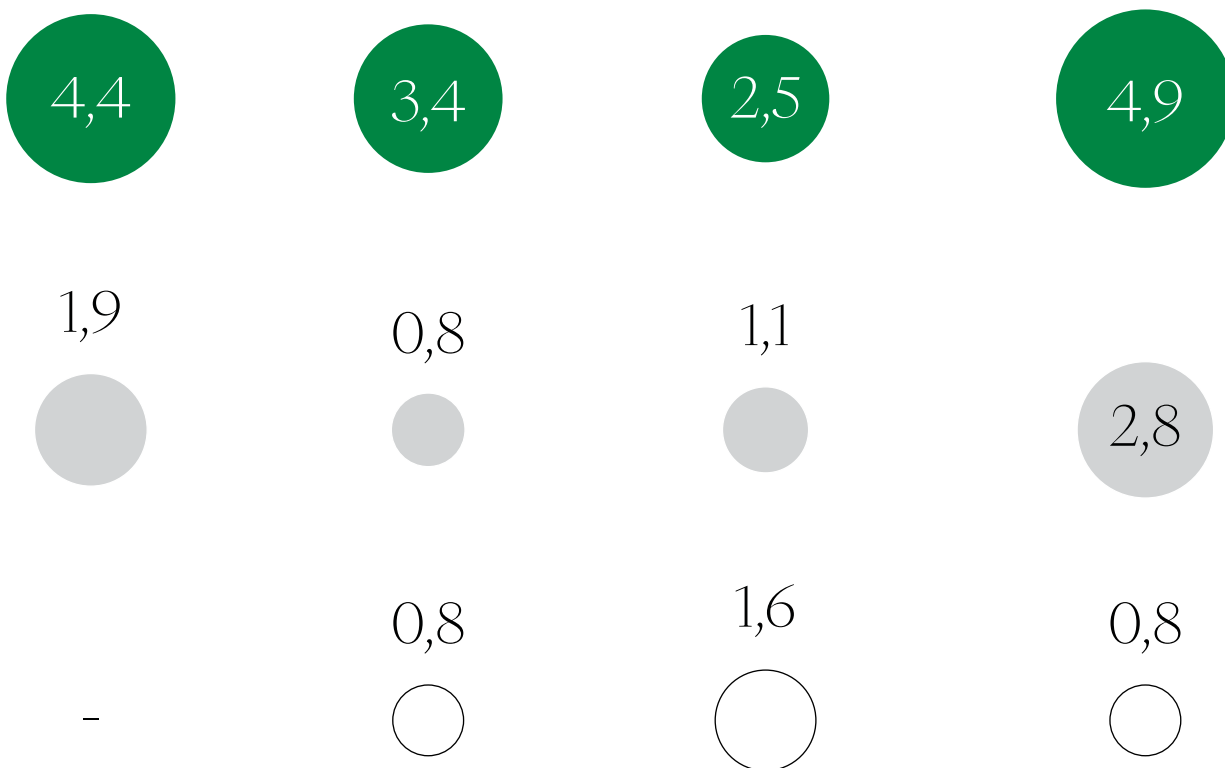


⁶⁴ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos: Ketinu išvardyti keletą teiginių apie Kauno miesto aplinką ir paveldo pastatus. Kiek sutinkate ar nesutinkate su šiais teiginiais?; Kaip Jūs vertinate dabartinę Kauno istorinių pastatų būklę?

 Gyventojai
2022 m.

 Kitų programų
lankytojai

 „Modernizmas
ateičiai“ lankytojai



lš dalies nesutinku

Nesutinku

Visiškai nesutinku

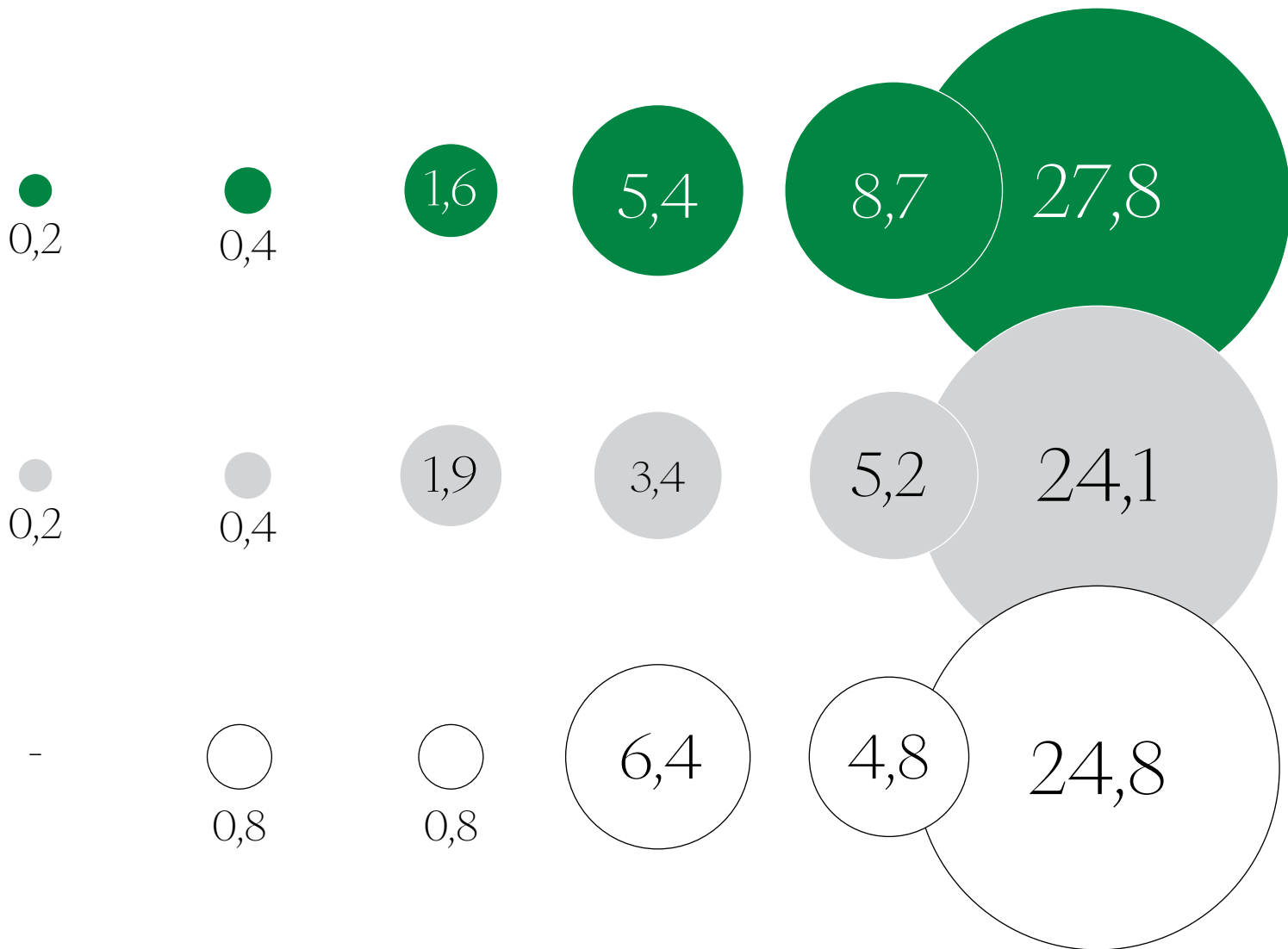
Nežinau /
Negaliu atsakyti

Paveldo pastatų būklės vertinimai

■ Gyventojai
2022 m.

■ Kitų programų
lankytojai

„Modernizmas
ateičiai“ lankytojai



0
Labai blogai

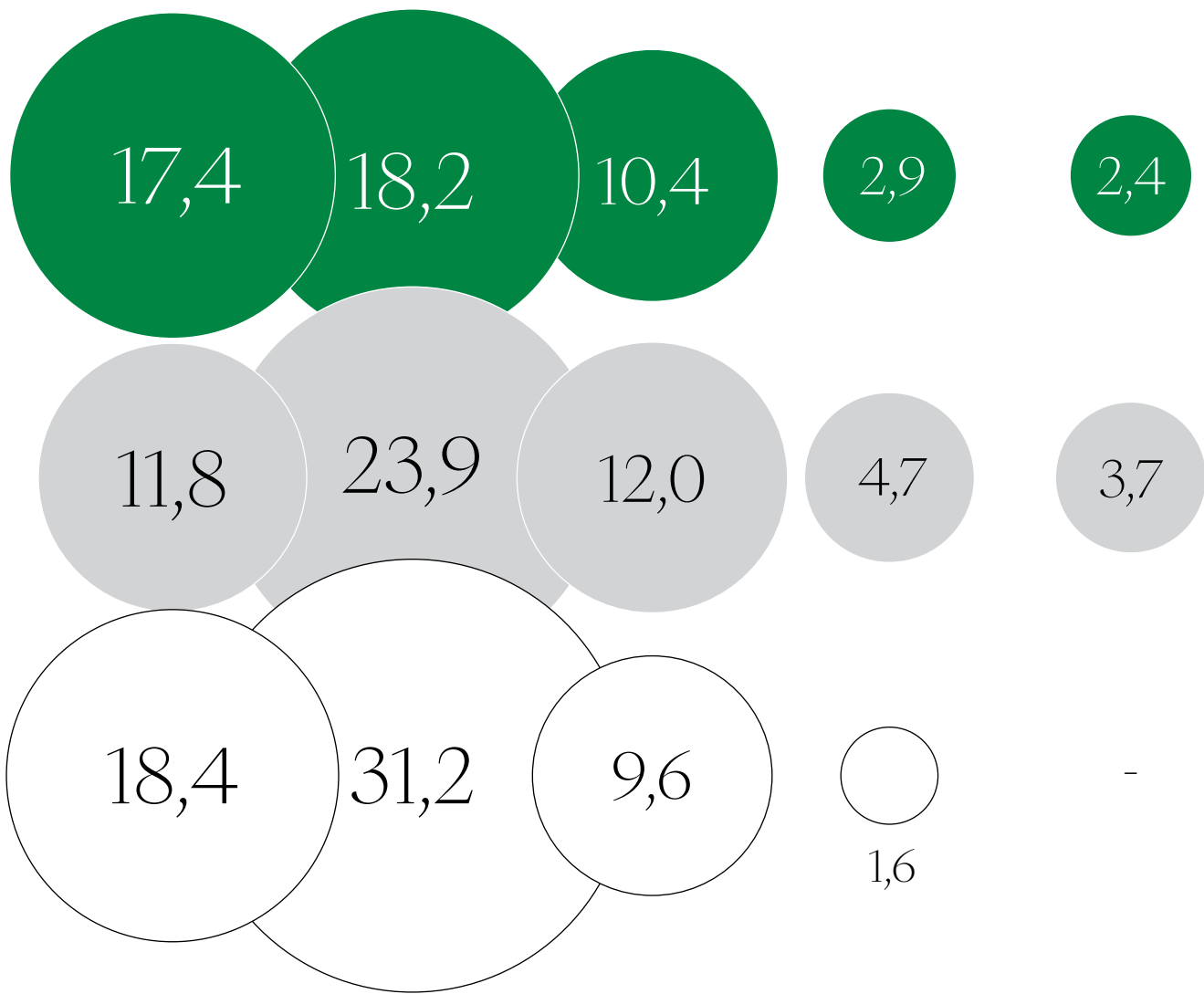
1

2

3

4

5
Patenkinama



6

7

8

9

10
Labai gerai

Vertė ar Kaina?

Grįžkime nuo svarstymų apie vienos iš „Kaunas 2022“ programų naudas atgal prie bendresnio šios intervencijos ekonominio vertinimo. Vienas iš būdų kaip dažnai sprendžiamas, arba, veikiau, apeinamas, toks „megarenginių“ ekonominio poveikio vertinimo klausimas, yra

„Tam tikra prasme infrastruktūra – juk irgi kultūros dalis.“

taip vadinamo multiplikatoriaus efekto taikymas. Kalbant primityviai, juo grįstos argumentacijos itin paprastos – itin brangiai kainuojančių „megarenginių“ vertė yra juos organizuojant įsigytų prekių ir paslaugų kaina, tik padauginta kelis kartus. Intervencija turės poveikį, nes į vietos ekonomiką bus sužertas didelis pinigų kiekis, kuris joje multiplikuosis, sukurdamas aukštesnę gerovę. Taip prieinama prie save pagrindžiančių teiginių, kad intervencija turės poveikį bet kuriuo atveju, o jos vertė bus tiesiogiai susijusi su jos kaina. Tokie argumentai gal ir gali svaiginti ar net turėti praktinę prasmę tais atvejais, kai yra didelės tokių renginių biudžeto išlaidos. Tačiau „Kaunas 2022“ buvo sąlyginai kuklaus biudžeto Europos kultūros sostinė be didesnių išlaidų infrastruktūrai. Žiūrint iš kultūros lauko ekonominės perspektyvos, tai buvo dideli pinigai, kurie, tikėtina, aktyvavo ir apsnūdusias kūrybinės ekonomikos nišas. Tačiau lyginant šį biudžetą, kad ir su miesto bei rajono infrastruktūrinėmis investicijomis tuo pačiu laikotarpiu, galime suprasti, kad šios intervencijos tiesioginis ekonominis poveikis yra nemažiau nišinis.

Investicijos į infrastruktūrą ir ekonomikos skatinimas
2017–2022 m. Kauno mieste ir rajone (Eur)⁶⁵



⁶⁵ Iš „Atvirų Lietuvos finansų“ duomenų; VŠĮ „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų.

Ar tai reiškia, kad „Kaunas 2022“ neturėjo jokios įtakos regiono ekonomikai? Svarstant tokius klausimus pravartu įsitikinti, ar išvis yra apie ką svarstyti. Ekonominiai regiono rodikliai rodo, kad nuo 2017 metų trijų didžiausių Lietuvos miestų varžytuvėse itin didelių naujovių

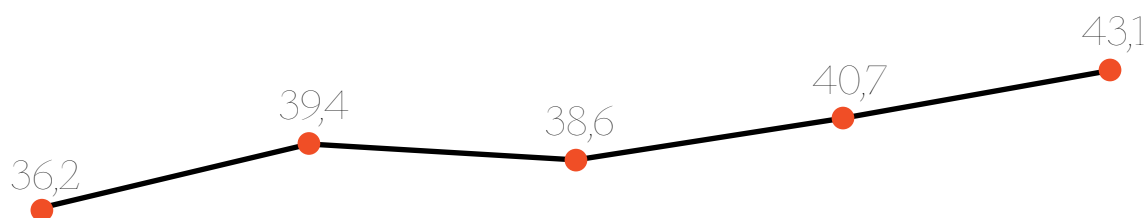
nėra. Sostinės regionas išlaikė ir toliau stiprino savo ekonominį dominavimą pavojingai stiprindamas ekonominės galios koncentraciją šalyje. Pasiruošimo „Kaunas 2022“ laikotarpiu Kauno apskritis išlaikė stabilią dalį šalies ekonomikoje. Tai, kad niekas nesikeičia, galima

matyti ir kaip gerą naujieną. Pavyzdžiui, Klaipėdos, kuri paskutiniame varžytuvių dėl Europos kultūros sostinės nominacijos etape ją pralaimėjo Kaunui, silpnesni ekonomikos augimo tempai neleido jai išlaikyti panašios dalies šalies ekonomikoje.

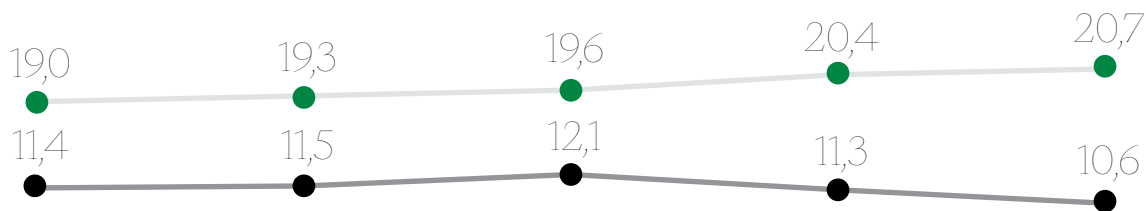
Lietuvos didžiųjų miestų ekonomika⁶⁶

Šalies BVP dalis (%)

Vilniaus apskritis



Kauno apskritis



Klaipėdos apskritis



2004 m.

2007 m.

2012 m.

2017 m.

2021 m.

Kauno apskritis



2017 m.

2018 m.

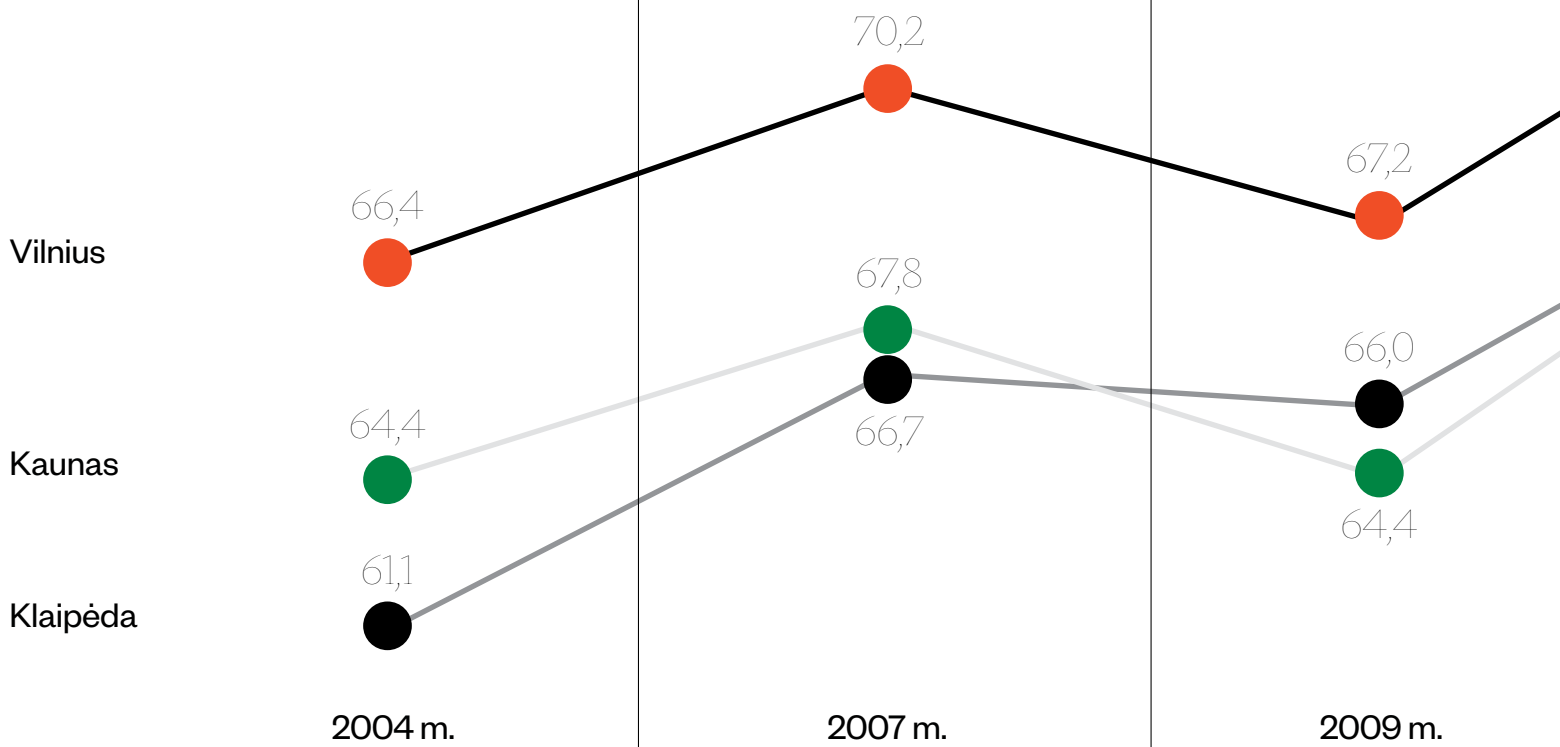
2019 m.

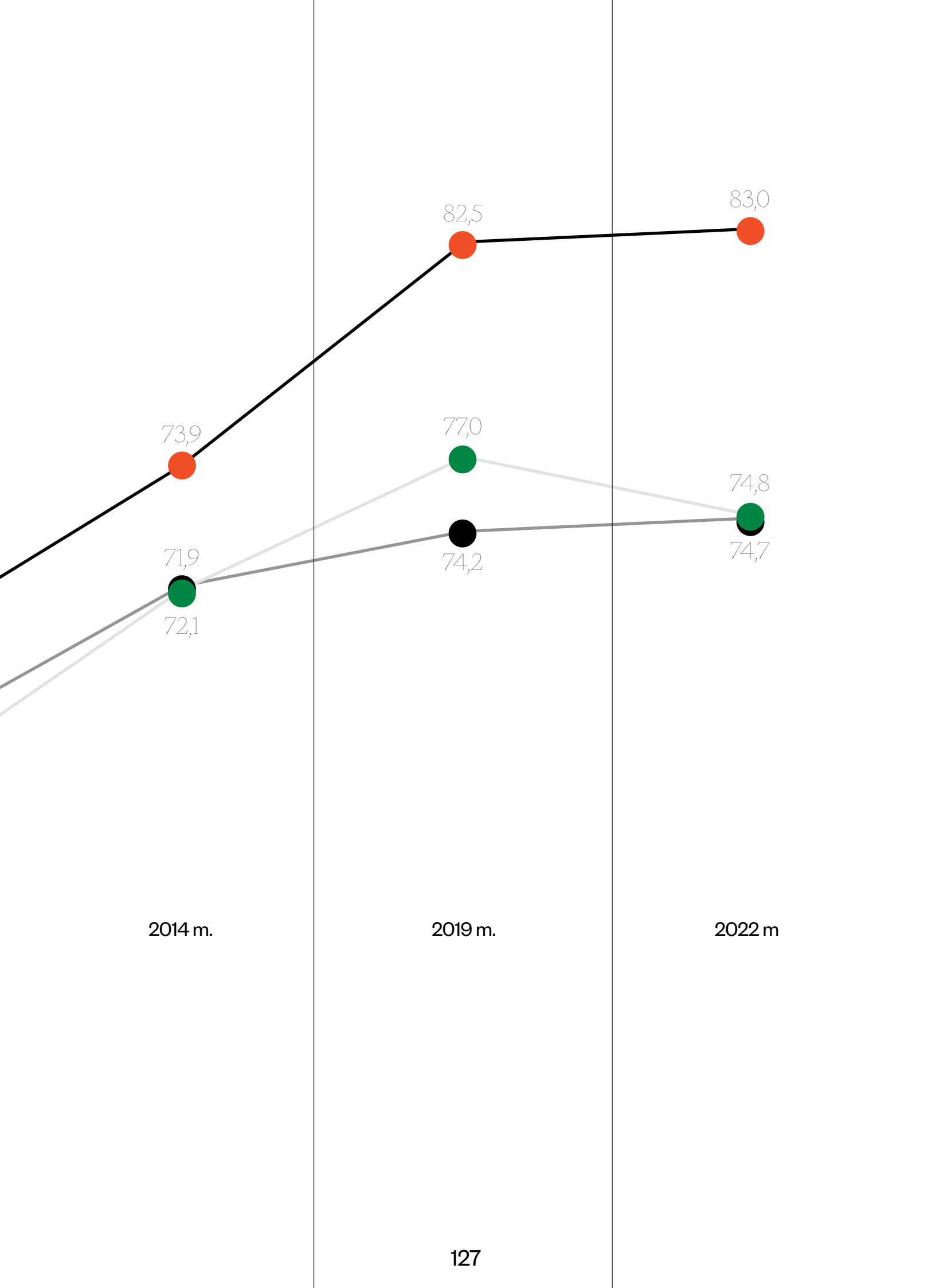
2020 m.

2021 m.

⁶⁶ Iš „Valstybės duomenų agentūros“ duomenų.

Užimtumas (%)



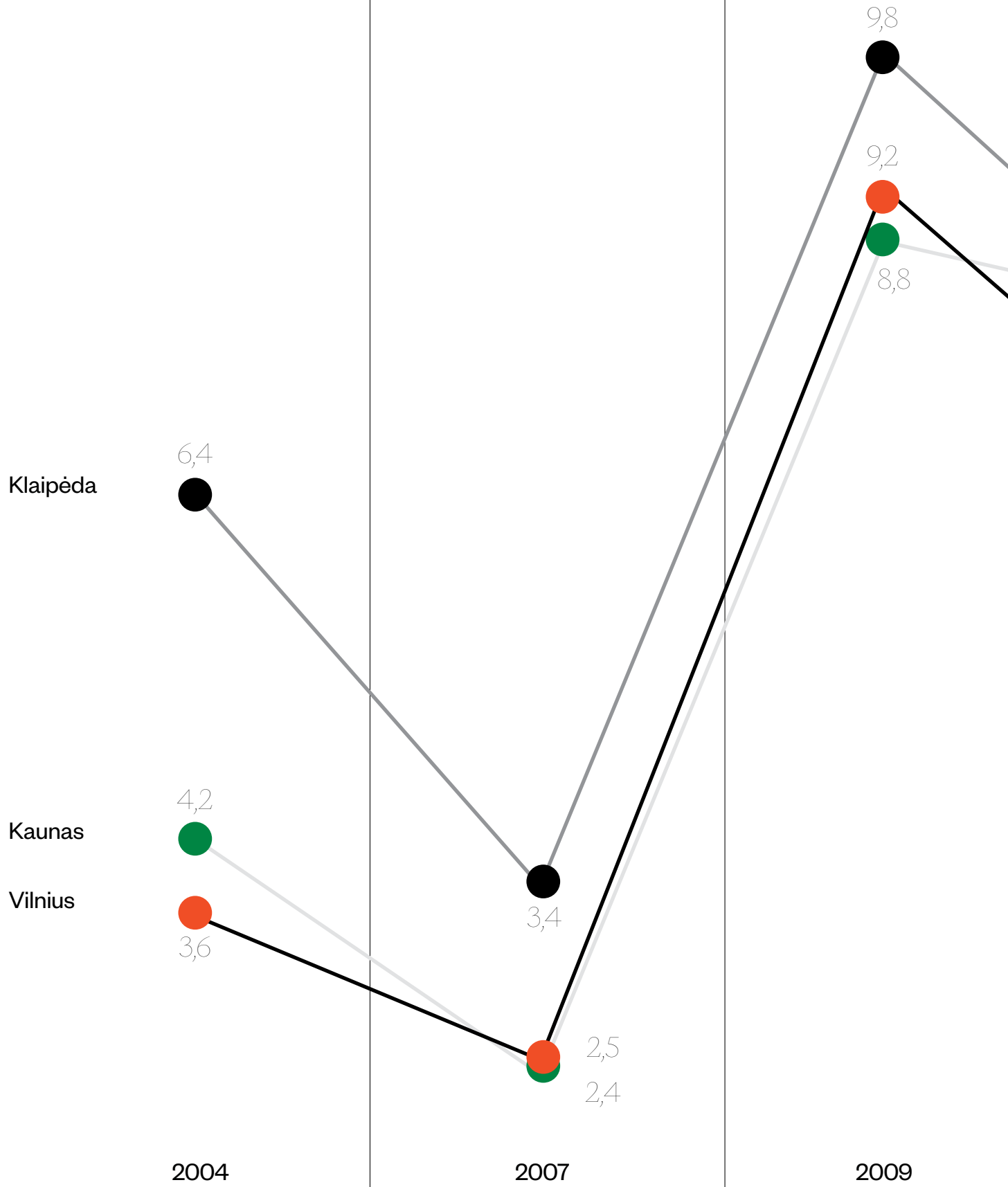


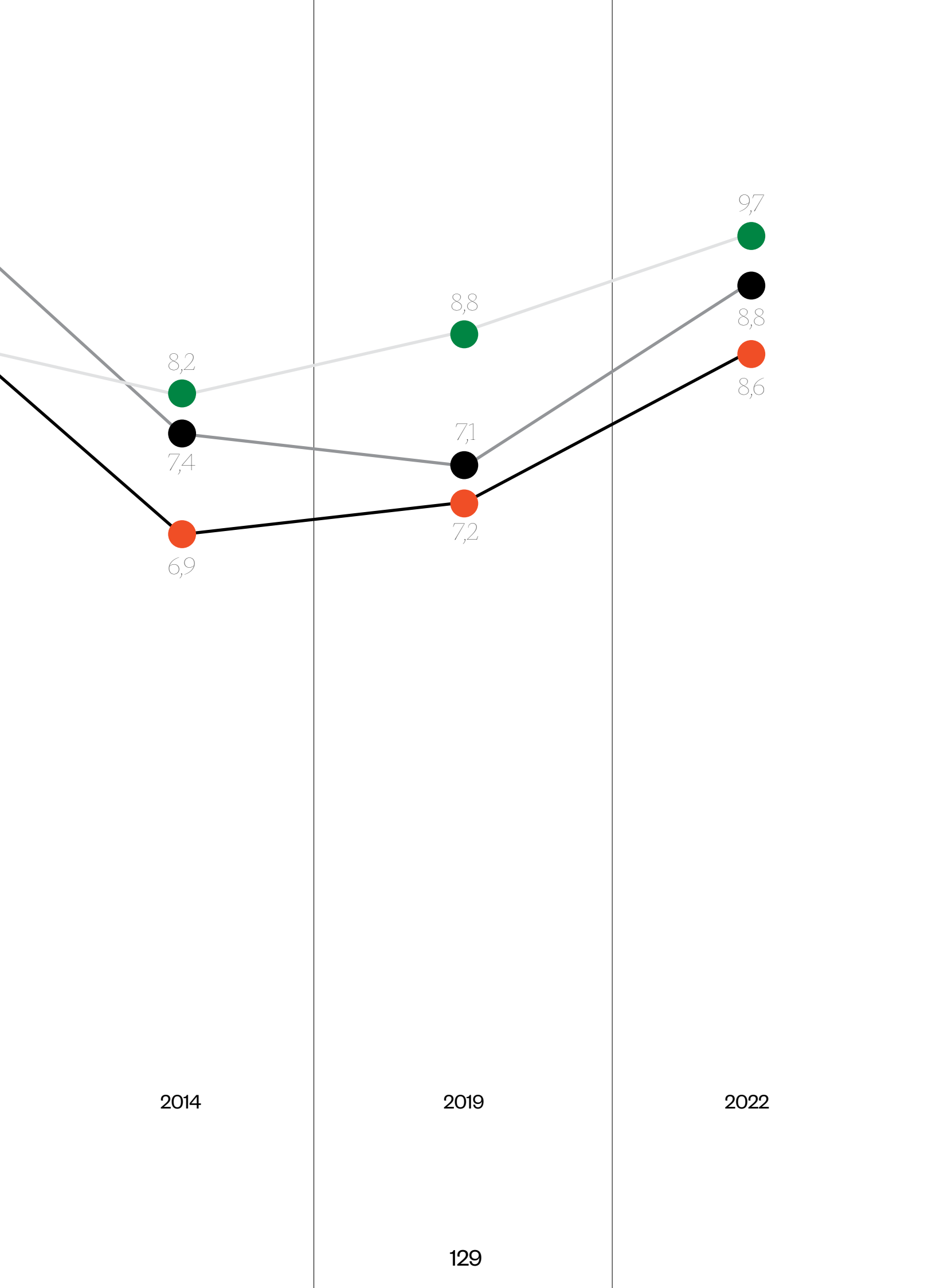
2014 m.

2019 m.

2022 m.

Nedarbas (%)





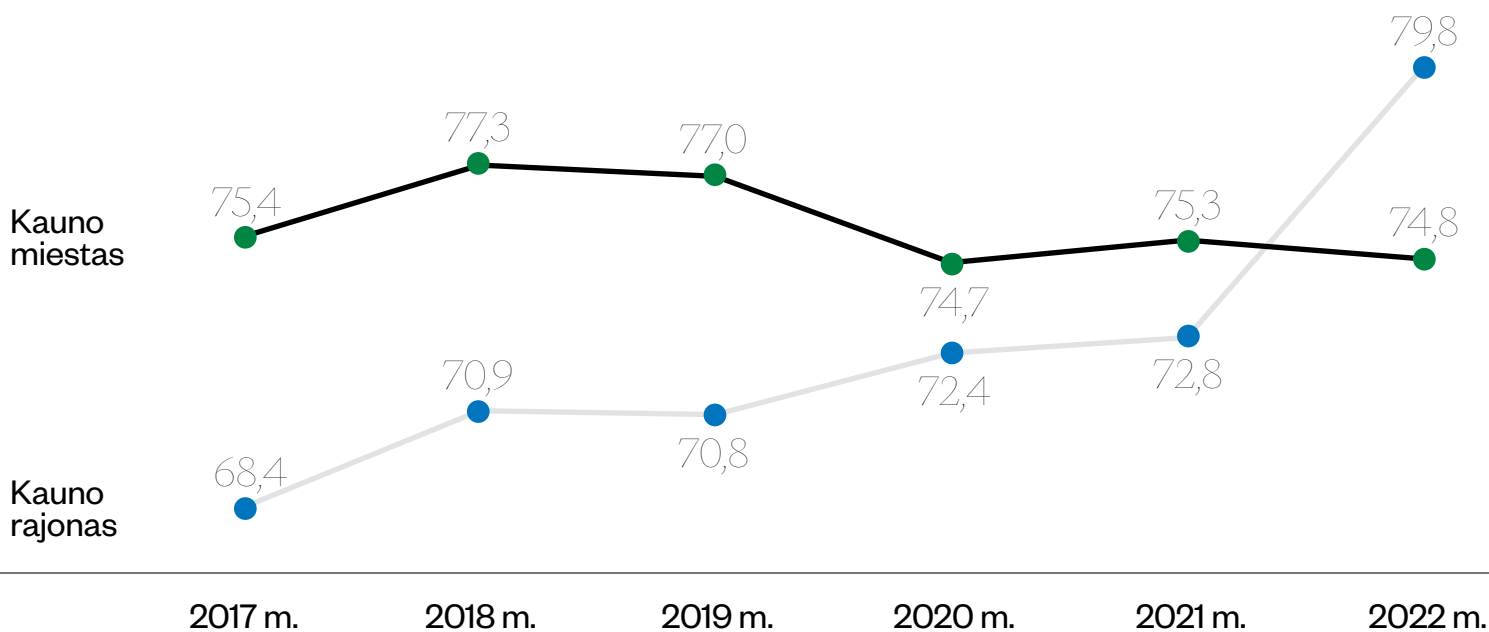
2014

2019

2022

129

Užimtumo lygis Kauno mieste ir rajone (%)



Žvelgiant giliau ir norint pamatyti, kaip ekonomikos augimas veikė kaunėnų gyvenimus, už akies užklius augantis užimtumo lygis. Tiesa, mieste jis buvo stabilus, o augimo tempą palaikė Kauno rajonas. Kauno apskrityje ekonominiai pokyčiai tikrai pastebimi, bet, reikia pripažinti, kad jie, visų pirma, nulemti platesnių ekonominių jėgų. Taip pat reikia prisiminti, kad pati programa neturėjo ambicingu biudžetu išreikšto

tikslo skatinti taikomąsias kūrybinės ekonomikos dalis. Tokius uždavinius kėlė programa „Dizainas laimei“, bet tai buvo viena smulkesnių projekto dalių, kurios biudžetas – gerokai mažesnis nei planuota iš pradžių. Šioje vietoje madingas žingsnis būtų argumentų trūkumą pridengti arba Lietuvoje įsivyravusia politine retorika apie neišvengiamą ekonominę kultūros intervencijų vertę, arba netgi sofistikuotais matematiniais

jus vertinimo modeliais. Tačiau gyvename skatinimo priemonių sudirgintoje postkrisinėje (o gal ir ikikrisinėje) ekonomikoje, kurioje modeliai ilsisi ir laukia labiau nuspėjamų laikų. Nelabai aišku, kas vyksta net ir labai aiškiuose sektoriuose, ką jau kalbėti apie nišinį kultūros sektorių viename iš šalies regionų. Visa tai verčia mus ieškoti labiau niuansuoto pasakojimo apie „Kaunas 2022“ ekonominį poveikį.

„Žinot, man devynios minutes maksimum iki Kauno centro. Tai nėra man jokios ribos, aš jaučiuosiu tuo malonumu – pravažiuoju Marvelę, nusileidžiu nuo kalno ir aš jau Kaune. Ir mes vartojame Kauno kultūrą... Kaune tarpstančią kultūrą lygiai taiek pat kiek ir Kauno rajono.“

Laimė ar Darbas?

Programos kūrėjai, formuodami bendrąją „Kaunas 2022“ poveikio viziją, pasitelkė po pasaulinės finansų krizės išpopuliarėjusią laimės ekonomikos retoriką. Lietuva per 2017–2019 (pasiruošimo) metus pasaulio laimės indekse iškopė iš 52-os į 25-ąją vietą.⁶⁷ Toks didelis pokytis turėjo pasijausti ir antrame pagal dydį šalies mieste. Išgyvenę pandemiją kaunėnai į 2022-uosius žengė atsargiai, bet teigiamai vertindami savo gyvenimą ir ateitį. Tačiau karo keliamo nerimo akivaizdoje šis pasitikėjimas susitraukė. Visgi, santūrus optimizmas laikosi tvirtiau nei besitraukiantys ir paprastai su

saugumu bei laime siejami santuokų ar gimstamumo rodikliai. Tad tokie kaunėnų subjektyvios laimės vertinimai verčia mus permąstyti ir tai, kaip kalbame apie gerovę, ir ką jos matu iki šiol laikė modernios visuomenės. Karo akivaizdoje sunku džiaugtis nuo 2017 metų padvigubėjusiu Lietuvos laimės reitingu. Kova dėl laisvės ir gyvybės karo ir pandemijos akivaizdoje verčia susimąstyti apie Laimę, kaip absoliučios siekiamybės išraišką. „Dizainas laimei“ programa šiais klausimais atvėrė diskusiją, o „Kaunas 2022“ įnešė savo indėlį į kaunėnų gerovę.

„Visi buvo iš tikrųjų žiauriai pervargę. Mes sakėm išgyvenkim 2022-uosius metus su lašelinėm, o paskui 2023-iais kojines megsim. [juokiasi] Bet nepaisant to, kad taip pajuokavau, buvo didžiulis nuovargis, kritusi motyvacija. Finansiškai nebuvo galimybių... na buvo ieškoma galimybių kaip finansiškai paskatinti žmones už padidintą darbo krūvį. Aišku neadekvačiai tiek kiek jie dirbo...“

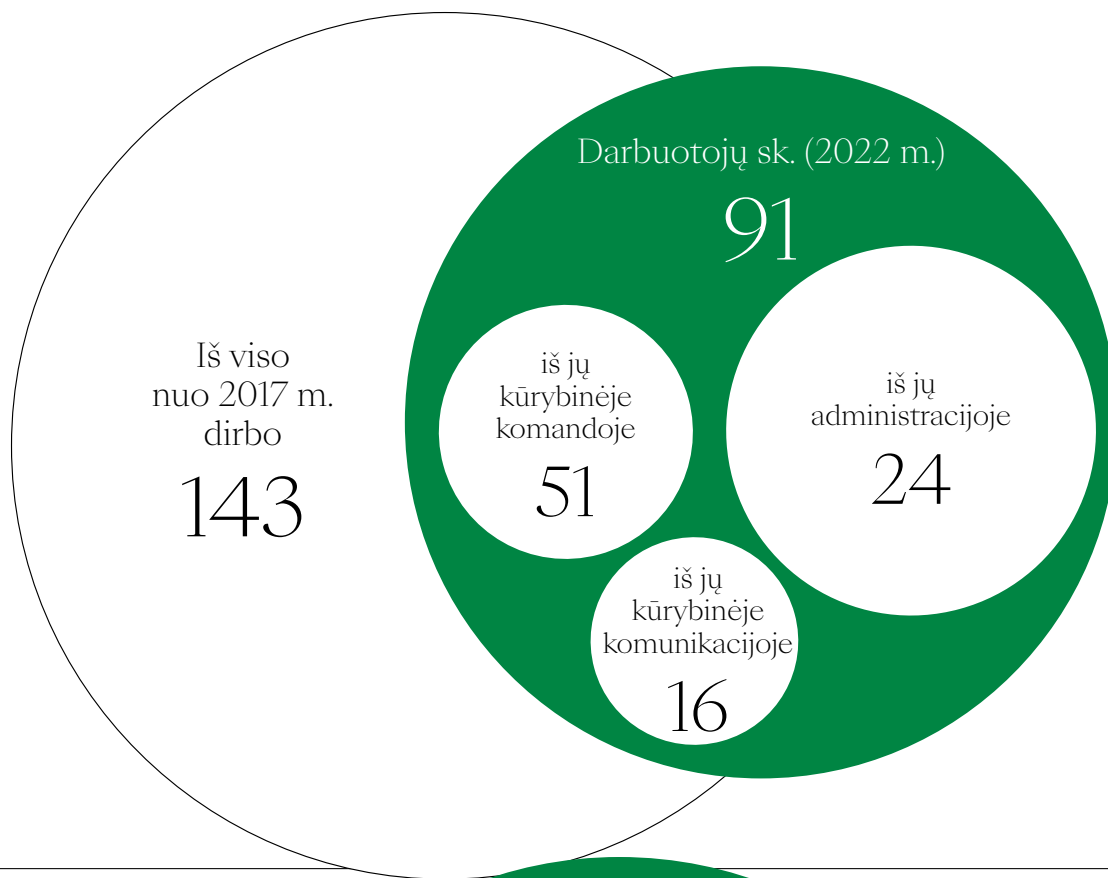
Seni kaip Žemė pamokymai sako, kad pinigai laimės neatneša. Jie, kaip ir amžius ar profesinė padėtis, suteikia stabilumo ir saugumo. Mūsų žvilgsnis į „Kaunas 2022“ renginiuose dalyvavusius bei nedalyvavusius kaunėnus tai patvirtina. Apklausoje išreikšti nuostatai skirtumai taip pat patvirtina, kad niaukstantis karo ir kitų nelaimių debesims, „Kaunas 2022“ renginius lankę gyventojai jautėsi saugesni ir buvo laimesni už kitus kaunėnus. Visgi, reikia pripažinti ir tai, kad laimė yra subtilus paukštis, kurio sparnų plazdėjimas priklauso ne tik nuo kultūrinių patirčių. Tad, kol mokysimės

įminti laimės paslaptis, turime nepamiršti ir kiek konservatyvesnės diskusijos apie vertę, žiūrėdami į ją iš darbo ekonomikos pusės. „Kaunas 2022“ buvo nebrangi Europos kultūros sostinė, davusi didelę kultūrinių, socialinių ir ekonominių rezultatų paletę. Tai, kas vieniems buvo Laimė, kitiems buvo ir Darbas. Neatsitiktinai pokalbių su sektoriaus darbuotojais metu jų balsuose nuskamba pervargimas ir išsisėmimas. Šios temos kai kuriais atvejais vos ne pažodžiui atsispindi ir kitų Europos kultūros sostinių ataskaitose. Atrodytų, kultūros sektoriaus darbuotojų nuovargis tampa vienu

iš nuspėjamų Europos kultūros sostinių „rezultatų“. Visgi, tiksliau būtų vadinti tai pasikartojančia šios intervencijos klaida. Pastangos atitikti simbolinę „europinės“ dimensijos kartelę netinkamai ar nepakankamai finansiškai skatinant sektoriaus darbuotojus nėra socialiai teisingos, tad turi neigiamo poveikio šio sektoriaus žmogiškiesiems ištekliams. Įgyvendinant ambicingus projektus neturėtų būti vietos perdegimui kaip „savaiame suprantomam“ jų rezultatui. Bent jau tokį lūkestį galima išgirsti Kauno kultūros sektoriaus darbuotojų balsuose.

⁶⁷ „World Happiness, Trust and Social Connections in Times of Crisis“: <https://worldhappiness.report/ed/2023/world-happiness-trust-and-social-connections-in-times-of-crisis/#ranking-of-happiness-2020-2022>, 2023.

VšĮ „Kaunas 2022“ žmogiškieji ištekliai⁶⁸



Darbo užmokestis, Eur (2022 m.)



⁶⁸ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų.

Pasiruošimas Europos kultūros sostinei atnešė ne tik nuovargį, bet ir naujų galimybių. Per visą pasiruošimo ir įgyvendinimo laikotarpį VšĮ „Kaunas 2022“ pati tiesiogiai darbino 143 žmones, kuriems mokėtas vidutinis darbo užmokestis prilygo šalies vidurkiui. Kultūros sektoriuje, kuriame dirba vieni aukščiausią išsilavinimą turinčių darbuotojų, bet darbo užmokesčio vidurkis nesiekia šalies vidurkio, „Kaunas 2022“ buvo

išskirtinis darbdavys. Įmonė taip pat siūlė išskirtines profesines patirtis. „Kaunas 2022“ projektui pasibaigus šį sudėtingą projektą valdę darbuotojai savo profesinius kelius atranda kitose kultūros įstaigose ar organizacijose, taip pat kuria savo verslus. Tokiu būdu įgytą patirtį ir toliau pritaikydami kultūros sektoriuje. Patys sektoriaus darbuotojai metus baigė su sustiprėjusiu pasididžiavimu ir pasitikėjimu savo jėgomis. Tam įtakos

turėjo ir pasiruošimo metais skatinta mieste bei rajone dirbančių įstaigų ir profesionalų tinklaveika, užmegzti tvarūs ryšiai su prestižą kultūros lauke turinčiais Lietuvos ir užsienio partneriais. Darbas su „Kaunas 2022“ programa stiprino žmonių pasididžiavimą savimi ir savo profesija. Toks profesinis solidarumas, su kuriuo buvo pabaigti nominacijos metai, greitai neblėsta ir turi didžiulę vertę.

„Ką labiausiai išsinešame, tai tą bendrystę sektoriuje. Dažnai su valstybinėmis [įstaigomis] tu ten tam rate „pildant ministerijos lenteles“ dar vienas kito klausdavai ką daryti ir panašiai, dar būdavo kažkoks kontaktas. O su miesto tai išviso labai mažai bendravom. Tai išėjom iš savo dėžučių. Čia buvo tikrai labai didelis proveržis, kuriuo labai džiaugiamės.“

Keletas atsiliepimų iš „Kaunas 2022“ renginių lankytojų

Kai renginys prasidėti vėlavo 40 min., jau pradėjau galvoti, kad esame įtraukti į kažkokį performansą 😊

42 metų moteris iš Šilainių

Apsiverčiau (teigiama prasme turbūt?) Prisirinkau idėjų ir prasmių.

17 metų moksleivė iš Vilniaus

Džiaugiausi pamatęs ir išgirdęs menininkę, kuria daug metų žaviuosi

30 metų vyras iš Vilniaus

Idėja gera, bet iki galo neišgvildenta.

38 metų verslininkas iš Šančių

Labai stiprus renginys, stipri moteris. Daug ašarų buvo

32 metų moteris iš Klaipėdos rajono

Kičas.

49 metų moteris, gyvenanti Žaliakalnyje

Performanso vis tiek iki galo nesuprantu, ypač tu, kuriuose žalojamas kūnas. Tačiau menininkas kartu ir žmogus, o M. Abramovič išskirtinė asmenybė. Jos kalbėjimo maniera, atvirumas, pasakojimas suteikė daug malonių akimirų ir kartu praplėtė akiratį.

45 metų moteris iš Eigulių

Įkvėpė vilties.

20 metų studentė iš Akademijos

Privertė suvokti, kad aplink mane yra žmonių turinčių itin skirtingus požiūrius, kurie netgi gali būti itin kategoriški. Palietė mane ir privertė susimąstyti bei pradėti diskutuoti daugeliu klausimų, kurie buvo iškelti spektaklio metu. Taip pat, kilo noras pažinti ir pabendrauti su žmonėmis, kurie turi kitokią nuomonę negu mano, išgirsti jų mąstymą ir argumentus.

23 metų darbininkė iš Aleksoto

Buvo nuobodu.

53 metų vyras iš Eigulių

Mind blowing⁶⁹

20 metų studentė, gyvenanti Eiguliuose

Jau kurį laiką girdėjau iš draugų bei pažįstamų pagarbius atsiliepimus apie Marinos Abramovič kūrybą, todėl labai džiaugiuosi, kad turėjau tokią išskirtinę galimybę su ja susipažinti. Labai patiko parodos instaliacijai parinktas būdas, sukurta nuotaika - tamsi aplinka, iš visų pusių supantys ekranai ir sklindantys neįprasti garsai privertė 100% pasinerti į menininkės mintis, išgyvenimus bei kūrybą.

18 metų moksleivė iš Panemunės

⁶⁹ Nunešė stogą.

Anarcho-komunizmas yra blogai.

23 metų nuosavo verslo savininkas iš Žaliakalnio

Puikus vakaras.

62 metų moteris iš Šilainių

It's very enjoyable.⁷⁰

24 metų studentas iš Ispanijos

Labai priverstė susimąstyti apie nesusikalbėjimą tarp skirtingų žmonių.

23 metų moteris iš Dainavos

Buvo nuostabu, šūrpas lakstė po kūną. Renginys buvo unikalus tuo, kad sujungė dvi, kartais atrodo nesuderinamas muzikos plotmes. Niekada neteko šokti pagal orkestro atliekamą muziką, ši patirtis nustebino.

27 metų darbininkė iš Mastaičių

Nesuprantu ko reikia mūsų publikai. Geras, nemokamas renginys, o žiūroavų gal tik koks 100.

61 metų moteris iš Žaliakalnio

AAAAAAAAAAAA!!!!

21 metų studentas iš Albanijos

Išskirtinis spektaklis, nes paskutiniu metu teko matyti daug prastų dramos teatre. Norėtusi daugiau kokybiškų rimtų spektaklių rasti repertuare, kad būtų galima dažniau aplankyti Kauno dramos teatrą. Ne veltui sunku buvo gauti bilietus į šį renginį.

35 metų Centro gyventoja

Absoliučiai stipriausias įspūdis, kurį sukėlė realybės, aktualumo ir kultūros sintezė. Mano galva, tai tikroji kultūros f-ja - paveikiai įsiterpti į realybę ir padėti ją reflektuoti auditorijai.

54 metų moteris iš Klaipėdos

Not gay enough. Nu tikrai galėjo būti labiau gay. Bet vizualiai buvo labai geras „renginys“.

16 metų moksleivis iš Žaliakalnio

Nuostabus renginys, labai lauktas konceptas Lietuvos scenoje. Puiki jungiamoji grandis tarp jaunimo ir vyresnio amžiaus žmonių. Taip pat puikus būdas įtraukti jaunimą į kultūrinį muzikos gyvenimą ne tik klubine scena. Bendrai 100! Balų! Pakartot ! Pakartot ! Pakartot !

29 metų verslininkė iš Vilniaus

⁷⁰ Labai malonu.



Aitvarų dirbtuvės, Zapyškis, Kauno raj. Nuotr. Martynas Plepys, 2022.



IV.

KASDIE-
NYBĚS
ŠVENTĚ

Kaunėnus kasdienybėje lydinčių svarbių nuostatų, kurioms įtakos turėjo ir „Kaunas 2022“ programa, iki šio puslapio pažinome bent keletą. Programa kvietė atrasti savosios vietos išskirtinumą, atsiverti kultūrinei įvairovei ir ją priimti. Šis ir yra labai svarbus, mat lankymasis kultūros renginiuose yra tik viena iš socialinėms nuostatoms ar kultūrinei elgsenai įtaką darančių aplinkybių. Kasdienybėje sunkiai atpažįstamos socialinės jėgos, kurios kaunėnų gyvenimus veikė dar prieš 2017-uosius, o toliau veiks ir po 2022-ųjų, tos įtakos turi ne mažiau nei lankymasis programos renginiuose. Jos pasireiškia skirtingas lyties, amžiaus, ekonominio ar kultūrinio pajėgumo patirtis išgyvenančių žmonių gyvenimuose. Jos dėsningai atsikartoja ne tik Kauno ar Lietuvos, bet ir kitų europiečių kasdienybėje. Tai primena apie struktūrinių jėgų, veikiančių mūsų gyvenimus, mūsų socialines nuostatas ir elgsenas, sunkį. Daug jėgų į programos įgyvendinimą įdėję kultūros darbuotojai ir kūrėjai bent 2022-iesiems šį sunkį palengvino. Tai yra *neįprasti* pasiekimai, kuriuos lydėjo Europos kultūros sostinėms *įprasta* kultūrinių veiklų gausa ir jų kokybiniai pokyčiai. Tokių *neįprastų* momentų miestų gyvenime nebūna daug. Tad būtent nuo jų ir norėjosi pradėti šį tyrimo pasakojimą, o pabaigti jį norime kalbėdami būtent apie labiausiai matomus „Kaunas 2022“ pasiekimus: jų poveikį kultūrinei kaunėnų kasdienybei.

Įprasti neįprastų metų pasiekimai

Į nominacijos metus derėtų žiūrėti kaip į tam tikrą socialinį eksperimentą. O kas jeigu miesto gyvenimas būtų perpildytas kultūra? O kas jei kultūros veiklų tiesiog kasdienybėje nepavyktų išvengti net jei ja visai nesidomima – jos užkluptų pakeliui į parduotuvę ar įsuktų daugiabučio kieme? Kas jeigu neliktų gan įprastų kliūčių dalyvauti aukštosios kultūros renginiuose – įvairiausiems skoniams pritaikytos kultūrinių veiklų pasiūlos, kuri būtų prieinama pradedantiesiems ja domėtis, o taip pat pasiekama ir žemesnių pajamų žmonėms? Tokių ar panašių siekių turi dauguma nominacijos miestų,

„Pas mus toks darbinis juokas buvo – „išgyventi 2022-uosius“ <...> „Kažkur metų pradžioje kai visi tvarkarščiai susidelfiojo, tada supratome kokios apimtys ir kas čia laukia. Kada planavome tai dar viskas taip neatrodė, bet kai pradėjome daryti tai viskas buvo žiauru.“

jų turėjo ir „Kaunas 2022“. Toks eksperimentas padeda pamatyti ir galimas dalyvavimo kultūros institucijų veiklose ribas – kas būtų jei, kalbant metaforiškai, būtų įmanoma viskas. „Kaunas 2022“ projekte šį eksperimentą finansavo Kultūros partnerysčių programa, nukreipta į konvencinių aukštosios kultūros renginių pasiūlos ir įvairovės didinimą. Programos partneriai – vietos ir šalies kultūros įstaigos bei organizacijos – taip pat aktyviai dalyvavo įgyvendinant ir kitas programos dalis.

Žvilgsnis į kelias „Kaunas 2022“ programos dalis⁷¹

Biudžetas, Eur
(2017–2022 m.)

Lankytojų skaičius
(2021–2022 m.)

Kultūros
sektoriaus
partnerystės

3 357 306

14,03 %

335 591

16,7 %

Skirta visų
programų
partneriams

5 795 185

24,22 %

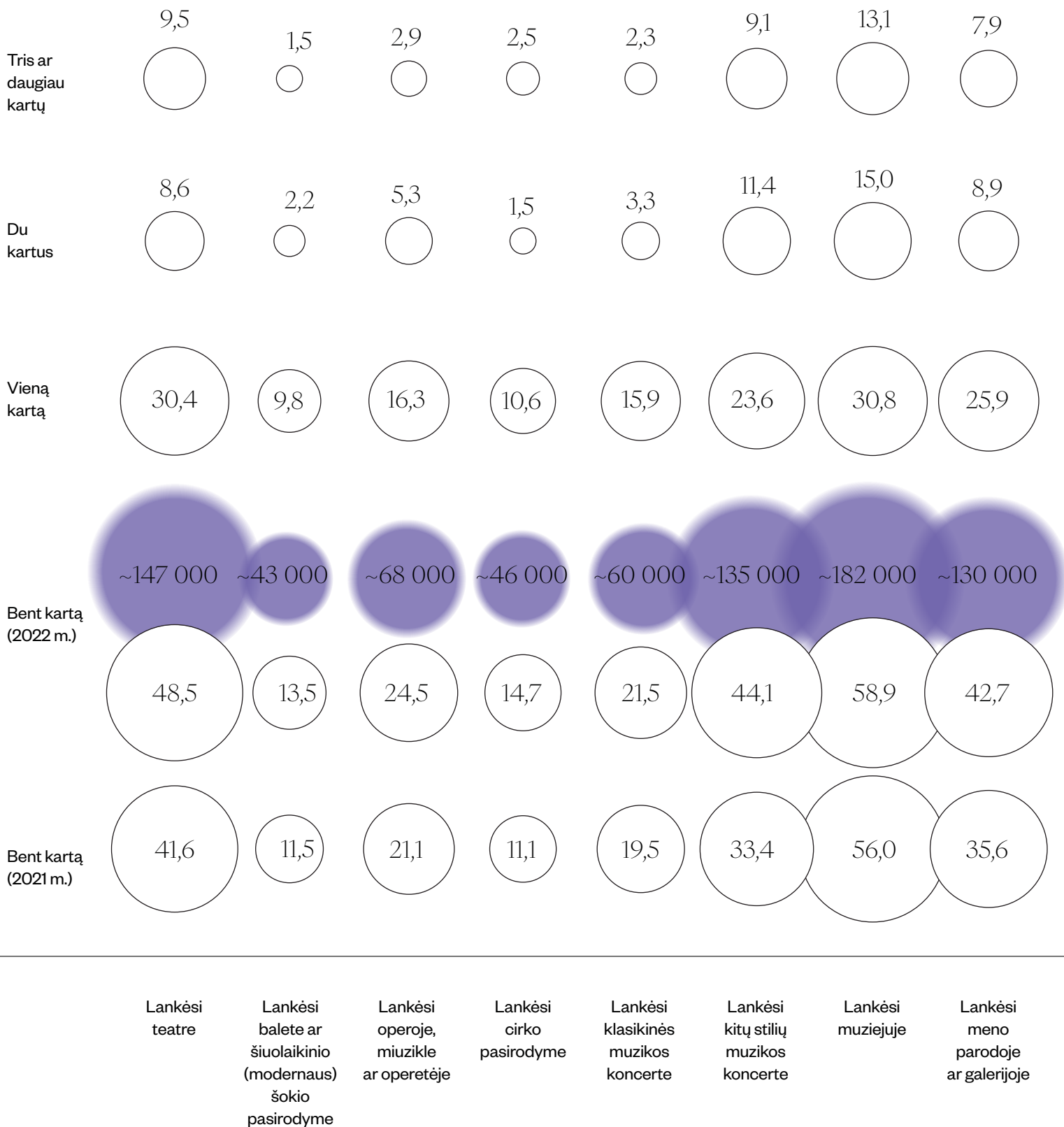
Santykis nuo viso „Kaunas 2022“
biudžeto (2017–2022 m.)

%

Lankytojų skaičiaus santykis nuo
visos „Kaunas 2022“ programos
(2021–2022 m.)

⁷¹ Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų. Nurodytą „Kaunas 2022“ programų biudžetą sudaro 2017–2022 m. skirtos viešosios lėšos iš Kauno miesto savivaldybės, Kauno rajono savivaldybės ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Kaunėnų dalyvavimo kultūriniame gyvenime pokyčiai 2021–2022 m.⁷²(%)



⁷² Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos: Ketinu išvardyti keletą kultūrinių veiklų. Kaip dažnai per pastaruosius 6 mėnesius Jūs užsiėmėte šiomis kultūrinėmis veiklomis?

2,5



4,2

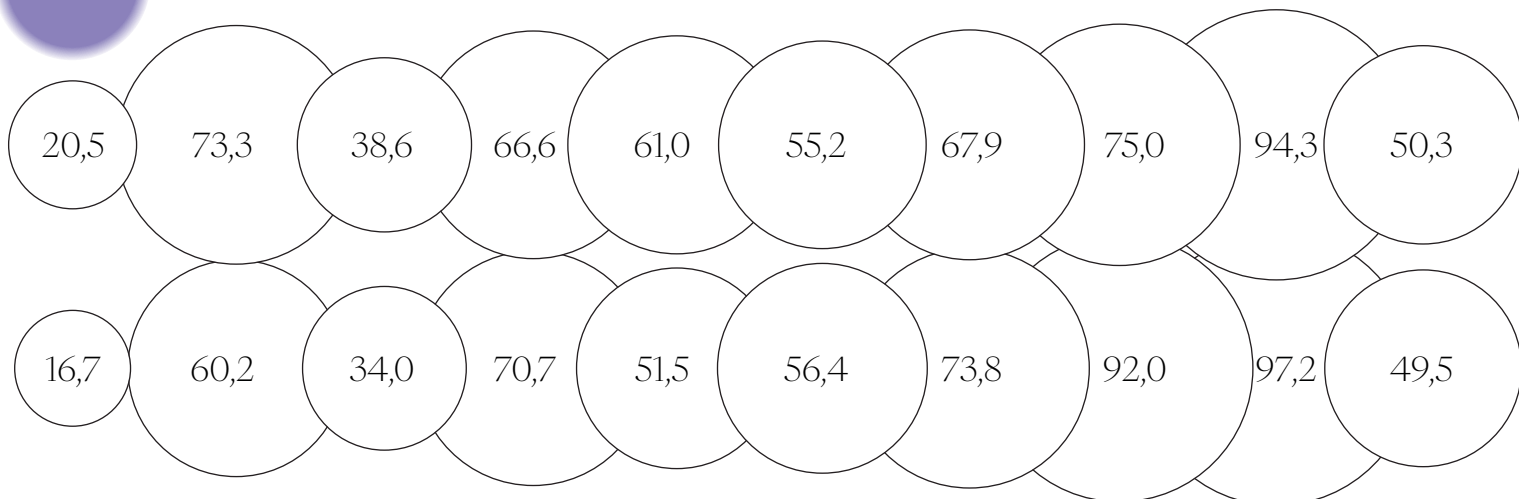


13,9

Nominacijos metais kultūros sektorių pasiekę didesni resursai leido kultūros organizacijoms pasiūlyti išskirtinių kultūrinių patirčių gausą. Partnerių vaidmuo čia buvo išskirtinis – jų įgyvendinti renginiai atsidūrė tarp geriausiai vertinamų visos programos renginių. Jie išsiskyrė ir bendra patirties kokybe bei gyliu. Tokių renginių pasiūlos didinimas nominacijos metais turėjo žymų poveikį kaunėnų kultūrinei elgsenai. Matomas didelis ir statistiškai reikšmingas skirtumas, kiek mieste buvo įsitraukiama į kultūrinės veiklas 2021 ir 2022 metų antrojoje pusėje. Šiam skirtumui įtakos turėjo ir atsitraukianti Covid-19 pandemija. Ji „Kaunas 2022“ lydėjo dvejus pasiruošimo metus ir iki pat nominacijos metų pradžios. Lietuvoje itin griežti viešo gyvenimo ribojimai turėjo

labai skaudžios įtakos kultūros sektoriui. Ribojimai tapo pagrindine ir itin objektyvia kliūtimi įsitraukti į kultūrinės veiklas. Pandemijos apribojimus kaip kliūtį dalyvauti kultūriniame gyvenime 2021-aisiais minėjo du trečdaliai kaunėnų, o vienas trečdalis tai įvardijo kaip pagrindinę kliūtį. Visgi, pandemija ne tik suvėlė mūsų laisvalaikio įpročius, bet kartu padėjo suprasti, kokią vietą kultūra užima mūsų kasdienybėje. Dar gerai prisimename euforiškus sugrįžimus į teatrų bei koncertų sales ar muziejų ir parodų ekspozicijas. Pandemija 2022-aisiais jau buvo tik viena iš daugelio, ir toli gražu nebe pagrindine, kliūtimi dalyvauti kultūriniame gyvenime.

~58 000



Lankėsi architektūros ar dizaino parodoje, ar ekskursijoje

Lankėsi miesto ar gatvės šventėje

Lankėsi bibliotekoje

Perskaitė knygą

Lankėsi kine

Lankė istorinius paminklus ir istorines vietas

Skaitė kultūrinę spaudą

Žiūrėjo kultūrinę TV laidą

Klausėsi savo mėgstamos muzikos

Užsiėmė menine saviraiška

Partnerių renginių lankytojų skaičiaus pokyčio 2017–2022 m. pavyzdžiai

M. K. Čiurlionio dailės muziejus

37 519

35 502

M. K. Čiurlionio dailės muziejus – Paveikslų galerija

15 409

18 216

Galerija „Meno parkas“

7800

7800

Kauno miesto kamerinis teatras

11 509

16 433

Nacionalinis Kauno dramos teatras

56 000

60 000

Kauno lėlių teatras

44 479

43 320

2017 m.

2018 m.

42 766	19 241	29 428	104 069
19 889	11 289	9130	39 904
7800	3500	6000	12 000
21 793	14 225	15 613	19 339
61 000	37 661	28 264	58 688
46 621	16 339	25 818	50 030
2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.

Gyvenimas be kultūros arba su kultūra nuotolyje išryškino tylią kultūrinių praktikų reikšmę mūsų gerovei. Kaunėnai 2022-aisiais užplūdo kultūros erdves. Srityse, kur egzistuoja infrastruktūriniai apribojimai, – teatre ir klasikinės muzikos koncertuose, parodose – šansai, kad gyventojai bus apsilankę renginiuose arba juose ėmę lankytis dažniau nominacijos metais padidėjo 1,2 karto. Palyginus, dalyvavimas miesto šventėse, kur tokių apribojimų nebuvo, išaugo 1,3 karto, o muzikos koncertuose, kurių nemaža dalis buvo organizuojama atvirose erdvėse, beveik 1,4 karto. Apmąstant šiuos duo-

menis reikėtų nepamiršti, kad ypatingi buvo ne tik 2022-ieji metai. Tokia buvo ir 2021-ųjų antroji pusė, kai šalyje dar buvo taikomi daliniai ribojimai dėl *Covid-19* pandemijos. Tačiau čia įvardyti dalyvavimo kultūrinėse veiklose tikimybės pokyčiai iliustruojami matematiškai įvertinus pandemijos sukeltų kliūčių įtaką. Atmetus šią įtaką, pokyčiai yra dar didesni. Stebint šiuos skaičius reikia suprasti ir tai, kad kaunėnų, kaip ir bet kurios kitos auditorijos, dėmesys kultūrinėms veikloms yra ribotas išteklius. Ne visiems kultūros lauko veikėjams vienodai sekėsi varžytis dėl šioms veikloms kaunėnų

skiriamo laiko. „Kaunas 2022“ partneriai, ypač įgyvendinantys didžiulias veiklas, sustiprintas ir visos programos komunikacijos, toje kovoje buvo pranašesni. Ši kaunėnų dalyvavimo kultūrinėse veiklose nuotrauka parodo ir galutinį eksperimento rezultatą – kiek suaugusių žmonių Kaune gali pasiekti kultūros sektorių, jei tam sukurtos galimybės. Arba bent jei tos galimybės, kurios buvo prieinamos 2022-aisiais, taptų įprastomis. Apie tai, kaip derėtų pasinaudoti tokiomis ar panašiomis situacijomis, kiek jas pakreipti į kiekį, o kiek į kokybę ar intensyvesnį sektoriaus darbuotojų finansavimą, reikalinga tolesnė ir, tikriausiai, nuolatinė kultūros sektoriaus bei jos donorų diskusija.

„Ir buvo žiaurūs metai dar ir todėl, kad netekome daug žiūrovių. Tų renginių buvo tiek daug, ir nemokamų renginių... Ir dar karas, covidas, didelė konkurencija tarp renginių. Kai pradėjome daryti tai viskas buvo žiauru.“

Kultūra man, kultūra tau, kultūra visiems

Pasakojimo įvadinį skyrių pabaigėme pastebėdami itin teigiamus „Kaunas 2022“ programos vertinimus. Patys bendriausi atsiliepimai apie renginių patirtis, ypač pateikti iš karto po renginio, išties buvo teigiami, bet tai mažai pasako apie tokių vertinimų priežastis. Dalis šių vertinimų turėtų būti siejama su sėkmingomis komunikacijos pastangomis, kuriomis pasiruošimo metais buvo nuosekliai kuriamas daugeliui kaunėnų su teigiamomis emocijomis besisiejantis prekių ženklas. Tokios komunikacijos priemonės turi savo efektyvumo ribas. Paprastai jomis kuriamos pozicijos anksčiau ar

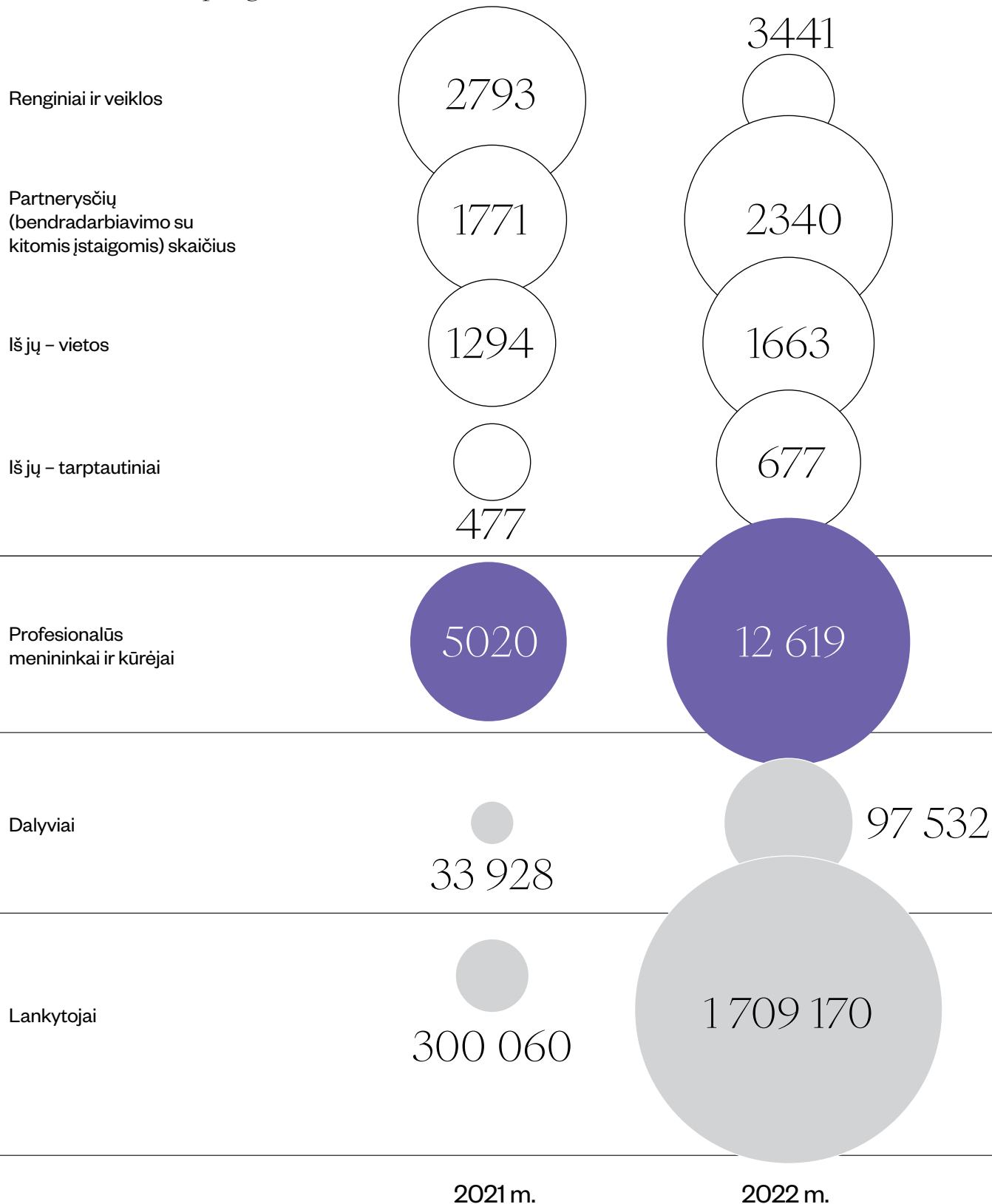
vėliau susilaukia ir didesnės ar mažesnės opozicijos. Todėl tvirtą pagrindą pasitenkinimui „Kaunas 2022“ programa galėjo sukurti tik teigiamos tiesioginės programos patirtys. Kaunėnų lūkesčius siekta patenkinti ne tik kultūrinių patirčių gausa, bet ir išskirtinumu. Programos veiklos buvo stengiamasi į vietos kultūrinį gyvenimą įlieti kaunėnams iki tol sunkiau prieinamų šiuolaikinės ir tarptautinės kultūros reiškinių. Siekiant pasiūlyti tokią kultūrinę įvairovę buvo pritraukti kūrėjai iš kitų Lietuvos vietų, taip pat iš užsienio.

– Visitek Kaunas 2022 turėjo kažkokį tokį ne arogancijos, bet tam tikrą projektinį štapą.

– Taip, ir dalis menininkų iš principo vien dėl to atsisakinejo dalyvauti.

– Taip, buvo ir tokių... Net ir tokių stipresnių menininkų. Bet kai yra tokia gausa matymų ir supratimų kas tai yra... Tai turbūt netgi normalu...

„Kaunas 2022“ programos skaičiai⁷³



Tęstiniai renginiai ir kultūrinės iniciatyvos

Tarptautinė laimės diena, kultūros laivas „Nemuno7“ (Zapyškis, Kauno raj.), festivalis „Japonijos dienos Kaune WA!“, Kauno literatūros savaitė, „Kiemų šventė“, „Šveškime upę“, „Šiuolaikinės seniūnijos“, šiuolaikinio miesto festivalis „Audra“, tarptautinis scenos menų festivalis „ConTempo“, „Fluxus“ festivalis, viešo meno maršrutas Kauno rajone „Smaragdo kelias“, Europos kultūros sostinės forumas

⁷³Iš „Kaunas 2022“ stebėsenos duomenų.

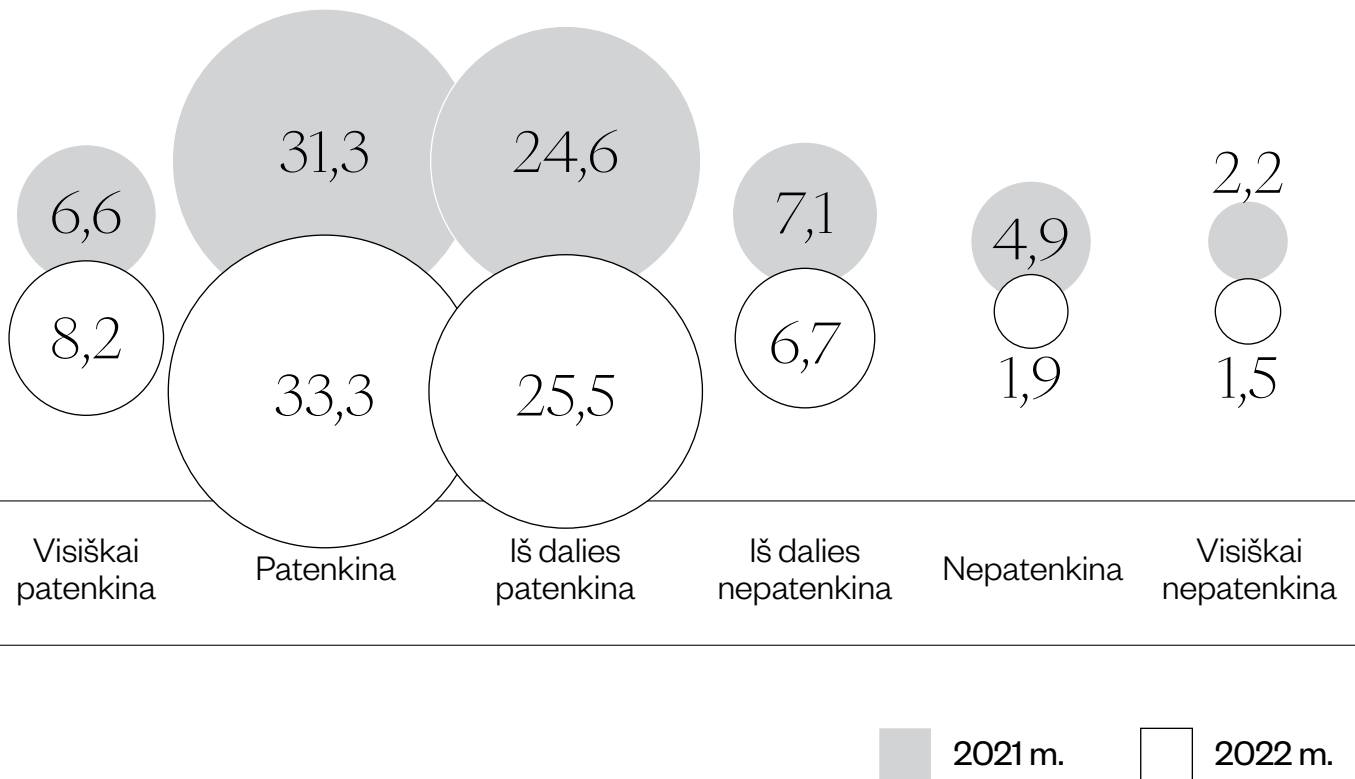
Kultūrinės įvairovės taktika neliko nepastebėta – tiek retrospektyviai kalbant apie paskutiniuosius trejus pasiruošimo metus, tiek vertinant pačius 2022-uosius, kaunėnai pajuto kultūrinio gyvenimo kokybės pagerėjimą. Tokios nuostatos itin stipriai ir tiesiogiai susijusios su „Kaunas

2022“ programa. Visų pirma, programos renginiuose besilankantys kaunėnai kultūrinio gyvenimo pokyčius teigiamai vertina žymiai dažniau, o nominacijos metais teigiamas kultūrinio gyvenimo pokyčių vertinimas dar padažnėjo. Išskyrus tai, kad kiek entuziastingesni

buvo kultūrinį kapitalą nuo ankstyvų savo dienų kaupiantys kaunėnai, teikiant tokius kultūrinio gyvenimo mieste ir rajone vertinimus esminių skirtumų tarp socialinių grupių nebuvo.

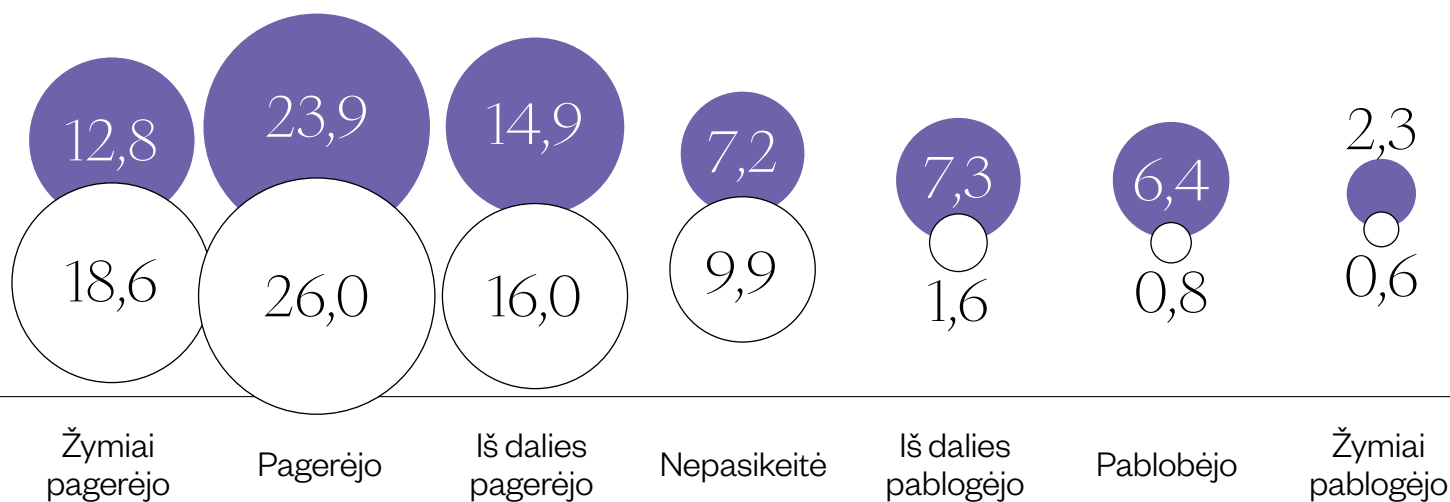
Kultūrinio gyvenimo Kaune ir Kauno rajone pokyčiai⁷⁴ (%)

Ar kultūrinis gyvenimas Kaune / Kauno rajone patenkina Jūsų kultūrinius poreikius?



⁷⁴ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos: Pagalvojus apie šiuos metus, kaip pasikeitė kultūrinis gyvenimas Kaune ir Kauno rajone?; Ar kultūrinis gyvenimas Kaune ir Kauno rajone patenkina Jūsų poreikius?

Kaip pasikeitė kultūrinis gyvenimas Kaune / Kauno rajone? (%)



■ Per pakutinius trejus metus? (2021 m.)

□ Per paskutiniuosius metus? (2022 m.)

Kaunėnai sutinka gana vieningai – kultūrinis gyvenimas mieste ir rajone pagerėjo. „Kaunas 2022“ po savęs paliko didelę kultūrinių iniciatyvų ir kultūrinių produktų įvairovę. O šiais darbo vaisiais bus galima naudotis ir nominacijos metams pasibaigus. Tokia galimybė atkartoti

kultūrinių iniciatyvų sėkmę turi ir labai aiškia ekonomine verte. Tačiau ne tik ilgalaikį „Kaunas 2022“ poveikį kuriantys renginiai plėtė auditoriją. Rezultatų turėjo ir „Dizainas laimei“ programos pastangos didinti kultūros įstaigų kuriamo turinio prieinamumą individualius poreikius tu-

rintiems žmonėms, taip pat specifinėms socialinėms grupėms. Kultūros įstaigų darbo su šiomis grupėmis įgūdžiai turės ilgalaikį poveikį. Svarbu to nepamiršti diskutuojant, ar „Kaunas 2022“ išpildė savo socialinio įtraukimo pažadą.

„Mūsų suvokimas apie prieinamumą labai pasikeitė. Anksčiau jį suvokdavom kažkokiais sunkiais terminais... Kad čia va turi tas duris paveldines pakeisti ir panašiai. O iš tikrųjų yra visai kitų paprastų dalykų, kuriuos tu gali pasidaryti elementariai. Ir tą mes padarėme.“

Keletas atsiliiepimų iš „Kaunas 2022“ renginių lankytojų

Menas vienija.

53 metų vilnietė

*Labai bloga ir per garsi
muzika.*

42 metų moteris, besisvečiuojanti Kaune

It was so powerful to see the performers perform in the rain. I loved how engaging the performance was and how people followed the itinerant almost religiously. Such a beautiful experience!⁷⁵

22 metų moteris

Per daug įmantrus, sunkiai suvokiamas, modernus bet per mažai pritaikytas plačiai auditorijai.

56 metų moteris iš Karmėlavos

Galvoje sukosi begalės klausukų, antroje dalyje tapo aiškiau, bet vis tiek atrodė padrika. Man atrodo, susirinko skirtingų lūkesčių turintys žmonės, o bandyta įtikti buvo visiems.

23 metų studentė iš Vilniaus

Nebuvo kėdžių, kur būtų galima atsisėst ir stebėt renginį, žmonės zujo kaip bitės paskui atlikėją. Kiekvienasėjo paskui atlikėją, užstodami kt. erdvės matomumą.

63 metų darbininkė iš Dainavos

Be galo nustebino tokio pozityvumo kolektyvas! Filmą ne hollywoodinis, tačiau tai nereiškia, jog nieko vertas. Jėga, 10 balų!

34 metų moteris iš Vilijampolės

Nerealus konceptas, tikrai norėtusi dažniau tokių renginių (ir Vilniuj!!). Pirma renginio dalis buvo nuostabi, tačiau antra dalis kiek nužylė (labiau pasirinktu vokalistu prasme). Bet overall - labai gerai.

25 metų moteris iš Vilniaus

Jau kurį laiką girdėjau iš draugų bei pažįstamų pagarbius atsiliiepimus apie Marinos Abramovič kūrybą, todėl labai džiaugiuosi, kad turėjau tokią išskirtinę galimybę su ja susipažinti. Labai patiko parodos instaliacijai parinktas būdas, sukurta nuotaika - tamsi aplinka, iš visų pusių supantys ekranai ir sklindantys neįprasti garsai priverčė 100% pasinerti į menininkės mintis, išgyvenimus bei kūrybą.

18 metų moksleivė iš Panemunės

⁷⁵ Buvo labai įspūdinga stebėti atlikėjų pasirodymą lyjant lietuvi. Patiko, koks įtraukiantis buvo pasirodymas ir kaip žmonės kone religingai sekė paskui. Tokia graži patirtis!

*Ėjau į spektaklį su
mažiausiai lūkesčių kiek
galėjau turėti ir išsprogdino
smegenis tokio lygio
pastatymas.*

21 metų mergina

*Man labai įdomu buvo,
o kartu ėjęs žmogus šiaip
nesupranta modernaus šokio,
bet rado kuo pasigrožėti.*

21 metų studentė iš Eigulių

*Kaip retai mes stabtelim
ir nepastebim smulkmenų,
iš kurių susideda mūsų
gyvenimas*

58 metų moteris iš Kaišiadorių rajono

*Vis lankė mintis, koks
nuostabus žmogaus kūnas,
kokios jo galimybės.*

45 metų moteris

*Something different or
unusual to try was very
useful. "Why I don't read
poetry anymore?"⁷⁶*

34 metų moteris

*Reiktų dažniau lankytis
renginiuose, nes patiko 😊*

41 metų moteris iš Ringaudų

*Labai stipriai įtraukiantis
spektaklis, nebuvau
susimąstęs kaip automobilio
erdvėje galima pereit tiek
pojūčių, džiaugsmo, skausmo,
ir kaip tame automobilyje
jausmai sustiprėja. Man tai
bus sunkiai išdildoma patirtis
ir nepamiršiu vairuotojų
vardų.*

26 metų vyrškis iš Druskininkų

*Verčiantis susimąstyti
spektaklis, taip pat ir
žaismingas. Vėjo Laisvės
alėjoj, po atviru dangum.
Galima apsilankyti su visa
šeima ir su šuniuku. Tobulas
bet kokio amžiaus žmonėms.
Ačiū!*

56 metų moteris iš Vilijampolės

*Jaučiausi naudingai ir
maloniai leidžianti laiką.
Dar labiau patiko tai, kad
viena autorė man buvo dar
nežinoma. Atrodo nuostabu
kiek lyginant nedidelis
kraštas - Kaunas - turi
talentingų kūrėjų.*

20 metų studentė iš Žaliakalnio

Noriu dar ir dar.

41 metų samdomas darbuotojas iš
Vilniaus

⁷⁶ Buvo labai naudinga išmėginti kažką kitokio ir neįprasto. „Kodėl nebeskaitau poezijos?“

Smailėjančios kultūrinės mitybos piramidės

Siekiant tokio plataus kaunėnų įsitraukimo, programa turėjo apimti kuo didesnę kultūrinių skonių įvairovę. Galvodami apie itin dažnai naudojamą „aukštosios kultūros“ sąvoką, jos kritikuotiną aukšta–žema logiką, pavadinkime šią įvairovę „kultūrinės mitybos piramide“. Siekis tuo pačiu metu ir didinti kultūrinę įvairovę atskleidžiant šiuolaikines „aukštosios“ kultūrinės raiškos formas („Kur mūsų desertas? O erienos didkepsnis?“), ir įtraukti žmones iš kuo platesnių socia-

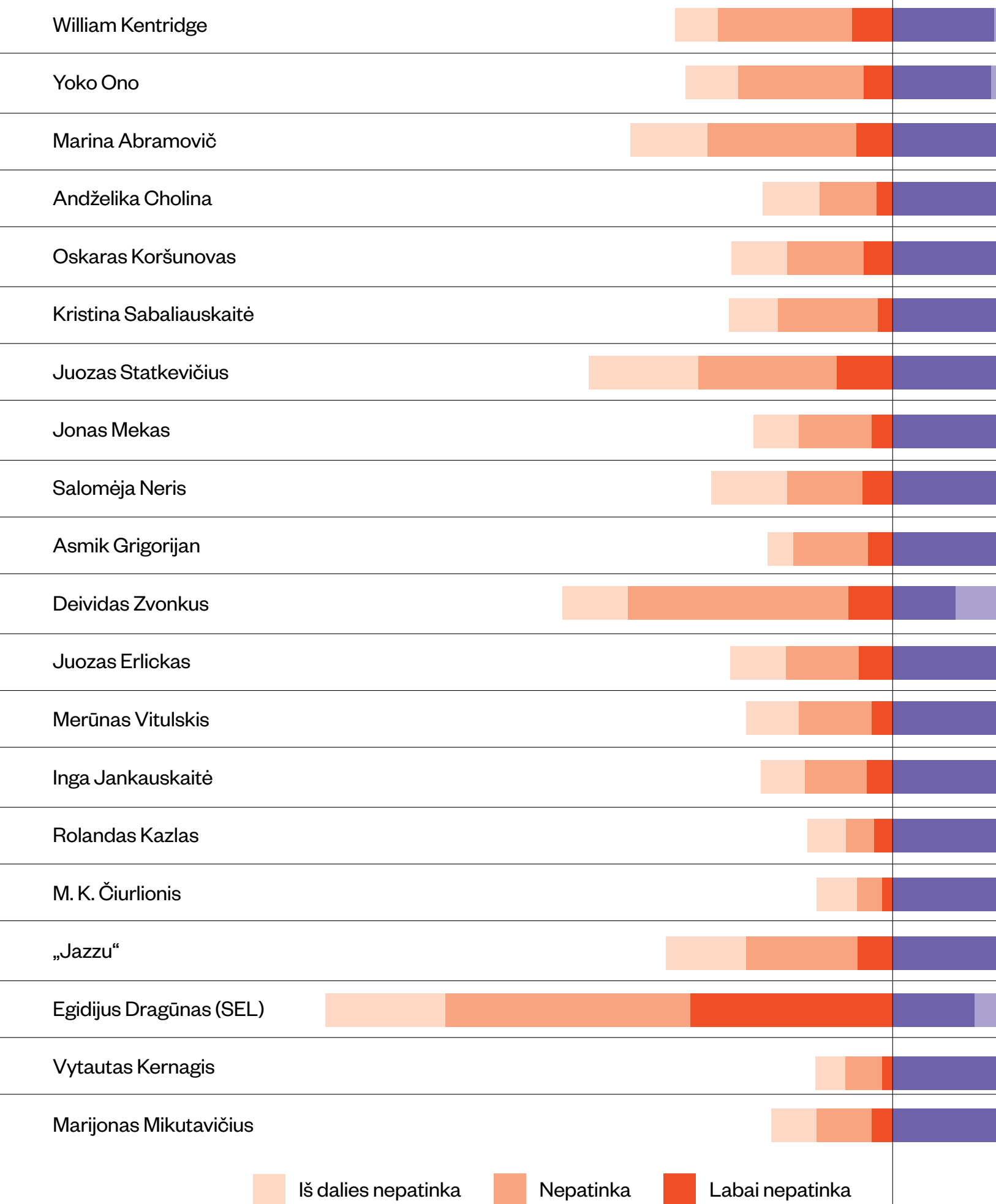
linių sluoksnių („Daržovės ir angliavandeniai kasdien!“) yra sudėtingas ir netgi savaip kontroversiškas. Tai nėra vienas kitą palaikantys tikslai – jie turi vidinės prieštaros. Nepaisant savo socialinių ir ekonominių siekių, „Kaunas 2022“, visų pirma, yra kultūrinė intervencija. Jos sukurta kultūrine pasiūla lengviausiai pasinaudoti galėjo kultūrinio kapitalo daugiausiai sukaupę kaunėnai, jau gerai gebantys derinti kultūrinės mitybos įvairovę, bet ir atpažįstantys aukštosios

„Aš bendrą tokį lauką jaučiu, kad atsivėrimas, atvirumas kitokiems kūriniais, kitokiems reiškiniams tai tikrai Kaune pajudėjo. Žmonės atviresni, entuziazmo daugiau kultūros link. Išmasažavimas manau toks įvyko...“

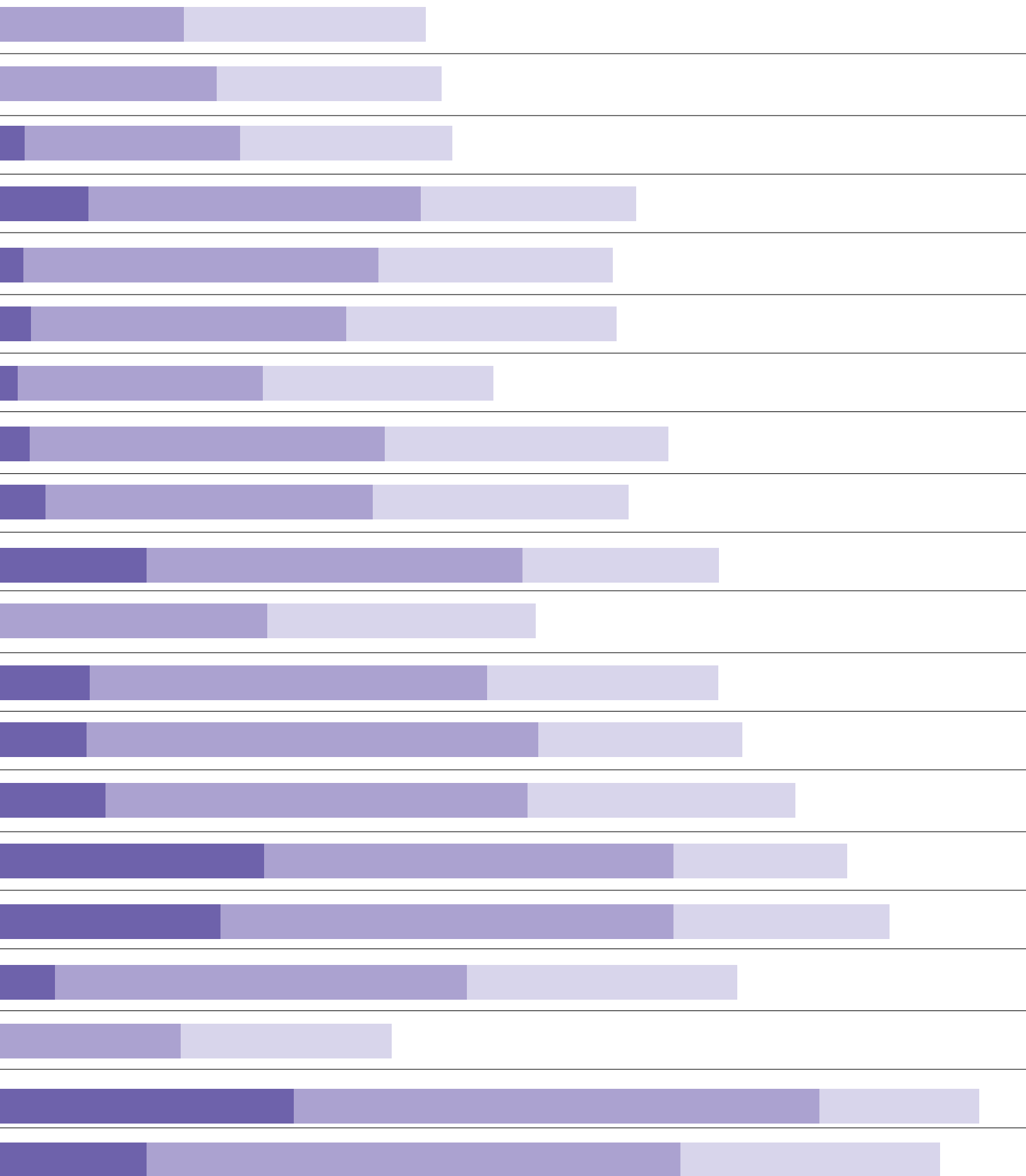
kultūros „desertus“. Norėdami suteikti šiems žmonėms bent kiek ryškesnį veidą, pavadinkime juos Jono Meko ar Oskaro Koršunovo kūrybos mylėtojais. Tokių aukštosios kultūros mėgėjų asmenines kultūros mitybos piramides „Kaunas 2022“ smailino papildydami jas William Kentridge ir Marina Abramovič kūryba. Jų mitybos piramidėse vietos randa ir Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, ir Anželika Cholina, taip pat Yoko Ono. „Kaunas 2022“ programos rengi-

nius aktyviausiai lanke kaunėnai savo vietą beribėje skonių erdvėje pažymi atpažindami ir pripažindami būtent šių menininkų kūrybą.

Kaunėnų meninio skonio piramidė⁷⁷



⁷⁷Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos.



Labai patinka Patinka Iš dalies patinka

„Kaunas 2022“ lankytojų skonių paletė yra gana plati: joje vietos randa ir Vytautas Kernagis, Asmik Grigorijan bei Kristina Sabaliauskaitė. Kiek blankiau, bet vis dar reikšmingai, „Kaunas 2022“ auditoriją žymi ir tokie populiarūs vardai kaip Juozas Statkevičius, Rolandas Kazlas ir Marijonas Mikutavičius. Toks platus kūrėjų ratas rodo, kokį skonių repertuarą sugebėjo atliepti „Kaunas 2022“ programos renginiai. Tačiau, kaip skonis maistui, taip ir kultūrinis skonis reikšmingas tik tada, kai jis nubrėžia tam tikras

ribas. Saldu–kartu, rūgštu–sūru. Visa tai negali būti prasmingai patirta vienu metu. Poetas Juozas Erlickas yra tas vardas, kuris žymi programos lankytojų skonių paletės ribas. Už šios ribos yra kiti vardai, kurie svarbūs norint suprasti kaurėnų, o ir visos Lietuvos, kultūrinio skonio paveikslą: poetė Salomėja Neris, atlikėjai Deividas Zvonkus, Merūnas Vitulskis, Inga Jankauskaitė, „Jazzu“ bei Egidijus Dragūnas, dalies atpažįstamas tik vardu SEL. Polinkiu šių atlikėjų kūrybai „Kaunas 2022“ programos minia neišsiskyrė.

„Man ta žinia apie kultūros sostinę, kad Kaunas jau bus kultūros sostinė, tai net taip kvapą užgniaužė. Galvoju „Tikrai? Mes Europos... kultūros sostinė? Tai galime sau leisti... Ir tada po truputėlį tas kūrybiškumo džinas išlindo iš visų pakampių... Ir galvojome apie auditorijas – ar kas nors padės jas mums sukviesti?“

Būtų galima įsivelti į audringą diskusiją – ar turėjo ir galėjo programa įtraukti ir žmones su tokiais „žemesnės kultūros“ ribas patenkančiais skoniu? Ar galima „išlaikyti veidą“, padengiant visas kultūrinės raiškos ilgumas ir platumas? Visgi, į tokias diskusijas veltis nenorėtume, nes vienintelis stabilus jų atspirties taškas – savosios vertybinės, kultūrinės ir skonio nuostatos. Savosiomis nuostatomis išsiskyrė ir „Kaunas 2022“ minia. Nors programoje ryškesni „rimtosios kultūros“ vartotojų bruožai, programos renginiuose sau pasiūlo rado ir tie kaunėnai, kuriems svariausia – pramoga. Kalbant apie tokias esmines meno suvokimo skirtis, kaip kad klausimai: „Ar menas turi būti gražus? Ar norint jį patirti būtina daugiau apie tai nusimanyti?“, – „Kaunas 2022“ minia nesiskiria nuo kitų kaunėnų. Kitaip tariant, programoje sau tinkamo turinio rado ir konservatyvesni kultūros

vartotojai, ir novatoriškos raiškos ieškotojai. Tačiau apskritai naujovių troškulys ir bendra saviraiškos svarba gyvenime išskyrė „Kaunas 2022“ programos lankytojus iš kitų kaunėnų. Tikriausiai yra nuspėjama tai, kad šie žmonės labiau nei kiti Kauno kultūros įstaigose ir jų renginiuose jaučiasi esą „savo vietoje“. Visgi, gerėjančių kultūrinio gyvenimo vertinimų akivaizdoje, kiek mažiau nuspėjamas pokytis yra nominacijos metais kiek išaugusi kaunėnų dalis, teigianti, kad kultūros įstaigų menas ir renginiai Kaune nėra skirti „tokiems žmonėms kaip aš“. Kultūros įstaigoms ir organizacijoms „Kaunas 2022“ sukūrė galimybę sužinoti daug daugiau apie kaunėnų auditoriją ir išbandyti naujus santykio su ja kūrimo būdus. Visgi, darbas dėl giliausioje kultūrinėje atskirtyje esančių žmonių dėmesio toliau tęsiasi.

Tvirta atrama pasitikėjimui savimi

Pateiktos įžvalgos verčia susimąstyti apie subjektyvių kultūrinio gyvenimo vertinimų – tiek dalyvaujant jame, tiek stebint jį iš nuošalės – gilesnę reikšmę. Žmonių elgsenas tyrinėjantys sociologai jau seniai pastebėjo, kad žmonės, visų pirma, yra linkę į tai, kas jiems prieinama. Kiekvienas iš mūsų asmeninės istorijos eigoje esame įsirašę savosios vietos socialiniame pasaulyje nuojautą. Tad nuostatas apie tai, kas kultūriniame gyvenime yra „sava“ ir „svetima“, veikia ne tik kultūros sektoriaus pastangos, bet ir pačios abstrakčiausios struktūrinės jėgos, veikiančios visų mūsų gyvenimus.

Kultūrinio gyvenimo vertinimas yra ne tik vertintojų objektyvių patirčių, bet ir jų socialinio statuso atspindys. „Kaunas 2022“ programai pavyko pasiekti itin skirtingai laisvalaikį leidžiančius žmones, kultūrinius renginius lankančių kaunėnų ratas stipriai išsiplėtė. Tačiau kaunėnų kultūrinio gyvenimo praturtinimas nėra vienintelis pasiekimas, į kurį derėtų kreipti dėmesį, vertinant, kas ir kokią naudą gauna iš tokios kultūrinių patirčių įvairovės.

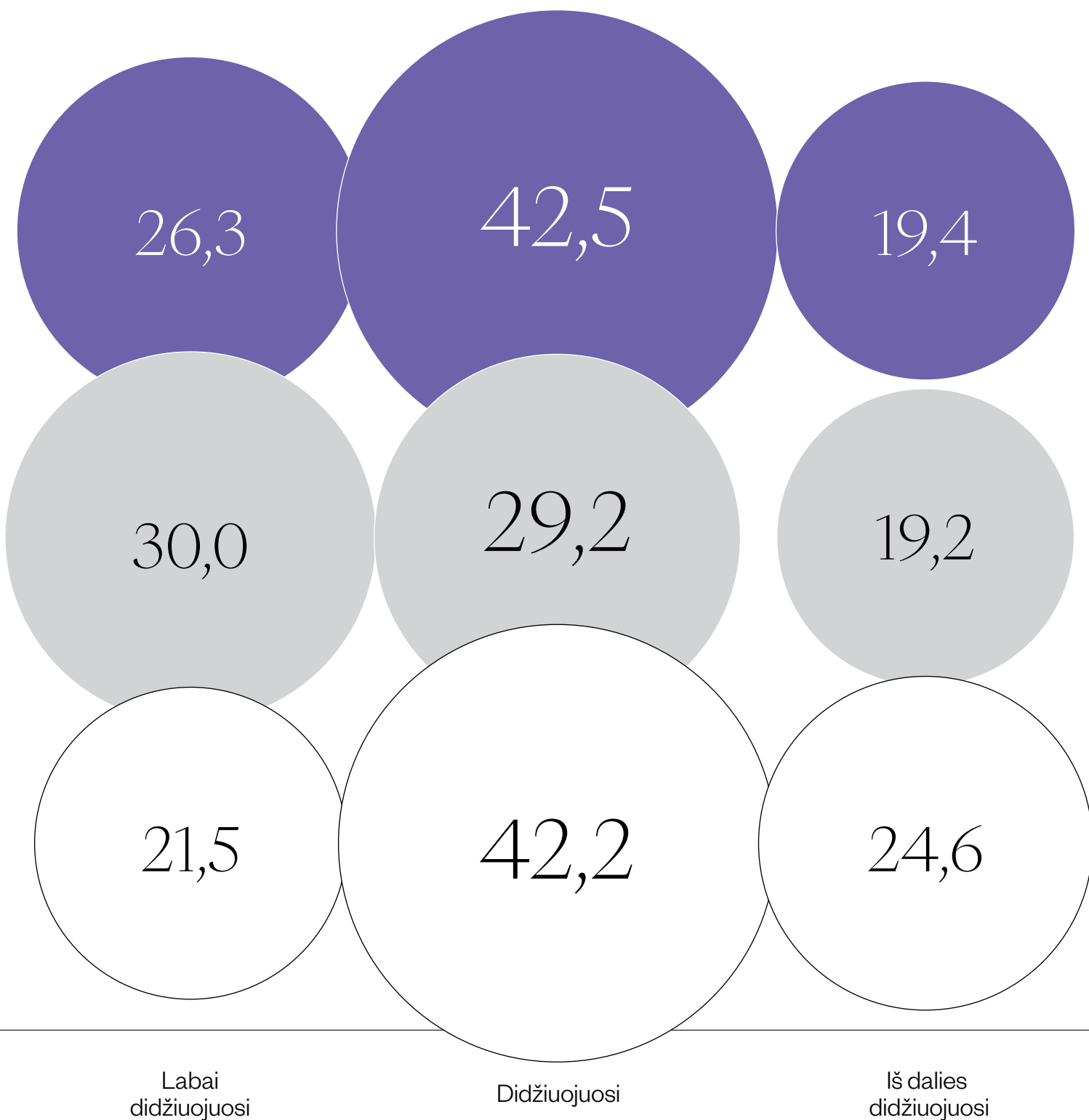
Kultūrinio kapitalo ir galimybių jį realizuoti skirtumai egzistuoja ne tik miestų vidu-

„Tai tikrai kaip visi sako, tas pasididžiavimas tikrai liko. Ir šiaip gerai, kad tas projektas pavyko iš tikrųjų. Tu vistiek gali sakyti „O mes tai geriau padarėme nei Vilnius“. (visi juokiasi) Tai čia yra svarbiausia.“

je, bet ir tarp miestų. Jie ypač akivaizdūs Lietuvoje, kur kultūrinio turinio koncentracija itin didelė. Kultūrinių išteklių daugiau turintys žmonės itin vertina galimybę savo kultūrinius poreikius patenkinti mieste, kuriame ir gyvena – tai atsiliepia ir gyvenimo kokybei, ir tapatinimuisi su savuoju miestu. Galų gale, tai keičia ir miestiečių požiūrį į save, į savo miestą bei kaip į jį žiūri žmonės iš išorės. Nuožmioje kovoje dėl didžiausias mokesťines pajamas į savivaldos biudžetus nešančios vidurinėsios klasės, tokio įvaizdžio slinktyturi ir ekonominės reikšmės. „Kaunas

2022“ renginius lankę kaunėnai ir miesto svečiai Kauną mato kaip perspektyvų, bendruomenišką ir svetingą miestą. Tiesa, renginiuose dalyvavę svečiai Kauno svetingumą vertina kiek nuosaikiau nei juos lankę kaunėnai. Visgi, šioje, kaip ir daugelyje kitų, dimensijų „Kaunas 2022“ pritrauktų svečių vertinimai yra palankesni už tuos, kuriuos pateikia vidutinis kaunėnas. Tai rodo, kad į miestą ir rajoną svečius pritraukiančios kultūrinės veiklos stiprina miesto įvaizdį. Šios veiklos taip pat yra tvirta pasitikėjimo savuoju miestu atrama.

Ar didžiuojatės, kad esate kaunietis (-ė)?⁷⁸ (%)

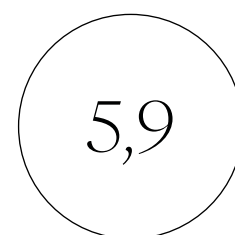
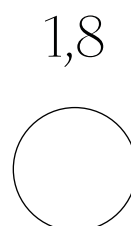
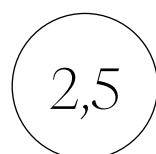
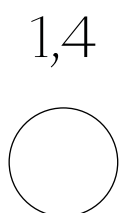


⁷⁸ Iš: 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių apklausos: Ar didžiuojatės, kad esate kaunietis (-ė)?

2021 m. gyventojų
apklausa

Renginių
apklausa

2022 m. gyventojų
apklausa



Iš dalies
nesididžiuoju

Nesididžiuoju

Visiškai
nesididžiuoju

Nežinau / Negaliu
atsakyti

Prakalbus apie pasitikėjimą, reikia pastebėti, kad Kaunas apskritai nėra tas miestas, kurio gyventojams trūksta pasididžiavimo. Kaunėnų meilė savajam miestui puikiai atsispindi kalboje, kurią jie naudoja paprašyti apibūdinti Kauną. Tokį pasitikėjimą palaiko ir paskutinįjį dešimtmetį tvirtėjusi apskrities ekonomika. Šis augimas miesto vertinimams suteikia nežinia kur vedančios, bet optimiz-

mo lydimos kaitos nuojautas. „*Kaunas keičiasi. Ir į gerą.*“ Tokiais modernistiniais motyvais miestiečiai dažniausiai kalba apie ateitį ir reiškia pasididžiavimą savo miestu. Kaunui 2022-ieji buvo nelengvi metai – be Europos kultūros sostinės buvo ir kitų įvykių, tokių kaip savivaldos rinkimų politinė kampanija, kuria taip pat perteikiamos miestiečių nuostatos savojo miesto atžvilgiu. Šiais metais kaunėnų

pasididžiavimas savuoju miestu kiek susvyravo. Visgi, „Kaunas 2022“ renginius lankę kaunėnai buvo tarp tų, kurie savo pasididžiavimą išlaikė. „Kaunas 2022“ programa šiam pasididžiavimui suteikė naujo turinio, o tuo pagrįstai gali didžiulis visus šiuos metus sunkiai dirbę kultūros sektoriaus darbuotojai.

„Iš tikrųjų sustiprino mūsų, kultūrininkų, pasididžiavimą. Mes turime ir savo partnerius, ir jaučiame savo pačių galią – mes žinome, ką mes galime.“

Kokiu vienu žodžiu apibūdintumėte Kauną? Kaip miestą apibūdintumėte keliais žodžiais?⁷⁹



⁷⁹ Iš 2022 metais surengtos Kauno miesto ir rajono gyventojų apklausos ir „Kaunas 2022“ renginių apklausos.

uoselėjantis, neiškirtu, perspektyvus, iškastas, nacionalistinis, reikia, kamščiai, turtingas, besikeičiantis, kasdien
uviškas, lenkia, atžvilgiu, saugi, krepšinio, netobulas, vazuojam, niekaip, niekur, sirgalių, šaunus
 informatyvus, susisiekiama, margas, konservatyvus, senosios, išlaikantis, namai, skatinantis, užsiimti, šaligatviai, primena, sveikatos
darbas, orientuotusi, pažangus, tvirtas, darbo, greitai, mastų, nieko, atnaujėja, lėtas, skatinantis, užsiimti, šaligatviai, primena, sveikatos
 klausimais, patrauklus, brangstantis, amžius, dar, dominuoti, net, modė, mokslo, laikais, kuklus! pasiturinciu, kelerius, kupinas, nėra, nes, esu, autentiskos, aplink, tarpukario
 kelerius, kupinas, nėra, nes, esu, autentiskos, aplink, tarpukario, lėtas, visada, netvarkingi, laikinoji, saugoti, nei, visomis, tuštybės, anūku, liuks, rotušė, stilingas, tikras, nelabai
 besitvarkantis, jaunėjantis, duobėtas, išsaugojęs, kompaktiškas, išpūdingas, išpuoselėtas, infrastrukūra, baigiau, atgimstantis, pragyvenimo
yra bet man jau, nerūpi..., plika, kaimiečių, pilkas, populiarus, bendraujantis, jokio, meilė! praktiški, nuomone, asias, originalių, juokų, pėsciuju, vietų, chaotiškas, veidą, laimos, centras, šviesus, pasakyti, eismas, as, atvažiukite, antras, paprastas
 specializati, patikimas, marias, itin, senaji, siltas, virš, naudojant, mokhikanais, paslaugu, ura, kažkiek, kelis, iškuriant, studijoms, jau, leidžiantis, prisitaikantis, trestinamas
širdis, idomus, atsinaujinantis, sportiškas, dabarties, komentaru, kietas! automobiliais, paskutiniu, išgražėjęs, igudžių, nors, besiplečiantis
 juokų, pėsciuju, vietų, chaotiškas, veidą, laimos, centras, šviesus, pasakyti, eismas, as, atvažiukite, antras, paprastas, didžiojuosi, ekonomiškai, energingas, netoks, gyvenimui, šcep, korumpuotas, tiesa, šaknys, kitam, jame, kitur, neigaliems
 invaziniai, nuo, parkų, parkų, siekiantis, pasturiniai, centrą, pasakyt, eismas, as, atvažiukite, antras, paprastas, šiuolaikiškas, atgaivinimo, vertinama, kuriame, mobilus, tas
 rusės, išsivystęs, vidurys, sanduroje, pagražėjęs, pastoviai, per, siela, daugiaučiai, veiklus, antras, paprastas, ramus, sporto, kalnuota, inertiškas, skirtas, linksmų
 išlikusi, pažinusi, karjeros, nueiti, siūlantis, kartais, nauji, bibliotekos, vieningas, išvaizdas, žydintis, tobulėjantis, didesniuju, laisvas, brangiausias, jaustis, nedaug, išskirtinis, santūrus, einant, geografij, Neris, požiūrio, noriai, pagerejo, bruožų
 buvo, keliai, stiprėjantis, čia, daryti, tik, potencialo, senovės, visi, kur, alėja, derinys, neįtikėtina, laimingi, kur, gerai, viskas, darbuotojų, amžiaus, tik, kur, alėja, derinys, neįtikėtina, laimingi, kur, gerai, viskas, darbuotojų, amžiaus



Pirmasis „*Fluxus*“ kopimas į Parodos kalną. Nuotr. Martynas Plepys, 2022.



PADA-
RṬI
IṢVADAS

„Kaunas 2022“ – kultūrinė intervencija, todėl jos poveikis, visų pirma, matosi pasikeitusiame kultūriniame kaunėnų gyvenime. Tačiau kultūrinė gausa paveikė ir tai, kaip miestiečiai mato bei kalba apie savo miestą. Ji pritraukė ir svečių iš kitų Lietuvos bei Europos, taip pat pasaulio vietų. „Kaunas 2022“ statė tiltus, bet tikmetaforiškai šių žodžių prasme. Nors lyginant su tikrąja tiltų ir gatvių statyba, kultūros intervencijos ekonomiškai yra kur kas kuklesnės, jų poveikis materialaus ir žmogiškojo turto vertei taip pat matosi. Tačiau ar šis poveikis atitiko ambicijas ir keliamus lūkesčius? Ar jie tvarūs? Tai jau politiniai klausimai ir spėliojimai apie ateitį, į kuriuos atsakant vienintelė atrama yra vertybinė. Išlaikydami įvade duotą pažadą sustoti toje vietoje, kur baigiasi faktai ir lieka tik jų interpretacijos, nuo pagundų teikti savuosius vertybinius vertinimus susilaikysime. Mes visi turime savas Europos, Lietuvos, Kauno miesto ar Kauno rajono matymo versijas. Kalbant siauriau – ir savas kultūros politikos versijas. Kalbant dar tiksliau – savo įsivaizdavimus apie tai, ką turėtų ir ko neturėtų kultūros srityje daryti galia disponuojančios institucijos. Šios nuostatos yra svarbios. Galbūt jos netgi svarbiausia, ko reikia politinei diskusijai tokiais klausimais, kaip, kad *Koks gi buvo „Kaunas 2022“ poveikis?* Vietoje to, kad čia pateiktume savąją atsakymo į šį tiesų klausimą versiją, pasakojimą pabaigsime dešimt iki šiol pateiktus faktus apibendrinančių teiginių. Tai darysime keldami keturis klausimus, kurie, viliamės, jums padės diskutuoti apie „Kaunas 2022“ ir padaryti gilesnes išvadas apie šios ar kitų kultūros iniciatyvų poveikį.

Ar „Kaunas 2022“ pakeitė Lietuvą?

Šis klausimas gali skambėti kiek kvailai, arogantiškai ar nepagrįstai provokatyviai. Visgi, toks poveikio mastelio pakeitimas padeda apversti mąstymą ir aktyvuoti vaizduotę. Turint omenyje, kad Kauno mieste ir rajone gyvena 14,4 proc. visos Lietuvos gyventojų, o „Kaunas 2022“ renginius gausiai lankė žmonės iš visos Lietuvos, klausimas gal ir nėra toks arogantiškas. Tačiau jo pagrindinė mintis yra kita. Vertinant šią kultūrinę iniciatyvą derėtų skirti jos poveikį, ar poveikio trūkumą, nuo bendro šalies kultūros politikos poveikio sektoriaus pajėgumui.

Tiesa ta, kad žymių struktūrinių regioninės kultūros politikos pokyčių per šiuos metus Lietuvoje nebuvo. Pati materialiausia centralizuotos kultūros politikos išraiška yra šiuolaikinių kultūrinės veiklos poreikių neatitinkanti valstybinė kultūros infrastruktūra. Kultūros sostinių intervencijoms gana būdingi esminiai kultūros infrastruktūros pritaikymo programai projektai Kaune nebuvo įgyvendinti. Ir nors Europos kultūros sostinės simbolinis krūvis nebuvo panaudotas struktūrinėms reformoms išbandyti ar aktyvuoti,

I. „Kaunas 2022“ programa diskursyviai veikė Lietuvos kultūros politiką.

Programos sukurtos patirtys šalies kultūros politikoje pasireiškia politikos formuotojų pasisakymuose apie sėkmingus programos elementus. Šis poveikis dar sustiprėja įvertinus, kad dalis iniciatyvą jos pradžioje kuravusių asmenų buvo pakviesti formuoti Kultūros ministerijos kabinetą. Tokios „Kaunas 2022“ programos sąsajos su kultūros politikos formuotojais klausimą apie poveikį Lietuvai padaro visiškai tinkamu. Kiek laiko galios „Kaunas 2022“ programos metu akty-

vuota politinė vaizduotė – nežino niekas. Tačiau, kad ji diskursyviai paveikė šalies kultūros politiką, sunkiai nuneigiamas faktas. Taip pat nenuneigiamas kaip faktas, kad per pasiruošimo metus Kaune nebuvo pabaigtas nei vienas valstybinės kultūros infrastruktūros atnaujinimo projektas. Priešingai – Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko dailės galerijos renovacija pradėta tik nominacijos metais, kai taip trūko erdvių renginiams įgyvendinti. Taigi,

kalbant apie galimybes pakeisti tai, kaip apskritai matoma šalies kultūros politika, buvo apsiribota vaizduotės aktyvavimu ir kūrimu naujų patirčių, kurios ir „nusėdo“ politinėse kalbose apie kultūrą.

„Kaunas 2022“ veikė mažai besikeičiančių Lietuvos kultūros politikos realijų fone, tačiau tai nesutrugdė pasiekti ne tik vietinės, bet ir nacionalinės reikšmės poveikio. Pagrindinis programos sėkmės veiksnys – gausūs mieste esantys ir

šalies mastu dar nepastebėti, tinkamai neįvertinti ir nepanaudoti kultūriniai ištekliai. Programos kūrėjai ribotus resursus išmintingai nukreipė į šių išteklių aktyvavimą. Kaip Pirmosios Respublikos sostinė miestas turi daug nacionalinės reikšmės paveldo.

Galima išskirti dar mažiausiai du nacionalinės reikšmės programos poveikius:

II. Kauno modernizmo architektūra atpažįstama kaip europinės vertybės paveldas;

III. į miesto atmintį gražinamas žydu tautos atminimas.

Kauno, kaip Pirmosios Respublikos sostinės istorinis statusas, suteikė galimybių kultūrinėmis ir kūrybinėmis intervencijomis veikti ne tik miesto, bet ir nacionalinę savivoką. Miesto istoriją permąstant šiandienos vertybių šviesoje buvo stiprinama simbolinė miesto galia. O tai skatina pasitempti ir bendrą šalies

savivoką, kurioje daugiausia pilietiško supratimui vietos dar trūksta. Pripažįstant šiuos poveikius taip pat svarbu suprasti, koks trapus yra jų tęstinumas. Tolesnes atramas jiems turėtų suteikti ne tik tęsiamos panašaus pobūdžio veiklos, bet ir šalies kultūros paveldo apsauga bei istorinės atminties politika.

Ar „Kaunas 2022“ pakeitė Kauną ir jį supantį rajoną? O Vilnių ir Klaipėdą?

Pakeiskime mūsų apibendrinimų mastelį viena padala – į regioninį lygmenį, kuriame geriausias įrodymas, kad „Kaunas 2022“ buvo sėkmingas, yra Vilniaus atsakas organizuojant „Vilnius 700“. Ši programa tiesiogiai reaguoja į „Kaunas 2022“ pasakojimą, pozicionuodama sostinę kaip „seną, bet jauną“. Tad programa nėra tik paprastas miesto gimtadienio paminėjimas. Ja kuriama opozicija

šiuolaikiniam Kauno „modernizmo“ pareiškimui. Vilnius reaguoja. Vadinasi miesto strategai ir marketingo specialistai įžvelgia Kauno sėkmę, o tuo pačiu ir poreikį atnaujinti bei mobilizuoti simbolinius miesto išteklius kovoje dėl miesto ekonominio ir kultūrinio dominavimo šalyje. O kovoti yra dėl ko. Šioje kovoje „Kaunas 2022“ programa

IV: stiprino kaunėnų tapatinimąsi su Europa.

Tokios tapatumo transformacijos, visų pirma, turi nacionalinę ir regioninę reikšmę. Dideles finansines injekcijas iš Europos gavusio miesto ir rajono savivaldybių gyventojų skaičius po truputį, bet užtikrintai auga. Taip pritraukiami ekonomiškai aktyviausi mokesčių mokėtojai. Tiesa, kaip ir kituose didžiuosiuose Lietuvos miestuose, Kaune stebimas spartus judėjimas į Kauno rajoną, kuris ir yra didžiausiu šių pokyčių ekonominiu lai-

mėtoju. Čia nuo nominacijos paskelbimo sparčiau augo ne tik gyventojų skaičius, bet ir užimtumas. Švęsdami ekonominį regiono laimėjimą turime suprasti, kad ten, kur yra aiškūs laimėtojai, yra ir pralaimintieji. Šiame žaidime jais tampa kiti šalies regionai, taip pat Europos kultūros sostinės nominacijos negavęs pajūrys. Taigi, čia kalbame ne tik, ar ne tiek, apie gerovės kūrimą, bet ir apie jos perskirtymą šalies viduje.

Kovoje dėl ekonominio dominavimo Kaunui skirta Europos kultūros sostinės nominacija suteikė progą aktyvuoti miestų kultūros politikos vaizduotę. Šalyje, kurioje savivalda, ypač didžiųjų miestų, itin mažai investuoja į kultūrą, tai buvo išskirtinė proga. Šios realijos turi ir europinę dimensiją. Lietuvoje didele politine nepriklausomybe besimėgaujanti savivaldos finansinė autonomija yra itin ribota. Todėl bet kuris išorinis finansinis

instrumentas, leidžiantis pasiekti apčiuopiamų pokyčių žmonių gyvenimuose ir taip surinkti politinius taškus, traukia savivaldos dėmesį. Europos Sąjungos struktūrinis finansavimas, be kurio nebūtų įsivaizduojamas pastaraisiais dešimtmečiais stebimas Lietuvos ekonominis ir socialinis atsigavimas, yra viena tų jėgų, kuri atitraukia resursus nuo kultūros sektoriaus. Tad išskirtinis nominacijos programos pasiekimas yra pastebimas

V: kultūros sektoriaus vaidmuo regiono plėtros politikoje;

VI: sukurti stambūs įvietintų kultūrinių intervencijų pavyzdžiai.

Diskutuojant apie „Kaunas 2022“ sėkmes ir nesėkmes toliau reikėtų galvoti ir apie struktūrines aplinkybes, veikiančias miesto ir rajono kultūros sektoriaus galimybes. Pastaraisiais dešimtmečiais vietinis kultūros sektorius kovoje dėl išteklių stipriai kenčia. Šią kovą laimi sektoriai, kuriems intensyviau taikoma bendrafinansavimo reikalaujanti Europos Sąjungos parama. Tad „Kaunas 2022“ pasiekimai yra išskirtiniai, galintys tapti atrama kultūros politikos vaizduo-

tei. Tiesa ta, kad dalį šiandien stebimo poveikio tvarumo bus galima pasiekti tik permažstant Lietuvos kultūros politiką. Diskutuodami apie tokius dalykus kaip gyventojų savivoka, tapatinimasis su vieta, kurioje jie gyvena, jų socialinis ir kultūrinis kapitalas bei galimybės mobilizuotis bendrai veiklai, turime pripažinti, kad tai nėra vien abstrakčiai suvokiama „istoriškai susiklosčiusi“ kultūra, bet ir galimas kultūros politikos rezultatas.

Ar „Kaunas 2022“ pakeitė kultūros sektorių?

Vienas mažiausių kultūros sostinių biudžetų be kita ko liudija ir mažą politinį susidomėjimą šia iniciatyva. Pasirenkant įgyvendinti programą neturėta uždavinio siekti sisteminių pokyčių, tad programa nebuvo apkrauta politiniais vietos ar centrinės valdžios sumanymais. Iš to atsirado laisvas veikimas – programą formavę kultūros profesionalai susitelkė ties savo vizijos įgyvendinimu. Jokio dėmesio kartais yra kur kas geriau nei ribojantis dėmesys. Šis principas plačiai taikomas kultūros sektoriuje, kuris geriausius kūrybinius rezultatus parodo tuomet, kai turinys apsaugotas nuo politinės įtakos. Mūsų pateikti vertinimai rodo, kad, kalbant sporto kalba, vietos kultūros sektorius parodė „aukštą formą“, o apie „Kaunas 2022“ galima kalbėti kaip apie sėkmingą programą. Politinio susidomėjimo stoka, matyt, buvo ir vienas „Kaunas 2022“ sėkmės receptų. Programą kuriantiems vietos intelektualams tai suteikė galimybę laisvai interpretuoti ir perkurti savo miesto pasakojimą, bei sutelkė kultūros sektorių, todėl

VII: sustiprėjo vietos kultūros sektoriaus solidarumas bei ryšiai.

Nominacijos renginių įspūdžiams atslūgus, kultūros sektoriaus darbuotojų lūpose, o ir lankytojų atsilepimuose tvyro netikrumas dėl kultūrinio gyvenimo Kaune ateities. Ar jis išlaikys tempą? O kokybę? Po gyvenimus suvėlusios Covid-19 pandemijos ir netikėtos karo pradžios, ko gero, visi kritiškiau vertiname bet kuriuos bandymus prognozuoti ateitį. Visgi, tai neatleidžia mūsų nuo atsakomybės tą ateitį įsivaizduoti. Kažkuria prasme „Kaunas 2022“ leido tą ateitį ne tik įsivaizduoti, bet ir pamatyti šiandien. Iniciatyva veikė kaip tam tikra laiko mašina, rodanti kaip galėtų atrodyti intensyviau finansuojamų regioninių kultūros intervencijų rezultatai. Ar jais galės toliau mėgautis ne tik Kauno, bet ir kitų regionų gyven-

tojai priklausys nuo politinių sprendimų. Renginių perteklius nominacijos metais parodė, kad miesto kultūrinių pajėgumų pakaktų ir jų mažiau turinčių regionų kultūriniais poreikiais tenkinti. Ir jei šis *momentum* nebus praleistas kultūrinis pajėgumas gali būti toliau naudojamas labai įvairiems – taip pat ir socialiniams bei ekonominiams – tikslams pasiekti.

Žinant, kad intervencija sėkmingai darė poveikį, nereiškia, kad negalima diskutuoti apie jos prasmę. Tokia diskusija bus ir toliau reikalinga. Galbūt darbui kultūros sektoriuje atsidavęs profesionalas programoje pasigenda dėmesio aukštajai kultūrai, o bendruomenių aktyvatorių džiugino jo kuriamos socialinės vertės

pripažinimas. Galbūt atsargų euroskeptiką neramina šios programos įtaka vietiniam tapatumui, o atsidavęs euroentuziastas joje mato naujo, taiką sėjančio, europinio tapatumo pažadą. Tokių ar visiškai priešingų vertybinių pozicijų ir opozicijų galima išvardyti begales. Apie jas verta ir reikia toliau diskutuoti. Visgi, šiose diskusijose derėtų prisiminti faktus apie tai, kokias naujas ar kultūros sektoriuje iki tol mažai taikytas praktikas atnešė programa ir kaip jos keitė gyven-

tojų elgsenas bei nuostatas. „Kaunas 2022“ sukurta renginių gausa ir kokybė neliko nepastebėta mieste, rajone ir už jo ribų. Programa atsispyrė nuo miesto ir rajono vietos bendruomenėse esančių kultūrinių pajėgumų, skonių ir poreikių. Į kultūros sektorių ji atnešė iki tol Lietuvoje beveik netaikytus darbo su vietos bendruomenėmis metodus bei kūrybines vietokūros praktikas. Iš viso „Kaunas 2022“ kurto patirčių srauto išsiskiria

VIII: naujos žinios apie kūrybines praktikas, mobilizuojančias vietos bendruomenių socialinį kapitalą;

IX: išaugęs pasitenkinimas kultūriniu gyvenimu mieste ir rajone.

Programos metu įgyvendintos iniciatyvos suteikia galimybių kalbėti apie praktinius tokių iniciatyvų privalumus ar trūkumus. Debatai apie tai, žinoma, bus visada lydimi ir vertybinių nuostatų apie tai, kokia ir kam turėtų būti kultūra. Juose vertėtų išlikti blaiviems ir pripažinti, kad yra tokių dalykų, kuriems šios ar apskritai bet kokios kultūrinės intervencijos poveikio neturi. Jos savaime nenaikina skurdo ir socialinės neteisybės, neapsaugo nuo nepagydomų ligų ar nesustabdo karo. Tačiau jos visgi turi poveikio gyventojų mobilizacijai, lokaliai tapatumui bei gyvenimo kokybei. „Kaunas 2022“ mobilizavo ne tik miesto ir rajono auditoriją, bet ir Lietuvos bei užsienio. Nominacijos metais Kaunas tapo kultūrinio turizmo kryptimi ir tokį vaidmenį kultūros sektoriui yra pajėgus išlaikyti.

Būtų galima šiais gražiais žodžiais ir pabaigti mūsų išvadas, bet reikia pastebėti ir asmeninę visų šių pasiekimų kainą. Tai, kad pasiekimai ryškiai matomi nepaisant rekordiška mažo Europos kultūros sostinės biudžeto, reiškia, kad už juos susimokėjo ir kažkas kitas. Tas mokestis girdisi ir kultūros sektoriaus darbuotojų balsuose, kuriuose atpažįstami perdėgimo ir nuovargio, bet ir pasididžiavimo savo darbu motyvai. Iniciatyvos biudžetas rodo ne tik nominacijos derybų pradžioje išreikštą mažą politinį susidomėjimą ja, bet ir pasitikėjimo kultūros sektoriumi stoka. Šis nepasitikėjimas turėjo ir administracinę išraišką, kuri papildomai apsunkino veiklų įgyvendinimą. Tad švenčiant „Kaunas 2022“ poveikį bei tęsiant diskusijas apie programos pamokas verta ir metaforiškai paklausti – kas kam liko skolingas už programos

pasiekimus? Žiūrint į analogiškus pasiekimus šventusių nominacijos miestų biudžetų struktūras ir sumas galima rasti bent keletą idėjų. Galbūt Lietuva jos vardą Europoje ir pasaulyje garsinusiame miestui skolinga bent vieną pagal šiuolaikinius standartus renovuotą infrastruktūros objektą? Galbūt miesto ir centrinė valdžia skolinga geresnes kultūros sektoriaus darbuotojų sąlygas? Panašu, kad sektorius, kuriuo taip nepasitikėta nominacijos pradžioje, niekam nieko neliko skolingas. Galėtume tęsti toliau, bet atsakymai į šiuos ar panašius klausimus jau tikrai politinių diskusijų pradžia.

Ar vertinimo tyrimas pakeitė tyrėjus?

Išvadas norėtusi pabaigti tuo, kuo pradėjome – reflektaviu žvilgsniu į save. Ir nors čia pateikti apibendrinimai nebus tokie svarbūs, kaip pateiktieji anksčiau, manome, kad juos verta apibendrinti bent vienu teiginiu. Tyrėjų darbą dažnai įsivaizduojame kaip profesinių konvencijų griežtai ribojamą praktiką. Tačiau bet kuris tyrimas yra ir kūrybinis procesas. Tiesa, pasirinkimai čia kur kas labiau riboti nei meno praktikose, bet kūrybinės savistabos šiame darbe reikia tikrai ne

mažiau. Visgi, galutinis tokio darbo rezultatas stipriai priklauso nuo kolektyvinės patirties, tyrėjo interpretacinių gabumų ir komunikacinės išmonės bei jam prieinamų duomenų gausos ir kokybės. Kiekviena nauja tyrimo patirtis išlaisvina vis naujas galimybes kalbėti ne tik apie žmonių patirtis, bet ir jas veikiančias socialines jėgas. Iš naujo permąstydami daugiau nei dviejų metų darbą matome, kad

X: „Kaunas 2022“ stebėsenos ir vertinimo veiklose buvo sukurta vertingų praktinių žinių.

Aplinkybėms sėkmingai susiklosčius, šios žinios galės būti toliau naudojamos sektoriaus reflektyvumui gilinti. Tiesa ta, kad taikomuosiuose tyrimuose, kuriuos finansuoja su itin praktinėmis problemomis dirbantys žmonės, retai pasitaiko galimybių pažvelgti giliau – už praktinės tyrimo donoro realybės ribų. Šiuo požiūriu mums labai pasisekė. Nuo pat tyrimo pradžios gavome gana didelę laisvę siūlyti būdus kaip turimų apribojimų rėmuose sužinoti kuo daugiau tiesos apie kaunėnų kasdienybę. Mus taip pat lydėjo pasitikėjimas, kad rasime būdą, kaip įdomiausiai kalbėti apie „Kaunas 2022“ poveikį. Tai padėjo įveikti tokiems

tyrimams būdingus praktinius sunkumus. Už šią laisvę ir pasitikėjimą esame labai dėkingi, nes būtent tai ir leido prisikapstyti prie įdomiausių tyrimo teiginių. Tyrimas tapo unikalia patirtimi, kuri mus, kaip profesionalus, smarkiai pakeitė. Specifinius profesinius interesus turintys profesionalai su mūsų tyrimo metodologija gali smulkiau susipažinti šio tyrimo priede. Kai kurios tyrimo strategijos buvo pirmą kartą taikytos Lietuvoje, o dalis jų – naujovės ir Europos sostinių vertinimo tyrimuose. Viliamės, kad jos paveiks šios srities tyrimo praktikas. Pabaigdami šį pasakojimą norime pasidalyti pačiais bendriausiais patarimais.

Trys patarimai: ką daryti ir ko nedaryti Europos kultūros sostinių vertinimuose?

Kultūros sostinių vertinimas yra profesinis iššūkis. Jausdami solidarumą ateityje su juo susidursiantiems kolegoms, norime pasiūlyti keletą patarimų, ką daryti ir ko nedaryti atliekant tokio pobūdžio vertinimą. Taikomuosiuose vertinimo tyrimuose išeiti iki statistiškai pagrįstų, bet kokybiškai niuansuotų pasakojimų apie žmonių patirtis yra sudėtinga. Viena dažnesnių to priežasčių – besiplečiantys kultūros politikos lūkesčiai, kurie pavirsta techniniu reikalavimu į pasakojimą

įtraukti vis didesnę temų įvairovę, o apie kultūros sektoriaus poveikį kalbėti vis gausesniais, įvairesniais ir vis labiau kiekybiniais duomenimis. Dėl to tokiuose tyrimuose vis dažniau vaikomasi neišmatuojamų ar sunkiai išmatuojamų dalykų. Kaip šio tyrimo pradžioje, taip ir jam pasibaigus, skeptiškai žiūrime į tokį kiekybinių duomenų fetišizmą. Todėl kolegas, ateityje vertinsiančius kitas Europos kultūros sostines, drąsiname:

I: neapsikraukite duomenimis – skirkite daugiau dėmesio analizei.

Ateities kultūros sostinių planuotojams siūlytume gerai pasverti duomenų rinkimo ir analizės ar vertinimo santykį, pirkti tik tuos duomenis, kurie būtini iniciatyvos valdymui arba kuriuos galima sėkmingai panaudoti konkrečių įvykių vertinimui, duomenų analizei skirti bent trečdalį stebėsenos ir vertinimo biudžeto. Kiekybiniais duomenimis piešiamą vaizdą derėtų pildyti ir šiais duomenimis įkvėptais kokybiniais pasakojimais. Mūsų tyrimo biudžetas neleido mums taikyti daugiau kokybinio tyrimo metodų. Visgi, gilumuniam kultūrinių intervencijų poveikio suvokimui jie yra būtini. Reikia suprasti, kad stiprėjantis išorinis lūkestis persunkti pasakojimą kiekybiniais duomenimis veikia ir tai, kokie pasakojimai tampa įmanomi ar neįmanomi. O tai, savo ruožtu, veikia, kaip kalbama apie

kultūrą, kaip yra vertinamos ar nevertinamos sektoriuje dirbančių žmonių pastangos. Lūkesčiams augant tyrimų biudžetai dažniausiai išlieka stabilūs, o nuo to neretai nukenčia pasakojimo gylis ir kokybė.

Kiekviena Europos kultūros sostinė yra unikali, bet nei vienos jų vertinimas neapsieis be gilesnio kultūrinės elgsenos pažinimo, nes tik jos pokyčiais galima pagrįsti kitus socialinius ir ekonominius poveikius. Būtent į šią temą sutelkėme ribotus savojo vertinimo tyrimo išteklius, tą siūlome daryti ir ateities tyrėjams ar jų darbo užsakovams. Lietuvoje iki šiol tokio pobūdžio kiekybiniais tyrimais, visų pirma, buvo tenkinami biurokratiniai poreikiai. Neatsitiktinai tokių tyrimų pagrindinis dėmesio objektas – kultūros įstaigų

veiklos rezultatai. Taip žiūrint, kultūros įstaigų nelankantys žmonės lieka be balso ir be veido. Savo tyrimo instrumentus formavome taip, kad mūsų pasakojime atsiskleistų platesnis žmonių laisvalaikis, jame siaurai instituciškai praktikuojama kultūra juk užima tik nedidelę laiko dalį. Kam ir kaip žmonės leidžia laisvalaikį, kiek iš viso jie jo turi, ar sąlytis su programa veikia žmonių nuostatas – būtent tokiam kontekste ateities sostinių vertintojams siūlome interpretuoti tai, ką vadiname „kultūrinėmis“ elgsenomomis. Ką besakytų politinės mados, patariame:

II: susitelkite į kultūrinių elgsenų įvairovę – visa kita iš bėdos gali palaukti.

Tokio pobūdžio taikomiesiems tyrimams kaip šis, didelės įtakos turi nuolat besiplečiantys kultūros politikos rezultatai lūkesčiai. Murmėjimai apie socialinę ir ekonominę kultūrinių elgsenų vertę – ortodoksiška ir plačiai praktikuojama šios politikos mantra. Dažnam taikomajam tyrimą atliekančiam tyrėjui teks vienaip ar kitaip dorotis su migdančiu jos turiniu. Socialinius poveikius vertinti privalantiems tyrėjams siūlome naudoti socialinio tapatumo, socialinės distancijos ar kitus gerai išbandytus instrumentus. Jų taikymas mūsų vertinime pasiteisino labiau nei bandymai sukurti naujus, tiesiogiai prie „Kaunas 2022“ tikslų pritaikytus instrumentus. Vertinant ekonominį poveikį siūlome būti itin atsargiems ir stebėti, kokią įtaką šiems vertinimams daro vyraujantis politikos diskursas, o ir prieinami bei neprieinami kiekybiniai duomenys.

Reikia pripažinti, kad kultūrinė elgsena, jos ryšys su socialinėmis ir ekonominėmis struktūromis akademiniam pasaulyje, o ir konsultavimo rinkoje, yra itin nišinė tema. Didesnio Europos miesto dydžio valstybėje, tokioje kaip Lietuva, tokių nišinių žinių nėra daug. Inicijatyvoje dalyvaujantys miestai dažnai siekia didelės tikslų įvairovės, o tai dar labiau didina jų vertinimui reikalingų žinių mobilizavimo iššūkius. Apie tai turėtų pagalvoti ateities sostinių planuotojai. Derėtų pasverti ar stebėsenos ir vertinimo biudžetas leidžia kokybiškai įvertinti visų tikslų pasiekimo lygį. Protingai naudojant vertinimo biudžetą prie naujos tyrimo temos turėtų būti pereinama tik pakankamai giliai išnagrinėjus svarbesniąją. Jausdami savosios disciplinos vertę tvarkantis su tokiais tyrimo iššūkiais, būsimus tyrimų užsakovus raginame

III: atrasti miesto ir kultūros sociologiją – nepasikliauti šamanais.

Kaip aistringai betikėtume kultūros sektoriaus kuriama verte, jos socialinė įtaka nėra lengvai stebima. Kalbant apie kultūros intervencijų poveikį, reikia pripažinti, kad kultūros elgsena priklauso ir nuo socialinių, ekonominių struktūrų. Viena šio tyrimo pastangų ir buvo „Kaunas 2022“ renginių patirtis susieti su jų atspindžiais visų – skirtingų ekonominių, socialinių ir kultūrinių pajėgumų – kaunėnų populiacijoje. Tikimės, kad tokios – Lietuvos kultūros sektoriui dar naujos duomenų analizės praktikos – padės tobulinti stebėsenos įpročius, geriau pažinti esamas bei būsimas auditorijas bei kilstelti santykių su jomis kultūrą. Norint tokią vertę gauti, reikalingas pasitikėjimas kvalifikacija turinčiais ir reflektiviai dirbančiais tyrėjais bei atsivėrimas jų siūlomo pasakojimo netikėtumams. Tiesa ta, kad

Europos konsultacijų ir akademinėje rinkoje galima aptikti šamanų, siūlančių patenkinti beveik bet kokį poveikio pasakojimo lūkestį. Tokie pasakojimai dažnai tampa tik galia disponuojančių institucijų atspindžiais. Tad ateities kultūros sostinių tyrėjams ir jų donorams linkime reflektyvumu ir saviraiškos laisve grįsto profesinio bendravimo, kuriame visada yra vietos abejonei. Tik tokia santykių užgimusi tiesa apie Europos kultūros sostines gali turėti vertės viešiesiems debatams apie šią ir kitas kultūros intervencijas. Ir tik tokia santykių tinkamai pastebimas nominacijos metais sunkiai dirbusių kultūros sektoriaus darbuotojų darbas. Prisimindami juos, šį pasakojimą baigjame pateikdami pačius šilčiausius kaunėnų padėkos žodžius.

Kokią žinutę norėtumėte palikti renginio organizatoriams?⁸⁰



⁸⁰ Iš 2022 metais surengtos „Kaunas 2022“ renginių lankytojų apklausos.



„Kauno 2022“ komanda

Indrė Aleksandravičiūtė
Klaudija Aleksandravičiūtė
Ugnė Aleksiejūnaitė
Lukas Alsys
Ugnė Marija Andrijauskaitė
Dalia Arlauskienė
Laura Auksutytė
Lukas Baltrušis Baltrušaitis
Irmantas Baltūsis
Gediminas Banaitis
Renata Bartusevičiūtė
Giedrė Bartusevičiūtė-Rimkienė
Rūta Basnevičiūtė
Miglė Blažauskienė
Tomas Brazys
Vaiša Marija Bružaitė
Tadas Bujanauskas
Agnė Buroviciene
Dovilė Butnoriūtė
Lina Chmieliauskienė
Justina Čebatavičiūtė
Asta Čičinė
Lina Daugėlaitė
Guoda Deksnytė
Dalius Drežinskas
Kęstutis Dulinskas
Gertrūda Eimutytė
Dominyka Ginelevičiūtė
Nojus Gipas
Brigita Glinskiene
Skirmantė Grigienė
Danė Grundienė

Vytis Gruzdis
Yuliia Hubina
Liubov Hubina
Saulė Igarytė
Monika Inčerytė
Daiša Jeremičienė
Austėja Jociūtė
Donata Jutkienė
Goda Kacilevičiūtė
Augustina Kalesnikienė
Karolina Kaniušėnaitė
Goda Karbonskytė
Sandra Karnilavičiūtė
Evelina Kazveckienė
Egidija Kazickaitė
Linas Kazlauskas
Aurelija Kazlauskienė
Kęstutis Kazulis
Ieva Klimaitė
Greta Klimavičiūtė-Minkštimienė
Monika Klišytė
Ana Kočegarova-Maj
Lina Končiuvėinė
Greta Kontromavičiūtė
Renata Krapikaitė
Evelina Kueiros Casais
Irmantas Kuskys
Diana Sofija Kuzmickaitė
Paulina Kuzmickaitė-Bernotė
Aistis Lansbergas
Kristina Laskauskaitė
Aušra Liaukevičienė
Ugnė Lisauskaitė
Vitalija Lyska-Accossato
Miglė Ludavičė
Simona Lukėnienė
Sandra Maslauskaitė-Šimonė
Mažvydas Maziliauskas

Agnė Medėkšaitė
Viltė Migonytė-Petrulienė
Simonas Mikalauskis
Erikas Mineikis
Rokas Minkus
Povilas Mintautas
Vaida Morkūnaitė
Antanas Mockus
Miglė Morkūnaitė-Vervečkienė
Jovita Nalevaikienė
Rokas Naudžius
Kseniia Nezhyva
Vaida Pakutkienė
Stefanija Paulauskaitė
Greta Pečiukonytė
Ingrida Petkevičienė
Justina Petrulionytė-Sabonienė
Agnė Pinigienė
Izeta Pociūtė
Monika Pociūtė
Goda Pomeranceva
Alma Pranaitienė
Aurelija Prašmuntaitė
Daiša Price
Aistė Ptašinskaitė-Paukštė
Ina Pukelytė
Marija Pulokaitė
Aurimas Radžiūnas
Deividas Rajunčius
Lukas Ramilis
Mindaugas Reinikis
Laurynas Rėčkus
Žilvinas Rinkšelis
Eglė Rytmetytė
Milda Rutkauskaitė
Ignas Rutkauskas
Lina Sabalienė
Simona Savickaitė

Indrė Sekevičienė
Eglė Simonavičiūtė
Živilė Stankevičienė
Alius Stankevičius
Jolita Strašunskienė
Simona Survilaitė
Ignas Šimkevičius
Evelina Šimkutė
Emilija Talutytė
Sandra Tarasevičiūtė
Marija Tarasova
Gerda Titovė
Irena Tumaitė
Jūratė Tutlytė
Violeta Ubarevičienė
Ugnė Ugenskaitė-Joskaudė
Greta Vainauskaitė
Domas Vaižada
Benas Valeika
Tadas Valeika
Monika Valentukonytė
Artiom Valujev
Povilas Varvuolis
Rugilė Vegytė
Vaida Venckutė-Nagė
Danas Viluckas
Virginija Vitkienė
Sara Vitkutė
Tadas Vižinis
Lukas Zaveckas
Rytis Zemkauskas
Deimante Zutelienė
Martynas Žabas
Eglė Žemaitienė
Patris Židelevičius

VšĮ „Kaunas 2022“ patariamąsios tarybos nariai (2017–2023 m.)

Eglė Andriuškienė
Agnė Augonė
Alvyra Čičinskienė
Renaldas Čiužas
Birutė Garbaravičienė
Marius Gorochovskis
Živilė Jurgaitienė
Ina Kniurienė
Rolandas Kvietkauskas
Tadas Metelionis
Daiša Parulskienė
Jonas Petkevičius
Gintaras Petrauskas
Nomeda Prezelienė
Nijolė Putrienė
Ezoldas Rapolas
Jurgita Staniškytė
Angelė Ščiukauskienė
Albinas Vilčinskas
Paulius Visockas

VšĮ „Kaunas 2022“ dalininkų atstovai įstaigos dalininkų susirinkime (2017–2023 m.)

Eglė Andriuškienė
Alvyra Čičinskienė
Šarūnas Šukevičius
Vaida Venckutė-Nagė

„Kauno 2022“ ambasadoriai

Linas Adomaitis
Gediminas Almantas
Justė Arlauskaitė-Jazzu
Karolis Banys
Dovilė Filmanavičiūtė
Petras Gaidamavičius
Silvia Giambrone
Mirga Gražinytė-Tyla
Julijus Grickevičius
Edmundas Jakilaitis
Paulius Jankūnas
Antanas Jasenka
Paulius Jurjonas
Daina Kamarauskienė
Urtė Karalaitė
Audra Kaušpėdienė
Paulius Kilbauskas
Jurga Knyžienė
Robertas Kupstas
Marcin Łapczyński
Vladas Lašas
Birutė Letukaitė
Robertas Lozinskis
Inga Lukoševičiūtė
Ignas Maldžiūnas
„Flash Voyage“
Gitana Markovičienė
Valentinas Masalskis
Monika Mašanauskaitė
Gintarė Masteikaitė
Gintautas Mažeikis

Rūta Meilutytė
Artūras Morozovas
Paulius Motiejūnas
Rūta Mur
Vlada Muszydaite
Gytis Padegimas
Mantas Pakeltis
Marius Pinigis
Ezaldas Rapolas
Aldona Ruseckaitė
Mindaugas Šatkus
Remigijus Ščerbauskas
Jurga Šeduikytė
Bella Shirin
Žilvinas Širka
Austra Skujytė
Jolanta Šmidtienė
Mantas Stabačinskas
Egidijus Stancikas
Kotryna Stankutė-Jaščemskienė
Vida Strasevičiūtė
Inga Turminienė
Vaidotas Valiukevičius
Barbora Valiukevičiūtė
Rita Valiukonytė
Tadas Vincaitis-Plūgas
Benjamins Žemaitis
Ramūnas Zilnys
Romanas Zontovičius
Arvydas Žalpis
Benjamins Želzys

„Kauno – Europos kultūros sostinės 2022“ programos partneriai

„Apeirono teatras“
„Ars Futuri“
„Dizaino fondas“
„Dizaino forumas“
„EU-Japan Fest“
Galerija „Meno parkas“
„GM Gyvai“
„Impact Foundation“
„Jazz Academy“
„JAZZ“
Kauno apskrities viešoji biblioteka
Kauno bienalė
Kauno IX forto muziejus
Kauno kino centras „Romuva“
Kauno kolegija
Kauno kultūros centras
Kauno kurčiųjų jaunimo
organizacija
Kauno menininkų namai
Kauno miesto kamerinis teatras
Kauno miesto muziejus
Kauno miesto V. Kudirkos viešoji
biblioteka
„Kauno modernaus meno fondas“
Kauno rajono Ežerėlio kultūros
centras
Kauno rajono muziejus
Kauno rajono Ramučių kultūros
centras
Kauno rajono Samylų kultūros
centras
Kauno simfoninis orkestras
Kauno šokio teatras „Aura“
Kauno suaugusiųjų ir jaunimo
mokymo centras

Kauno technologijos universitetas
„Kauno tvirtovės parkas“
Kauno valstybinė filharmonija
Kauno valstybinis lėlių teatras
Kauno valstybinis muzikinis
teatras
„Kino pavasaris“
„Kylantis Kaunas“
Koncertinė įstaiga „Kauno
santaka“
„Kosmos Theatre“
Kulautuvos bendruomenės centras
„Kultūrinės ir organizacinės
idėjos“
„Kultūros kiemas“
„Kultūros platforma“
„Lithuania Cantat“
Lietuvos architektų sąjungos
Kauno skyrius
Lietuvos aviacijos muziejus
Lietuvos dailininkų sąjungos
Kauno skyrius
Lietuvos fotomenininkų sąjungos
Kauno skyrius
Lietuvos grafinio dizaino
asociacija
„Lietuvos idėjų forumas“
Lietuvos tarpdisciplininio meno
kūrėjų sąjunga
Lietuvos žmogaus teisių centras
Lvišo kultūros strategijos
institutas
Maironio lietuvių literatūros
muziejus
Menų agentūra „Artscape“
MO muziejus
„Mokslas ir inovacijos
visuomenei“
„Muzikos kodas“
Nacionalinis Kauno dramos
teatras
Nacionalinis M. K. Čiurlionio
dailės muziejus
„Nematerialaus turto fondas“

„Pažaislio muzikos festivalis“

„Prabudimo orkestras“

„Saugi pradžia“

Scenos ir estetikos mokykla

„Skaitmeninis cunamis“

Sugibaros fondas „Diplomatai už
gyvybę“

„Šeiko šokio teatras“

„Šeimos laikas“

Šiuolaikinio meno centras

„Šokis“

„Šviesos raštas“

Tarptautinė meno kūrėjų asociacija
„Freimas“

Tarptautinių kultūros projektų
centras

„Terra Publica“

„Unikalus paveldas“

Vilniaus dailės akademija

Vytauto Didžiojo universitetas

„Kauno – Europos kultūros sostinės 2022“ programos rėmėjai

Globėjai:

Kauno miesto savivaldybė

Lietuvos Respublikos kultūros
ministerija

Kauno rajono savivaldybė

Europos Sąjunga

Generalinis rėmėjas:

„VERIFO“

Pagrindiniai rėmėjai:

„Švyturys-Utenos alus“

„Akropolis/Kaunas“

Oficialus transliuotojas:

Lietuvos nacionalinis radijas ir
televizija

Projekto draudikas:

„Gjensidige“

Tarptautinės komunikacijos rėmėjas:

„JCDecaux“

Informaciniai partneriai:

„15min“

„Kauno diena“

„Kaunas pilnas kultūros“

„Žmonės“

Rėmėjai:

„CAFFEINE“

„Circle K Lietuva“

„DRUSKININKŲ RASA“

„EU-Japan Fest“

Izraelio ambasada Vilniuje

„Magnusson“

„Optina“

Prancūzų institutas Lietuvoje

Partneriai:

„Accala“

„Bagfactory“

„Bolt“

„Evolution Lithuania“

„Gardėsis“

„Gluk Media“

„Hegelmann Group“

„Imlitex Holdings“

„Kauno autobusai“

„Kauno baldai“

„Kauno Šilas“

„Kautra“

„Lietuvos geležinkeliai“

„Lietuvos oro uostai“

„MonAmi“

„Moxy Hotel“

„Radisson Kaunas“

„Taikvalda“

„Žalgirio“ arena

„Walk15“

Reklamos partneriai:

„ACM“

„BVA“

„Delfi“

„Forum Cinemas“

„Gijota“

„Happy 365“

„IQ“

„Kas vyksta Kaune“

„Katos grupė“

„Laimė“

„Lamų slėnis“

„Literatūra ir menas“

„Lrytas.lt“

„MailerLite“

„Mano dienyra“

„Mediaskopas“

„Media Traffic“

„Moteris“

„NARA“

„Prie kavos“

„REKLAMOS ARKA“

„RetailMedia“

„Savaite“

„TAMO“

„Žinių radijas“

Fotografijų sąrašas

Andrius Aleksandravičius

84–85

Martynas Plepys

12–13, 60–61, 106–107, 138–139, 170–171

Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022

Strateginiai partneriai ir rėmėjai:
Lietuvos Respublikos Vyriausybė
Kauno miesto savivaldybė
Kauno rajono savivaldybė

Bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale
ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8317-17-6

Leidėjas

VšĮ „Kaunas 2022“

Sudarytojas

VšĮ „Kaunas 2022“

Komanda

Ana Kačegarova-Maj
Kristina Laskauskaitė
Viltė Migonytė-Petrulienė
Povilas Mintautas
Miglė Morkūnaitė-Vervečkienė
Živilė Stankevičienė
Ugnė Ugenskaitė-Joskaudė
Vaida Venckutė-Nagė
Virginija Vitkienė

Tyrimo autoriai

Tadas Šarūnas
Raimundas Vaitkevičius
Jorūnė Chraptavičiūtė

Kalbos redaktorė

Eglė Aleksandravičiūtė

Vertėja

Skaistė Aleksandravičiūtė

Dizainas

Eglė Simonavičiūtė
Karolis Rūkas
Ugnė Ugenskaitė-Joskaudė

Popierius

Munken Print White 100
Munken Print White 300

Šriftai

Founders Grotesk
SangBleu Kingdom

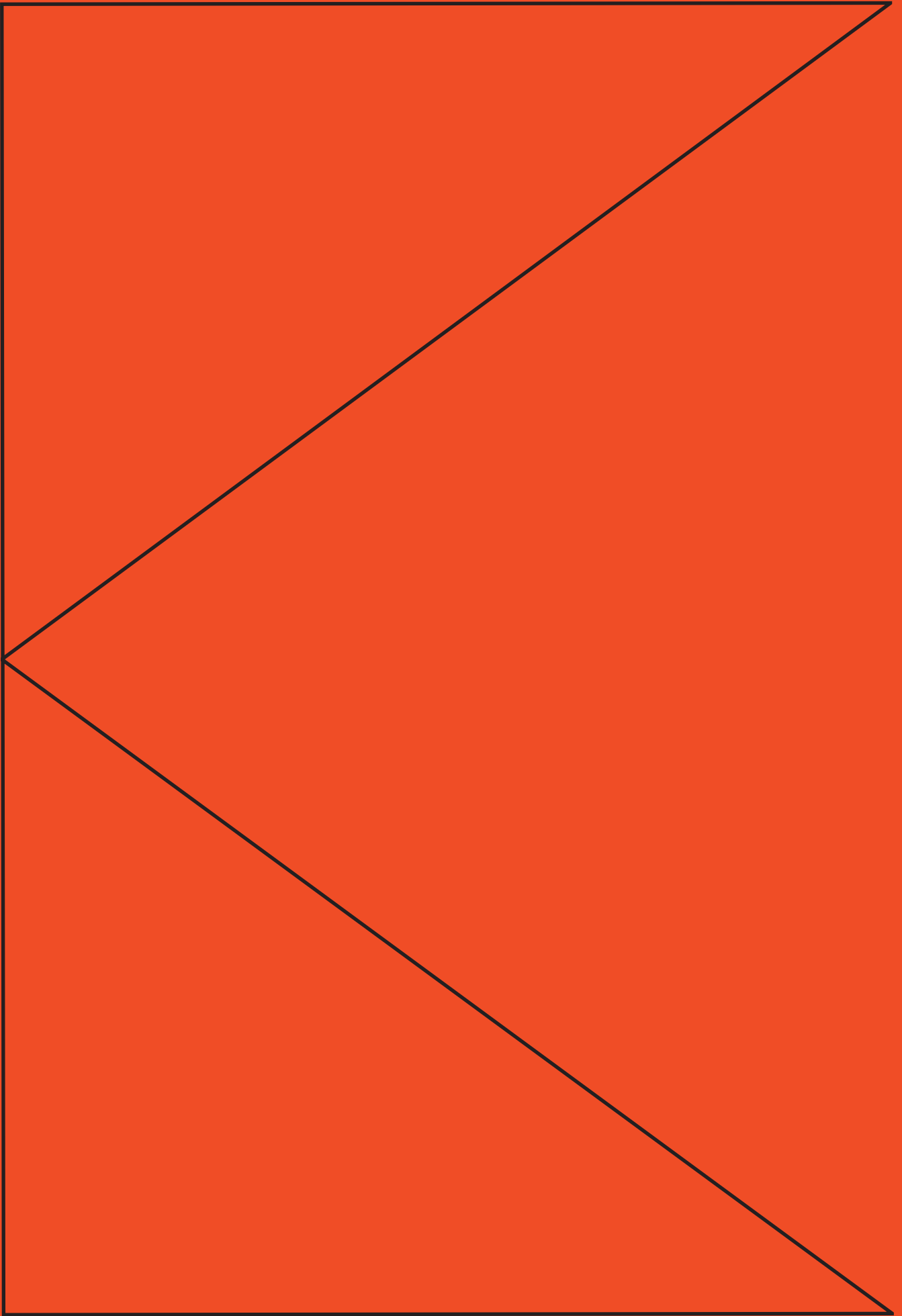
Spaustuvė

KOPA

Tiražas

350 vnt.

Kaunas 2023



Iš
šiuolaikinės į...

„Kaunas 2022“. Tyrimo išvada –

leidinys, pristatantis VšĮ „Kaunas 2022“ ir projekto „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ partnerių atliktų tyrimų ir apklausų rezultatų suvestinę, grįstą viso projekto metu kruopščiai rinkta veiklos ataskaitų statistika. Ją papildo išorinio nepriklausomo tyrėjo VšĮ „Mene“ atliktas gyventojų apklausos ir nacionalinės statistikos duomenimis paremtas tyrimas ir regresinė duomenų analizė. Publikacija kartu su trimis metodinėmis knygomis, pristatančiomis bendruomenių įtraukimo, jaunimo įgalinimo ir savanorystės praktikas, sudaro ataskaitų seriją ir papildo subjektyviąją prisiminimų knygą „Kaunas 2022“. *Liudininkų parodymai.*